T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİ PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE TÜR ODAKLI YAZMA

GÖZDE TEKİN
197A7005

TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. NESLİHAN KARAKUŞ

2023

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE TÜR ODAKLI YAZMA

GÖZDE TEKİN
197A7005
ORCID NO: 0000-0002-3686-5909

TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. NESLİHAN KARAKUŞ

MART 2023

Gözde TEKİN tarafından hazırlanan "Yabancılara Türkçe Öğretiminde Tür Odaklı Yazma" başlıklı çalışma, **03/03/2023** tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunmuş ve jürimiz tarafından Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı Yabancılara Türkçe Öğretimi Tezli Yüksek Lisans Programında **YÜKSEK LİSANS** tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman	**İmza**
Doç. Dr. Neslihan Karakuş	……

Jüri Üyeleri	**İmza**
Doç. Dr. Neslihan Karakuş	……
Doç. Dr. Talat Aytan	……
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Saçkesen	……

ÖZET

YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE TÜR ODAKLI YAZMA

Yabancı dil öğretiminde ürün odaklı, süreç odaklı ve tür odaklı olmak üzere yaygın olarak kullanılan üç temel yazma yaklaşımı bulunmaktadır. Bu çalışmada Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe C1 Ders Kitabı'nın tür odaklı yazma yaklaşımı açısından incelenmesi ve tür odaklı yazma yaklaşımına göre yazma sürecinin nasıl planlaması gerektiği üzerine önerilerde bulunulması amaçlanmıştır. Nitel bir araştırma olan çalışmada veriler doküman incelemesi yöntemiyle toplanmış, veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırmanın inceleme nesnesini Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe C1 Ders Kitabı oluşturmaktadır.

Araştırma sonucunda 17 okuma metninden 2B bölümünde yer alan metnin hem öyküleme/anlatı hem de tepki verme (mektup) türüne örnek verildiği görülmüştür. Okuma metinlerinden 6 tanesi öyküleme/anlatı, 2 tanesi rapor, 7 tanesi açıklama, 1 tanesi tepki verme, 2 tanesi prosedür/işlem türünde olduğu; okuma metinlerinde en çok açıklama türüne yer verildiği, tartışma türüne yer verilmediği sonucuna ulaşılmıştır. 17 yazma etkinliğinden 4 tanesinin öyküleme/anlatı, 2 tanesinin rapor, 5 tanesinin açıklama, 3 tanesinin tepki verme, 1 tanesinin prosedür/işlem, 2 tanesinin tartışma türünü yazmaya yönelik öneride bulunulduğu; yazma etkinliklerinde en çok açıklama türünün yazımına yönelik etkinliklerine yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Yazma etkinlikleri Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı'nın aşamalarına göre incelendiğinde ise araştırma kapsamına alınan 17 etkinlikten 9 tanesinde girdi olarak örnek metnin verildiği, hiçbir etkinlikte bağlam geliştirme, ortak müzakere, metinleri karşılaştırma ve değerlendirme aşamasına yer verilmediği; 12 etkinlikte metin düzeyinde, 13 etkinlikte dil düzeyinde çalışmalara, etkinliklerin tümünde bağımsız inşa aşamasına yer verildiği görülmüştür. Araştırma sorularına alınan cevaplar neticesinde Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe C1 Ders Kitabı'nın Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı'na uygun olmadığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yabancılara Türkçe Öğretimi, Türler, Tür Odaklı Yazma

ABSTRACT

GENRE-BASED WRITING IN TEACHING TURKISH TO FOREIGNERS

There are three basic writing approaches commonly used in foreign language teaching: product-based, process-based and genre-based. In this study, it is aimed to examine the Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe C1 Ders Kitabı in terms of genre-based writing approach and to make suggestions on how the writing process should be planned according to the genre-focused writing approach. The data collected in the study, which is qualitative research, In the study, data were collected by document analysis method and analyzed by content analysis method. The study object of the research is the Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe C1 Ders Kitabı.

As a result of the research, it was concluded that 6 of the 17 reading texts are story/narrative, 2 of them are report, 7 of them are explanation, 1 of them is reaction genre, 2 of them are procedure/operation genre and most explanation type is included in reading texts and discussion type is not included. It was concluded that 4 of the 17 writing activities are story/narrative, 2 of them are report, 5 of them are explanation, 3 of them are response, 1 of them is procedure, 2 of them are discussion genre and that the activities for the writing of the explanation type were mostly included. When writing activities are examined according to the stages of Genre-Based Writing Approach, it was determined that sample text was given as input in 9 of the 17 activities, none of the activities included the stages of developing context, joint discussion, comparing and evaluating texts and that text-level activities were included in 12 activities, that language-level were included in 12 activities and independent construction phase was included in all of the activities. As a result of the answers to the research questions, it was determined that the Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe C1 Ders Kitabı was not suitable for the Genre-Based Writing Approach.

Keywords: Teaching Turkish to Foreigners, Genres, Genre-Based Writing Approach

ÖN SÖZ

Çalışmanın başından sonuna kadar bilgi ve tecrübesinden yararlanmamı sağlayan, araştırmanın nitelikli hâle gelmesi için çalışan; çözüm odaklılığı ve pozitifliğiyle yolumu aydınlatan danışman hocam sayın Doç. Dr. Neslihan Karakuş'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Ayrıca lisansüstü eğitimim boyunca yardımlarını ve zamanını benden esirgemeyen Prof. Dr. Ali Fuat Arıcı'ya ve Doç. Dr. Talat Aytan'a; dersleriyle zihin dünyamı genişleten, ufkumu açan ve farklı düşünmeyi öğrenmemi sağlayan Doç. Dr. Celile Eren Ökten'e teşekkürlerimi sunuyorum.

Gerek tez konumu bulmamda gerek tez yazım sürecinde bana destek olan ve hayata geçirmek istediğimiz yayınlara beraber heyecanlandığım yakın arkadaşım, iş arkadaşım Güler Özyürek'e, her konuda olduğu gibi akademik hayatımda da desteğini esirgemeyen anneme, babama, kardeşime ve geniş aileme şükranlarımı sunarım. Son olarak kim olduğumu ve hedeflerimi bana sürekli hatırlatan motivasyon kaynağım sevgili Fatih Ertekin'e teşekkürlerimi sunarım.

Gözde TEKİN

Mart, 2023; İstanbul

İÇİNDEKİLER

ÖZET iii
ABSTRACT iv
ÖN SÖZ v
İÇİNDEKİLER vi
TABLOLAR LİSTESİ ix
ŞEKİLLER LİSTESİ x
KISALTMALAR LİSTESİ xiii
1. GİRİŞ 1
1.1. Araştırmanın Problem Durumu 1
1.2. Araştırmanın Amacı 4
1.3. Araştırmanın Önemi 5
1.4. Sınırlılıklar 6
1.5. Sayıltılar 6
1.6. Tanımlar 7
2. KURAMSAL ÇERÇEVE 8
2.1. Dil ve Söz 8
2.2. Dört Temel Dil Becerisi 9
2.2.1. Dinleme 9
2.2.2. Okuma 11
2.2.3. Konuşma 12
2.3. Yazma Becerisi 13
2.3.1. Yazma Becerisinin Önemi 15
2.4. Yazma Eğitimi 16
2.4.1. Yazma Eğitiminin Amaçları ve Bileşenleri 17
2.5. Yazma Becerisinin Öğretiminde Temel Yaklaşımlar 18
2.5.1. Ürün Odaklı Yaklaşım 19
2.5.2. Süreç Odaklı Yazma 19
2.6. Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı 22
Tür Odaklı Yazma Yaklaşımının Aşamaları 26
2.6.1. Tür Nedir? 31
2.6.1.1. Tür Tasnifi 32
2.6.2. Tür Analizi 38

2.7. Avrupa Diller İçin Ortak Başvuru Metni'nin Temel Yaklaşımı, Dil Seviyeleri ve Yazma Metin Türleri 41
2.8. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programı Yazma Tanımlayıcıları ve Yazma Metin Türleri 46
3. YÖNTEM 47
3.1. Araştırma Modeli 47
3.2. İnceleme Nesnesi 47
3.3. Verilerin Toplanması 48
3.4. Verilerin Analizi 48
4. BULGULAR VE YORUM 50
4.1. Yİ-UÖİT C1 Ders Kitabı Becerilerinin Sıralanmasına Yönelik Bulgular 50
4.2. Yİ-UÖİT C1 Ders Kitabı Okuma Metinlerinin ve Yazma Etkinliklerinin Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı'nın Tür Tasnifine Göre Sınıflandırılmasına ve Dağılımına Yönelik Bulgular 51
4.3. Yİ-UÖİT C1 Ders Kitabı'ndaki Yazma Etkinliklerinin Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı Açısından İncelenmesi 53
4.3.1. Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 1. Ünite A Bölümünün Tür Odaklı Yazma Yaklaşımına Göre İncelenmesi ve Yorumlanması 53
4.3.2. Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 1. Ünite B Bölümünün Tür Odaklı Yazma Yaklaşımına Göre İncelenmesi ve Yorumlanması 58
4.3.3. Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 1. Ünite C Bölümünün Tür Odaklı Yazma Yaklaşımına Göre İncelenmesi ve Yorumlanması 61
4.3.4. Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 2. Ünite A Bölümünün Tür Odaklı Yazma Yaklaşımına Göre İncelenmesi ve Yorumlanması 65
4.3.5. Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 1. Ünite B Bölümünün Tür Odaklı Yazma Yaklaşımına Göre İncelenmesi ve Yorumlanması 67
4.3.6. Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 3. Ünite A Bölümünün Tür Odaklı Yazma Yaklaşımına Göre İncelenmesi ve Yorumlanması 70
4.3.7. Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 3. Ünite B Bölümünün Tür Odaklı Yazma Yaklaşımına Göre İncelenmesi ve Yorumlanması 74
4.3.8. Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 3. Ünite C Bölümünün Tür Odaklı Yazma Yaklaşımına Göre İncelenmesi ve Yorumlanması 75
4.3.9. Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 4. Ünite A Bölümünün Tür Odaklı Yazma Yaklaşımına Göre İncelenmesi ve Yorumlanması 79
4.3.10. Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 4. Ünite B Bölümünün Tür Odaklı Yazma Yaklaşımına Göre İncelenmesi ve Yorumlanması 81
4.3.11. Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 4. Ünite C Bölümünün Tür Odaklı Yazma Yaklaşımına Göre İncelenmesi ve Yorumlanması 84
4.3.12. Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 5. Ünite A Bölümünün Tür Odaklı Yazma Yaklaşımına Göre İncelenmesi ve Yorumlanması 87

4.3.13. Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 5. Ünite B Bölümünün Tür Odaklı Yazma Yaklaşımına Göre İncelenmesi ve Yorumlanması 90
4.3.14. Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 5. Ünite C Bölümünün Tür Odaklı Yazma Yaklaşımına Göre İncelenmesi ve Yorumlanması 92
4.3.15. Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 6. Ünite A Bölümünün Tür Odaklı Yazma Yaklaşımına Göre İncelenmesi ve Yorumlanması 94
4.3.16. Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 6. Ünite B Bölümünün Tür Odaklı Yazma Yaklaşımına Göre İncelenmesi ve Yorumlanması 98
4.3.17. Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 6. Ünite C Bölümünün Tür Odaklı Yazma Yaklaşımına Göre İncelenmesi ve Yorumlanması 100
4.4. Yİ-UÖİT Türkçe Ders Kitabı C1 Yazma Etkinliklerinde Tür Odaklı Yazma Yaklaşımının Aşamalarının Varlığı 103
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER 107
5.1. Sonuç, Tartışma 107
5.2. Öneriler 109
KAYNAKÇA 129
EKLER 135

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Bazı Tür Yapıları 33
Tablo 2: Bazı Temel Eğitim Türleri ve Onların Alt Türleri 34
Tablo 3: Okulda Daha Yaygın Şekilde Kullanılan Türlerden Bazılarına Genel Bir Bakış 35
Tablo 4: Örnek Analiz 39
Tablo 7: Avrupa Ortak Başvuru Metni'nde Yaratıcı Yazma 41
Tablo 8: Raporlar ve Denemeler 42
Tablo 9: Avrupa Ortak Başvuru Metni'nde Yazılı Etkileşim 44
Tablo 8: Yİ-UÖİT C1 Türkçe Kitabı'ndaki Becerilerin Sıralaması 50
Tablo 9: Yİ-UÖİT C1 Ders Kitabı'nın Okuma Metinlerinin ve Yazma Etkinliklerinin Türlere Yordanması 51
Tablo 10: Yİ-UÖİT C1 Ders Kitabı'nın Okuma Metinlerinin ve Yazma Etkinliklerinde Türlerin Dağılımı 53
Tablo 11: Yazma Etkinliklerinin Tür Odaklı Yazma Yaklaşımının Aşamalarına Uygunluğu 103
Tablo 12: Tepki Verme Tür Analizi 112
Tablo 13: Tartışma Tür Analizi 114
Tablo 14: Öyküleme/Anlatı Türü Analizi 117
Tablo 15: Rapor Türü Analizi 119
Tablo 16: Açıklama Türü Analizi 122
Tablo 17: Prosedür/İşlem Tür Analizi 125

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Yazma Sürecinin Bileşenleri 18
Şekil 2: Yazma Süreci 21
Şekil 3: Öğrenme-Öğretme Döngüsü 27
Şekil 4: AOBM Ortak Başvuru Seviyeleri 41
Şekil 5: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 1. Ünite A Bölümü Okuma Metni 54
Şekil 6: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 1. Ünite A Bölümü Okuma Sonrası Etkinlikleri . 54
Şekil 7: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 1. Ünite A Bölümü Dil Bilgisi 55
Şekil 8: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 1. Ünite A Bölümü Yazma Etkinliği 56
Şekil 9: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 1. Ünite B Bölümü Okuma Metni 58
Şekil 10: Yİ-UÖİT C1 1. Ünite B Bölümü Okuma Sonrası Etkinlikler 58
Şekil 11: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 1. Ünite B Bölümü Dil Bilgisi 59
Şekil 12: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 1. Ünite B Bölümü Yazma Etkinliği 59
Şekil 13: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 1. Ünite C Bölümü Okuma Metni 61
Şekil 14: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 1. Ünite C Bölümü Okuma Sonrası Etkinlikler. 62
Şekil 15: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 1. Ünite C Bölümü Dil Bilgisi 63
Şekil 16: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 1. Ünite C Bölümü Yazma Etkinliği 63
Şekil 17: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 2. Ünite A Bölümü Okuma Sırası Etkinliği 65
Şekil 18: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 2. Ünite A Bölümü Okuma Metni 65
Şekil 19: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 2. Ünite A Bölümü Dil Bilgisi 65
Şekil 20: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 2. Ünite A Bölümü Yazma Etkinliği 66
Şekil 21: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 2. Ünite B Bölümü Okuma Metni 67
Şekil 22: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 2. Ünite B Bölümü Okuma Sonrası Etkinlikler. 68
Şekil 23: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 2. Ünite B Bölümü Dil Bilgisi 69
Şekil 24: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 2. Ünite B Bölümü Yazma Etkinliği 69
Şekil 25: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 3. Ünite A Bölümü Okuma Öncesi Hazırlık Çalışması 71
Şekil 26: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 3. Ünite A Bölümü Okuma Metni 71
Şekil 27: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 3. Ünite A Bölümü Dil Bilgisi 72
Şekil 28: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 3. Ünite A Bölümü Yazma Etkinliği 72
Şekil 29: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 3. Ünite B Bölümü Okuma Metni 74

Şekil 30: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 3. Ünite B Bölümü Yazma Etkinliği 74
Şekil 31: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 3. Ünite C Bölümü Okuma Metni 75
Şekil 32: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 3. Ünite C Bölümü Okuma Sonrası Etkinlikler. 77
Şekil 33: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 3. Ünite C Bölümü Dil Bilgisi..... 77
Şekil 34: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 3. Ünite C Bölümü Yazma Etkinliği 78
Şekil 35: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 4. Ünite A Bölümü Okuma Metni 79
Şekil 36: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 4. Ünite A Bölümü Dil Bilgisi..... 80
Şekil 37: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 4. Ünite A Bölümü Yazma Etkinliği 80
Şekil 38: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 4. Ünite B Bölümü Okuma Metni 81
Şekil 39: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 4. Ünite B Bölümü Okuma Sonrası Etkinlikler. 82
Şekil 40: Yİ-UÖİT C1 4. Ünite B Bölümü Okuma Sonrası Etkinlikler 83
Şekil 41: Yİ-UÖİT C1 4. Ünite B Bölümü Yazma Etkinliği..... 83
Şekil 42: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 4. Ünite C Bölümü Okuma Metni 85
Şekil 43: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 4. Ünite C Bölümü Dil Bilgisi..... 85
Şekil 44: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 4. Ünite C Bölümü Yazma Etkinliği 86
Şekil 45: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 5. Ünite A Bölümü Okuma Metni 87
Şekil 46: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 5. Ünite A Bölümü Dil Bilgisi..... 87
Şekil 47: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 5. Ünite A Bölümü Yazma Etkinliği 88
Şekil 48: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 5. Ünite B Bölümü Okuma Metni 90
Şekil 49: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 5. Ünite B Bölümü Dil Bilgisi..... 90
Şekil 50: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 5. Ünite B Bölümü Yazma Etkinliği 91
Şekil 51: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 5. Ünite C Bölümü Okuma Metni 92
Şekil 52: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 5. Ünite C Bölümü Dil Bilgisi..... 93
Şekil 53: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 5. Ünite C Bölümü Yazma Etkinliği 93
Şekil 54: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 6. Ünite A Bölümü Okuma Metni 94
Şekil 55: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 6. Ünite A Bölümü Okuma Sonrası Etkinlikler 96
Şekil 56: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 6. Ünite A Bölümü Dil Bilgisi..... 96
Şekil 57: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 6. Ünite A Bölümü Yazma Etkinliği 96
Şekil 58: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 6. Ünite B Bölümü Okuma Metni 98
Şekil 59: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 6. Ünite B Bölümü Dil Bilgisi..... 98
Şekil 60: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 6. Ünite B Bölümü Yazma Etkinliği 99
Şekil 61: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 6. Ünite C Bölümü Okuma Metni 100
Şekil 62: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 6. Ünite C Bölümü Okuma Sonrası Etkinlikler
..... 101
Şekil 63: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 6. Ünite C Bölümü Dil Bilgisi..... 101

Şekil 64: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 6. Ünite C Bölümü Yazma Etkinliği 102

KISALTMALAR LİSTESİ

AOBM	: Avrupa Ortak Başvuru Metni
TYDOÖP	: Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı
Yİ-UÖİT	: Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı
TOYY	: Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumuna, alanyazındaki çalışmalara, araştırmanın amacına, önemine, sınırlılıklarına ve tanımlara yer verilmiştir**.**

1.1. Araştırmanın Problem Durumu

Gelişen ulaşım olanakları ve iletişim teknolojisi sınırları ortadan kaldırmış, farklı ırktan, milletten, kültürden insanların karşılaşmasını kaçınılmaz kılmıştır. Bu da dil engelini ortaya çıkarmıştır. 18. yüzyılda insanların, sadece okuduklarını anlayacak ve yazılı olarak kendilerini ifade edebilecek kadar dil bilmesi yeterli olurken bugün gelinen noktada dört temel dil becerisinde de yetkin olmak o dili bilmek demektir.

Yabancılara Türkçe öğretilirken en zor ve en karmaşık beceri olduğu düşünülerek sona bırakılan beceri, yazma becerisidir. Güneş (2020)'e göre yazma, zihnimizde yapılandırılmış düşünce, duygu ve isteklerin belli kurallara uygun olarak yazıya aktarılmasıdır. Dolayısıyla yazma pek çok zihinsel süreci içerir ve tür bilgisi, dünya bilgisi, söz varlığı, dil yapılarına yönelik bilgileri gerektirdiği için zor olarak tanımlanan bir beceridir. İnsan ne düşündüğünü ne hissettiğini karşısındakine anlatmak ister. Yazılı anlatım da bunun doğal bir sonucudur. Bayat (2019, 9) da Güneş (2020) ile benzer şekilde yazmanın zorluğunun, doğasından geldiğini; metin üretmenin zor ve karmaşık bir süreç olduğunu belirtmektedir. Raimes (2002, 309)'e göre yazma içerik, organizasyon, özgünlük, üslup, akıcılık, doğruluk veya uygun retorik gibi pek çok noktayı düşünmeyi gerektirir. Dolayısıyla yazar metin üretme sürecinde amaç, içerik, sözcükler, söz dizimi, dil bilgisi, süreç, teknik, düzenleme, hedef kitle gibi pek çok bileşeni dikkate almalıdır.

Yazma becerisinin gelişimi kendine özgü karmaşık yapısından dolayı zaman almaktadır. Yıldız (2019, 298)'a göre yazma konusunda yeterli bilgi ve birikime sahip olmayan birinin yazma kaygısı yüksek olur ve bu da yazmaya karşı olumsuz tutum geliştirmesine neden olur. Yıldız (2019) yazmayla ilgili sahip olunması gereken bilgi ve birikimi şöyle sıralamıştır:

- Yazma süreci ile ilgili,
- Yazma konusu ile ilgili,
- Yazılacak tür ve biçimle ilgili,
- Dil kullanımı ile ilgili bilgi birikimi.

İşte bu dört ana başlıkta hem öğreticinin hem de öğrenicinin sahip olduğu bilgi birikimi öğrencinin yazma becerisine yönelik kaygı düzeyini azaltacak ve yazmaya karşı olumlu tutum geliştirmesini sağlayacaktır. Özdemir (2019) de Yıldız (2019)'ı destekleyecek şekilde yazma sürecinde yaşanan sorunun öğrencilerin metin türlerinin temel yapılarını bilmemelerinden kaynaklandığını ifade etmektedir.

Yazma becerisi, okuduğunu anlama becerisinden sonra gelir, bu iki beceri genellikle eş zamanlı olarak ilerler. Çünkü yazma bir çıktı beceriyken okuma girdi beceridir. Okuma, yazma becerisi için gerekli olan girdileri sağlar. Korkut (2016, 196)'a göre belli metin türlerinde yeterince okuma-anlama-çözümleme alıştırması yapmamış bir öğreniciden yapısal olarak sağlam, anlamsal olarak bağdaşık ve tutarlı bir metin yazması beklenemez. Bu yüzden her tür için bir girdi olarak okuma metni vermek ve örnekler üzerinde detaylı betimsel çalışmaklar yapmak son derece önemlidir. Korkut (2019, 197)'a göre girdi metin, öğrenene yol gösterir, işini kolaylaştırır ve onu yazmaya teşvik eder. Yaylı ve Yaylı (2018, 142) da yazma sürecine okuma ile başlamanın yazmada başarıyı artıracağını, girdi metnin verilmesinin sadece hedef dili öğretmeyeceğini aynı zamanda kültürü, yazma türlerini ve bu türlerdeki yazma gelenekleri üzerine deneyim kazandırabileceğini belirtmektedir. Sonuç olarak yazmayı okumalarla desteklemek öğrenicinin çözümleme, eleştirel düşünme, problem çözme, bağımsız yazma gibi pek çok beceriyi kazanmasını sağlayacaktır.

Dil öğretim süreçlerini, seviyelerini ve sertifikazisyonunu standartlara kavuşturmak için 2001'de Avrupa Konseyi tarafından Diller İçin Ortak Çerçeve Metni oluşturulmuştur. Dil seviyelerini, genel dil yetkinliklerini, iletişimsel dil yetkinliklerini ve iletişimsel dil stratejilerini belirleyen ve tanımlayan AOBM'nin temel yaklaşımı "eylem odaklılık"tır. AOBM'nin 2020'de yayımlanan yeni versiyonuna göre anlam etkileşim yoluyla ortaklaşa yapılandırılmalıdır. Yani sınıf düzeyinde öğrenciler sosyal aktörler olarak görülmeli, öğrenme sürecinde öğretmen-öğrenci, öğrenci-öğrenci arasındaki iş birliklerinde hedef dil kullanılarak öğrencilerin "bir konu olarak dil öğrenmek yerine dili kullanmayı öğrenmeleri" sağlanmalıdır.

Türkiye Maarif Vakfı'nın 2019 yılında AOBM'ye uygun olarak hazırladığı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı'nda ise belli türlerin yazımına yönelik kazanımların yer aldığı (tartışmacı metin, öyküleyici metin, kurmaca metin, bilimsel metin vb.) ve okuma ile yazma kazanımlarında girdi-çıktı uyumuna dikkat edildiği görülmektedir. Tüm bunlara ek olarak "eylem odaklılık" yaklaşımının altının çizildiği görülmektedir.

Yazma öğretiminde üç ana yaklaşım karşımıza çıkmaktadır: ürün odaklı yazma, süreç odaklı yazma ve tür odaklı yazma. Yazma öğretiminde tür temelli bir yaklaşım, girdi metnin betimsel olarak incelenmesiyle değerlendirilmesine kadar uzun bir süreci kapsar. Yani öğrenicilerden metne aracılık etmesi beklenmektedir. AOBM (2020) metne aracılık etmeyi "Dilsel, kültürel, anlamsal veya teknik engeller nedeniyle erişim olanağının bulunmadığı bir metin içeriğinin başka birine aktarılması" şeklinde ifade edilmektedir. Yaylı ve Yaylı (2014, 150)'ya göre tür odaklı dil öğretimi, genel anlamda bağlama duyarlı, hedef kitlenin beklentilerini ve sosyal ortamların ihtiyaçlarını göz önünde bulunduran bir öğrenme sürecidir. Yazmanın hem süreç hem de tüm yazma süreçlerinin ürünü olarak görüldüğü bir yaklaşımdır. AOBM (2020)'nin eylem odaklılık anlayışıyla uyumlu olarak tür odaklı yazma, süreç içerisinde öğrenci-öğretmen ve öğrenci-öğrenci iş birliğine dayanır.

Literatür taraması yapıldığında Yabancılara Türkçe Öğretimi alanında tür odaklı yazma yaklaşımına yönelik çalışmaların 2017 yılından itibaren ağırlık kazandığı ve çoğunlukla diğer yaklaşımlarla ele alındığı görülmektedir. Yaylı ve Yaylı (2014) yapmış oldukları çalışmada tür odaklı dil öğretiminin bağlama duyarlı, hedef kitlenin beklentilerini ve sosyal ortamların ihtiyaçlarını göz önünde bulunduran bir öğrenme süreci sunduğunu ve alternatif bir model olarak yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılması gereken bir yaklaşım olduğunu belirtmişlerdir. Yaylı ve Yaylı (2018) yaptıkları bir diğer çalışmada ise Yedi İklim Türkçe kitaplarında yer alan yazma etkinliklerini biçimsel yaklaşım, işlevsel yaklaşım, yaratıcı ifade yaklaşımı, süreç yaklaşımı, içerik odaklı yaklaşım ve okur/tür odaklı yaklaşım düzleminde incelemiş; yazma etkinliklerinin çoğunun biçimsel ve işlevsel yaklaşıma göre olduğu sonucuna varmışlardır. İlgili çalışmada tür odaklı yazmaya yönelik önerilerde bulunmuşlar fakat yaklaşımın sadece örnek metnin verilmesi yönüne odaklanmışlardır.

Alanyazında ders kitaplarında yer alan yazma etkinliklerinin yaklaşımına yönelik benzer çalışmaların yer aldığı görülmektedir. Demir (2020) İzmir ve İstanbul

kitaplarında yer alan yazma etkinliklerini biçimsel yaklaşım, işlevsel yaklaşım, yaratıcı ifade yaklaşımı, süreç yaklaşımı, içerik odaklı yaklaşım ve okur odaklı yaklaşım bakımından incelemiş ve değerlendirmiştir. Demir (2020) biçimsel ve işlevsel yaklaşım kullanılırken süreç ve okur odaklı yaklaşımın hiç kullanılmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Literatürde yer alan ve hedeflenen çalışmaya yakın olduğu görülen Tiryaki ve Bilgili (2020) İstanbul ve Yedi İklim (C1 Düzeyi) Türkçe ders kitaplarını tür odaklı yazma yaklaşımı açısından karşılaştırmış, İstanbul ve Yedi İklim ders kitaplarının ikisinde de tür odaklı yaklaşıma göre yazma öğretimi yapılabilecek etkinlikler bulunduğu sonucuna varmışlardır.

Tür odaklı yazma yaklaşımına yönelik çalışmalar göz önünde bulundurulduğunda, çalışmaların daha çok tür odaklı yaklaşımı teorik olarak açıklamak ve yabancılara Türkçe öğretimi ders kitaplarında yer alan yazma etkinliklerinin metin türü olarak incelenmesine yönelik olduğu görülmektedir. Buna karşın etkinliklerin tür odaklı yazma yaklaşımının aşamalarına, tür odaklı yazma yaklaşımı için gerekli olan girdilerin ne olduğuna, tür odaklı yazma yaklaşımının nasıl uygulanacağına dair araştırmalara rastlanmamaktadır. Bu durum, ilgili araştırmanın bir ihtiyaç olduğunu destekler niteliktedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmada; 2020 yılında yenilenerek ve geliştirilerek alana kazandırılmış olan Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe ders kitabının tür odaklı yazma yaklaşımına uygunluğunun tespit edilmesi ve tür odaklı yazma yaklaşımının önerdiği türlere yönelik tür analizinin yapılması; yapılan tür analizlerine göre tür odaklı yazma yaklaşımına uygun etkinliklerin tasarlanması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda tür çeşitliğinin tür odaklı yazma yaklaşımının bütün türlerine örnek oluşturması için C1 seviyesi belirlenmiştir. Araştırmanın amacını ortaya koyabilmek adına aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe C1 kitabında bulunan yazma etkinlikleri tür odaklı yazma yaklaşımına uygun mudur?

    1.1. Yeni İstanbul (C1) ders kitabındaki becerilerin öğretimi hangi sırayla yapılmaktadır?

1.2. Yeni İstanbul (C1) ders kitabındaki okuma metinlerinin türleri nelerdir?

1.3 Yeni İstanbul (C1) ders kitabındaki yazma etkinliklerinde hangi türlerin yazılması istenmektedir?

1.4. Yeni İstanbul (C1) ders kitabındaki okuma metinlerinin türlerinin ve yazma etkinliğinde yazılması istenen türlerin dağılımı nasıldır?

1.5 Yeni İstanbul (C1) ders kitabında yer alan yazma etkinlikleri tür odaklı yazma yaklaşımının aşamalarına uygun mudur?

1.3. Araştırmanın Önemi

Yazma becerisinin çok bileşenli yapısı, beceriyi zorlaştırmakta ve bu yapı öğrenicilerde yazmaya karşı olumsuz tutumun gelişmesine sebep olmaktadır. Bu nedenle yazma becerisinin geliştirilmesi için yazma öncesi verilen girdiler büyük önem kazanmaktadır. Öğrenici, metin üretme sürecinde yazacağı türün yapı iskelesi, cümle yapıları, amaç ve bağlamı, tutarlılık unsurları, hedef kitlesi, yayımlandığı kanal, hangi sosyal aktivitede ortaya çıktığı gibi pek çok bileşen hakkında bilgiye sahip olmalıdır. Yabancılara Türkçe öğretimi ders kitaplarında yer alan yazma etkinliklerinde de bu girdileri, öğreniciye verilmesine dikkat edilmelidir. Aksi takdirde yazılması istenen türün ne olduğunu anlatan kısa bir yönerge ve boş bir yazma bölümü öğrenicinin yazma becerisine karşı olumsuz tutum geliştirmesine sebep olacaktır. Alanyazında bu hususlara yönelik öneriler bulunmakla birlikte bu önerilerin nasıl uygulanacağına dair bir çalışma bulunmamaktadır.

Literatürde tür odaklı yazma yaklaşımına yönelik ele alınan konular sadece kitaplarda hangi türlerin yer aldığı ve tür odaklı yazma yaklaşımının niçin dikkate değer olduğuna dair cevaplarla sınırlıdır. Öte yandan bu çalışma hem tür odaklı yazma yaklaşımının önerdiği türlere, aşamalarına ve yaklaşımın nasıl uygulanacağına dair sorulara cevap vermektedir. Açıklama, tartışma, öyküleme/anlatı, tepki verme/tepki, rapor, prosedür/işlem türlerine yönelik tür analizi çalışmaları ve bu türlerin nasıl öğretileceğine dair etkinlik örnekleri sunması açısından büyük bir boşluğu doldurmakta hem kitap yazarlarına hem de öğreticilere kaynaklık etmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

Her alanda olduğu gibi dil öğretimi özelinde yabancılara Türkçe öğretimi alanında ders kitapları önemli materyallerdir. AOBM'ye uygun olarak hazırlanan ders kitapları öğretmenlerin ve öğrencilerin önemli kaynaklarıdır. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe ders kitapları TÖMER'lerde ve özel kurumlarda en çok kullanılan kitaplardandır. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe C1 ders kitabı 2021 yılında güncellenmiş ve zenginleştirilmiştir. C1 seviyesi tür çeşitliliği ve dil kullanımı bakımından ilgili ders kitabının en üst seviyesidir. C1 seviyesinde öğrencinin dil kullanım alanları genişlemiş ve öğrenci pek çok türle karşı karşıya gelmek, iletişim kurmak gerekliliğine sahip olmuştur.

Yazma becerisi çok bileşenli yapısıyla, yazma sürecinde pek çok noktanın göz önünde bulundurulmasının gerekli olması sebebiyle öğrenici tarafından zor olarak algılanan bir beceridir. Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı türe yönelik tür analizlerini gerekli kılma, girdi sağlama, AOBM'nin eylem odaklı yaklaşımına uygun olarak iş birliği içinde öğrenmeyi sürece dâhil etmesiyle yazma becerisine yönelik önemli bir bakış açısı kazandırmaktadır. Yazma öncesi ihtiyaç analizine yönelik yollar sunması, türlere yönelik bir çerçeve sunmasıyla araştırmacılara, program yazarlarına, kitap yazarlarına ve nihayetinde öğretmenlere kaynak sağlamakta ve yol çizmektedir.

Bu çalışma:

- Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe C1 ders kitabının okuma, dil bilgisi ve yazma bölümü ile,
- Tür odaklı yazma yaklaşımının türler tasnifi ile,
- Tür odaklı yazma yaklaşımının aşamaları ile sınırlandırılmıştır.

1.5. Sayıltılar

Bu araştırmada inceleme nesnesinin oluşturan Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe (C1) ders kitaplarında yer alan okuma metinlerinin, dil bilgisi öğretiminin ve yazma etkinliklerinin incelenmesi sonucunda türlerin yazımına yönelik model oluşturma konusunda veri sağlayacağı varsayılmıştır.

1.6. Tanımlar

Tür: Yazı dilinin tanımlanabilir biçimleri, uzlaşımları ve ‘oplumsal olarak inşa edilmiş yazı gelenekleri (Barton, 2007, s. 73).

Tür Analizi: Dilin belirli kullanımlarını araştıran bir söylem analizi dalıdır (Hyland, 2004, s.

Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı: Fonoloji, sözlükbilim ve söylem semantiğini içeren bir anlam oluşturma sistemi olarak zengin bir dil anlayışı (Martin, 2019, s. 11).

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

İlgili bölümde araştırma ile doğrudan ilgili olan konu ve kavramlar, daha önce yapılmış araştırmalar ve ilgili diğer kaynaklarla açıklanmaktadır.

2.1. Dil ve Söz

Dil; bireyin en temel ihtiyaçlarından olan iletişimi sağlayan ve yaşantıların nesilden nesile aktarılmasını sağlayan bir sistemdir. İnsanların meramlarını anlatabilmeleri için kullandıkları sesli bir işaretler sistemi (Banguoğlu, 2007) olan dil, aynı zamanda bir kültür taşıyıcısı ve kültür aktarıcısıdır (Özbay, 2002, 9).

Aksan (1979) dilin hem toplumsal bir kurum hem de uzlaşımsal bir düzen sunan göstergeler dizgesi olduğunu ifade etmektedir. Günay (2004, 11) ve Vardar (1998, 46-47) da dilin toplumsal ve iletişimsel yönüne dikkat çekerek tek bir kişiye ait olmadığını belirtmektedir. Yani dilin kurallarını birden fazla kişi bilmektedir ve dil toplumsal bir olgudur.

Vardar (1998, 46-47)'a göre dil dizgesinin kullanılışı demek olan söz, dilin bir bölümünü geçici olarak eylemli kılar. Örneğin somut tümceler kurulmasını sağlar, bireye dili kullanma olanağı veren çeşitli birleşimlerle bunları dışa ileten anlıksal ve fiziksel bir düzenek içerir.

Saussure (1998) dil ve söz kavramlarını şöyle açıklamaktadır:

> Dilin her zaman iki yüzü vardır; bunlar birbirinin karşılığıdır, birbirinin değerini belirler. Dil, dil yetisinin gerçi en önemli, ama yalnızca belli bir bölümüdür. Hem dil yetisinin toplumsal ürünüdür hem de bu yetinin bireylerce kullanılabilmesi için toplumun benimsediği zorunlu bir uzlaşımlar bütünüdür. Tümüyle ele alındığında dil yetisinin pek çok biçime büründüğü, karmakarışık bir olgular bütünü olduğu görülür. Dil yetisi birçok alana açılır: Hem fiziksel, fizyolojik ve anlıksal niteliklidir, hem de bireysel ve toplumsal özelliklidir. İnsana ilişkin olguları kapsayan hiçbir ulama yerleştiremeyiz onu. Çünkü dil yetisinin birliğini nasıl ortaya çıkaracağımızı bilemeyiz. Buna karşılık, dil kendi başına bir bütündür, bir

sınıflandırma ilkesidir. Dil yetisinin kucakladığı olgular arasında birinci yeri ona verdik mi, başka her türlü sınıflandırmaya karşı koyan bir bütüne de doğal bir düzen getirmiş oluruz. (s. 36-38)

2.2. Dört Temel Dil Becerisi

Türkçe dersi her şeyden önce bir beceri dersidir. Öğrencilerin Türkçe dersinde, ifade edilen öğrenme alanlarıyla, problemlere çözüm bulma, çözümleme, yaratıcı düşünme, ilişkilendirme, yorumlama ve kuralları uygulayarak öğrenmeye yönelik birer etkinlik ya da çalışma yapabilme becerilerini kazandırma, kazanılan becerilerin geliştirilmesi amaçlanmıştır. İfade edilen öğrenme alanlarını dersin işleniş sürecinde birbirinden kesin bir şekilde ayırmak, sınırlar koymak mümkün değildir. Bu öğrenme alanları birbiriyle ilişkili, her biri diğer öğrenme alanlarını bütünleyen, destekleyen iç içe geçmiş yapılar görünümündedir (Kırkkılıç ve Girgin, 2018, 94-95).

Dil edinimi göz önüne alındığında dil becerileri dinleme, konuşma, okuma ve yazma olarak sıralanır. Dinleme ve konuşma, okulöncesi dönemde çocuğun iletişim ortamlarının niteliğine ve niceliğine koşut olarak yakın çevresinden edindiği dil becerileridir. Okuma ve yazma ise kurumsal bağlamda eş zamanlı olarak belli yöntem ve tekniklerle bilinçli olarak geliştirilir. Okuma becerisi ile düşünüldüğünde yazma, öğrenmek için yapılan yazma olarak ele alınır. Bu, birtakım harfleri, sözcükleri ya da tümceleri yazım bilgisi olarak doğru biçimde yazmakla ve noktalama imlerini doğru kullanmayla ilgilidir (Ülper, 2011).

2.2.1. Dinleme

İnsanlar dünyaya işitme yeteneğiyle gelirler. Ancak işitme, dinleme değildir. Ünalan (2006, 50), işitmenin doğal bir süreç olduğunu yani kişinin kendi iradesiyle değil de insanın kulağı aracılığıyla beyne giden her türlü ses unsuru olduğunu, dinlemenin ise amaçlı ve tercihe bağlı sesler bütünü olduğunu belirtmektedir. Dinleme, dinlediğimiz bağlamlar ve ön bilgilerimizin yardımıyla diğer sesler ve görsel girdilerin eşliğinde konuşulan dilin anlamlandırılmasıdır. Tek bir süreç olarak dinlemeyi düşünmeden ziyade ilgili sürecin bir kısmı olarak düşünmek daha doğrudur -konuşmacı tarafından söylenen seslerin tanınması, tonlamanın algılanması, bilginin odak noktasını gösteren kalıplar, güncel konuyu vb. söylenen şeylerin alaka düzeyini- (Lynch ve Mendelson, 2010).

Dinlemenin zihinsel bir faaliyet olduğuna dikkati çeken Aytan (2011) dinleme sürecinde işitilenlerin seçilip düzenlendiğini ve yapılandırıldığını ifade etmektedir. Bu noktada Özbay ve Barutçu (2013, 954), fizyolojik ve psikolojik etkenler çerçevesinde geliştiğinin altını çizmektedir. Buradan hareketle işitmenin dinleme sürecinin bir parçası olduğu ve dinleyicinin dinleme esnasında girdiyi işleme veya inşa etme yoluyla süreçte aktif olarak rol aldığı sonucuna varılabilmektedir.

Kırkkılıç ve Girgin (2018, 95), temel dil becerilerinin dinlemeyle başladığını, dinleme becerisinin konuşma, okuma ve yazma becerilerine alt yapı hazırladığını ifade etmektedir. İletişim sürecinde öğrenmenin gerçekleşebilmesi için "kaynak" tarafından iletilenlerin "alıcı" ile paylaşılması gerekir. Alıcının, iletilenlerden hareketle yeni yaşantılar kazanabilmesi ise dinleme becerisindeki birikimiyle yakından ilgilidir (Sever, 2004, 10).

İkinci dil öğretiminde dinleme araştırmalarının 1970'lerin başına denk geldiğini belirten Faerch ve Kasper (1986, 263) ana dilde dinleme, ana dilde ve ikinci dilde okuma araştırmalarına yönelik yoğun çabaların çok daha önce başladığını belirtmekte; o yıllarda ikinci dilde dinlemenin öğrencinin ana dilindekiyle aynı olduğunu, okuma ve dinlemenin her ikisinin de alıcı beceriler olduğu için büyük benzerlikler taşıdıkları, hatta ve hatta okuma için doğru olanın dinleme için de doğru olması gerektiğinin varsayıldığını ifade etmektedir. Gilman ve Moody ise (1984) ise dinleme araştırmalarının daha geç başlamasını üç neden bağlar:

- Dil öğrenmenin o dili konuşabilmek anlamına gelmesi ve bu nedenle dinlemenin ikincil bir konuma düşürülmesi,
- Dinlemenin "alınabilecek" bir şey olarak düşünülmesi,
- Dil öğretmenleri ve araştırmacıların okula gittiklerinde "konuşulan İngilizceyi anlama" dersleri almamaları ve bu yüzden bir öğrencinin buna olan ihtiyacı algılayamaması.

Lynch ve Mendelson (2010) dinleme becerilerinden ziyade okuma becerileri üzerinde deneyler yapmanın, dinleme becerisinin geçici doğası göz önüne alındığında daha kolay olması olabileceğini belirtir. Bu bağlamda dinleme becerisinin ilk yıllarda ihmal edildiği, ilerleyen yıllarda ana dilde dinleme ve konuşma çalışmalarının sonuçlarının ikinci dilde dinleme çalışmalarına kaynaklık ettiği; birinci dilde dinleme ve okumaya

ilişkin araştırmaların, ikinci dilde dinlemeye özgü bir araştırma gündemine duyulan ihtiyacı da vurguladığı sonucuna varılabilir.

Diğer insanları işitmek ve dinlemek, çocukların konuşma becerisini geliştirir. Küçük çocuklar ilk olarak diğerlerinin kullandıkları dili işiterek konuşmayı öğrenirler. Dile katılım konusunda ilk girişimlerinde diğerlerinden aldıkları cevaplardan hareketle konuşma yeteneklerini geliştirirler. Daha büyük çocuklar diğer insanların kullandıkları kelimeleri ve dil bilgisini duyduklarında kelime bilgileri artar ve kendilerini ifade etmenin farklı yollarını öğrenirler. Kelimeler, okuma ve yazma için kullanılan araçlardır. Dinleme yoluyla tanıştığımız kelimeler konuşma, okuma ve yazma becerilerimizi de geliştirir (Johnson, 2018, 7). Tayşi (2017, 322) dinlemenin yalnızca bir öğrenme aracı olmadığının altını çizerken Lynch ve Mendelson (2010) de aktif dinlemenin aynı zamanda yorumlayıcı bir süreç olduğunu; genellikle geçici ve tek seferlik doğaya , yazı dilinde olmayan zengin bir prozodiye (vurgu, tonlama, ritim, ses yüksekliği ve daha fazlası), asimilasyon gibi onu yazılı dilden önemli ölçüde farklı kılan doğal hızlı konuşma özelliklerine sahip olması, sık işlem ve neredeyse anında yanıt verme ihtiyacıyla benzersiz özelliklere sahip olduğunu belirtir.

2.2.2. Okuma

Dört temel dil becerisinden biri olan okumanın farklı tanımları olsa da her zaman önemli bir araştırma alanı olmuştur. Okumak eylemi okulla aynı değerde tutulmuştur. İnsanlık, okumak için doğmamıştır fakat gelinen noktada okuma eylemini hayatının önemli bir parçası hâline getirmiştir. İnsanlığın okumayı sadece birkaç bin yıl önce keşfettiğini hatırlatan Wolf (2007, 3) bu keşifle beynimizin organizasyonunu yeniden düzenlediğimizin, bunun da düşünme yollarımızı genişlettiğinin ve türümüzün entelektüel evrimini değiştirdiğinin altını çizmektedir. Aynı şekilde Arıcı (2018, 2) insanlığın birikiminin büyük bölümünün kitaplarda yer aldığını ve bu bilgilere ancak "okuma" yoluyla ulaşılabileceğini belirtmektedir.

Güneş (2007) okumanın sadece harfleri seslendirme becerisi olarak algılanmasının hatalı bir yaklaşım olduğuna ve okumaya anlama zincirinin de eklenmesi gerektiğine dikkat çekmektedir. Çünkü seslendirme sadece dili seslere çevirme işlemidir. Grabe (2009, 14)'in belirttiği üzere okuma; hızlı, verimli, etkileşimli, esnek, stratejik, amaca yönelik, dilsel bir anlama ve değerlendirme sürecidir. Koda ise (2005, 4) anlama sürecinin sadece metnin yorumlanmasından ibaret olmadığını; sürecin, okuyucunun

zaten bildiği şeylerle metinden çıkardığı bilgileri bütünleştirdiğinde tamamlandığını belirtmektedir. Buradan hareketle okumanın sadece metnin seslendirilmesi olarak tanımlanan mekanik bir süreç olmanın çok ötesinde, süreçlerin karmaşık bir bileşimi olduğu sonucuna varılabilir.

Okuma, yazılı kaynaklarda var olan bilgiye erişim sağlaması sebebiyle fen bilimleri, sosyal bilimler, sağlık bilimleri fark etmeksizin öğrenicilerin tamamı tarafından vazgeçilmez bir dil becerisi olarak kabul edilir. Eskey (2005) yabancı dil öğrenicileri açısından okumanın önemini ise şöyle açıklar:

> İkinci dil öğrenenler için okuma, hem anlaşılır bir girdi kaynağı olarak dili edinmenin amacına yönelik bir araç hem de birçok ciddi öğrenicinin en çok kullanması gereken beceri olarak başlı başına bir amaç olabilir. Örneğin Yabancı Dil Olarak İngilizce (EFL) öğrenicilerinin çoğu, dili günlük yaşamlarında nadiren konuşurlar, ancak yalnızca dilde kaydedilmiş bilgi zenginliğine erişmek için bu dili okumaları gerekebilir. Tamamlayıcı bir biçimde, bu okuma öğrenicilerin her zaman anlamlı, genellikle tam dil bilgisi biçiminde olan ve hedef dilin telaffuz dışında her özelliğini içeren nicelik olarak etkileşimde bulunmaları gereken özgün dil için mükemmel bir kaynak olarak hizmet edebilir. (s. 563)

Okuma daha iyi yazmaları için öğrencilere yardım eder. Okuma yoluyla öğrenciler dil bilgisi kuralları ile tesadüfî bir ilişki kurarlar. Öğrenciler dilin yapısı ve dil bilgisi için bir algı geliştirir ve kelime hazineleri artar. Böylece iyi yazma yolunda önemli bir mesafe almış olurlar (Johnson, 2018, 7). Son tahlilde okuma diğer becerilerden bağımsız bir süreç değildir. Dört temel dil becerisinin her biri birbirini geliştirmek üzere koordineli ilerler. Dinleme ve okuma anlama (girdi), konuşma ve yazma anlatma (çıktı) becerileridir.

2.2.3. Konuşma

Temel dil becerilerinden ve yazma becerisi ile üretici becerilerden biri olan konuşma, bireyin sosyal, meslekî, akademik vb. yaşamında sık kullandığı becerilerdendir. Konuşma yeteneği, dolayısıyla dil, insanı insan yapan niteliklerin başında gelir. Onun duygularını, düşüncelerini, isteklerini bütün incelikleriyle açığa vurmasına, yaşamını sürdürebilmesine olanak sağlar (Aksan, 1979, 11). Konuşma; duygu, düşünce ve her türlü isteği karşısındakine anlatma ve aktarma edimidir. Ya da konuşma soyut ya da somut her türlü bilgiyi anlatma ve anlatılanları anlama yeteneğidir. (Günay, 2004, 35).

Sallabaş (2012, 2200) konuşmayı, bireylerin yaşamları boyunca edindikleri bilgi, görüş ve düşüncelerini diğer bireylere sözlü olarak aktarma eylemi olarak tanımlar. Adalı ise (2016) konuşma becerisini; zihinsel birikimin zihinsel çabayla ve dilin imkânlarıyla muhataba sunulmasıyla zihinsel bir olgu, iletinin akciğerler, ses telleri, dil, damak, dişler, dudaklar, geniz vb. yardımıyla dil dizgesi içindeki seslere dönüşmesiyle fizyolojik bir oluşum, konuşanın ağzından çıkan seslerin dinleyenin kulağına ulaşmasıyla fiziksel niteliklere sahip bir beceri olmak üzere üç boyutta tanımlar.

Kurudayıoğlu (2011) uygun bir konu ve amaç belirlemek, geniş bir bilgi birikimine sahip olmak, konuşmaya hazırlık yapmak, dilin kurallarına ve inceliklerine vakıf olmak, gözlem ve araştırma kabiliyetine sahip olmak, konuşmayı mantıksal bir kurgu içinde planlamak, bağlama uygun kelimeleri seçmek, sesini ve beden dilini etkili kullanmak, dil dışı bağlamı göz önünde bulundurmak ve muhataplara saygı göstermek olmak üzere on hususla etkili konuşma yapabilmenin hususlarını sıralamaktadır. Buradan hareketle konuşmanın diğer becerilerden ayrı düşünülemeyeceği sonucuna varılabilir. Yani anlama becerileri olan dinleme ve okumayla alınan girdiler, konuşma ve yazmayla üretime dönüşür. Çünkü önce anlama ardından anlatma gerçekleşir.

Konuşma becerisi sözlü etkileşim (karşılıklı konuşma, diyalog) ve sözlü üretim (topluluğa konuşma, monolog) olmak üzere iki alt başlıkta ele almaktadır. Adres ve yol sorma, yol tarif etme, bir soruya karşılık verme, izin isteme, teşekkür etme, özür dileme, selamlaşma, ziyaret, karşılama ya da uğurlama sırasında yapılan konuşma genellikle hazırlıksız yapılır ve karşılık konuşma olarak adlandırılır. Açık oturum, anma programı, kongre, sunum yapma, toplantı yapma, münazara, röportaj amacıyla yapılan konuşmalarda konuşmacının hangi konuda, nerede ve kimlerle konuşacağı bilindiği için hazırlıklı yapılır ve sözlü üretim olarak sınıflandırılır.

2.3. Yazma Becerisi

Yazı, dinleme ve konuşma gibi insanlığın doğuşundan beri var olan becerilerden değildir; okuma gibi insanlığın bilgi, birikimleriyle süreç içinde geliştirdiği becerilerdendir. Okuma ve yazma planlı ve çeşitli stratejiler kullanılarak bilinçli olarak geliştirilen becerilerdir. İletişimi yazıya dökme resim yazısı ile başlamıştır. İnsanların ticarî amaçlarla birbirlerinden aldıkları büyükbaş hayvanların sayılarını bu şekilde ifade ettikleri arkeologlar tarafından belirtilmektedir. Daha sonra kazılarak oluşturulan

çivi yazısı, fonogram, hiyeroglif yazı ve son olarak hieratik yazı oluşturulmuştur (Dilidüzgün, 2020, 22)

Temel dil becerilerinden biri olan yazma Özbay (2006, 121)'a göre insanların birbirleriyle iletişim kurmak için kullandıkları, dil denen sistemi belli işaretlerle belirleyen ikinci bir sistemdir. Vardar (1982, 58) ise yazmayı sözlü iletişim aracı olan dili görsel ve tek boyutlu bir düzen içinde sunan, uzaktan iletişimi sağlamak, iletilerin yitip gitmesini önlemek vb. amaçlarla kullanılan bir kodlama, simgesel bir anlatım olarak tanımlarken Sever (2004, 24) duyduklarımızı, tasarladıklarımızı, düşündüklerimizi, görüp yaşadıklarımızı yazı ile aktarma eylemi olarak tanımlamaktadır. Raimes (2002, 309)'e göre yazma sadece konu hakkında değil, aynı zamanda dil hakkında bilgi edinmek için değerli bir araçtır. Dil öğrenmenin keşfi için gereklidir. Yazmak, konuşmaktan farklı olarak bize sadece fikir üretmeden önce onları dinleyiciye sunmanın değil aynı zamanda ürettiğimiz fikirleri ve dili dikkatle incelemenin bir yolunu sağlar; bu da yeniden bakma, tekrar görme, kendimizden ve başkalarından geri bildirim almamızı ve ilerledikçe öğrenerek değişiklik ve düzeltmeler yapmamızı sağlar. Raimes (2002), Vardar (1982) gibi yazma becerisinin tek boyutlu bir düzen içinde olduğunu savunmaz. Buradan hareketle yazmanın çok boyutlu olduğu ve iletişimi sağlamanın ötesinde üretilen fikirler üzerinde düzeltme yapabilme olanağı sağlayan ve yazmakta olduğumuz dil üzerine çalışmalar yapmamızı sağlayan bir beceri olduğu sonucuna varılabilir.

Yazı dili konuşma dilinden farklıdır. Çünkü konuşma dili yazı diline göre değişmeye daha açıktır ve değişmeye karşı daha savunmasızdır. Aksan (1979) bu farkı şöyle açıklar ve örneklendirir:

> Yazılı dil daha ölçülü, daha kurallıdır. Konuşulan dilin yanlış ya da bozulmuş ögeleri, ancak bütün dil birliğine yayılır, aslı hiç kullanılmaz duruma gelirse, bu biçimleri sözlüklere, yazım kılavuzlarına almak doğru olur. Örneğin halkın çoğunluğu /pehriz / biçimini kullanırsa da Farsçadan alınma doğru biçim perhiz'i söyleyen kimse kalmayıncaya kadar perhiz'i yazılı dilde korumak, ondan sonra yerleşik biçimi benimsemek doğru olur, kanısındayız. Bütün bu noktaları gözden geçirdikten sonra konuşma dili ya da konuşulan dil'in {langue parlee, spoken language, gesprochene Sprache) genel tanımına geçebiliriz: Konuşma dili bir ulusun, bir dil birliğinin dilinin yazıyla ilişkili olmayan ve çeşitli söyleyiş özellikleri taşıyan yönüdür. Bu niteliğiyle konuşma dili -yazı dili çok sonra bulunduğu için-

asıl, temel olmak gerekir. Değişik yöntemlerle yazıya geçirme dizgelerinin (ses yazısı, kavram yazısı gibi) hepsi temelde, konuşma diline dayanır. (s. 85-86).

Dilidüzgün (2020, 21) yazmayı "yazma" ve "yazmak" olmak üzere ikiye ayırır. Yazmayı öğrenmek için yapılan yazma; "Yazmak için yazmak" ise konu hakkındaki düşünceleri, gezilen/görülen şeyleri ya da başından geçenleri yazmak ve bunu yaparken de ilginçlik, tutarlılık ve üslup gibi hususlara dikkat etmektir. Bireylerin toplumdaki iletişimsel gereksinimlerini yazarak gerçekleştirebileceği dilekçe, blog, şikâyet mektubu, şiir, özgeçmiş vb. metin türleri oluşturma, bir konu hakkında düşüncelerini yazma, gezdiği yerleri anlatma ya da bir anıyı paylaşma vb. eylemlerde gerçekleştirilen ise yazmak için yazmak olarak değerlendirilebilir (Özdemir, 1991a, 115). Köksal (2001) yazmayı bilişsel, duyuşsal ve devinişsel olmak üzere üç boyutta inceler:

Bilişsel boyut: Edinilen bilgilerin, duyumların, görülenlerin ve okunanların sıraya konularak zihinsel işlemlerden geçirilmesi ve yorumlanması.

Duyuşsal boyut: Akıcılığı, çekiciliği ve yazının okunaklığı.

Devinişsel boyut: Yazma araçlarını kullanma ve yazmadaki hareketlerinin eş güdümü.

2.3.1. Yazma Becerisinin Önemi

İnsanlık yazıyı bulduğundan beri kendini yazıyla ifade etmeyi önemli bir beceri olarak görmüş ve daha iyi yazmak için çalışmıştır. İşeri (2010, 107) yazı kalıcılığı ile kültürel değerleri aktarmada önemli rol oynadığından, yazma edimi insana özgü bir durum sunduğundan ve bir gereksinim olduğundan insanların kendilerini yazarak ifade etme gereksinimi duyduklarını belirtir. Dilleri genellikle yalnız yazıyla tanıdığımızı belirten Saussure (1998) yazının insanlık tarafından icat edildiği dönemden bugüne büyük bir saygınlık taşımasını şu nedenlere bağlar:

1. Bir kez, sözcüklerin yazılı görüntüsü sürekli ve sağlam bir şey izlenimi uyandırır; yazıyı, süre içinde dilin birliğini sağlamaya sesten daha elverişli görürüz. Bu bağ istediği kadar yüzeysel olsun, istediği kadar aldatıcı bir birlik yaratsın: Biricik gerçek bağ olan doğal ses bağından çok daha kolayca kavranır.

2. Bireylerin çoğunda görsel izlenimler işitim izlenimlerinden daha belirgin, daha süreklidir. Onun için de bu gibi kimseler daha çok görsel izlenimlere bağlanırlar. Yazı görüntüsü sesin yerini alarak kendini benimsetir.

3. Yazınsal dil, yazıya tanınan bu haksız üstünlüğü bir kat daha güçlendirir. Yazın dilinin sözlükleri, dilbilgisi kitapları var. Okulda öğretim kitaba göre ve kitapla yapılır. Dil bir kurallar bütünüyle düzenlenmiş olarak ortaya çıkar. Bu kurallar bütünü de kesin bir kullanıma, başka bir deyişle yazıma bağlı bir yasadır. İşte, yazıya o denli önem kazandıran da budur. Sonunda, yazıyı öğrenmeden önce konuşmayı öğrendiğimizi unuturuz ve doğal bağıntı tersine döner.

4. Dille yazım arasında uyuşmazlık oldu mu, dilbilimciden başka birinin sorunu çözümleyebilmesi her zaman güçtür. Ama dilbilimciye söz hakkı tanınmadığı için, yazılı biçim ister istemez ağır basar: Çünkü yazılı biçime dayanan her çözüm daha kolaydır. Bu yüzden de yazı haksız yere önem kazanır. (s. 56)

Raimes (2002, 309) de Saussure gibi göre yazmanın sadece konu hakkında değil, aynı zamanda dil hakkında bilgi edinmek için değerli bir araç olduğunu vurgulamaktadır. Çünkü yazmak, konuşmaktan farklı olarak bize sadece fikir üretmeden önce onları dinleyiciye sunmanın değil aynı zamanda ürettiğimiz fikirleri ve dili dikkatle incelemenin bir yolunu sağlar; bu da yeniden bakma, tekrar görme, kendimizden ve başkalarından geri bildirim almamızı ve ilerledikçe öğrenerek değişiklik ve düzeltmeler yapmamızı sağlar. Buradan hareketle yazma sadece bir dili konuşmak için değil, aynı zaman dil üzerine araştırmalar yapmak için önemli ve vazgeçilmez bir beceridir. Onu icat eden insanlık yine onu en saygın yere koymuştur ve bu saygınlığını uzun süre devam ettirebilecektir. Yazma sadece dil çalışmalarına değil sosyal bilimler, teknik bilimler, fen bilimleri için de önemli bir araçtır.

2.4. Yazma Eğitimi

Güneş (2020, 1) ve Dilidüzgün (2020, 51) yazma becerisinin çeşitli işlem ve becerilere dayandığını ve yazma sırasında düşüncelerin kümelenmesi, ilişkilendirilmesi ve belli bir iletişimsel amaca göre kurgulanması gibi zihinsel işlem ve becerilerin harekete geçirildiğini aktarmaktadır. Bu noktada yazma becerisinin dil öğretim sürecinde niçin en sona bırakıldığı ve en zor beceri olarak nitelendirildiği anlaşılabilmektedir. Pek çok zihinsel sürecin eş zamanlı olarak harekete geçirilmesi yazmayı zor bir beceri hâline getirmektedir. Bu noktada okuma, dinleme ve konuşma süreçlerinin sistemli ve verimli bir şekilde yürütülmesinin bireyin yazma becerisini geliştirmek konusunda önemli rol oynadığı sonucuna varılabilmektedir.

2.4.1. Yazma Eğitiminin Amaçları ve Bileşenleri

Güneş (2020, 1) ve Dilidüzgün (2020, 51) yazma becerisinin çeşitli işlem ve becerilere dayandığını ve yazma sırasında düşüncelerin kümelenmesi, ilişkilendirilmesi ve belli bir iletişimsel amaca göre kurgulanması gibi zihinsel işlem ve becerilerin harekete geçirildiğini aktarmaktadır. Bu noktada yazma becerisinin dil öğretim sürecinde niçin en sona bırakıldığı ve en zor beceri olarak nitelendirildiği anlaşılabilmektedir. Pek çok zihinsel sürecin eş zamanlı olarak harekete geçirilmesi yazmayı zor bir beceri hâline getirmektedir. Bu noktada okuma, dinleme ve konuşma süreçlerinin sistemli ve verimli bir şekilde yürütülmesinin bireyin yazma becerisini geliştirmek konusunda önemli rol oynadığı sonucuna varılabilmektedir.

Belet (2008, 111) yazmanın amaçlarını öğrenicilerin belli bir amaç ve kendi özellikleri doğrultusunda, doğru ve etkili bir biçimde yazılı olarak kendilerini ifade etmelerini sağlamak, etkili ve doğru yazmanın özelliklerini öğrencilere tanıtmak ve kazandırmak, öğrencilerin düşünce üretme ve yazma güçlerini geliştirmek, öğrencilere kendi yazdıklarını; içerik, dil bilgisi, yazım ve noktalama kuralları bakımından inceleyerek gerekli düzenlemeleri yapma beceri ve alışkanlığını kazandırmak olduğunu belirtmektedir.

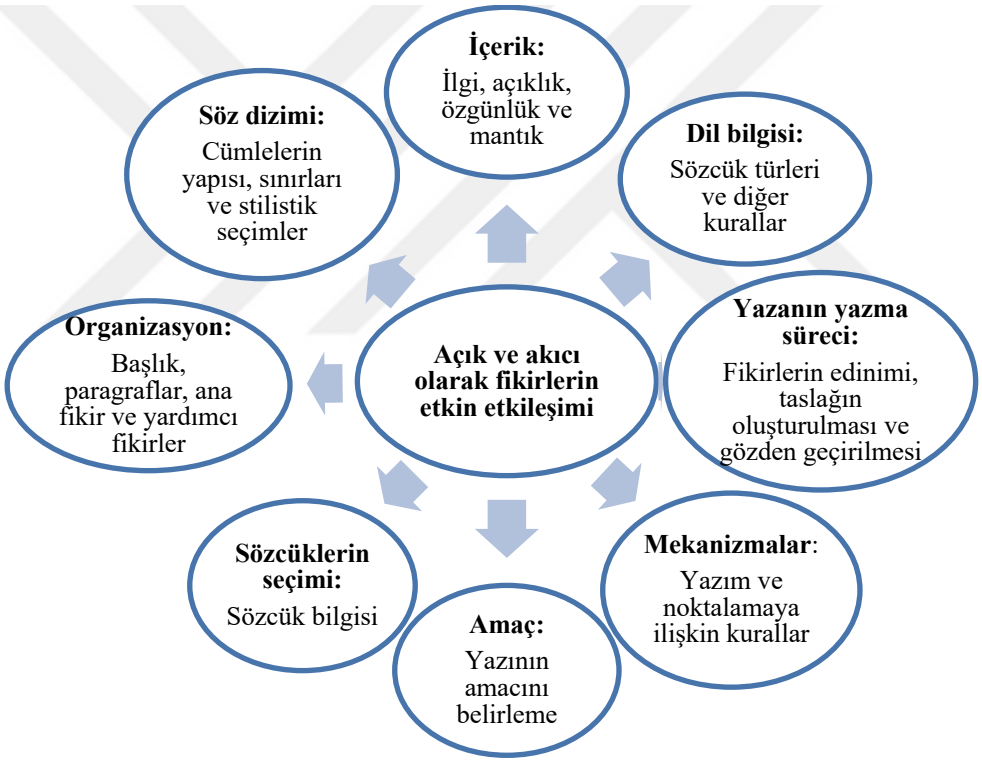
Rıjlaarsdam ve Van Den Bergh'e göre (akt: Dilidüzgün, 2020, 51), yazma gerçekten karmaşıktır ve bir hayli çaba gerektirir; içeriği oluşturma, bilgiyi yapılandırma, bilgiyi sözcüklere dökme, gözden geçirme ve dil bilgisel olarak kontrol etme gibi alt aşamalarla uygulama esnasında öğrenciler fazla bir şey öğrenemezler, çünkü bu şekilde öğrenciler öğrenecekleri bir durumda değillerdir. Çok az sayıda öğrencinin güzel yazmasının ise söz konusu durumlarda yazma yapan bazı aktif öğrencilerin üstbilişsel ve üstiletişimsel becerilerini işe katmalarıyla mümkün olduğunu belirtir. Yazma modellerinin birçoğunda bilişsel süreçlerden yola çıkılır. Seow (2002), yazmanın çözümlenebilen, betimlenebilen, yaratıcılık gerektiren kontrollü bir süreç olduğunu ifade ederken öğretmenlerin her aşamada yazma sürecini tasarlamaları gerektiğini ve anlamlı sınıf etkinlikleriyle özel yazma stratejilerinin kullanılması gerektiğinin altını çizmektedir. Böylece öğrencilerin farklı yazma aşamalarından geçerken her aşamada ne tür ürün beklendiğini anlamalarının sağlanabileceğini belirtir. Sonuç olarak yazma üstbilişsel ve üstiletişimsel becerilerin işe katılmasını gerektirir ve iyi tasarlanmış, sınırları iyi belirlenmiş bir yazma süreci öğrenicinin yazmasını kolaylaştıracaklar. Bu noktada dersin öğretmenine çok iş düşmektedir.

Dilidüzgün (2020, 51) yazmanın iletişim becerisi olduğu kadar öğrenme ve gelişmenin bir yolu olduğunu vurgular. Bunu da yazma önce ve yazma sırasında keşif ve buluşlar için stratejiler öğretilmesi; öğretmenlerin içeriği üretme ve amacı bulmada öğrenciye yardım etmeleriyle gerekçelendirmektedir.

Yazma birçok bileşenden oluşur ve bir ders için hangilerinin en önemli olacağını düşünmemiz gerekir: içerik, organizasyon, özgünlük, üslup, akıcılık, doğruluk veya uygun retorik söylem biçimlerini kullanma (Raimes, 2002, 309).

Yazma amaç, içerik, sözcük dağarcığı, söz dizimi, dil bilgisi, süreç, teknik, katılımcı, düzenleme gibi bileşenlere ayrılır (Şekil 1).

Şekil 1: Yazma Sürecinin Bileşenleri

Kaynak: Raimes, Ann, 1983, s. 6

2.5. Yazma Becerisinin Öğretiminde Temel Yaklaşımlar

Yazma becerisinin geliştirilmesi sürecinde uygulayıcılar, yazma çalışmalarını üç ana yaklaşım çerçevesinde yürütebilir. Bu yaklaşımlardan biri ürünü merkeze alan ürün odaklı yaklaşım; ikincisi ise yazma sürecine önem veren süreç odaklı yaklaşım; üçüncüsü ise yazma sürecinde sosyal amaçları önceleyen tür odaklı yaklaşımdır.

2.5.1. Ürün Odaklı Yaklaşım

Yazı yazmayı düşüncelerin kaydı olarak gören ürün merkezli geleneksel yaklaşımda gerekli bilgiler toplanır; neden-sonuç gösterme, bir tezi ispatlama, karşılaştırma gibi yollarla kâğıda aktarılır. Bilgiye önem veren bu yaklaşımda, öğretmen yazıyı dil bilgisi, kelime kullanımı, biçim gibi teknik ölçütlere dayanarak değerlendirir. Ürün odaklı yazma sürecinde anlama ve metin çalışmalarının yapıldığı bir model taklit edilir (Dilidüzgün, 2011a).

Öğretmen, öğrenciyi değerlendirmekte olan kimse pozisyonundadır. Yazının değerlendirilmesinde, mühim olan dilbilgisi, sözcük kullanımı, şekil gibi teknik kıstaslara göre ürünün değerlendirmesi yapılır. Ürün merkezli yaklaşımda, yazının yazılmasıyla değerlendirilmesi oldukça mekanik bir biçimde gerçekleşir.

Badger ve White (2000), ürün odaklı yazma eğitimini alıştırma, kontrollü yazma, rehber eşliğinde yazma ve serbest yazma olmak üzere dört aşamada açıklar. Alıştırma aşamasına yazılması istenen yazı türünde örnek ürünler öğrenciye okutulur fakat türe yönelik eleştirel bir okuma yapılmaz. Kontrollü yazma aşamasında iyi yazı örneklerinden hareketle benzer yeni metinler oluşturulur. Bu aşamada yaratıcılıktan söz edilemez, taklit yoluyla yazma söz konusudur. Rehber eşliğinde yazma aşamasında öğretmen sürece dâhil olur, yazıyı değerlendirir ve gerekli düzeltmeleri yapar. Serbest yazma aşamasında ise gerekli tüm bilgiyi edinen öğrenci, özgün metin ortaya koyabilecek duruma gelir. Sonuç olarak ürün odaklı yazma sürecinde ölçüt ortaya çıkan üründür, öğrencinin yazma süreci göz ardı edilir. Öğrenciye yaratıcılığını kullanma fırsatı verilmemekte, yazma sürecinde örneği taklit etme ön planda tutulmaktadır. Rehberle yazma sürecinde ise kelime kullanımı, dil bilgisi, yazım ve noktalama gibi şekilsel yönü üzerinde durulmaktadır. Öğrencinin "nasıl" yazdığı değil "ne" yazdığı önemlidir.

2.5.2. Süreç Odaklı Yazma

1980'lerde yazma becerisi üzerine yapılan çalışmalarda ürün odak olmaya devam etse bile yazma bir sürece yayılmıştır. Süreç odaklı yazma Flower ve Hayes (1981) tarafından yapılan araştırmada yazma sürecinde bireylerin bilişsel sürecine dayalı olarak açıkladıkları bir yazma modelidir.

Hairstone (1982) ve Raimes (2002, 308)'e göre ürün elbette önemlidir fakat ürün, dil bilgisi ve doğruluk önemli olan ilk ve tek şey değildir. Süreç odaklı yazma ürünü de

göz ardı etmez ve en iyi ürünü ortaya koymakla ilgilenir. Hairstone (1982) yazma üzerine kurulan yeni paradigmanın temel özelliklerini şu maddelerle açıklar:

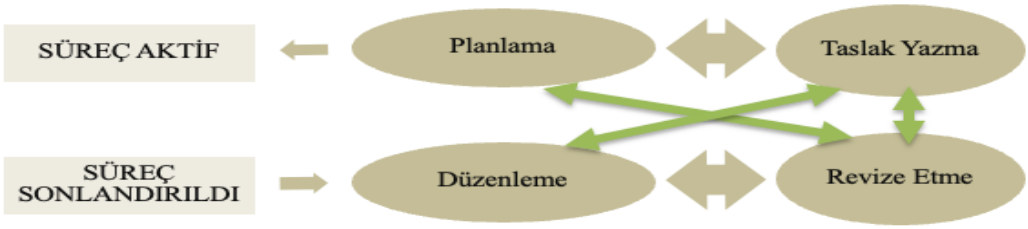
- Yazma süreç üzerine odaklanır; öğretim elemanları süreç boyunca öğrencilerin yazılarına müdahale eder.
- Buluş ve keşif için stratejiler öğretir; eğitmenler, öğrencilerin içerik oluşturmasına ve amacı keşfetmesine yardımcı olur.
- Retorik temellidir; yazma görevlerinin atanmasında hedef kitle, amaç ve durum belirgin bir şekilde yer alır.
- Eğitmenler, yazılı ürünü, yazarın amacını ne kadar iyi yerine getirdiğine ve izleyicinin ihtiyaçlarını ne kadar karşıladığına göre değerlendirir.
- Yazmayı doğrusal bir süreç yerine özyinelemeli bir süreç olarak görür; ön yazma, yazma ve gözden geçirme" örtüşen ve iç içe geçen etkinliklerdir.
- Yazmayı, rasyonel becerilerin yanı sıra sezgisel beceriler içeren bir aktivite olarak görür.
- Yazmanın bir iletişim becerisi olduğu kadar bir öğrenme ve gelişme yolu olduğunu vurgular.
- Bilişsel psikoloji ve dilbilim başta olmak üzere diğer disiplinler tarafından bilgilendirilir.
- Yazmayı, analiz edilebilen ve tanımlanabilen disiplinli bir yaratıcı aktivite olarak görür; uygulayıcıları yazmanın öğretilebileceğine inanır.
- Dilbilimsel araştırma ve oluşturma sürecine yönelik araştırmalara dayanır.
- Yazma öğretmenlerinin, yazan kişiler olması gerektiği ilkesini vurgular.

Hairstone (1982)'un tanımlamalarında öğretmen rehber, öğrenci ise aktiftir; süreç öğretmenin kontrolü altındadır, öğretmen süreç içinde tam yetkiye sahiptir ve öncesinin, sırasının, sonrasının sınırlarını çizer, öğrenciyi olması gereken konusunda yönlendirir. Krashen (1984, 17) de Hairstone (1982) gibi yazma sürecinin doğrusal, sıralı ve düzenli olmadığının; birçok yazarın özyinelemeli bir yaklaşım kullandığını söylemektedir ve Krashen'in yazma yaklaşımı Şekil 2.'de yer almaktadır. Yani bir taslağın yazımı sırasında daha fazla planlama ile süreç kesintiye uğrayabilir ya da revize sürecinde süreç en başa dönebilir. Berchini (2015, 134) yazmanın asla mükemmel ve nihai olmadığının ancak yazmanın yeterince iyi olabileceğinin altını çizmektedir.

Krashen (1984, 17) yazma sürecini planlama, taslak hazırlama, gözden geçirme ve düzeltme olmak üzere dört ana aşamada incelerken Raimes (2002) yazma hedeflerinin belirlenmesi, teorik ilkelere karar verilmesi, içeriğin planlanması, materyallerin seçilmesi, etkinliklerin ve rollerin hazırlanması, geri bildirim türleri ve yöntemlerinin

seçilmesi, sürecin değerlendirilmesi, öğretmenin deneyimini yansıtması olmak üzere on adımlı bir süreçten bahsetmektedir.

Şekil 2: Yazma Süreci

Kaynak: Krashen, Stephen D. 1984, s.17.

Yazma sürecinin etkili olabilmesi için süreci etkin ve etkili kılacak bir programa ihtiyaç vardır. Öğrencinin yazma sürecinin her aşamasında belli hedefleri gerçekleştirmesini sağlayacak becerilerin öğretilmesi gerekmektedir. Seow (2002, 316-320) süreç odaklı yazmayı, öğrencilerin yazma becerisinin doğasını anlamalarına yardımcı olmak için bir dizi planlı öğrenme deneyimi sağlayan bir öğretim programına ihtiyaç duyulduğunun altını çizerken Krashen (1984), Raimes (2002), Hairstone (1982)'la paralel olarak bu süreci her aşamayı detaylandırarak açıklar:

Planlama (Yazma Öncesi) aşamasında öğrencileri yazmaya teşvik edecek beyin fırtınası, hızlı serbest yazma, 5N1K soruları gibi etkinlikler öğrencileri geçici fikirler üretmeye ve yazmak için bilgi toplamaya yönlendirir. Bu aşamada doğru veya yanlış cevap yoktur.

Taslak aşamasında ise önceki aşamada toplanan bilgiler toparlanır. Yazarlar yazının akıcılığına odaklanırlar, dil bilgisinin doğruluğu ve taslağın düzgünlüğüyle ilgilenmezler.

Dönüt verme aşamasında öğrencinin yazısına öğretmen veya akranları tarafından yanıt verilir. Dönüt verme, taslak hazırlama ve gözden geçirme aşamasında müdahale eder. Yazma programlarının en büyük eksikliği de öğretmenin yazma aşamasında ve hatta son aşamada bitmiş metinlere dönüt vermesinden kaynaklanmaktadır.

Gözden geçirme aşamasında öğrenciler dönüt verme aşamasında verilen geri bildirimlere göre metinlerini gözden geçirirler. Fakat bu aşamada amaç dil bilgisi ve yazım gibi hataları kontrol etmek değildir. Yazarın amacının okuyucuya daha açık hâle getirilmesi için içeriğin ve fikirlerin organizasyonunun geliştirilmesidir.

Düzenleme aşamasında öğrenciler öğretmen tarafından değerlendirilmek üzere metinlerini toparlarlar. Dil bilgisi, imla, noktalama, cümle yapısı; alıntılar, örnekler ve benzeri destekleyici metin materyallerinin doğruluğu için kendilerinin veya akranlarının çalışmalarını düzenlerler.

Değerlendirme aşamasında öğrencinin yazısını değerlendirirken puanlama analitik (yani yazma yeteneğinin belirli yönlerine dayalı) veya bütünsel (yani o yazı parçasının etkililiğinin genel bir yorumuna dayalı) olabilir. Etkili olabilmesi için değerlendirme kriterleri öğrencilere önceden bildirilmelidir. Bunlar, görevin genel yorumunu, dinleyici duygusunu, alaka düzeyini, fikirlerin geliştirilmesini ve düzenlenmesini, biçim veya düzeni, dil bilgisi ve yapıyı, imla ve noktalama işaretlerini, kelime dağarcığı ve uygunluğu, iletişimin netliğini içermelidir. Değerlendirmenin amacına bağlı olarak sayısal bir puan veya not verilebilir. Öğretmenler yazma sürecinde, genelde zaman yetersizliğini sebep göstererek dönüt vermeyi, düzenlemeyi ve değerlendirmeyi bir araya toplamıştır.

Yazma sonrası ise metinleri yayımlamayı, paylaşmayı, yüksek sesle okumayı, dönüştürmeyi veya sadece metinleri duyuru panolarında göstermeyi içerir.

Her aşama bir sonrakine hazırlık mahiyetindedir ve doğrusal bir çizgi izlememektedir. Örneğin dönüt verme veya düzenleme aşamasında öğrencinin ilk aşamaya dönmesi gerekebilir. Ortaya konan modelde öğrencinin her aşamada belli görevleri yerine getirmesi gerekmektedir. Tek bir aşamanın sekteye uğraması süreci olumsuz etkilemekte ve yarım bırakmaktadır. Çünkü yaklaşım zihinsel olarak metin oluşturma sürecine uygun olarak tasarlanmıştır.

2.6. Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı

Tür odaklı yazma yaklaşımı özellikle Avustralya'da yapılan çalışmalarla biçimlenmiştir. Yaklaşımın bilhassa son otuz yıldır Avustralya'daki öğretmenler ve dil bilimciler tarafından yapılan eylem araştırmalarından elde edilen sonuçlarla geliştirildiğini belirten Martin (2019, 10) yapılan çalışmaların aşamalı ve amaca yönelik olarak yürütüldüğünü ifade etmektedir.

Yaylı ve Yaylı (2014, 144) dil öğretiminde tür yaklaşımının gitgide önem kazandığını belirtirken bunun nedeninin Avustralya'daki dil öğretim kurumları, Kuzey Amerika'da yürütülen ana dilinde retorik ve yazma çalışmaları, Kuzey Amerika'daki

üniversitelerde yabancı dil olarak İngilizceyi akademik çalışmaları için öğrenen öğrencilerin eğitiminde türlere önem verilmesi olduğunu aktarmakta ve tür odaklı yazma yaklaşımlarını üçe ayırmaktadır.

1. Avustralya'daki sistemik fonksiyonel dil teorisini takip edenler,
2. Kuzey Amerika'da geliştirilmiş olan yeni retorik çalışmaları,
3. Belli amaçlar için dili (İngilizceyi) öğrenen öğrencilerin eğitimi (ESP).

ESP yaklaşımında tür odaklı öğretimin amacı İngiliz ve Amerikan üniversitelerindeki yabancı öğrencilerin İngilizceyi akademik bağlamlarda kullanmalarını kolaylaştırmak ve bu dili konuşan gruplara üye olabilme şanslarını artırmak iken (Swales, 1990'dan aktaran Yaylı ve Yaylı, 2014, 144) Avustralya'daki amaç, sosyo-ekonomik açıdan yetersiz öğrencilerin tüm eğitimlerinde ve yaşamlarında başarıya yaklaşmalarını sağlamaktır (Paltridge, 2001'den aktaran Yaylı ve Yaylı, 2014, 144). Yeni retorik ise dili, "içinde bulundukları bağlama göre konuşmacıların ve yazarların dil sistemi ögelerinden yaptıkları seçimler" (Paltridge, 2001, 2'den aktaran Yaylı ve Yaylı, 2014, 144) olarak tanımlar.

Martin (2019, 11) modeli "fonoloji, sözlükbilim ve söylem semantiğini içeren bir anlam oluşturma sistemi olarak zengin bir dil anlayışı" şeklinde tanımlamakta ve gerçekliği doğallaştırmak için düşünsel kaynakların, sosyal ilişkileri müzakere etmek için kişilerarası kaynakların ve bilgi akışını yönetmek için metinsel kaynakların kullanıldığını belirtmektedir. Bunlara ek olarak tür teorisinin amacını açıklarken dilin yaşamak için nasıl kullandığımızın bir taslağı olarak geliştirildiğinin altını çizmektedir. Yani teorinin; dili harekete geçirme, ihtiyaçlar ortaya çıktıkça repertuara yavaş yavaş ekleme, yavaş yavaş tanımlamaya çalışma ve ihtiyaç olmayan şeyleri bırakma noktasında işlevsel olduğu belirtmektedir. Dolayısıyla tür teorisinin, sosyal dünyamızın sınırlarına ve sosyal dünyadan ne bekleyeceğimize aşinalığımıza dair bir teori olduğu sonucunda varılabilir. Dilidüzgün (2020, 65) de Martin'le benzer şekilde tür odaklı yaklaşımın sosyal yönünü ön plana çıkarmakta, ürün yaklaşımlarına benzer bir şekilde dilbilimsel olduğunu ve bunun da onun güçlü yönünü oluşturduğunu belirtmektedir.

Hyland (2004, 4) tür kavramını "yazarların tekrar eden durumlara yanıt vermek için dili tipik olarak nasıl kullandıklarını temsil eden, metinleri bir arada gruplandırmak

için kullanılan bir terim" olarak açıklamakta, "tipik" ve "gruplandırma" anahtar kavramları kullanmaktayken Swales (1990) "prototip" kavramının altını çizmektedir. Sonuç olarak anahtar kavramlar değişse de türün yazmada önemli bir yapı taşı olduğu, öğrencilerin sosyal bağlamlar içerisinde belli türlerin yazmak zorunda kalacakları Hyland (2004, 4), Swales (1990), Bakhtin (2010), Barton (2007) tarafından vurgulanmaktadır.

Hyland (2004, 9) sadece amatör yazarların değil iyi yazarların da bir okuyucu olarak her zaman önceki metinlerde bulduklarından etkilendiğini ve yazarların söylediklerinin de mutlaka okuyucuların onlardan söylemelerini beklediklerinden etkilendiğini belirtir. Bu nedenle dil bilgisi, kelime bilgisi, içerik ve organizasyon seçimleri türe, hedef kitleye ve amaç gibi durumlara bağlıdır ve bu durumlar yabancı dil olarak yazma programlarının temelini oluşturmalıdır. Süreç odaklı yöntemler yazarların, yazdıklarının doğru mu yanlış mı olduğu sorusuyla karşılaşmadan ve bu sorular üzerine düşünmeden kendilerini özgürce ifade etmeyi öğrenebilmeleri için biçim ve ifadeyle ilgili girdileri genellikle taslak oluşturma ve gözden geçirme sürecinin sonuna erteler. Yazar yazdıklarının doğruluğunu sorgulamadan düşüncelerini özgürce ifade eder. Bu sayede, öğrenciler yazma konusunda kendilerine açık bir alan bulurlar, yaratıcı bir ortam sağlanır ve biçimsel hatalar üzerinde durmak yerine öğrencilerin ürettiği fikirlere yanıt verilmesi öncelenir. Bu nedenle yazma öğretmenleri için tür yararlı bir kavramdır çünkü dili, içeriği ve bağlamları bir araya getiren yaklaşım öğrencilere açık ve sistematik açıklamaların bulunduğu bir yol sunar.

Wingate (2012) tür temelli yaklaşımı açıklarken "metin analizi"ni vurgulamaktadır. Wingate (2012)'e göre tür temelli yaklaşımın temel amacı, öğrencilerin disiplinin geleneklerini ve söylemlerini anlamalarını ve kontrol etmelerini sağlamak için metin analizini kullanmaktır. Bu açıdan ele alındığında tür odaklı yaklaşım çoklu okuryazarlığı eğitimini de barındırmaktadır. Kern'in de (2000'den aktaran Yaylı ve Yaylı, 2014, 145) vurguladığı gibi yabancı dil eğitimi "sadece metin oluşturma ve anlama becerisini değil metinlere, onları üretme gelenekleri ve onların sosyal ve kültürel bağlamları arasındaki ilişkiye eleştirel bir farkındalık ile yaklaşabilmeyi" (s. 6) hedeflemelidir.

Paltridge (2001) de Hyland (2000) gibi tür temelli yaklaşımın bir öğretmenin öğrencilerin amaç, organizasyon ve hedef kitle temelinde bir metin veya kompozisyon

yazmasını veya üretmesini sağlaması gerektiğini ifade etmektedir. Tür, dinamik bir yapıya sahiptir; sosyal bağlamın farklılığı farklı türleri gerektirir.

Hyland (2004) türe dayalı yazma öğretiminin kullanımının avantajlarını "açık, sistematik, ihtiyaç temelli, destekleyici, güçlendirici, eleştirel, bilinç artırma başlıkları altında şöyle özetler:

> Açık: Yazma becerilerinin kazanılmasını kolaylaştırmak için nelerin öğrenilmesi gerektiğini netleştirir.
>
> Sistematik: Hem dile hem de bağlama odaklanmak için tutarlı bir çerçeve sağlar.
>
> İhtiyaç temelli: Kurs hedeflerinin ve içeriğinin öğrenci ihtiyaçlarından türetilmesini sağlar.
>
> Destekleyici: Öğretmenlere öğrencilerin öğrenmesini ve yaratıcılığını geliştirmede merkezi bir rol verir.
>
> Güçlendirme: Değerli metinlerdeki varyasyon kalıplarına ve olasılıklarına erişim sağlar.
>
> Eleştirel: Öğrencilerin değerli söylemleri anlamaları ve bunlara meydan okumaları için kaynaklar sağlar.
>
> Bilinç artırma: Öğrencilere yazıları hakkında güvenle tavsiyelerde bulunmak için öğretmenin metinler konusundaki farkındalığını artırır. (s. 11)

Sonuç olarak tür odaklı dil öğretimi, sosyal ortamlara, hedef kitleye bağlı olarak değişebilen bir süreçtir. Yazma sürecinde hedef kitlenin ihtiyaçlarını belirlemek ve ihtiyaçlara göre süreci tasarlamak önemlidir. Ayrıca uygulama aşamasında kuralcı olmak yerine betimleyici olunması gerekmektedir.

Demirkıran ve Heppınar (2017) yabancı öğrencilerin metin üretirken metin türlerine özgü özellikleri bilmelerinin önemli olduğunu ve tür bilgisine sahip olmanın nitelikli metin üretilmesinde yol gösterici olduğunu vurgulamaktadır.

Tür odaklı yazma sadece yazma sürecine değil, süreç öncesi ders tasarımını da önem vermekte ve sınırları çizmektedir. Hyland (2004, 87) tür odaklı yazma dersinin tasarlanmasından önce belli bazı ilkeleri ortaya koymaktadır:

Yazma Sosyal Bir Aktivitedir: Hyland (2004, 88) iletişimin her zaman bir amacının, bağlamının ve hedeflenen bir kitlesinin olduğunu ve bu hususların hem yazma

görevlerinin hem de yazma müfredatının temelini oluşturabileceğini belirtmektedir. Yazma, yazma amacı, bağlam, hedef kitle gibi noktaları göz önünde bulundurarak seçimler yapmayı içerir.

Yazmayı Öğretmek İhtiyaç Odaklıdır: Hyland (2004, 88) türe dayalı etkili öğretim sürecinin öğrencilerin hedef durumlara ulaşma konusunda yapmaları gereken yazma türlerini belirlemek ve derse dâhil etmek olduğunu belirtir.

Yazmayı Öğrenmek Açık Sonuçlar ve Beklentiler Gerektirir: Hyland (2004)'e göre öğretmenler neyin çalışıldığı, neden çalışıldığı ve kursun sonunda öğrencilerden ne bekleneceği konusunda açık oldukları sürece öğrenme daha etkili bir şekilde gerçekleşecektir. Sonuç olarak metinleri öğrencilere anlaşılır kılmak için öğretmenlerin girdiyi izlemenin ötesine geçmelidir. Bu açıdan bakıldığında tür odaklı öğretimin çıktıları nettir ve üzerine düşünülmüş, müzakere edilmiştir.

Yazmayı Öğrenmek Sosyal Bir Etkinliktir: Hyland (2004) tür odaklı yaklaşımın bu noktada süreç odaklı yaklaşımlardan ayrıldığını ifade etmektedir. Süreç yaklaşımları bireyin motivasyonunu ve kendi kendini ifade etmeyi olumsuz etkilediği için öğretmen müdahalesini en az oranda tutar. Oysa tür yaklaşımları öğrencinin öğretmen tarafından tahakküm altına alınması değil aralarında müzakere ve iş birliği yapılması anlamına gelir.

Yazmayı Öğrenmek Dili Kullanmayı Gerektirir: Hyland (2004)'e göre öğrenciler yazılı olarak etkili bir şekilde iletişim kurabilmek için kendi özel amaçları ve bağlamlarıyla ilgili dil bilgisi ve söz varlığından seçimler yapmaları gerektiğini öğrenirler. Böylece yazma sürecinde öğrenciler dil bilgisi ve söz varlığını kendi bağlamları içinde keşfederler ve yazarken ihtiyaç duyacakları yapıları seçme konusunda ön bilgilere sahip olurlar.

Tür Odaklı Yazma Yaklaşımının Aşamaları

Tür odaklı yaklaşımlar sadece metin üretme aşamasında değil öğretmenin dersi tasarlaması için de bazı öneriler getirmektedir. İhtiyaç analizi yapmak için şu sorular sorulmalıdır:

Öğrencilerimiz kim?
Öğrenciler nasıl bir öğrenme geleneğine sahip?
Bu dersi öğrenciler neden alıyor?
Öğrenciler bu derste neler öğrenmek istiyorlar?

Öğrencinin bu dersi almadaki amacı nedir?
Bu dersin içeriği nasıl olmalı?
Bu derste hangi türlere yer verilecek?
Bu türlerin yapısı nasıldır?
Öğrenciler kiminle iletişim kurmayı hedefleyecek?
Bu bilgiyi öğrenciler nerede kullanacaklar?

Feez (1999, 13-14) tür odaklı yaklaşımların öğrenme hedeflerine ulaşmada öğrencilere yardımcı olacak bir yol olduğunu ve öğrencilerin metodolojik bir çerçeve içinde çalışabileceklerini belirtmektedir. Feez (1999) süreci tam bir döngü olarak tasarlamış, Şekil 3'te de görüldüğü üzere ileri geri çalışma özgürlüğü tanıdığını ifade etmiştir. Feez (1999, 14) bu hareket alanını şöyle örneklendirmektedir:

> Örneğin, öğretmen bir konuyla başlıyorsa, öğretmen o konuyla ilgili bağlamı, ardından metinleri, dil özelliklerini, etkinlikleri ve materyalleri doldurur. Aynı şekilde, öğretmen bir metinle başlayabilir, bir konu ve bağlama geri dönebilir, ardından diğer ögelere iletebilir, vb. Öğretmenler, ders hedefleriyle ilgiliyse, materyaller veya etkinliklerle başlayabilirler. Ek olarak, çerçevenin döngüsel doğası, öğretmenlerin ders programı planını sınıf gerçekliği ışığında değiştirmesine izin verir. Örneğin, daha fazla uygulamaya ihtiyaç duyulan yerlerde, modelleme, yapı söküm ve ortak inşaat uygulama faaliyetlerine daha fazla zaman harcanabilir, ancak öğrencilerin materyali oldukça basit bulduğu durumlarda, doğrudan bağımsız çalışmaya geçebilirler. (s. 14)

Şekil 3: Öğrenme-Öğretme Döngüsü

Kaynak: Feez Susan, Helen De Silva Joyce, 1999, s. 28

Hyland (2004), Feez (1999), Bhatia (1997)'ya göre tür odaklı yazma yaklaşımı farklı adlandırmalarla beş aşamada gerçekleşmektedir:

1. Bağlamı Geliştirme: Tür odaklı yazma yaklaşımının en önemli aşamalarından biri metinde kullanılan dil ve bağlam hakkında girdi vermektir. Bu aşamada öğrencilere türün kullanıldığı genel kültürel bağlam, karşılık bulduğu sosyal amaç ve türün sosyal bağlamı tanıtılır. Hyland (2004, 130-131) bu aşamada öğrencilerin kendi deneyimlerini süreçte kullanmalarına olanak tanımak için aşağıdaki soruları önermektedir:

- Metin ne hakkında?
- Metin hangi amaçlara hizmet etmektedir?
- Metni, kim ve kim için üretmiştir?
- Metni yazmak için yazar hangi niteliklere sahip olmalıdır?
- Yazar dil yapıları, söz varlığı, konular vb. hakkında hangi seçeneklere sahiptir?
- Metni kullanan kişilerin rolleri ve ilişkileri, göreli statüleri, güçleri ve sosyal katılım düzeyleri nelerdir?
- Kanal bize metin hakkında ne söylüyor?
- Tür normalde hangi sosyal aktivitede ortaya çıkar?

Johns (1997) bu aşamada öğretmenlerin sınıf içinde yapılan analizlerde öğrencilere kuralcı değil betimleyici bir tutum içinde yaklaşmaları konusunda dikkat etmelerini önermektedir. Çünkü hedef türe örnek metinlerin incelenmesiyle başlayan dersler, öğrencilerde benzeri yapıları kullanarak doğru bir metin üretme gerekliliği gibi bir yanlış anlamaya neden olabilir.

2. Modelleme: Bu aşamada öğrencilerin türün temel dil bilgisi ve retorik özelliklerini tartışmalarını, keşfetmelerini içeren önemli yapı iskelesi kurmak ve türün özelliklerine odaklanmaları amaçlanmaktadır. Feez (1999, 14)'e göre amaçlanan iskeleti kurmak için doğrudan öğretim, iletişimsel dil öğretim etkinlikleri, buluş yoluyla öğrenme teknikleri, uygulama etkinlikleri ve alıştırmaların tümü bu noktada birleştirilebilir, böylece öğrenciler tüm metin ve cümle düzeyinde dili keşfetme, değiştirme ve uygulama konusunda çeşitli fırsatlara sahip olur. Hyland (2004, 133) öğrencilerin bu özellikler hakkında farkındalıklarını artırmak için ve tür üzerindeki kontrollerini desteklemek için çeşitli görevler önermektedir:

Metin düzeyindeki görevler:

- Aşamaları adlandırma ve amaçlarını belirleme
- Metin aşamalarını sıralama, yeniden düzenleme, eşleştirme ve etiketleme

- Atlamalar, değişiklikler veya farklı yapılarla metinleri karşılaştırma
- Belirli türler olarak farklı ve benzer örnek metinleri belirleme

Dil görevleri:

- Karıştırılmış veya bitmemiş paragrafları yeniden düzenleme veya yeniden yazma
- Boşluk doldurma
- Bir özelliğe sahip yapının yerine başka bir yapıyı yazma (zaman, kip, çatı, konu cümlesi vb.)
- Dil biçimlerini ve anlamını tahmin etmek için iskelet metinleri kullanma
- Belki bir bağdaştırıcı ile bir dil özelliğinin örneklerini toplama
- Hataları düzeltmek, belirli özellikleri daire içine almak, bir özelliği diğeriyle eşleştirmek vb. için gruplar hâlinde çalışma

Sonuç olarak modelleme aşaması öğrencilerle birlikte seçilen türün dil bilgisi özelliklerini belirleme ve uygulama fırsatı sunar. Dil bilgisi kendi başına bir amaç değil, anlam oluşturmak için bir araçtır ve metin türlerini yazmayı öğrenmek için olmazsa olmazdır. Her tür kendine özgü dil bilgisi yapılarını kullanır. Örneğin bir insan başından geçen olayları, anılarını anlatmak için -mIştI biçimbirimini kullanırken resmî bir konu hakkında bilgi verirken -mAktA(DIr), -mIştIr, -AcAktIr biçimbirimlerini kullanır.

3. Ortak Müzakere: Döngünün bu aşamasında öğretmen ve öğrenciler birlikte çalışırlar. Öğrenciler yazıları üzerinde kontrol kazandıkça öğretmen, sorumluluğu kademeli olarak azaltır. Öğrencilere metinlerini oluşturmaları için daha fazla sorumluluk verilir fakat yine de öğretmenin rehberliğine ihtiyaç duyarlar. Bu aşamada öğretmen kendisiyle paylaşılan etkinlikler için dönüt ve düzeltmeler veren bir rehber olarak hareket etmektedir. Hyland (2004, 135) bu aşamada şu etkinlikleri önermektedir:

- Tahta veya tepegöz (projeksiyon) üzerinde, öğretmen liderliğinde tüm sınıfla inşa etme
- Araştırma veya görüşme yoluyla bilgi toplama
- Tüm sınıfa sunulmak üzere küçük gruplar hâlinde metin oluşturma
- Bitmemiş veya iskelet metinleri tamamlama
- Belirli bir modeli izleyerek paralel bir metin oluşturma
- Görsel veya işitsel uyaran kullanarak bir metin oluşturma
- Tamamlanmış bir metni anlam, yapı ve biçim açısından düzenleme
- Bir metin oluşturmak için bir bilgi/görüş boşluğunu müzakere etmek

İlgili aşamada öğrenciler çok sayıda metin oluşturabilir ve bu sayede tür hakkında kafalarında bilgi boşluğu veya bilgi yanlışlığı oluşmasının önüne geçilebilir.

4. Bağımsız İnşa: Döngünün bu aşamasında amaç öğrencilerin öğrendiklerini uygulamaları ve öğretmenin de dış göz olarak öğrencileri değerlendirip tavsiyelerde bulunmasıdır. Öğrencilere içerik, süreç, dil, bağlam ve tür bilgilerini birleştirdikleri bağımsız bir performans deneyimi vererek ilk üç aşamada sunulan girdilerin çıktı olarak somut şekilde gözlemlenip değerlendirilebilmesini sağlamaktadır. Ayrıca öğretmen tarafından ders sürecini planlama aşamasında belirlenen türlerde gerekli yeterlilik düzeyine ulaşılıp ulaşılmadığını belirleme fırsatı sunmaktadır. Hyland (2004) bu aşamada bazı inşa etkinlikleri önermektedir:

- Bir dizi ön yazma etkinliği (beyin fırtınası, serbest yazma, kümeleme vb.) uygulayın.
- Yazma öncesi etkinliklere dayalı olarak bir metnin ana hatlarını çizin ve taslak oluşturun.
- Metni başka bir amaç için yeniden yazın (yani, türü değiştirin).
- Başkalarının yorumlarına yanıt olarak bir taslağı gözden geçirin.
- Dil bilgisi ve retorik yapı için bir taslağı gözden geçirin ve düzenleyin.
- Bir başkasının taslağını/fikirlerini/dilini okuyun ve yanıtlayın.
- Belirli bir hedef kitle ve amaç için yazılmış çok taslaklı bir metni araştırın, yazın ve gözden geçirin.
- Bir çalışma alanı/disiplin metni araştırın, yazın ve gözden geçirin.

5. Metinleri karşılaştırma: Bu son aşamada öğrenci metinlerin bağlamlar içinde nasıl farklılık ve benzerlikler gösterdiğini karşılaştırma fırsatı bulur. Türle ilgili bilgilerinden yararlanmayı ve eleştirel bakabilmeyi teşvik eder. Hyland (2004, 138) bu aşamada aşağıdaki etkinlikleri önermektedir:

- Türün kullanımını farklı disiplinler, kurumlar veya kültürler arasında karşılaştırma
- Farklı okuyucular ya da amaçlar için yazıldığında bilginin derecelemesinin nasıl değiştiğini inceleme
- Metinleri farklı ortamlar için dönüştürme: sözlü, basılı, elektronik
- Aynı durumda kullanılan diğer türleri ve bunların hedef türle ilişkisini araştırma
- Diğer türlerde temel bir özelliğin veya metin aşamasının nasıl kullanıldığını araştırma
- Aynı bağlamda yazılı ve sözlü türlerin karşılaştırılması
- Türü başka bir bağlamda kullanmanın etkisini simüle etme
- Metni farklı bir retorik amaca ulaşmak için yeniden yazma
- Metin anlamlarına ve tür uygulamalarına ilişkin izlenimleri konusunda uzman metin kullanıcılarıyla görüşme

2.6.1. Tür Nedir?

İnsanlık yazıyı icat ettiğinden beri günlük hayatında sürekli olarak okuryazarlık gerektiren ürünlerle karşılaşmakta, kullanmaktadır. Daha günün başında gazete, e-posta, afiş gibi birbirinden farklı okuryazarlık gerektiren ürünle muhatap olunmaktadır.

İnsan faaliyetinin her alanı farklı bir dil kullanımını gerektirir. Yani insan her bağlamda farklı bir 'tür' kullanır. Bakhtin (2010, 60) dil kullanımının insan faaliyeti kadar çeşitli olduğunu söylerken dilin ulusal birliğinin de olduğunun altını çizmektedir. Bakhtin (2010, 60)'e göre tür, dil insan faaliyetinin çeşitli alanlarındaki katılımcılar tarafından bireysel somut dışavurumlardır (sözlü ve yazılı). Bu dışavurumlar dilin sözcüksel, deyimsel ve dilbilgisel kaynaklarının seçimi yoluyla, ama her şeyden önce bunların kompozisyon yapısı aracılığıyla yansıtılır. Her ayrı sözce elbette bireyseldir, ancak dilin kullanıldığı her alan, bu sözcelerin kendi görece istikrarlı türlerini geliştirir.

Barton (2007, 73) türleri 'yazı dilinin tanımlanabilir biçimleri, uzlaşımları' ve 'toplumsal olarak inşa edilmiş yazı gelenekleri' olarak, Muncie (2002) de Barton(2007, 73) gibi 'uzlaşımlar' olarak, Hyland (2004, 4) 'metinleri bir arada gruplandırmak için kullanılan ve yazarların tekrar eden durumlara yanıt vermek için tipik olarak dili nasıl kullandığını temsil eden bir terim' olarak, Derewianka (2003, 135) ise 'hedeflerimize ulaşmamızı sağlamak için gelişen sosyal pratikler' olarak özetlemektedir. Sonuç olarak türlerin tanımlarında 'uzlaşım', 'biçim', 'gruplandırma', 'gelenek', 'tipik ve tekrar eden', 'sosyal pratik' kavramları ön plana çıkmaktadır.

Paltridge (1997, 106-107) "tür"ü tanımlarken "prototip" kavramını öne çıkarır. Tür kavramına ilişkin algımızın belirli bir iletişimsel olayın bir örneği olduğunu ve bu örneğin diğer benzer olaylarla ilgili önceki deneyimlerden türetilebilecek belirli kavramların ve durumların prototipik idealizasyonlarını içerdiğini belirtmektedir. Bu kavramların ve durumların, ortak bir etkileşimsel ve kavramsal özellikler kümesi içerdiğini söylemektedir. Sonuç olarak türler yapısal olmaktan çok algısal bir bakış açısıdır. Belirli söylem toplulukları tarafından verilen türlerin adları ve sınıflandırılması, toplulukların bu olaylara ilişkin algısını yansıtmaları bakımından analist için önemli bilgiler sağlar. Fakat türlerin doğası ve koşulları zaman içinde değişebilir ve gelişebilir. Dolayısıyla türler statik olmaktan çok dinamiktir ve içinde

meydana geldikleri sosyal ve kültürel bağlamlara sıkı sıkıya bağlıdır. Yani türler her ne kadar benzer özellikler taşısalar da sosyal ve kültürel bağlamlara göre değişir.

Swales (1990, 45-47), türün işe yarayan bir tanımını sağlarken aşağıdaki tanımlayıcı özellikleri sıralar:

- Tür, iletişimsel olayların bir sınıfıdır.
- Bir iletişimsel olaylar koleksiyonunu bir türe dönüştüren temel ölçüt özelliği, paylaşılan bazı iletişimsel amaçlardır.
- Tür örnekleri veya örnekleri, prototipliklerine göre değişir.
- Bir türün arkasındaki mantık, içerik, konum ve biçim açısından izin verilen katkılar üzerinde kısıtlamalar getirir.
- Bir söylem topluluğunun tür için adlandırması, önemli bir içgörü kaynağıdır.

Tür kavramı, öncelikle, profesyonel ve akademik toplulukların üyelerinin, belirli amaçlar için sıklıkla kullandıkları metinlerdeki benzerlikleri tanımakta genellikle çok az güçlük çektikleri ve okumak, anlamak için bu tür metinlerle tekrarlanan deneyimlerinden yararlanabilecekleri ve bunları nispeten kolay bir şekilde yazabilecekleri fikrine dayanmaktadır (Haerazi, 2017, 109).

2.6.1.1. Tür Tasnifi

Tür odaklı yazma öğretimi; yazarın, başarılı bir metin yazmak için bağlamı ve hedef kitleyi göz önünde bulundurduğu fikrine dayanır. Yazarın geçmiş yazılarında kullandıkları ifadeler olumlu tepki almıştır ve metinler arasındaki bu tür benzerlikler ve farklılıklar kullanılırsa daha etkili yazı yazmaya yardımcı olacağı düşüncesi üzerine kuruludur.

Hyland (2004)'e göre türleri kullanmadan iletişim kuramayız. "Bir metinde bulmayı umduğumuz şeyin temelini sağlarlar, metnin tutarlılığı olarak gördüğümüz şeye ve anlam yaratmak için elimizdeki seçeneklere katkıda bulunurlar." (s. 148)

Tür odaklı yaklaşımlara göre insanlar bir metin oluşturduğunda, öncelikle üç geniş değişke arasından seçimler yaparlar:

Alan: İnsanların dâhil olduğu sosyal aktivite nedir ve metin ne hakkındadır?

Söylem biçemi: Etkileşim içerisindeki katılımcıların ilişkileri nedir?

Mod/Kip: Dilin rolü ne (tamamen yazılı, yazılı ve konuşma, çizimler vb.)?

Diyelim ki teknolojinin faydaları üzerine bir sınıf görevi verilen bir öğrenci, yazılacak metnin (mod) tek okuyucusunun öğretmen olacağını ve arkadaşlarıyla belirli

dayanışma yollarına gireceğini (söylem biçemi) ve etkinliğin konusunun dil yapılarını belirleyeceğini ve odak noktasının belirli bir kelime dağarcığına dayanacağını (alan) bilir.

Dilidizgün (2020, 70) kimi yazı türlerinde belirli anlatım biçimlerinin daha ağır bastığını ve anlatım biçiminin/türünün yazarın amacına göre şekillendiğini belirtmekte ve anlatım türlerini dört ana başlığa ayırmaktadır:

Alıcıyı bilmediği varsayılan bir konuda aydınlatma (açıklayıcı),

Alıcının bir konudaki kanılarını, duygu, düşünce ve davranışlarını değiştirme (tartışmacı),

Görülen ve yaşanılanları duyusal izlenimler kazandırarak paylaşma (Betimleyici),

Olay içinde yaşatma (Öyküleyici).

Hyland ise türleri beş ana başlığa ayırmaktadır. Bu türler Tablo 1.'de yer almaktadır.

Tablo 1: Bazı Tür Yapıları

Tür	**Aşamalar**	**Amaç**
Anlatma	Yönlendirme (Oryantasyon) Vukuat kaydı (Yeniden yönlendirme)	Bir durum hakkında bilgi sağlar. Olayları zamansal sırayla sunar. Olayları günümüze taşır.
İşlem	Hedef Adımlar (Opsiyonlu) Sonuçlar	Görevin amacı hakkında bilgi verir -başlıkta veya girişte-. Hedefe ulaşmak için gereken faaliyetleri doğru sırayla listeler. Faaliyetin son hâlini veya "görünümünü" sunar.
Öyküleme (Anlatı)	Yönlendirme (Güçlük, karmaşa) (Değerlendirme) Çözme	Karakterlerin durumu hakkında bilgi verir. Karakterlerin çözmesi için bir veya daha fazla problem sunar. Karakterler için önemli olayları değerlendirir. Karakterlerin sorunlarını çözümler.
Betimleme	Belirleme Bakış Açısı/Yön (Sonuç)	Bir fenomeni tanımlar, sınıflandırır veya genelleştirir. Fenomenin her kategorisinin özelliklerini tanımlar. Açıklamayı özetler.
Rapor	Sorun Neden (Sonuç) Öneriler	Bir sorunu tanımlar. Sorunun olası nedenlerini veya sonuçlarını verir. Problemin çözümü için önerilerde bulunur.

		Rapor sonucunda alınacak önlemleri sunar (33).

Kaynak: Hyland Ken, 2004, s. 33

Derewianka ise Dildüzgün (2020, 70) ve Hyland (2004, 33)'den daha geniş bir tür kategorizasyonu kullanmış ve türleri sekiz ana başlığa ayırmış ve incelemiştir. Bu türler Tablo 2'de yer almaktadır. Bruce (2008, 87)'a göre Derewianka'nın pedagojik tür sınıflandırması, retorik veya iletişimsel amaç türlerine dayanan ve sınıflandırmanın daha ayrıntılı olduğu yerlerde, her birinin fikirlerin organizasyonu için kendi kategori-iç yapısına sahip olan söylem kategorileri olarak önerilmektedir. David Rose (2007) daha detaylı bir sınıflandırma yapmıştır. İlgili sınıflandırma Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 2: Bazı Temel Eğitim Türleri ve Onların Alt Türleri

Sosyal Amaç	**Tür**	**Alt Türler**	**Örnek**
'Belli bir kişi, yer veya şey hakkında bilgi sağlama'	Betimleme	Objektif Betimleme Edebi Betimleme	'Ailem' 'Eski Banyan Ağacı'
'Bir konu hakkında bilgi sağlama'	Bilgilendirme Rapor	Betimleyici Rapor Taksonomik Rapor -Sınıf/alt sınıf -Parça/bütün Karşılaştırma/Zıtlık Rapor Tarihî Rapor	'Yağmur Ormanı' 'Uçakların Farklı Türleri' 'Bir Saatin Parçaları' 'Yarasalar ve Kuşlar' 'Dinozorlar'
'Birine bir şeyin nasıl yapılacağını anlatma'	İşlem/Prosedür	Talimatlar Deneyimler Yönlendirmeler Düzenlemeler	'Nasi Goreng Yapma' 'Katıları Sıvılaştırma' 'Ana Caddeye Nasıl Gidilir' 'Sınıfımızın Kuralları'
'Ne olduğunu anlatma'	Nakletme/Aktarma	Kişisel Aktarma Olayı Aktarma Biyografik Aktarma Otobiyografik Aktarma	'Macau'daki Tatilim' 'Hırsız Arabayı Çaldı' 'Gandhi'nin Hayatı' 'Çocukluğum'
'Bir olgunun nasıl ve niçin meydana geldiğini açıklama'	Açıklama	Sıralı Açıklama Rasgele Açıklama	'Bir Kaplumbağanın Yaşam Döngüsü'

		Faktöriyel/Etmensel Açıklama Sonuçlu Açıklama Keşfetme	‘Hava Niçin Isınır’ ‘Erozyonun Nedenleri’ ‘Yoksulluğun Etkileri’ ‘Dinozorların Niçin Nesli Tükendi’
‘Öyküleme yoluyla insan koşullarını keşfetme’	Öykü Türleri	Öyküleme Dinî Masal veya Fabl Anekdot	‘Ortadan Kaybolan Köpek’ ‘Tilki ile Karga’ ‘Diş Doktoruna Gittiğimde’
‘Edebî metne veya sanatsal bir yapıta tepki verme’	Tepki Türleri	Kişisel Tepki	‘Favori TV Gösterim’ ‘Yılın Romanı’ ‘Metafor Olarak Çömelen Kaplan’
‘Bir argümanı savunma’	Tartışma	Eleştirel Cevap Verme İkna Etme Tartışma	‘Rap Gerçekten Yıkıcı mı’ ‘Savaş Ahlak Dışıdır’ ‘Yalnız Yaşamanın Artıları ve Eksileri’

Kaynak: Derewianka Beverly, 2003, 137

Tablo 3: Okulda Daha Yaygın Şekilde Kullanılan Türlerden Bazılarına Genel Bir Bakış

Tür	**Alt Tür**	**Amaç**
ÖYKÜLER	Nakletme	Olayları nakletme
	Anlatı	Bir hikâyedeki karmaşayı çözme
	Kıssadan hisse	Bir hikâyedeki karakteri veya davranışı yargılama
	Anekdot	Bir hikâyeye verilen duygusal tepkiyi paylaşma
GERÇEK ÖYKÜLER	Otobiyografik Aktarma	Kendi hayatını aktarma
	Biyografik Aktarma	Başkasının hayatını aktarma
	Tarihsel Aktarma	Tarihsel olayları aktarma
	Tarihsel Hikâye	Tarihsel olayları açıklama
RAPORLAR	Betimsel rapor	Bir olguyu sınıflandırma ve tanımlama

	Etmensel Rapor	Bir olgunun türlerini sınıflandırma ve tanımlama
	Birleşik Rapor	Bütünün parçalarını tanımlama
AÇIKLAMA	Sıralı Açıklama	Bir diziyi açıklama
	Etmensel Açıklama	Çoklu nedenleri açıklama
	Sonuç Açıklaması	Çoklu etkileri açıklama
TARTIŞMA	Serim	Bir bakış açısını tartışmak
	Tartışma	İki veya daha fazla bakış açısını tartışma
İŞLEMLER/ PROSEDÜRLER	İşlem/Prosedür	Deneyler veya gözlemler nasıl yapıldığını anlatma
	İşlemi/Prosedürü Anlatma	Deneyleri veya gözlemleri anlatma
TEPKİ VERME	Kişisel Tepki	Bir metne duygusal olarak tepki verme
	Eleştiri	Edebî, görsel veya müzikal bir metni değerlendirme
	Yorum	Bir metnin mesajını yorumlama
	Eleştirel Tepki	Bir metnin mesajını eleştirme

Kaynak: Rose, David, 2007

2.6.1.1.1. Öyküleme

Derewianka (2003), Hyland (2004) ve Rose (2007) öyküleme türünü yaşanmış, gerçeklere dayanan olayları aktarma ve kurgusal olmak üzere iki ayrı tür olarak değerlendirirken Gökçe (2015, 17 "yazılış amacı itibariyle bir olayı aktarmayı, bir yaşantıyı gözler önüne sermeyi ya da yaşanmış/yaşanabilir nitelikte kurgular sunmayı amaçlayan yazılar" olarak öyküleme türünü tanımlamıştır. Sonuç olarak temel amacın bir olayı/durumu aktarma olan yazıların öyküleme türünde olduğu söylenebilir. Yaşanmamış ya da yaşanmış olaylara dayanması iki ayrı tür olarak ele alınmasını gerektirmemektedir.

Öyküleme türünde yazılmış metinler incelendiğinde bazı biçimbirimlerin sık sık tekrar edildiği görülmektedir. Bunlardan '-mIş' biçimbirimi masal, öykü, fabl, fıkra, biyografi gibi alt türlerde sık sık kullanılmaktadır. '-mIştI' biçimbirimi ise anılarda karşımıza çıkmaktadır. Otobiyografi, biyografi ve tarihsel olayların anlatımında ise '-mIştIr' biçimbiriminin kullanıldığı görülmektedir.

2.6.1.1.2. Rapor

Derewianka (2003), Hyland (2004) ve Rose (2007) raporu ayrı bir tür olarak farklı bir başlık açarken Dilidüzgün (2020) türler altında rapora ayrı bir başlık açmamış ve açıklama türünün içine dâhil etmiştir. Rapor sorunu tanımlamak, sorunun olası nedenlerini veya sonuçlarını vermek ve son olarak problemin çözümü için önerilerde bulunmak için yazılan metin türüdür. Rapor özellikle akademik hayatta ve iş hayatında sıkça kullanılan, kendine özgü retorik özellikleri, söz varlığı ve dil yapıları olan ayrı bir türdür. Marshall (1991) da rapor yazmanın teknik alanlarda gerekliliğinden bahsetmiş ve öğrencilerin sık sık başvurduğu bir tür olduğunu vurgulamıştır. Örnek vermek gerekirse bir ilaç şirketinde çalışan bir laboratuvar teknisyeni sınıfı, malzeme envanteri tutmak, bilim adamlarından yazılı ve sözlü talimatlar almak, deneyler sırasında not almak, yazılı raporlar hazırlamak ve proje önerileri üretmek için iş birliği yapmak zorunda kalabilir.

Bailey (2020), makalelerin özet veya teorik konularda; raporların ise bir durumun veya gerçekleşen olayın/olayların açıklanmasıyla yazıldığını belirtmektedir. Yapılan basit bir anket, yapılan bir deney veya bir sorunu çözmek için verilen öneriler üzerine rapor yazılabilir.

2.6.1.1.3. Tepki Verme

Derewianka (2003, 137) ve Rose (2007) türler tasnifinde "Tepki Verme" türüne yer verirken Hyland (2004) ile Dilidüzgün (2020) ayrı bir tür olarak ayrı bir başlık açmamıştır. Derewianka (2003, 137) "edebî metne veya sanatsal bir yapıta tepki verme" olarak tanımlar; Rose (2007) ise tanımı biraz daha genişletir ve türü "bir metne duygusal olarak tepki verme, görsel veya müzikal bir metni değerlendirme, bir metnin mesajını yorumlama, bir metnin mesajını eleştirme" olarak tanımlar. Sonuç olarak kanallar değişse de (dergi, gazete, mektup, e-posta, mesaj vb.) bir kitaba, filme, mekâna, duruma/olaya yönelik yapılan yorum, değerlendirme ve eleştiriler "tepki verme" türünü akla getirmektedir.

2.6.1.1.4. Açıklama

Derewianka (2003), Rose (2007) ve Dilidüzgün (2020) açıklama için ayrı bir başlık açıp kendi içinde değerlendirirken Hyland (2004) açıklamayı ayrı başlık altında almamıştır. Açıklama bir konu hakkında ayrıntılı bilgi vermek, bir şeyler öğretmek amacı taşıyan metin türüdür. Yazar düşüncelerini tam ve doğru ifade edebilmek için

tanım, örneklendirme, karşılaştırma, sayısal verilerden yararlanma, tanık gösterme gibi düşünceyi geliştirme yollarından faydalanır ve nesnel bir dil kullanılır. Fıkra, makale, deneme, röportaj gibi yazı türlerinde açıklayıcı anlatım ağır basmaktadır. Açıklayıcı ve tartışmacı anlatım biçimi birbirine karıştırılmaktadır. İki türü birbirinden ayıran en belirgin özellik ise nesnelliktir. Açıklayıcı anlatımda yazar konuyu nesnel olarak ele alırken tartışmacı anlatımda yazar konuyu kendi bakış açısına göre ele almaktadır.

2.6.1.1.5. Tartışma

Derewianka (2003), Rose (2007) ve Dilidüzgün (2020) tartışmayı ayrı bir tür olarak değerlendirmiştir, Hyland (2004) ise tartışma türüne tasnifinde yer vermemiştir. Dilidüzgün (2020, 74)'e göre tartışmacı anlatım, bir konu hakkında karşısındakini aynı düşünceye ortak etme ya da karşısındakinin genelgeçer gerçeklere karşı farklı bir bakış açısı geliştirmesini sağlama amacıyla yazılır. Hamzadayı (2019, 253) da Dilidüzgün (2020, 74)'ün tanımına paralel olarak bireylerin görüş ayrılıklarına düştüklerinde gerekçeler sunarak karşılarındaki insanları ikna etme amacıyla yazıldığını belirtmektedir. Tartışmacı yazıların görüşleri gerekçelendirme, ikna etme gibi işlevlerle yazıldığı ve metinlerde en az iki farklı bakış açısının yer alması gerektiği görülmektedir. Tartışmacı metnin yazarının görüşlerini karşısındakine kabul ettirmesi için sayısal verilerden yararlanma, örneklendirme, tanımlama, tanık gösterme, karşılaştırma benzetme gibi düşünceyi geliştirme yollarına başvurması gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır.

2.6.1.1.6. Prosedür/İşlem

Hyland (2004), Rose (2007) ve Derewianka (2003) "prosedür"e tasniflerinde yer verirken Dilidüzgün (2020)'ün yer verdiği görülmektedir. Hyland (2004), Derewianka (2003) ve Rose (2007)'a göre prosedür birine bir şeyin nasıl yapılacağını anlatmak amacıyla yazılır. Kullanım kılavuzları, yemek tarifleri, yol tarifleri, kurallar vb. prosedürdür. Hedefe nasıl ulaşılacağını gösteren adımlardan oluşur. Prosedür türü için adımlar önemlidir.

2.6.2. Tür Analizi

Tür analizi, dilin belirli kullanımlarını araştıran bir söylem analizi dalıdır. Dil kullanıcılarının iletişime dayalı ortamlarda dili nasıl kullandıklarına bakarak söylemin iletişimsel, yapısal, bağlamsal karakterini anlamaya dayalıdır. Hyland (2004, 195-

196)'a göre tür analizi; metinlerin işlevsel aşamalar açısından nasıl yapılandırıldığını tanımlamayı, metinleri karakterize eden ve iletişim amaçlarını gerçekleştirmeye yardımcı olan özellikleri tanımlamayı, türün yazarlarının ve okuyanların anlayışlarını incelemeyi, türün kullanıcıların etkinlikleriyle nasıl ilişkili olduğunu keşfetmeyi, dil seçimlerini sosyal, kültürel ve psikolojik bağlamları açıklamayı ve dil öğretimi için iç görüler sağlamayı amaçlamaktadır.

Tablo 4: Örnek Analiz

Amacı ve bağlamı göz önünde bulundurun.	Ne tür bir metindir? Kim yazdı? Kimin için? Ne hakkında?	Bu, bina yönetiminden sorumlu bir departmandan bir personele düzenlemelerin ihlaliyle ilgili bir nottur. Amaç, bu düzenlemelerin alıcısını bilgilendirmek ve eylemi değiştirmektir.
Metnin genel organizasyonunu göz önünde bulundurun.	Metindeki aşamaları tanımlayabilir misiniz (örneğin, bir başlangıç, orta ve son)? Her aşamanın işlevini tanımlayabilir misiniz?	Metnin kabaca aşağıdaki aşamaları vardır: 1. Başlık: metnin konusunu belirtir 2. Metnin sorunu veya nedeni (ofisinizin içindeki pencereler açık bulundu) 3. Davranışla ilgili okuyucu için bilgi 4. sorunu çözmek için davranış değişikliği talebi. 5. Yazar ve başlık
Metnin ne kadar uyumlu olduğunu ve uyumun nasıl sağlandığını düşünün.	Bağlaçlar kullanılıyor mu? Metinde geriye ve ileriye referans yoluyla veya zamirlerin kullanılmasıyla uyum sağlanıyor mu? Kelime seçimi metni birbirine bağlamaya yardımcı olur mu?	Esas olarak tekrarlama ve numaralandırılmış noktalarla uyum Bağlaçların bazı kullanımı: ayrıca Referans için: birkaç zamir: Ben, siz, ofisiniz Kelime zincirleri: - *air-conditioning, air changes, fresh air, outdoor air,* etc. - *moisture, dust, dirt, pollutants, mold* - *rainwater, flooding, damage* - *room, ceiling, walls, books, documents*
Önemli gramer özelliklerini göz önünde bulundurun.	Yazar esas olarak bildirimler (ifadeler), sorgular (sorular) veya zorunluluklar (komutlar) kullanıyor mu?	Okuyucunun bir şeyler yapmasını sağlamaya yönelik açık bir girişime rağmen, zorunluluklardan ziyade bildirimler. Nezaket belirteçleri: *please, kind cooperation*

	Yazar modal fiiller kullanıyor mu (yapabilir, olabilir, must)? Fiil türlerinin kullanımında kalıplar var mı (yani eylem, zihinsel, sözlü, fiil olmak veya sahip olmak)? Seçim zamanlarında kalıplar var mı? • Çoklu cümle cümlelerinin yüzdesi nedir? Tema kalıpları var mı veya cümlelerde veya cümlelerde önce gelen nedir? Yazar uzun isim grupları kullanıyor mu? Yazar, olayların etrafındaki koşulları gösteren birçok edat cümlesi kullanıyor mu?	*Would, will and should* Hareket bildiren fiiller: *enter, lock, prevent, provide, open*, *wasted, seek…* Fiilimsi: *writing, call;* Geçmiş, şimdiki zaman ve gelecek zaman örnekleri. Okuyucuya sorumluluk atfetmemek için pasif sesin yoğun kullanımı Birden fazla cümle içeren birkaç uzun cümle. Temalar esas olarak insanlardan ziyade şeyler veya eylemlerle ilgilidir; metin esas olarak doğru eylemlerle ilgilidir. Bazıları: *ufficient air changes to offices*, *violation of fire safety and the Building Authority's requirements, the design of the central air-conditioning system on campus* Yeri tanımlamak için birkaçı: *inside your office, in the room into the building*, *in our buildings, on air louvers…*
Metindeki kelime seçeneklerini göz önünde bulundurun.	Teknik kelimeler mi kullanılıyor yoksa günlük terimler mi? Nispeten az veya çok içerikli kelime var mı? Çok fazla tanımlayıcı kelime var mı? Kelime seçimi güçlü bir duygu, duygu veya yargı taşıyor mu yoksa daha tarafsız mı?	Başlıca bürokratik terimler: *ingress, ensure*, *promote, constitute a violation…* Resmî veya yetkili çağrışımlar taşıyan birçok içerik kelimesi Nötr ton taşıma yetkisi ve okuyucunun daha fazla bilgiye uyacağı varsayımı
Düzeni ve senaryoyu düşünün.	Düzen, anlam için önemli bir ipucu mu? Metnin bazı bölümleri düzende vurgulanıyor mu?	Resmî not düzeni yetki taşır. Başlıktaki bir konu satırı yerine bir başlık tarafından verilen vurgu, net bir kural ihlali sinyali gönderir.

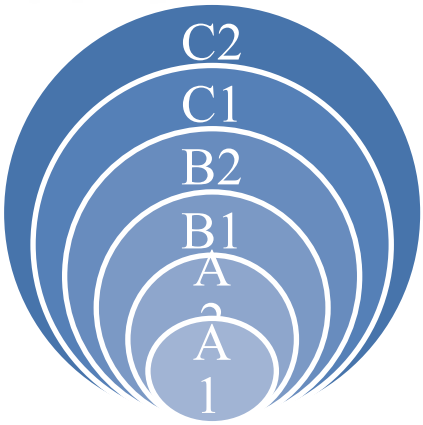
Kaynak: Hood, S., Solomon, N., & Burns, A. 1996

2.7. Avrupa Diller İçin Ortak Başvuru Metni'nin Temel Yaklaşımı, Dil Seviyeleri ve Yazma Metin Türleri

Son olarak 2020 yılında yayımlanan metne göre (AOBM, 2020, 33-34) "Dil öğrenimi, öğrenenlerin gerçek hayatlarında hareket edebilmelerini, kendilerini ifade edebilmelerini ve farklı nitelikteki görevleri yerine getirebilmelerini hedeflemelidir." Yani dil öğretim sürecinde öğrenenleri "sosyal aktörler" olarak görülmeli ve süreç "eylem odaklı" yürütülmelidir. Metin ayrıca anlamın etkileşim yoluyla ortaklaşa yapılandırılmasını sürecin merkezine koymaktadır. Bunun da sınıf uygulamalarına öğretmenlerle öğrenen(ler) arasında bazen de öğrenenlerin kendi aralarındaki iş birliğine yönelik çalışmalarla mümkün olacağını belirtmektedir.

2020'de yayımlanan Avrupa Ortak Başvuru Metni'ne göre dil öğretim süreçleri Şekil 4'te görüldüğü üzere altı seviyede organize edilmelidir. Bu seviyeler Temel Kullanıcı (A1 ve A2), Bağımsız Kullanıcı (B1 ve B2) ve Yetkin Kullanıcı (C1 ve C2) olarak üç ana kategoriye ayrılmaktadır.

Şekil 4: AOBM Ortak Başvuru Seviyeleri

Kaynak: AOBM, 2020

Tablo 5: Avrupa Ortak Başvuru Metni'nde Yaratıcı Yazma

Yaratıcı Yazma		Tür Odaklı Yazma
C2	Metin türü bilgisi yok.	

C1	Oyunlar, filmler, konserler veya edebî eserler hakkında eleştirel değerlendirme	Tepki Verme
B2	Bir film, kitap veya oyun hakkında eleştiri Öyküleyici metin	Tepki Verme Öyküleme
B1	Bir film, kitap veya TV programı hakkında basit bir eleştiri İlgi alanlarına giren çeşitli aşina olduğu konular hakkında, karmaşık olmayan, ayrıntılı açıklama Geziyi anlatma Deneyim Anlatma Hikâye	Tepki Verme Açıklama Tepki Verme Öyküleme Öyküleme
A2	İnsanları, yerleri, bir işi veya eğitim deneyimini bağlı cümlelerle tanımlama Olayların, geçmiş etkinliklerin ve kişisel deneyimler Basit bir hikâye Kısa, basit hayali biyografiler ve basit şiirler	Açıklama Öyküleme Öyküleme Öyküleme
A1	Metin yok, cümleler var.	

Kaynak: AOBM, 2020

Tablo 6: Raporlar ve Denemeler

Raporlar ve Denemeler		**Tür Odaklı Yazma**
C2	Açık, akıcı, karmaşık raporlar,	Rapor

	Açık, akıcı, karmaşık makaleler veya denemeler	Açıklama
C1	Karmaşık bir akademik veya meslekî konu hakkında uzun bir rapor, makale veya tez için uygun bir giriş ve sonuç Karmaşık konuların açık, iyi yapılandırılmış açıklamaları	Rapor Açıklama Açıklama
B2	Sistematik olarak bir sav geliştiren bir makale veya rapor Farklı fikirleri veya çözümleri değerlendirme Karmaşık bir sürecin ayrıntılı bir tanımı Avantaj ve dezavantajlarını açıklayan sav geliştiren bir makale veya rapor	Rapor Açıklama Tartışma Prosedür/İşlem Tartışma
B1	İlgilendiği konularda kısa, basit denemeler Avantajları ve dezavantajları listelemek için görüşlerini bildirme Kendi alanlarındaki rutin olan veya olmayan aşina olduğu meselelerde birikmiş olgusal bilgiler hakkında rapor Rutin olgusal bilgileri ve eylemlerin nedenlerini belirten standart, gelenekselleştirilmiş bir formatta çok kısa raporlar	Açıklama Tartışma Rapor Rapor
A2	Kişisel ilgi alanları (ör. yaşam tarzları ve kültür, hikâyeler) hakkında izlenimlerini ve görüşler	Tepki Verme

A1	Bilgi yok.	

Kaynak: AOBM, 2020

Tablo 7: Avrupa Ortak Başvuru Metni'nde Yazılı Etkileşim

Yazılı Etkileşim		**Tür Odaklı Yazma**
C2	Yazışma	Her türde olabilir
C1	Açıklama, başvuru, tavsiye, referans, şikâyet, taziye ve başsağlığı mektupları gibi resmî yazışmalar Kişisel yazışmalar	Açıklama Tepki Verme
B2	Kişisel Yazışma Sorgu, talep, başvuru ve şikâyet mektupları gibi resmî yazışmalar Kişisel ve mesleki mektup ve e-posta Müzik veya film gibi soyut veya kültürel konular hakkında bilgi veren ve düşüncelerini ifade eden kişisel mektuplar Başlıca resmî e-postaları/mektuplar Deneyimleri, duyguları ve olayları ayrıntılı olarak anlatan kişisel mektuplar Olgusal nitelikteki temel e-postaları/mektuplar Başvuru mektubu	Tepki Verme Açıklama
B1	Müzik veya film gibi soyut veya kültürel konular hakkında bilgi veren ve düşüncelerini ifade eden kişisel mektuplar Başlıca resmî e-postaları/mektuplar	Tepki Verme Açıklama

	Deneyimleri, duyguları ve olayları ayrıntılı olarak anlatan kişisel mektuplar Olgusal nitelikteki temel e-postaları/mektuplar Başvuru mektubu	
A2	Kısa mesaj, e-posta veya kısa mektuplara cevap Kendini tanıtan kısa bir e-posta veya mektup Teşekkür eden ve özür dileyen çok basit kişisel mektuplar Kısa, basit notlar, e-postalar ve metin mesajları Bir tebrik kartında kısa bir metin	Tepki Verme Açıklama
A1	Basit sözcükler ve kalıplaşmış ifadelerle, hobileri ve hoşlandığı/hoşlanmadığı şeyler hakkında bir dizi çok kısa cümleden oluşan mesajlar ve çevrim içi gönderiler Kısa, basit kartpostal Arkadaşlarına bir miktar bilgi vermek veya bir soru sormak için kısa, çok basit bir mesaj	Tepki Verme Açıklama

Kaynak: AOBM, 2020

Tablo 7, 8 ve 9 incelendiğinde A1'den C1'e doğru çıkıldıkça akademik yazmaya yönelik türlerin ağırlık kazandığı ve sonuçta programların, ders kitaplarının, ders materyallerinin de bu yönde yazılması gerektiği görülmektedir. AOBM'de dikkat çeken noktalardan biri de A2'de basit şiirlerin yazımına yer verilmesidir. Yabancı dil öğretiminde şiir türü de ayrıca tartışılmaya değerdir.

2.8. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programı Yazma Tanımlayıcıları ve Yazma Metin Türleri

TYDOÖP'nin A1 seviyesi yazma kazanımları incelendiğinde ‘basit', 'kısa' ve 'metin' niteleyicilerinin birçok kez yer aldığı görülmektedir. Bu açıdan AOBM ile uyumludur. Çünkü AOBM’de de öğreniciden özellikle kendisini ve yakın çevresini tanıtan, anlatan basit metinler yazması beklenmektedir. Programın A1 seviyesinde öğrencinin teklif/tercih/yardım talebi/rica/kutlama/betimleme gibi ihtiyacına yönelik cümle kurmasına odaklanıldığı, tam bir metin türüne yönelik ifadelerden kaçınıldığı göze çarpmaktadır.

TYDOÖP'nin A2 seviyesi yazma kazanımları incelendiğinde ‘basit', 'kısa' ve 'metin' niteleyicilerinin pek fazla yer almadığı ve öğreniciden tam bir metin yazılmasının beklendiği görülmektedir. AOBM ile uyumlu şekilde günlük hayatta en çok ihtiyaç duyulan ifadelerin öğrenilmesine yönelik kazanımlara yer verildiği görülmektedir. Biyografi, haber metni ve öyküleyici metin gibi yazılması gereken türü doğrudan belirten kazanımlar bulunmaktadır.

TYDOÖP'nin B1 seviyesi yazma kazanımları incelendiğinde afiş/broşür, haber metni, basit form, basit rapor, biyografi, deneme, öyküleyici metin, öz geçmiş formu, dilekçe, gezi yazısı, blog, e-posta gibi doğrudan yazılması gereken türlerin belirtildiği görülmektedir.

TYDOÖP'nin B2 seviyesi yazma kazanımları incelendiğinde B1 seviyesinde verilen türlerden farklı olarak bilgi notu, iş mektubu, öz geçmiş, tartışmacı metin gibi türlerin yazılmasının önerildiği görülmektedir. AOBM ise B2 seviyesinde rapor, makale gibi akademik yazma özgü türlerin yazılmasını önermektedir. B1'de önerilen türler ile B2'de önerilen türler arasında anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir.

TYDOÖP'nin C1 seviyesi yazma kazanımları incelendiğinde B1 seviyesinde verilen türlerden farklı olarak proje metninin önerildiği, diğer türlerin ise B2'de verilen türlerle aynı olduğu görülmektedir. AOBM, C1 seviyesinde rapor, makale, tez için giriş ve sonuç, film/konser/edebî eserlerin değerlendirilmesine yönelik tepki türü, eleştirel değerlendirme gibi akademik yazma üzerine türlerin yazılmasını önermektedir.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, inceleme nesnesi, verilerin toplanması, veri analizi süreci ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada yabancılara Türkçe öğretimine yönelik hazırlanan ders kitabının yazma içeriklerinin Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı açısından incelenmesi, betimlenmesi ve değerlendirilmesi amaçlanmıştır. İnceleme, betimleme ve değerlendirmenin yapılabilmesi amacıyla çalışmanın araştırma modeli nitel araştırma yöntemi olarak belirlenmiştir. Yıldırım ve Şimşek (2021, 37)'e göre nitel araştırmaya yönelik kapsayıcı bir tanım yapmak oldukça zordur. Nitel araştırmada gözlem, görüşme, doküman incelemesi gibi nitel veri toplama yöntemleri kullanılır ve algılar ve olaylar doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konur. Nitel araştırmaların yedi özelliği karşımıza çıkmaktadır: doğal ortama duyarlılık, araştırmacının katılımcı rolü, bütüncül yaklaşım, algıların ortaya konması, araştırma deseninde esneklik, tümevarımcı analiz ve nitel veri.

3.2. İnceleme Nesnesi

Araştırma yabancı dil olarak Türkçe öğretimi kitabı ile gerçekleştirilmiştir. 2020 yılında gözden geçirilerek yeni baskısı yayımlanan Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe ders kitabı seçilmiştir. Bütün yabancı dil olarak Türkçe öğretim kitaplarını incelemek mümkün olamayacağı için sadece tek bir kitap seçilmiştir. Kitabın seçilmesinde kendi alanları içerisinde yaygın olarak kullanılıyor olması ve en güncel olmasına dikkat edilmiştir. Bu nedenlerle Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı (C1) seçilmiştir.

Yİ-UÖİT Öğretim Seti A1, A2, B1, B2 ve C1 olmak üzere beş dil düzeyi için hazırlanmış kitaplardan oluşmaktadır. C1 seviyesi "uzman kullanıcı" olarak adlandırılmıştır. Yİ-UÖİT Ders Kitabı (C1), Avrupa Ortak Başvuru Metni'nde yer

alan kazanımlara uygun olarak seçilen konu alanlarına göre düzenlenmiş 6 temadan oluşmakta ve her tema A, B ve C (6A, 6B, 6C gibi) olmak üzere üç alt bölümden oluşmaktadır. Her alt tema okuma, dil bilgisi, dinleme, yazma ve konuşma olmak üzere beş beceriden oluşmaktadır.

3.3. Verilerin Toplanması

Çalışmada, Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı (C1)'nda yer alan yazma etkinlikleri doküman analizi ile ele alınıp incelenmiştir. Yıldırım ve Şimşek (2021, 189)'a göre doküman incelemesi araştırılması hedeflenen olgu/olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır. Doküman incelemesinde araştırmacı için hangi dokümanın önemli olduğu ve veri kaynağı olarak kullanılabileceği önemlidir. Yıldırım ve Şimşek (2021, 190)'a göre eğitim alanında ders kitapları, müfredat, yazışmalar vb. dokümanlar önemlidir.

Araştırmanın veri toplama aşamasında dokümanın gerek basılı gerek elektronik ortamda orijinal, özgün ve resmî kuruma ait olmasına özen gösterilmiştir. Dokümana ulaşıldıktan sonra elde edilen dokümanın araştırmacı tarafından anlaşılması ve çözümlenmesi sağlanmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmada Yİ-UÖİT Ders Kitabı (C1) araştırmanın veri setini oluşturduğu için amaca uygun kapsamlı bir içerik analizi yapılmıştır. Doküman dört aşamada analiz edilmiştir:

a) Analize konu olan veriden örneklem seçme: Yİ-UÖİT C1 ders kitabında yer alan okuma metinleri, dil yapıları ve yazma etkinlikleri örneklem olarak seçilmiştir.

b) Tema geliştirme: Yİ-UÖİT C1 ders kitabının yazma etkinlikleri Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı'na göre incelendiği için yaklaşımın türler tasnifine (tepki verme, öyküleme, açıklama, tartışma, rapor verme, prosedür/işlem) ve aşamalarına göre (bağlamı geliştirme, modelleme, ortak müzakere, bağımsız inşa, metinleri karşılaştırma ve değerlendirme) temalar geliştirilmiştir (Hyland, 2004).

c)Analiz birimi: Yİ-UÖİT ders kitabının yazma etkinlikleri Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı'na göre incelendiği için analiz birimleri okuma metinleri, dil yapıları ve yazma etkinlikleridir.

d) Sayısallaştırma: Yİ-UÖİT C1 ders kitabından elde edilen veriler ilgili kategori dokümanda mevcut ise ‘+’ değeri, yoksa ‘-’ değeri ile gösterilmiştir.

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, Yİ-UÖİT C1 Ders Kitabı yazma etkinliklerinde belirtilen metin türleri, yazma etkinliklerinin tür odaklı yazma yaklaşımının aşamalarına uygunluğu, yazma etkinliklerinin belirlenen ölçütlere göre yapılan incelemeleri ve yorumları bulunmaktadır.

4.1. Yİ-UÖİT C1 Ders Kitabı Becerilerinin Sıralanmasına Yönelik Bulgular

Bu bölümde Yİ-UÖİT C1 Ders Kitabı'nda yer alan temel becerilerin sıralanmasına ilişkin bulgular yorumlanmıştır.

Tablo 8: Yİ-UÖİT C1 Türkçe Kitabı'ndaki Becerilerin Sıralaması

	1.	**2.**	**3.**	**4.**	**5.**
1A.	Okuma	Dil Bilgisi	Dinleme	Yazma	Konuşma
1B.	Okuma	Dil Bilgisi	Dinleme	Konuşma	Yazma
1C.	Okuma	Dil Bilgisi	Dinleme	Yazma	Konuşma
2A.	Okuma	Dil Bilgisi	Dinleme	Yazma	Konuşma
2B.	Okuma	Dil Bilgisi	Dinleme	Yazma	Konuşma
2C.	Okuma	Dil Bilgisi	Dinleme	Yazma	Konuşma
3A.	Okuma	Dil Bilgisi	Dinleme	Yazma	Konuşma
3B.	Okuma	Dil Bilgisi	Dinleme	Yazma	Konuşma
3C.	Okuma	Dil Bilgisi	Dinleme	Yazma	Konuşma
4A.	Okuma	Dil Bilgisi	Dinleme	Yazma	Konuşma
4B.	Okuma	Dil Bilgisi	Dinleme	Konuşma	Yazma
4C.	Okuma	Dil Bilgisi	Dinleme	Yazma	Konuşma
5A.	Okuma	Dil Bilgisi	Dinleme	Konuşma	Yazma

5B.	Okuma	Dil Bilgisi	Dinleme	Yazma	Konuşma
5C.	Okuma	Dil Bilgisi	Dinleme	Yazma	Konuşma
6A.	Okuma	Dil Bilgisi	Yazma	Dinleme	Konuşma
6B.	Okuma	Dil Bilgisi	Dinleme	Konuşma	Yazma
6C.	Okuma	Dil Bilgisi	Dinleme	Konuşma	Yazma

Yİ-UÖİT C1 ders kitabında yer alan temel becerilerin sıralaması Tablo 8'de yer almaktadır. Tablo incelendiğinde ünitelere okuma becerisiyle başlandığı; sıralamanın genel olarak okuma, dil bilgisi, dinleme, yazma ve konuşma şeklinde olduğu görülmektedir. Fakat 1B, 4B, 5A, 6B ve 6C alt bölümlerinde sıralamanın okuma, dil bilgisi, dinleme, konuşma ve yazma olduğu görülmüştür. Sonuç olarak önce okuma ve dinlemeyle girdi becerileri, ardından konuşma ve yazma çıktı becerileri verilmiştir. Sadece 6A bölümünde sıralama diğer bölümlerden tamamen farklı okuma, dil bilgisi, yazma, dinleme ve konuşma şeklindedir.

4.2. Yİ-UÖİT C1 Ders Kitabı Okuma Metinlerinin ve Yazma Etkinliklerinin Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı'nın Tür Tasnifine Göre Sınıflandırılmasına ve Dağılımına Yönelik Bulgular

Bu bölümde Yİ-UÖİT C1 Ders Kitabı'ndaki okuma metinlerinin ve yazma etkinliklerinin adları, hangi metin türlerinin önerildiği ile ilgili yordamalar ve değerlendirmeler yer almaktadır. Yİ-UÖİT C1 Ders Kitabı'ndaki okuma metinlerinin ve yazma etkinliklerinin türleri şu şekildedir:

Tablo 9: Yİ-UÖİT C1 Ders Kitabı'nın Okuma Metinlerinin ve Yazma Etkinliklerinin Türlere Yordanması

Ünite Adı	Bölüm Adı	Okuma Metninin Türü	Yazma Etkinliğindeki Metnin Türü
1. Öyle Bir Geçer Zaman ki	**A)** Zamanı Ölçmek	Öyküleme/Anlatı (Anı)	Öyküleme/Anlatı (Anı)
	B) Zaman Yönetimi	Rapor	Rapor
	C) Geçmişten Bir Sayfa: Anılar	Öyküleme/ Anlatı (Biyografi)	Öyküleme/Anlatı (Biyografi)

2. Aşk Olsun	**A)** Aşkın Kimyası	Açıklama	Öyküleme/Anlatı
	B) Ünlü Âşıklar	Öyküleme ve Tepki Verme (Mektup)	Tepki Verme (Mektup)
	Tür odaklı yazma yaklaşımının tasnifinde şiir yer almadığı için araştırmaya dahil edilmemiştir.		
3. Bir Maruzatım Var	**A)** Günlük Hayat	Öyküleme/Anlatı	Tepki Verme (Dilekçe)
	B) İş Hayatı	Prosedür/İşlem	Açıklama (Özgeçmiş)
	C) Hukuk İşleri	Açıklama	Açıklama
4. Ekonomi	**A)** Para Para Para	Prosedür/İşlem	Rapor
	B) Yatırım	Açıklama	Açıklama
	C) Lüks Yaşam	Öyküleme/Anlatı	Tartışma
5. Film Şeridi Gibi	**A)** Film Makinesi	Öyküleme/Anlatı	Tartışma
	B) Türk Sineması	Açıklama	Tepki Türleri/Tepki Verme
	C) Televizyon Dünyası	Rapor	Öyküleme/Anlatı (Senaryo Yazma)
6. Akademiye Giriş	**A)** Sosyal Bilimler	Açıklama	Açıklama
	B) Fen Bilimleri	Açıklama	İşlem/Prosedür
	C) Sağlık Bilimleri	Açıklama	Açıklama

Araştırmada, Yİ-UÖİT C1 Ders Kitabı'nın okuma metinleri ve yazma etkinliklerinde yazılması istenen türler Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı'nın tür tasnifine göre incelenmiş ve yordaması yapılmıştır. Tür tasnifinde şiir olmadığı için 2C bölümündeki okuma metni ve yazma etkinliği inceleme dışı bırakılmıştır. Tablo 9'da görüldüğü gibi 2B ve 3A'da yer alan okuma metinlerinin her iki türün de özelliklerini gösterdiği saptanmıştır.

Tablo 10: Yİ-UÖİT C1 Ders Kitabı'nın Okuma Metinlerinin ve Yazma Etkinliklerinde Türlerin Dağılımı

Tür	Okuma	Yazma
Öyküleme/Anlatı	6	4
Rapor	2	2
Açıklama	7	5
Tepki Verme	1	3
Prosedür/İşlem	2	1
Tartışma	0	2

Tablo 10 incelendiğinde araştırma kapsamına alınan 17 okuma metninden 2B. bölümünde yer alan metin hem öyküleme/anlatı hem de tepki verme (mektup) türüne, 3A. bölümünde yer alan metin ise öyküleme/anlatı örnek teşkil etmektedir. Sonuç olarak okuma metinlerinden 6 tanesi öyküleme/anlatı, 2 tanesi rapor, 7 tanesi açıklama, 1 tanesi tepki verme, 2 tanesi prosedür/işlem türüne yöneliktir. Tartışma türüne yönelik örnek metin bulunmamaktadır. 2C bölümündeki okuma metni araştırmaya dahil edilmemiştir.

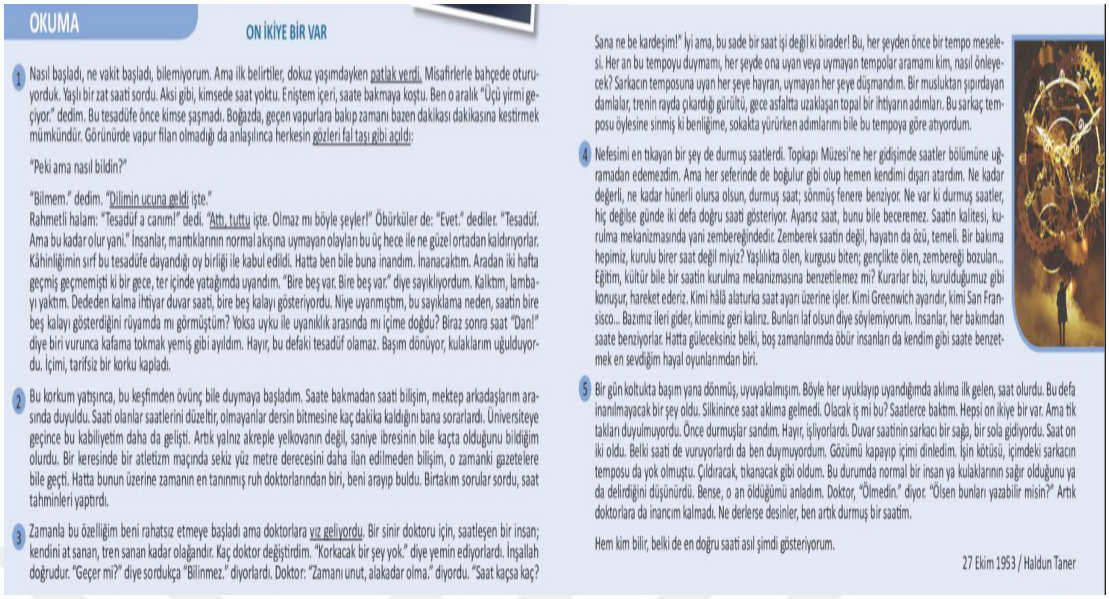
Tablo 10'da görüldüğü üzere 17 yazma etkinliğinden 4 tanesinin öyküleme/anlatı, 2 tanesinin rapor, 5 tanesinin açıklama, 3 tanesinin tepki verme, 1 tanesinin prosedür/işlem, 2 tanesinin tartışma türünü yazmaya yönelik öneride bulunulmuştur. 2C bölümündeki yazma etkinliği ise (şiir yazma) ise Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı'nın tür tasnifinde yer almadığı için incelemeye dâhil edilmemiştir.

4.3. Yİ-UÖİT C1 Ders Kitabı'ndaki Yazma Etkinliklerinin Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı Açısından İncelenmesi

İlgili başlıkta Yİ-UÖİT C1 Ders Kitabı'nda yer alan yazma etkinliklerinin tür odaklı yazma yaklaşımına uygun hazırlanıp hazırlanmadığına yönelik incelemeler ve yorumlar yer almaktadır.

4.3.1. Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 1. Ünite A Bölümünün Tür Odaklı Yazma Yaklaşımına Göre İncelenmesi ve Yorumlanması

Şekil 5: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 1. Ünite A Bölümü Okuma Metni

OKUMA

ON İKİYE BİR VAR

1 Nasıl başladı, ne vakit başladı, bilemiyorum. Ama ilk belirtiler, dokuz yaşımdayken patlak verdi. Misafirlerle bahçede oturuyorduk. Yaşlı bir zat saati sordu. Aksi gibi, kimsede saat yoktu. Eniştem içeri, saate bakmaya koştu. Ben o aralık "Üçü yirmi geçiyor." dedim. Bu tesadüfe önce kimse şaşmadı. Boğazda, geçen vapurlara bakıp zamanı bazen dakikası dakikasına kestirmek mümkündür. Görünürde vapur filan olmadığı da anlaşılınca herkesin gözleri fal taşı gibi açıldı:

"Peki ama nasıl bildin?"

"Bilmem." dedim. "Dilimin ucuna geldi işte."
Rahmetli halam: "Tesadüf a canım!" dedi. "Att, tuttu işte. Olmaz mı böyle şeyler!" Öbürküler de: "Evet." dediler. "Tesadüf. Ama bu kadar olur yani." İnsanlar, mantıklarının normal akışına uymayan olayları bu üç hece ile ne güzel ortadan kaldırıyorlar. Kâhinliğimin sırf bu tesadüfe dayandığı oy birliği ile kabul edildi. Hatta ben bile buna inandım. İnanacaktım. Aradan iki hafta geçmiş geçmemişti ki bir gece, ter içinde yatağımda uyandım. "Bire beş var. Bire beş var." diye sayıklıyordum. Kalktım, lambayı yaktım. Dededen kalma ihtiyar duvar saati, bire beş kalayı gösteriyordu. Niye uyanmıştım, bu sayıklama neden, saatin bire beş kalayı gösterdiğini rüyamda mı görmüştüm? Yoksa uyku ile uyanıklık arasında mı içime doğdu? Biraz sonra saat "Dan!" diye biri vurunca kafama tokmak yemiş gibi ayıldım. Hayır, bu defaki tesadüf olamaz. Başım dönüyor, kulaklarım uğulduyordu. İçimi, tarifsiz bir korku kapladı.

2 Bu korkum yatışınca, bu keşfimden övünç bile duymaya başladım. Saate bakmadan saati bilişim, mektep arkadaşlarım arasında duyuldu. Saati olanlar saatlerini düzeltir, olmayanlar dersin bitmesine kaç dakika kaldığını bana sorarlardı. Üniversiteye geçince bu kabiliyetim daha da gelişti. Artık yalnız akreple yelkovanın değil, saniye ibresinin bile kaçta olduğunu bildiğim olurdu. Bir keresinde bir atletizm maçında sekiz yüz metre derecesini daha ilan edilmeden bilişim, o zamanki gazetelere bile geçti. Hatta bunun üzerine zamanın en tanınmış ruh doktorlarından biri, beni arayıp buldu. Birtakım sorular sordu, saat tahminleri yaptırdı.

3 Zamanla bu özelliğim beni rahatsız etmeye başladı ama doktorlara yız geliyordu. Bir sinir doktoru için, saatleşen bir insan; kendini at sanan, tren sanan kadar olağandır. Kaç doktor değiştirdim. "Korkacak bir şey yok." diye yemin ediyorlardı. İnşallah doğrudur. "Geçer mi?" diye sordukça "Bilinmez." diyorlardı. Doktor: "Zamanı unut, alakadar olma." diyordu. "Saat kaçsa kaç? Sana ne be kardeşim!" İyi ama, bu sade bir saat işi değil ki biraderl Bu, her şeyden önce bir tempo meselesi. Her an bu tempoyu duymamı, her şeyde ona uyan veya uymayan tempolar aramamı kim, nasıl önleyecek? Sarkacın temposuna uyan her şeye hayran, uymayan her şeye düşmandım. Bir musluktan şıpırdayan damlalar, trenin rayda çıkardığı gürültü, gece asfaltta uzaklaşan topal bir ihtiyarın adımları. Bu sarkaç temposu öylesine sinmiş ki benliğime, sokakta yürürken adımlarımı bile bu tempoya göre atıyordum.

4 Nefesimi en tıkayan bir şey de durmuş saatlerdi. Topkapı Müzesi'ne her gidişimde saatler bölümüne uğramadan edemezdim. Ama her seferinde de boğulur gibi olup hemen kendimi dışarı atardım. Ne kadar değerli, ne kadar hünerli olursa olsun, durmuş saat; sönmüş fenere benziyor. Ne var ki durmuş saatler, hiç değilse günde iki defa doğru saati gösteriyor. Ayarsız saat, bunu bile beceremez. Saatin kalitesi, kurulma mekanizmasında yani zembereğindedir. Zemberek saatin değil, hayatın da özü, temeli. Bir bakıma hepimiz, kurulu birer saat değil miyiz? Yaşlılıkta ölen, kurgusu biten; gençlikte ölen, zembereği bozulan... Eğitim, kültür bile bir saatin kurulma mekanizmasına benzetilemez mi? Kurarlar bizi, kurulduğumuz gibi konuşur, hareket ederiz. Kimi hâlâ alaturka saat ayarı üzerine işler. Kimi Greenwich ayarıdır, kimi San Francisco... Bazımız ileri gider, kimimiz geri kalırız. Bunları laf olsun diye söylemiyorum. İnsanlar, her bakımdan saate benziyorlar. Hatta güleceksiniz belki, boş zamanlarımda öbür insanları da kendim gibi saate benzetmek en sevdiğim hayal oyunlarımdan biri.

5 Bir gün koltukta başım yana dönmüş, uyuyakalmışım. Böyle her uyuklayıp uyandığımda aklıma ilk gelen, saat olurdu. Bu defa inanılmayacak bir şey oldu. Silkinince saat aklıma gelmedi. Olacak iş mi bu? Saatlerce baktım. Hepsi on ikiye bir var. Ama tik takları duyulmuyordu. Önce durmuşlar sandım. Hayır, işliyorlardı. Duvar saatinin sarkacı bir sağa, bir sola gidiyordu. Saat on iki oldu. Belki saati de vuruyorlardı da ben duymuyordum. Gözümü kapayıp içimi dinledim. İşin kötüsü, içimdeki sarkacın temposu da yok olmuştu. Çıldıracak, tıkanacak gibi oldum. Bu durumda normal bir insan ya kulaklarının sağır olduğunu ya da delirdiğini düşünürdü. Bense, o an öldüğümü anladım. Doktor, "Ölmedin." diyor. "Ölsen bunları yazabilir misin?" Artık doktorlara da inancım kalmadı. Ne derlerse desinler, ben artık durmuş bir saatim.

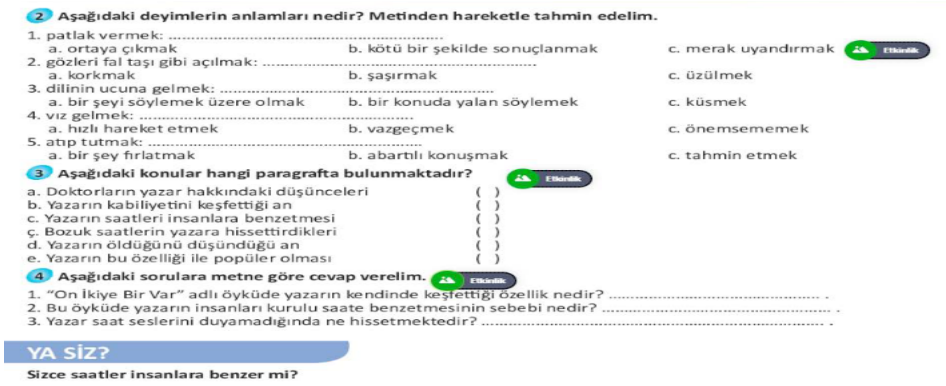
Hem kim bilir, belki de en doğru saati asıl şimdi gösteriyorum.

27 Ekim 1953 / Haldun Taner

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 8-9

Şekil 5'te yer alan metin 1A bölümünün okuma metnidir. Yazar anısını anlatmaktadır. Şekilde de görüldüğü gibi metin beş bölümden oluşmaktadır. Martin ve Rose (2008)'a göre öyküleme türündeki metinlerde serim ve betimleme, problem/gerilimin inşası, çözüm ve sonuç/kıssadan hisse olmak üzere dört ana bölümden oluşan bir modelleme söz konusudur. Şekildeki metin incelendiğinde 1 numaralı paragrafın serim ve betimleme, gerilimin inşasına yönelik özellikler gösterdiği, 2,3 ve 4 numaralı paragrafların ise yine gerilimin inşasına ve 5 numaralı paragrafın ise hem çözüm hem de sonuç/kıssadan hisse aşamasına yönelik özellikler gösterdiği görülmektedir.

Şekil 6: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 1. Ünite A Bölümü Okuma Sonrası Etkinlikleri

2 Aşağıdaki deyimlerin anlamları nedir? Metinden hareketle tahmin edelim.

1. patlak vermek: .....
   a. ortaya çıkmak b. kötü bir şekilde sonuçlanmak c. merak uyandırmak
2. gözleri fal taşı gibi açılmak: .....
   a. korkmak b. şaşırmak c. üzülmek
3. dilinin ucuna gelmek: .....
   a. bir şeyi söylemek üzere olmak b. bir konuda yalan söylemek c. küsmek
4. yız gelmek: .....
   a. hızlı hareket etmek b. vazgeçmek c. önemsememek
5. atıp tutmak: .....
   a. bir şey fırlatmak b. abartılı konuşmak c. tahmin etmek

3 Aşağıdaki konular hangi paragrafta bulunmaktadır? Etkinlik

a. Doktorların yazar hakkındaki düşünceleri ( )
b. Yazarın kabiliyetini keşfettiği an ( )
c. Yazarın saatleri insanlara benzetmesi ( )
ç. Bozuk saatlerin yazara hissettirdikleri ( )
d. Yazarın öldüğünü düşündüğü an ( )
e. Yazarın bu özelliği ile popüler olması ( )

4 Aşağıdaki sorulara metne göre cevap verelim. Etkinlik

1. "On İkiye Bir Var" adlı öyküde yazarın kendinde keşfettiği özellik nedir? .....
2. Bu öyküde yazarın insanları kurulu saate benzetmesinin sebebi nedir? .....
3. Yazar saat seslerini duyamadığında ne hissetmektedir? .....

YA SİZ?

Sizce saatler insanlara benzer mi?

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 9

Şekil 6'da yer alan 2, 3 ve 4. etkinlikler okuma sonrası etkinliklerdir. 2. etkinlik "*patlak vermek, gözleri fal taşı gibi açılmak, dilinin ucuna gelmek, vız gelmek, atıp tutmak*" deyimlerinin anlamını tahmin etmeye yönelik söz varlığı etkinliği, 3. etkinlik paragrafların konusunu bularak metni kavramaya ve 4. etkinlik ise metindeki bilgileri hatırlamaya yönelik soruların yer aldığı etkinliklerdir. "Ya siz?" başlığı altında verilen etkinliğin ise "*Sizce saatler insanlara benzer mi?"* yönergesiyle değerlendirmeye yönelik olduğu belirlenmiştir. Okuma sonrası etkinliklerde tür farkındalığı oluşturmaya yönelik sorular yer almamaktadır.

Şekil 7: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 1. Ünite A Bölümü Dil Bilgisi

DİL BİLGİSİ

Şimdiki Zamanın Hikâyesi

Şimdiki zamanın hikâyesi, geçmişte devam eden eylemleri anlatmak için kullanılır. Bu kip aynı zamanda eskiden yapılan ama artık yapılmayan alışkanlıkları anlatmak için de kullanılır.

It is used to describe ongoing actions in the past. Although the mood does not exactly comply with the use of Past Continuous Tense in English, The mood in Turkish is also used to describe the habits/routins that once used to be done, but not any more.

	Olumlu	Olumsuz	Olumlu Soru	Olumsuz Soru
Ben	okuyordum	okumuyordum	okuyor muydum	okumuyor muydum
Sen	okuyordun	okumuyordun	okuyor muydun	okumuyor muydun
O	okuyordu	okumuyordu	okuyor muydu	okumuyor muydu
Biz	okuyorduk	okumuyorduk	okuyor muyduk	okumuyor muyduk
Siz	okuyordunuz	okumuyordunuz	okuyor muydunuz	okumuyor muydunuz
Onlar	okuyor(lar)dı	okumuyor(lar)dı	okuyor(lar) mıydı	okumuyor(lar) mıydı

Geniş Zamanın Hikâyesi (Used to / Would)

Geçmişte her zaman yapılan ve süreklilik taşıyan işleri anlatmak için kullanılır. Geçmişte sürekli yapılan ama şimdi yapılmayan işleri, eylemleri, alışkanlıkları anlatmak için bu kip kullanılır.

It is used to describe the activities which are always and continuously done. The mood is also used to describe actions, habits, and routins that once used to be done, but not any more.

	Olumlu	Olumsuz	Olumlu Soru	Olumsuz Soru
Ben	dinlerdim	dinlemezdim	dinler miydim	dinlemez miydim
Sen	dinlerdin	dinlemezdin	dinler miydin	dinlemez miydin
O	dinlerdi	dinlemezdi	dinler miydi	dinlemez miydi
Biz	dinlerdik	dinlemezdik	dinler miydik	dinlemez miydik
Siz	dinlerdiniz	dinlemezdiniz	dinler miydiniz	dinlemez miydiniz
Onlar	dinler(ler)di	dinlemez(ler)di	dinler(ler) miydi	dinlemez(ler) miydi

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 10

Şekil 7'de yer alan dil bilgisi bölümü 1A bölümüne aittir. Görüldüğü üzere –(I)yordu ve -A/IrdI dil yapıları öğretilmekte, -(I)yordu için "*Hikâyesi, geçmişte devam eden eylemleri anlatmak için kullanılır. Bu kip aynı zamanda eskiden yapılan ama artık yapılmayan alışkanlıkları anlatmak için de kullanılır.*" şeklinde dil yapısının işlevini veren bir açıklamaya yer verilmektedir.

-A/IrdI yapısı "*Geçmişte her zaman yapılan ve süreklilik taşıyan işleri için kullanılır. Geçmişte sürekli yapılan ama şimdi yapılmayan işleri, eylemleri, alışkanlıkları anlatmak için bu kip kullanılır."* şeklinde dil yapısının işlevini veren bir açıklamaya yer verilmektedir.

Şekil 8: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 1. Ünite A Bölümü Yazma Etkinliği

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 12

Şekil 8'de yer alan etkinlik 1A bölümünün yazma etkinliğidir. Etkinlikte *"Aşağıdaki sorulara bakalım. Sorulara cevap vererek çocukluğumuzu anlatan bir metin yazalım."* yönergesiyle etkinlik açıklanmıştır. Yönergede doğrudan türün adı verilmese de anı türünde bir metnin yazılmasının istendiği sonucuna varılabilir. Türler tasnifine göre bir inceleme yapıldığında Şekil 5'te yer alan okuma metninin ve Şekil 8'de yer alan yazma etkinliğinde yazılması istenen metnin türünün "öyküleme" olduğu belirlenmiştir. İki metnin türü de bir anıyı/olayı anlatmaya dayalıdır ve ilgili etkinlikte girdi metnin yer aldığı görülmektedir.

Hyland (2004)'in Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı'nın ilk aşaması bağlamı geliştirmedir. Şekil 6'da verilen okuma sonrası etkinlikler incelendiğinde tür farkındalığı kazandırmak için bağlamı geliştirmeye yönelik (konu, amaçlar, hedef kitle, kanal, türün hangi sosyal aktivitede lazım olduğu) etkinliklere yer verilmediği görülmüştür.

Hyland (2004)'in Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı'nın ikinci aşaması metni modellemedir ve türün retorik özelliklerini ve dil yapılarını belirleme olmak üzere iki alt aşamadan oluşmaktadır. Şekil 8 incelendiğinde belli sorular verilerek öğrencinin kendi çocukluk anılarını anlattığı bir metin yazması istenmekte ve öğrenci çeşitli sorularla yönlendirilmektedir. Sorular, tür odaklı yazma yaklaşımın aşamalarından biri

olan metni modellemeye yönelik olmaktan çok öğrencinin zihninde çocukluğuna dair bilgileri hatırlamasını sağlamaya yöneliktir. Yani öğrenciye "öyküleme" türünün planı verilmemiştir. Metnin kaç paragraf olması gerektiği, metinde hangi söz varlığı yapılarının kullanılacağı, metne nasıl bir giriş yapılması gerektiği, hangi bağlayıcı ve bağdaştırıcı ögelerin kullanılacağı ve metnin nasıl bitirileceği hakkında bir plan çizilmemektedir. Sonuç olarak 1A bölümünün yazma etkinliğinde metni modelleme aşamasının iki yönünden biri olan "metin düzeyinde görevler" yer almamaktadır.

Metni modelleme aşamasının dil bilgisi üzerine çalışmalar yapmayı gerektiren bir diğer yönü ise "dil görevleri"dir. Şekil 7'de "Öyküleme" türünün dil bilgisi yapılarına uygun şekilde temada '-(I)yordu' ve '-(A/I)rdI' biçimbirimlerin öğretiminin yapıldığı görülmektedir. İlgili yapının "öyküleme" türünün dil bilgisi yapılarına uygun olduğu ve yazma etkinliğinde dil görevleri aşamasına yer verildiği belirlenmiştir.

Hyland (2004)'in Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı'nın üçüncü aşaması ortak müzakere aşamasıdır. Bu aşamada öğrencilerden gruplar hâlinde, öğretmen rehberliğinde türe yönelik metinler oluşturmaları, birbirlerine sunmaları ve öğretmenin öğrencilere, öğrencilerin birbirlerine dönüt, düzeltmeler vermeleriyle türe uygun metinler yazmaları istenmektedir. Şekil 8'de yer alan yazma etkinliğinde ortak müzakere ile iş birliği içinde metin inşa etme aşaması gerçekleştirilmeden dördüncü aşama olan bağımsız inşa aşamasına geçildiği görülmüştür.

Yazma etkinliğinde bir değerlendirme ölçeği yer almadığı için yazma sırasında dönüt ve düzeltme verme aşamasının uygulanmadığı ve metnin son tahlilde kimin tarafından, hangi ölçütlere göre değerlendirileceği hakkında bilginin yer almadığı görülmektedir. Sonuç olarak yazma etkinliğinde özellikle dönüt, düzeltme ve değerlendirme noktasında bir rubriğin yer almaması etkinliğin en büyük zayıflıklarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

4.3.2. Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 1. Ünite B Bölümünün Tür Odaklı Yazma Yaklaşımına Göre İncelenmesi ve Yorumlanması

Şekil 9: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 1. Ünite B Bölümü Okuma Metni

OKUMA

VAKİT NAKİTTİR

Dünyadaki tüm insanların eşit olduğu önemli bir kaynak var: zaman... Zaman, hepimize doğduğumuz günden itibaren eşit olarak sunulur. Herkes için haftada yedi gün, günde yirmi dört saat vardır. Buna rağmen çağımızın en önemli sorunlarından biri zamansızlık. Kime sorsanız başını kaşıyacak zamanı olmadığından, işlerini bir türlü yetiştiremediğinden şikâyet ediyor. Pek çok kişinin "Biraz daha zamanın olsaydı bu işi bitirecektim." dediğini duymuşsunuzdur. Özellikle üniversite öğrencilerinin "Finallere bir hafta önce çalışmaya başlayacaktım... Keşke son güne bırakmasaydım." pişmanlıkları sınav haftasında oldukça sık tekrarlanır. Sınav günlerinde ise "Yarım saatim daha olsaydı tüm soruları yanıtlayacaktım.", "Bu sınava biraz daha çalışsaydım dersi geçecektim." gibi cümleler üniversite koridorlarında, kantinlerde oldukça sık duyulur.

Üniversite öğrencilerinin zaman yönetimi konusunda zorlandığını düşünen uzmanlar, öğrencilerin nerede hata yaptığını ve başarılarının neden düştüğünü bulmak için bir araştırma yaptılar. Bu araştırmada Türkiye'deki bazı üniversite öğrencileri ile görüştüler ve ulaştıkları en önemli sonuç şuydu: Zamanını iyi yöneten öğrenciler daha başarılılar. Aslında bu sonuç sadece üniversite öğrencileri için geçerli değil. Pek çok başarılı iş insanının, bilim insanının ya da yöneticinin ortak noktası zamanlarını iyi yönetmeleri. Üstelik zamanı verimli kullanmayı üniversite sıralarında öğrenen kişiler, gelecekteki hayatlarında da başarılı olmaya devam ediyorlar.

Araştırmanın zaman yönetimi hakkında da çeşitli tespitleri var. Araştırmaya göre Türkiye'deki üniversite öğrencileri arasında cinsiyete göre zaman yönetiminde başarı değişiyor. Kadınlar erkeklere göre zaman yönetimi konusunda %10 daha iyi. Buna bağlı olarak da derslerinde daha başarılılar. Ayrıca özel yurtlarda kalan öğrencilerin, evde ya da devlet yurtlarında kalan öğrencilere göre zaman yönetiminde %15 daha başarılı olduğu da ortaya çıktı. Devlet yurtlarında kalanlar da evde kalanlara göre %5 daha başarılı. Buna göre ev yaşamı öğrencilerin zaman yönetimini sanılanın aksine kötü yönde etkiliyor.

Öğrencilere en çok zaman kaybı yaşatan bazı etkenler ve bunların oranları ise şöyle: internet ve sosyal medya (%38), dizi/film izlemek (%32), arkadaşlarla buluşmak/sohbet etmek (%19), telefon görüşmeleri/mesajlaşmalar (%11).

Bu sonuçlara göre öğrenciler en çok internet ve sosyal medya yüzünden vakit kaybediyor. Öyleyse özellikle sınav döneminde telefondan uzak durmak ya da sosyal medya hesaplarını kapatmak fayda sağlayabilir. Sosyal medyanın yanı sıra dizi/film izlemek de çoğu öğrenciye vakit kaybettiriyor.

Uzmanlar iyi bir planlama ile öğrencilerin zaman kaybetmesini önlemenin mümkün olduğunu söylüyor. Öncelikle günlük ve haftalık yapılacak işleri listelemek ve takvime yerleştirmek gerekiyor. Uzmanların öğrencilere en önemli tavsiyesi ise ders çalışırken dikkat dağıtıcı her şeyden uzak durmak ve sadece çalışmaya odaklanmak. Bunun için yirmi beş dakika çalışıp beş dakika ara verebilirsiniz. Bu yöntemle odaklanmanızı artırabilirsiniz. Ayrıca derslere günlük çalışmak ve işleri ertelememek çok önemli. Her gün yarım saatlik bir ders tekrarı ile sınav haftalarını daha rahat geçirmek mümkün.

Uzmanlar "Yapacaktım." "Çalışacaktım." gibi cümleler yerine iyi bir zaman yönetimi ile hem derslere hem de sosyal hayata zaman ayırmanın mümkün olduğunun altını çiziyor. Unutmayın bütün insanlar için bir gün 24 saat. Zamana yenilmeyip onu kontrol ederek başarının anahtarını elinizde tutabilirsiniz.

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 14

Şekil 9'da yer alan metin 1B bölümünün okuma metnidir. Metin 7 paragraftan oluşmaktadır. 1 ve 2. paragrafta araştırmanın ne olduğuna yönelik açıklamalar yer almakta, 3 ve 4. paragraflarda araştırmanın sonuçlarına yönelik grafiklerin yorumları ve oranların sebeplerine yer verilmekte, 5, 6 ve 7. paragraflarda ise uzmanların araştırma hakkında değerlendirmelerine, soruna yönelik çözüm önerilerine yer verilmektedir. Sonuç olarak konusu ve modellemesinden hareketle metnin türünün *"rapor"* olduğu görülmektedir.

Şekil 10: Yİ-UÖİT C1 1. Ünite B Bölümü Okuma Sonrası Etkinlikler

2 Aşağıdaki grafiklerdeki boşlukları metindeki bilgilere göre dolduralım.

Etkinlik

1 Zaman Yönetiminde Başarının Cinsiyete Göre Oranı

a..... b.....

2 Yaşanılan Yer ve Zaman Yönetiminde Başarı İlişkisi

a..... b..... c.....

3 Zaman Kaybının Nedenleri

a.....
b.....
c.....
ç.....

3 Aşağıdaki bilgilerden hangileri metinde yer almaktadır?

Etkinlik

	Var	Yok
1. Zamanın bir kaynak olarak nasıl kullanılacağı	( )	( )
2. Zaman yönetiminde en başarılı meslek grubu	( )	( )
3. Üniversite öğrencilerinin zaman yönetiminde cinsiyete göre başarısı	( )	( )
4. Üniversite öğrencilerinin zaman yönetiminde yaşa göre başarısı	( )	( )
5. Öğrencilerin zaman kaybı yaşamasının bazı sebepleri	( )	( )
6. Zaman yönetimi hakkında tavsiyeler	( )	( )

YA SİZ?

Sizce zaman yönetiminin başarıya etkisi var mı?

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 15

Şekil 10'da yer alan etkinlikler 1B bölümü okuma metninin okuma sonrası etkinlikleridir. Söz konusu etkinlikler incelendiğinde 2. etkinliğin grafik okumaya yönelik çözümleme etkinliği olduğu, 3. etkinliğin ise metinde hangi bilgilerin yer aldığına yönelik Var/Yok sorusundan oluşan hatırlama etkinliği olduğu görülmektedir. Ya siz?" başlığı altında verilen etkinliğin ise "*Sizce zaman yönetiminin başarıya etkisi var mı?*" yönergesiyle değerlendirmeye yönelik olduğu belirlenmiştir. Görüldüğü üzere Şekil 10'da yer alan okuma sonrası etkinliklerde tür farkındalığı kazandırmaya yönelik etkinlik bulunmamaktadır.

Şekil 11: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 1. Ünite B Bölümü Dil Bilgisi

DİL BİLGİSİ

Gelecek Zamanın Hikâyesi

Bu kip geçmişte yapılan ve gerçekleşmeyen veya gerçekleşmesi mümkün olmayan planların anlatımında kullanılır.

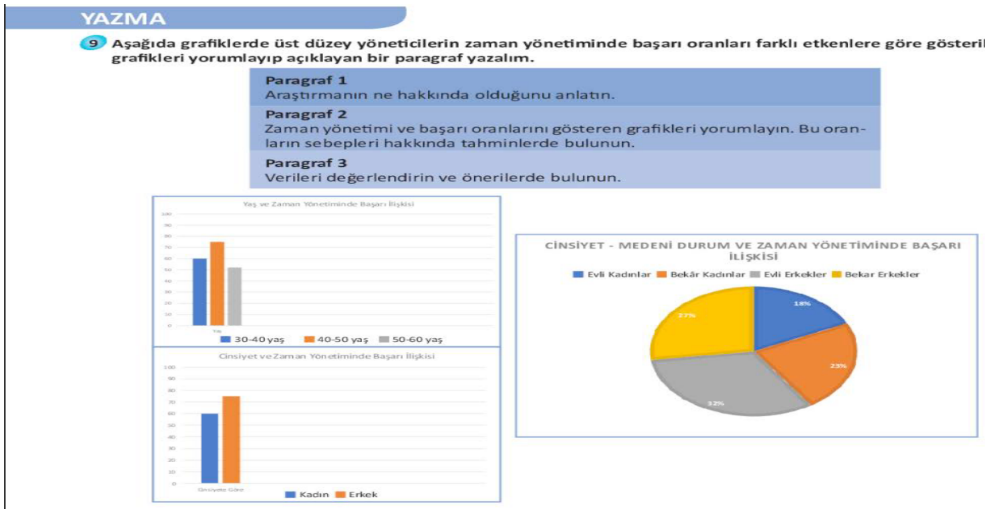
This form is used for describing past actions that actually did not take place or for stating plans that are impossible to take place in the future.

	Olumlu	Olumsuz	Olumlu Soru	Olumsuz Soru
Ben	gidecektim	gitmeyecektim	gidecek miydim	gitmeyecek miydim
Sen	gidecektin	gitmeyecektin	gidecek miydin	gitmeyecek miydin
O	gidecekti	gitmeyecekti	gidecek miydi	gitmeyecek miydi
Biz	gidecektik	gitmeyecektik	gidecek miydik	gitmeyecek miydik
Siz	gidecektiniz	gitmeyecektiniz	gidecek miydiniz	gitmeyecek miydiniz
Onlar	gideceklerdi	gitmeyeceklerdi	gidecekler miydi	gitmeyecekler miydi

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 15

Şekil 11'de yer alan dil bilgisi bölümü 1B bölümüne aittir. Görüldüğü üzere –(y)AcAktI dil yapısı öğretilmekte, "*Bu kip geçmişte yapılan ve gerçekleşmeyen veya gerçekleşmesi mümkün olmayan planların anlatımında kullanılır.*" şeklinde dil yapısının işlevini veren bir açıklamaya yer verilmektedir.

Şekil 12: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 1. Ünite B Bölümü Yazma Etkinliği

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 17

Şekil 12'de verilen etkinlik 1. ünite B bölümünün yazma etkinliğidir. Yönerge, üst düzey yöneticilerin zaman yönetimindeki başarı oranları üzerine bir açıklama yazılmasını istemektedir. Fakat etkinlik modellemesinde raporun aşamalarının (olgunun tanımlanması, grafik yorumlama, sebep-sonuç ilişkisi kurma, öneride bulunma) verildiği görülmektedir. Bu nedenlerle yazma etkinliğinde yazılması önerilen türün "rapor" olduğu anlaşılmaktadır. Okuma metninin türü ile yazma etkinliğinde yazılması istenen metin türünün uyumlu olduğu ve bu sayede okuma metninin girdi metin olmaya uygun olduğu belirlenmiştir.

Hyland (2004)'in Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı'nın ilk aşaması bağlamı geliştirmedir. Şekil 10'da verilen okuma metninin etkinlikleri incelendiğinde bağlamı geliştirmeye yönelik (konu, amaçlar, hedef kitle, kanal, türün hangi sosyal aktivitede lazım olduğu vb.) betimsel sorulardan ziyade metni anlamaya yönelik soruların yer aldığı belirlenmiştir. Bu açıdan düşünüldüğünde girdi metne yer verilmesine rağmen betimsel incelemenin yapılmaması tür farkındalığı kazanılmasına katkı sağlamayacaktır ve bu da öğrencinin girdi metni kopyalamasına yol açacaktır.

Hyland (2004)'in Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı'nın ikinci aşaması metni modellemedir ve türün retorik özelliklerini belirleme, dil yapılarını belirleme olmak üzere iki alt aşamadan oluşmaktadır. Şekil 12 incelendiğinde araştırma yapılacak konu hakkında bilgi verme, grafikleri yorumlama ve son olarak da soruna önerilerde bulunmaya yönelik üç paragraftan oluşan bir yazma etkinliğine yer verildiği görülmektedir. Metnin kaç paragraf olması gerektiği, hangi paragrafta neyden bahsedileceği, metne nasıl bir giriş yapılması gerektiği, metnin nasıl bitirileceği hakkında bir modelleme yapılmıştır fakat verilen modelde örnek söz varlıkları, hangi bağlayıcı ve bağdaştırıcı ögelerin kullanılacağı yer almamaktadır. Sonuç olarak metni modelleme aşamasının iki yönünden biri olan "metin düzeyinde görevler" kısmen yer almaktadır.

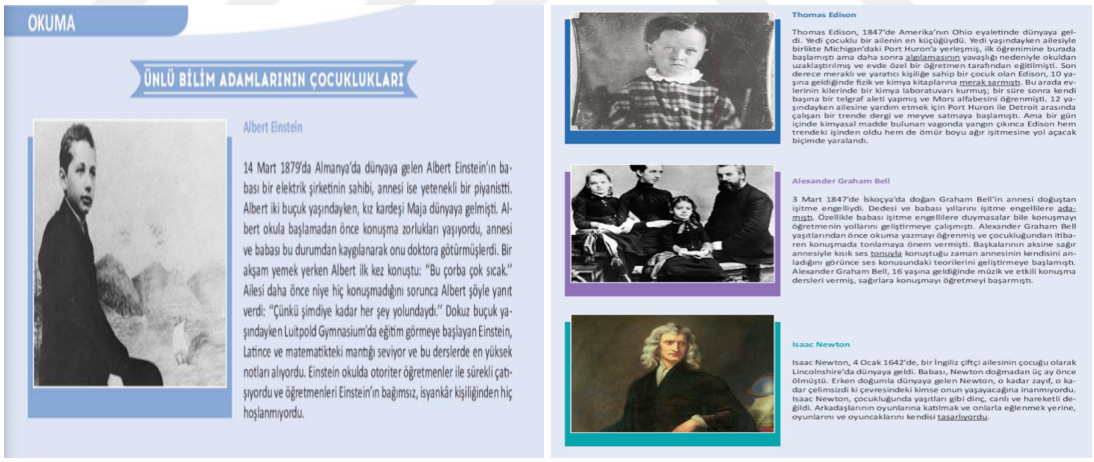
Metni modelleme aşamasının dil bilgisi üzerine çalışmalar yapmayı gerektiren bir diğer yönü ise "dil görevleri"dir. Yazma etkinliğinden önce '-(y)AcAktI' biçimbiriminin verildiği görülmektedir. İlgili yapının "bilgilendirme/rapor" türünün dil bilgisi yapılarına uygun olmadığı ve yazma etkinliğinde dil görevleri aşamasına yer verilmediği belirlenmiştir.

Hyland (2004)'in Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı'nın üçüncü aşaması ortak müzakere aşamasıdır. Bu aşamada öğrencilerden gruplar hâlinde, öğretmen rehberliğinde türe yönelik metinler oluşturmaları, birbirlerine sunmaları ve öğretmenin öğrencilere, öğrencilerin birbirlerine dönüt, düzeltmeler vermeleriyle ortaya metinler çıkarmaları istenmektedir. Şekil 12'de yer alan yazma etkinliğinde ortak müzakere ile iş birliği içinde metin inşa etme aşaması gerçekleştirilmeden dördüncü aşama olan bağımsız inşa aşamasına geçildiği görülmüştür.

Yazma etkinliğinde bir değerlendirme ölçeği yer almadığı için yazma sırasında dönüt ve düzeltme verme aşamasının uygulanmadığı ve metnin son tahlilde kimin tarafından, hangi ölçütlere göre değerlendirileceği hakkında bilginin yer almadığı görülmektedir. Sonuç olarak yazma etkinliğinde özellikle dönüt, düzeltme ve değerlendirme noktasında bir rubriğin yer almaması etkinliğin en büyük zayıflıklarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

4.3.3. Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 1. Ünite C Bölümünün Tür Odaklı Yazma Yaklaşımına Göre İncelenmesi ve Yorumlanması

Şekil 13: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 1. Ünite C Bölümü Okuma Metni

OKUMA

ÜNLÜ BİLİM ADAMLARININ ÇOCUKLUKLARI

Albert Einstein

14 Mart 1879'da Almanya'da dünyaya gelen Albert Einstein'ın babası bir elektrik şirketinin sahibi, annesi ise yetenekli bir piyanistti. Albert iki buçuk yaşındayken, kız kardeşi Maja dünyaya gelmişti. Albert okula başlamadan önce konuşma zorlukları yaşıyordu, annesi ve babası bu durumdan kaygılanarak onu doktora götürmüşlerdi. Bir akşam yemek yerken Albert ilk kez konuştu: "Bu çorba çok sıcak." Ailesi daha önce niye hiç konuşmadığını sorunca Albert şöyle yanıt verdi: "Çünkü şimdiye kadar her şey yolundaydı." Dokuz buçuk yaşındayken Luitpold Gymnasium'da eğitim görmeye başlayan Einstein, Latince ve matematikteki mantığı seviyor ve bu derslerde en yüksek notları alıyordu. Einstein okulda otoriter öğretmenler ile sürekli çatışıyordu ve öğretmenleri Einstein'ın bağımsız, isyankâr kişiliğinden hiç hoşlanmıyordu.

Thomas Edison

Thomas Edison, 1847'de Amerika'nın Ohio eyaletinde dünyaya geldi. Yedi çocuklu bir ailenin en küçüğüydü. Yedi yaşındayken ailesiyle birlikte Michigan'daki Port Huron'a yerleşmiş, ilk öğrenimine burada başlamıştı ama daha sonra algılamasının yavaşlığı nedeniyle okuldan uzaklaştırılmış ve evde özel bir öğretmen tarafından eğitilmişti. Son derece meraklı ve yaratıcı kişiliğe sahip bir çocuk olan Edison, 10 yaşına geldiğinde fizik ve kimya kitaplarına merak sarmıştı. Bu arada evlerinin kilerinde bir kimya laboratuvarı kurmuş; bir süre sonra kendi başına bir telgraf aleti yapmış ve Mors alfabesini öğrenmişti. 12 yaşındayken ailesine yardım etmek için Port Huron ile Detroit arasında çalışan bir trende dergi ve meyve satmaya başlamıştı. Ama bir gün içinde kimyasal madde bulunan vagonda yangın çıkınca Edison hem trendeki işinden oldu hem de ömür boyu ağır işitmesine yol açacak biçimde yaralandı.

Alexander Graham Bell

3 Mart 1847'de İskoçya'da doğan Graham Bell'in annesi doğuştan işitme engelliydi. Dedesi ve babası yıllarını işitme engellilere adamıştı. Özellikle babası işitme engellilere duymasalar bile konuşmayı öğretmenin yollarını geliştirmeye çalışmıştı. Alexander Graham Bell yaşıtlarından önce okuma yazmayı öğrenmiş ve çocukluğundan itibaren konuşmada tonlamaya önem vermişti. Başkalarının aksine sağır annesiyle kısık ses tonuyla konuştuğu zaman annesinin kendisini anladığını görünce ses konusundaki teorilerini geliştirmeye başlamıştı. Alexander Graham Bell, 16 yaşına geldiğinde müzik ve etkili konuşma dersleri vermiş, sağırlara konuşmayı öğretmeyi başarmıştı.

Isaac Newton

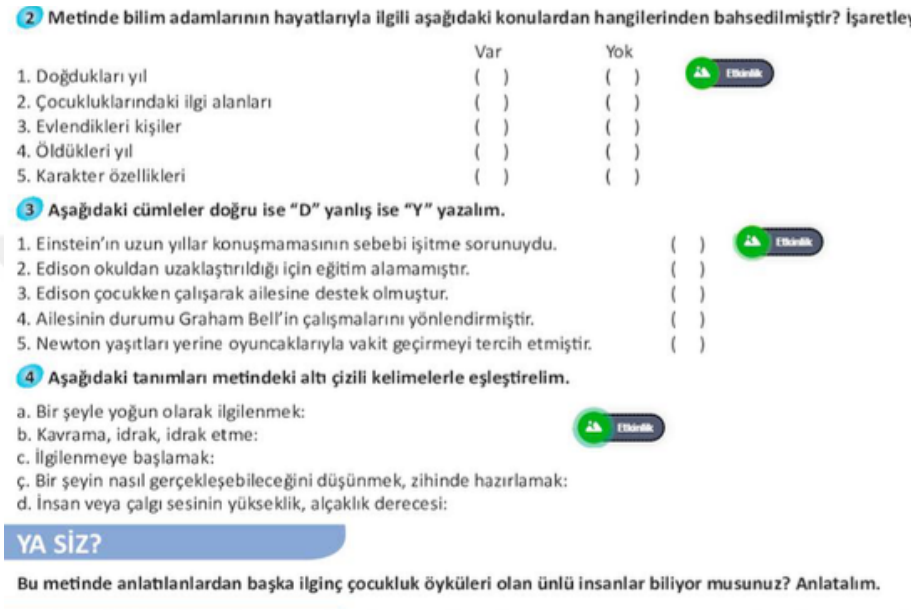
Isaac Newton, 4 Ocak 1642'de, bir İngiliz çiftçi ailesinin çocuğu olarak Lincolnshire'da dünyaya geldi. Babası, Newton doğmadan üç ay önce ölmüştü. Erken doğumla dünyaya gelen Newton, o kadar zayıf, o kadar çelimsizdi ki çevresindeki kimse onun yaşayacağına inanmıyordu. Isaac Newton, çocukluğunda yaşıtları gibi dinç, canlı ve hareketli değildi. Arkadaşlarının oyunlarına katılmak ve onlarla eğlenmek yerine, oyunlarını ve oyuncaklarını kendisi tasarlıyordu.

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 18-19

Şekil 13'te yer alan metin 1C bölümünün okuma metnidir. Metin Einstein, Edison, Graham Bell ve Newton gibi bilim insanlarının hayatları hakkında bilgi verdiği için biyografi türündedir. Şekil 16'da yer alan yazma etkinliğinde biyografi türünün verildiği görülmektedir. Modele göre bu türde yazılacak olan metin beş paragraftan oluşmalı, 1. paragrafta kişinin hakkında kısa bilgiye, işine ve eserlerine yer verilmeli; 2. paragrafta çocukluk ve gençlik dönemine, okul hayatına, hayatında etkisi olan öğretmenlere veya diğer kişilere yer verilmelidir. 3. paragrafta yetişkinlik dönemine

ve yaptığı işlere, 4. paragrafta insanları nasıl etkilediğine, en çok bilinen eserleri ve yaptığı önemli işlere; 5. paragrafta ise geleceğe bıraktığı eserlere, insanlığa bıraktığı mirasa yer verilmelidir. Söz konusu paragraflar incelendiğinde sadece birer paragraftan oluşan ve ünlü bilim insanlarının çocukluklarını anlatan metinlere yer verildiği görülmektedir. Sonuç olarak metin verilen modele uygun değildir.

Şekil 14: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 1. Ünite C Bölümü Okuma Sonrası Etkinlikler

2 Metinde bilim adamlarının hayatlarıyla ilgili aşağıdaki konulardan hangilerinden bahsedilmiştir? İşaretleyelim.

	Var	Yok
1. Doğdukları yıl	( )	( )
2. Çocukluklarındaki ilgi alanları	( )	( )
3. Evlendikleri kişiler	( )	( )
4. Öldükleri yıl	( )	( )
5. Karakter özellikleri	( )	( )

Etkinlik

3 Aşağıdaki cümleler doğru ise "D" yanlış ise "Y" yazalım.

1. Einstein'ın uzun yıllar konuşmamasının sebebi işitme sorunuydu. ( )
2. Edison okuldan uzaklaştırıldığı için eğitim alamamıştır. ( )
3. Edison çocukken çalışarak ailesine destek olmuştur. ( )
4. Ailesinin durumu Graham Bell'in çalışmalarını yönlendirmiştir. ( )
5. Newton yaşıtları yerine oyuncaklarıyla vakit geçirmeyi tercih etmiştir. ( )

Etkinlik

4 Aşağıdaki tanımları metindeki altı çizili kelimelerle eşleştirelim.

a. Bir şeyle yoğun olarak ilgilenmek:
b. Kavrama, idrak, idrak etme:
c. İlgilenmeye başlamak:
ç. Bir şeyin nasıl gerçekleşebileceğini düşünmek, zihinde hazırlamak:
d. İnsan veya çalgı sesinin yükseklik, alçaklık derecesi:

Etkinlik

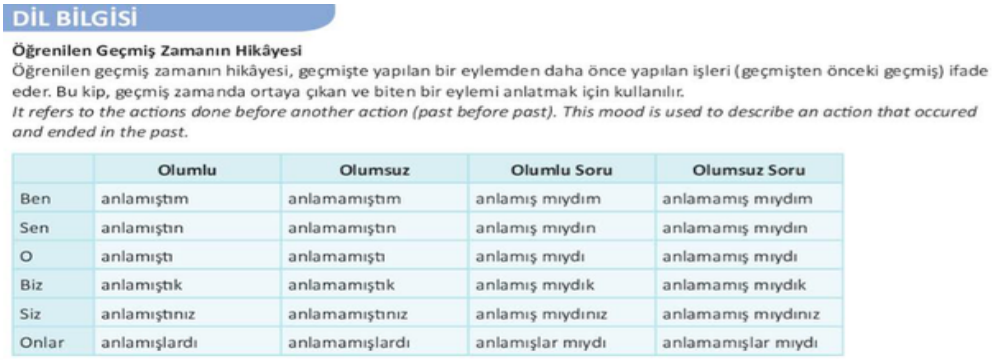
YA SİZ?

Bu metinde anlatılanlardan başka ilginç çocukluk öyküleri olan ünlü insanlar biliyor musunuz? Anlatalım.

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 20

Şekil 14'te yer alan etkinlikler 1C bölümü okuma metninin okuma sonrası etkinlikleridir. Söz konusu etkinlikler incelendiğinde 2. etkinliğin bilim insanlarının hayatlarıyla ilgili metinlerde hangi bilgilerin olduğunu hatırlamaya dair Var/Yok etkinliği olduğu, 3. etkinliğin metinle ilgili verilen cümlelerden hangilerinin doğru hangilerinin yanlış olduğunu belirlemeye yönelik hatırlama etkinliği olduğu görülmektedir. 4. etkinlik ise metinde altı çizili "algılamak, merak sarmak, adamak, ton, tasarlamak" kelimelerinin anlamını kavramaya yöneliktir. "Ya siz?" başlığı altında verilen etkinliğin ise "*Bu metinde anlatılanlardan başka ilginç çocukluk öyküleri olan ünlü insanları biliyor musunuz? Anlatalım.*" yönergesiyle uygulamaya yönelik olduğu belirlenmiştir. Görüldüğü üzere Şekil 14'te yer alan okuma sonrası etkinliklerde tür farkındalığı kazandırmaya yönelik etkinlik bulunmamaktadır.

Şekil 15: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 1. Ünite C Bölümü Dil Bilgisi

DİL BİLGİSİ

Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

Öğrenilen geçmiş zamanın hikâyesi, geçmişte yapılan bir eylemden daha önce yapılan işleri (geçmişten önceki geçmiş) ifade eder. Bu kip, geçmiş zamanda ortaya çıkan ve biten bir eylemi anlatmak için kullanılır.

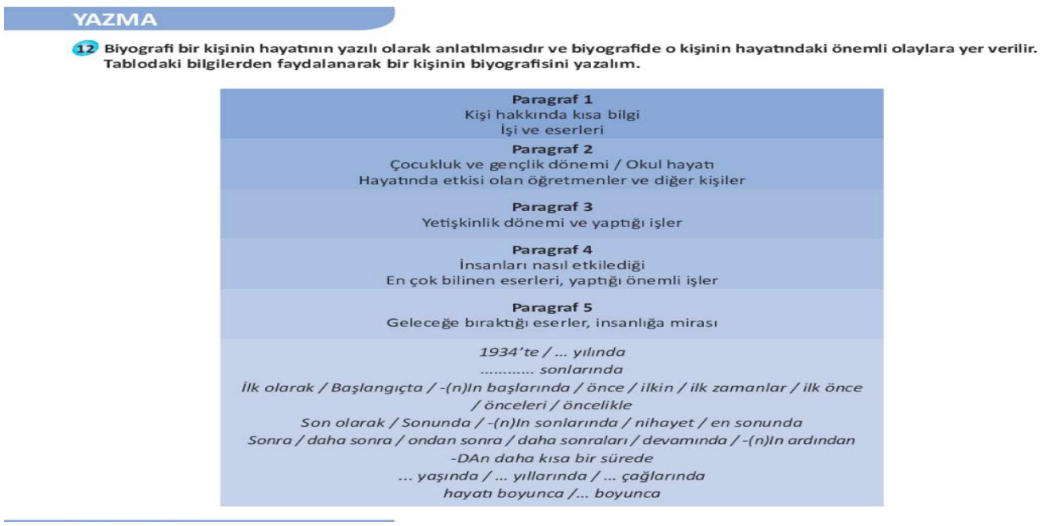
It refers to the actions done before another action (past before past). This mood is used to describe an action that occured and ended in the past.

	Olumlu	Olumsuz	Olumlu Soru	Olumsuz Soru
Ben	anlamıştım	anlamamıştım	anlamış mıydım	anlamamış mıydım
Sen	anlamıştın	anlamamıştın	anlamış mıydın	anlamamış mıydın
O	anlamıştı	anlamamıştı	anlamış mıydı	anlamamış mıydı
Biz	anlamıştık	anlamamıştık	anlamış mıydık	anlamamış mıydık
Siz	anlamıştınız	anlamamıştınız	anlamış mıydınız	anlamamış mıydınız
Onlar	anlamışlardı	anlamamışlardı	anlamışlar mıydı	anlamamışlar mıydı

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 20

Şekil 15'te yer alan dil bilgisi bölümü 1C bölümüne aittir. Görüldüğü üzere -mIştI dil yapısı öğretilmekte, "*Öğrenilen geçmiş zamanın hikâyesi, geçmişte yapılan bir eylemden daha önce yapılan işleri (geçmişten önceki geçmiş) ifade eder. Bu kip, geçmiş zamanda ortaya çıkan ve biten bir eylemi anlatmak için kullanılır.*" şeklinde dil yapısının işlevini veren bir açıklamaya yer verilmektedir.

Şekil 16: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 1. Ünite C Bölümü Yazma Etkinliği

YAZMA

12 **Biyografi bir kişinin hayatının yazılı olarak anlatılmasıdır ve biyografide o kişinin hayatındaki önemli olaylara yer verilir. Tablodaki bilgilerden faydalanarak bir kişinin biyografisini yazalım.**

Paragraf 1
Kişi hakkında kısa bilgi
İşi ve eserleri

Paragraf 2
Çocukluk ve gençlik dönemi / Okul hayatı
Hayatında etkisi olan öğretmenler ve diğer kişiler

Paragraf 3
Yetişkinlik dönemi ve yaptığı işler

Paragraf 4
İnsanları nasıl etkilediği
En çok bilinen eserleri, yaptığı önemli işler

Paragraf 5
Geleceğe bıraktığı eserler, insanlığa mirası

1934'te / ... yılında
..... sonlarında
İlk olarak / Başlangıçta / -(n)In başlarında / önce / ilkin / ilk zamanlar / ilk önce / önceleri / öncelikle
Son olarak / Sonunda / -(n)In sonlarında / nihayet / en sonunda
Sonra / daha sonra / ondan sonra / daha sonraları / devamında / -(n)In ardından
-DAn daha kısa bir sürede
... yaşında / ... yıllarında / ... çağlarında
hayatı boyunca /... boyunca

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 23

Şekil 16'da yer alan yazma etkinliğinin yönergesinde "*Biyografi bir kişinin hayatının yazılı olarak anlatılmasıdır ve biyografide o kişinin hayatındaki önemli olaylara yer verilir.*" şeklinde bir açıklamanın yer aldığı görülmektedir. Etkinlikte biyografi türünün tanımına yer verilmiştir ve öğrenciden biyografi türüne yönelik bir metnin

yazılması istenmektedir. Türler tasnifine göre bir inceleme yapıldığında okuma metninin ve yazma becerisi için önerilen metnin türünün "öyküleme" olduğu görülmektedir. Sonuç olarak okuma metni girdi metin olmaya uygundur.

Şekil 14'te verilen okuma metninin etkinlikleri incelendiğinde bağlamı geliştirmeye yönelik (konu, amaçlar, hedef kitle, kanal, türün hangi sosyal aktivitede lazım olduğu vb.) betimsel sorulardan ziyade metni anlamaya yönelik soruların yer aldığı belirlenmiştir.

Hyland (2004)'in Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı'nın ikinci aşaması metni modellemedir ve türün retorik özelliklerini belirleme, dil yapılarını belirleme olmak üzere iki alt aşamadan oluşmaktadır. Şekil 16 incelendiğinde beş paragraftan oluşan, biyografi türünün retorik özelliklerine yönelik bir model verilmiştir ve bu modelden hareketle bir biyografi metninin yazılması istenmiştir. Metnin kaç paragraf olması gerektiği (5 paragraf), hangi paragrafta neyden bahsedileceği, metne nasıl bir giriş yapılması gerektiği, metnin nasıl bitirileceği hakkında bir modelleme yapılmıştır Ayrıca örnek söz varlıkları (1934'te, …. yılında, ….. sonlarında, ilk olarak, başlangıçta, son olarak, sonra, daha sonra, …. boyunca vb.), hangi bağlayıcı ve bağdaştırıcı ögelerin kullanılacağı da belirtilmiştir. Etkinlikte metni modelleme aşamasının iki yönünden biri olan "metin düzeyinde görevler" aşamasının yer aldığı belirlenmiştir.

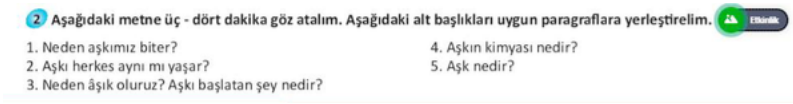
Metni modelleme aşamasının dil bilgisi üzerine çalışmalar yapmayı gerektiren bir diğer yönü ise "dil görevleri"dir. Yazma etkinliğinden önce '-mIştI' biçimbiriminin verildiği görülmektedir. İlgili yapının "öyküleme" türünün dil bilgisi yapılarına uygun olduğu ve yazma etkinliğinde dil görevleri aşamasına yer verildiği belirlenmiştir.

Hyland (2004)'in Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı'nın üçüncü aşaması ortak müzakere aşamasıdır. Şekil 16'da yer alan yazma etkinliği incelendiğinde iş birliği içinde çalışmaya yönelik bir etkinliğin yer almadığı belirlenmiştir.

Yazma etkinliğinde bir değerlendirme ölçeği yer almadığı için metnin son tahlilde kimin tarafından, hangi ölçütlere göre değerlendirileceği hakkında bilginin yer almadığı görülmektedir. Sonuç olarak yazma etkinliğinde metinlerin karşılaştırılması ile değerlendirme aşamasının yer verilmediği sonucuna varılmıştır.

4.3.4. Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 2. Ünite A Bölümünün Tür Odaklı Yazma Yaklaşımına Göre İncelenmesi ve Yorumlanması

Şekil 17: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 2. Ünite A Bölümü Okuma Sırası Etkinliği

2 Aşağıdaki metne üç - dört dakika göz atalım. Aşağıdaki alt başlıkları uygun paragraflara yerleştirelim. Etkinlik

1. Neden aşkımız biter?
2. Aşkı herkes aynı mı yaşar?
3. Neden âşık oluruz? Aşkı başlatan şey nedir?
4. Aşkın kimyası nedir?
5. Aşk nedir?

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 30

Şekil 18: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 2. Ünite A Bölümü Okuma Metni

ÖKUMA

AŞKIN KİMYASI

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 30-31

Şekil 18'de yer alan metin 2A bölümünün okuma metnidir. Metnin amacı 6 paragrafta aşkın ne olduğu, neden bittiği, aşkın nasıl ortaya çıktığı, neden âşık olunduğunu açıklamaktır. Metnin türü "açıklama"dır. Şekil 17'de verilen okuma sırası etkinliğinde metinde boş bırakılan yerlere uygun başlıkların yazılması istenmektedir. Açıklama metninin modellemesinin verildiği görülmektedir.

Şekil 19: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 2. Ünite A Bölümü Dil Bilgisi

Şimdiki Zamanın Rivayeti

Fiil + -(I)yormuş + kişi eki

Bu zaman, fiilin geçmişte düzenli olarak gerçekleştiğini ya da yakın gelecekte gerçekleşeceğini ve bunun başkasından duyulduğunu ya da sonradan fark edildiğini belirtir.
It indicates that the action took place at the time of speaking on a regular basis in the past or will happen in the near future, and there is someone else who heard, learned or got aware of it afterwards.

	Olumlu	Olumsuz	Olumlu Soru	Olumsuz Soru
Ben	kalıyormuşum	kalmıyormuşum	kalıyor muymuşum	kalmıyor muymuşum
Sen	kalıyormuşsun	kalmıyormuşsun	kalıyor muymuşsun	kalmıyor muymuşsun
O	kalıyormuş	kalmıyormuş	kalıyor muymuş	kalmıyor muymuş
Biz	kalıyormuşuz	kalmıyormuşuz	kalıyor muymuşuz	kalmıyor muymuşuz
Siz	kalıyormuşsunuz	kalmıyormuşsunuz	kalıyor muymuşsunuz	kalmıyor muymuşsunuz
Onlar	kalıyor(lar)mış	kalmıyor(lar)mış	kalıyor(lar) mıymış	kalmıyor(lar) mıymış

Geniş Zamanın Rivayeti

Fiil + -(I/A)rmış + kişi eki

Bu zaman, fiilin her zaman, düzenli olarak gerçekleştiğini ve bunun başkasından duyulduğunu ya da sonradan fark edildiğini belirtir. Şimdiki zamanın rivayetine göre daha uzak bir geçmişi, daha uzun süreli bir alışkanlığı anlatır.
It indicates that the action always takes place on a regular basis in the past and that there is someone else who heard, learned or got aware of it afterwards. When compared to şimdiki zamanın rivayeti, it tells about more distant past and describes a longer term habit.

	Olumlu	Olumsuz	Olumlu Soru	Olumsuz Soru
Ben	yaparmışım	yapmazmışım	yapar mıymışım	yapmaz mıymışım
Sen	yaparmışsın	yapmazmışsın	yapar mıymışsın	yapmaz mıymışsın
O	yaparmış	yapmazmış	yapar mıymış	yapmaz mıymış
Biz	yaparmışız	yapmazmışız	yapar mıymışız	yapmaz mıymışız
Siz	yaparmışsınız	yapmazmışsınız	yapar mıymışsınız	yapmaz mıymışsınız
Onlar	yapar(lar)mış	yapmaz(lar)mış	yapar(lar) mıymış	yapmaz(lar) mıymış

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 32-33

Şekil 19'da yer alan dil bilgisi bölümü 2A bölümüne aittir. Görüldüğü üzere –(I)yormuş ve –(A/I)rmIş dil yapıları öğretilmekte; -(I)yormuş yapısının işlevi "*Bu*

zaman, fiilin geçmişte düzenli olarak gerçekleştiğini ya da yakın gelecekte gerçekleştiğini ve bunun başkasından duyulduğunu ya da sonradan fark edildiğini belirtir." şeklinde açıklanmıştır.

-(A/I)mIş yapısının işlevi ise "*Bu zaman, fiilin her zaman, düzenli olarak gerçekleştiğini ve bunun başkasından duyulduğunu ya da sonradan fark edildiğini belirtir. Şimdiki zamanın rivayetine göre daha uzak geçmişi, daha uzun süreli bir alışkanlığı anlatır."* şeklinde açıklanmıştır.

Şekil 20: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 2. Ünite A Bölümü Yazma Etkinliği

YAZMA

NASIL HİKÂYE YAZABİLİRİZ?

Kısa bir hikâye yazarken takip etmemiz gereken adımlar şunlardır:

1. Adım: Plan yap.
Hikâyenin konusu hakkında, hikâyedeki olaylar hakkında bir plan yap.
Nasıl bir olay örgüsü yazmak istediğine karar ver.

2. Adım: Serim bölümünü yaz.
Hikâyedeki karakterleri belirle. Ana karakter kim? Özellikleri ne?
Yardımcı karakterler ve kötü karakterleri belirle. Ana karaktere yardım edecek bir karakter bul. (insan, hayvan ya da sihirli bir nesne...)
Hikâyenin yerini ve zamanını seç. Hikâye nerede, ne zaman gerçekleşiyor? (ülke, köy, kasaba, krallık...)
Hikâyenin türünü belirle. (aşk, macera hikâyesi....)
Hikâyedeki olayı anlatmaya başla.

3. Adım: Düğüm bölümünü yaz.
Hikâyede geçen olayı anlat.
Karakterlerin yaşadığı çatışma ve sorunları anlat.
Karakterin aşması gereken zorlukları, engelleri anlat.
Okuyucuda merak uyandır.

4. Adım: Çözüm bölümünü yaz.
Düğüm bölümündeki olayın sonucunu anlat.
Hikâyenin sonunda karakterlerin durumu hakkında bilgi ver.

15 Yukarıdaki adımları takip ederek bir hikâye yazalım. Eğer ilhama ihtiyacınız olursa aşağıda serim bölümü verilen hikâyelerden birini seçip tamamlayabilirsiniz.

Genç adam, işe giderken her gün yolunun üzerindeki güllerle dolu bahçeye bakmadan geçemezdi. Her sabah o rengârenk güller içini neşeyle, sevinçle dolduruyordu. Günler geçtikçe güllere bakan gözleri, bahçedeki eve takılmaya başladı. Çünkü, son günlerde o evde, tül perdenin gerisinde bir genç kızın silüetini görüyordu. Her geçişinde güllere ve pencerede belli belirsiz görünüp kaybolan genç kıza bakmadan edemiyordu. Bir sabah her zamankinden daha erken yola çıktı. .....

Bir zamanlar çobanlık yapan genç bir adam gönlünü padişahın kızına kaptırmıştı, o günden sonra ondan başka hiçbir şey düşünemiyordu, kız padişahın kızı olduğundan derdini kimseye anlatamıyordu. .....

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 33

Şekil 20'de yer alan etkinlik 2A bölümünün yazma etkinliğidir. Etkinlikte *"Yukarıdaki adımları takip ederek bir hikâye yazalım. Eğer ilhama ihtiyacınız olursa aşağıdaki serim bölümü verilen hikâyelerden birini seçip tamamlayabilirsiniz."* Yönergesinden hareketle yazma etkinliğinde yazılması istenen türün "öyküleme" olduğu görülmektedir. Şekil 18'de yer alan okuma metninin türü "açıklama" olduğu için metin girdi metin olmaya uygun değildir.

Bağlamı geliştirme çalışmaları girdi metin üzerinden yapılmaktadır. Yazma etkinliğinin girdi metni olmadığı için bağlamı geliştirme aşamasına yer verilemeyeceği çıkarımında bulunulmuştur.

Şekil 20 incelendiğinde dört paragraftan oluşan, öykü türünün retorik özelliklerine yönelik bir model verilmiştir ve bu modelden hareketle bir öykünün yazılması istenmiştir. Metnin kaç paragraf olması gerektiği (serim, düğüm, çözüm olmak üzere üç paragraf), hangi paragrafta neyden bahsedileceği, metne nasıl bir giriş yapılması gerektiği, metnin nasıl bitirileceği hakkında bir modelleme yapılmıştır. Fakat örnek söz varlıkları, hangi bağlayıcı ve bağdaştırıcı ögelerin kullanılacağı belirtilmemiştir. Sonuç olarak metni modelleme aşamasının iki yönünden biri olan "metin düzeyinde görevler" aşamasının yer aldığı belirlenmiştir.

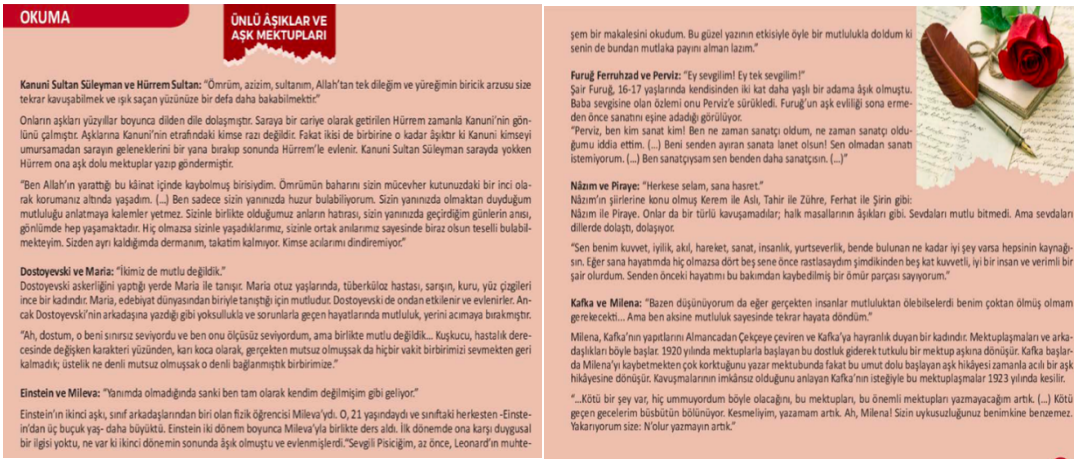
Metni modelleme aşamasının dil bilgisi üzerine çalışmalar yapmayı gerektiren bir diğer yönü ise "dil görevleri"dir. Yazma etkinliğinden önce '-(I)yormuş', -(I/A)rmIş' biçimbirimlerinin verildiği görülmektedir. İlgili yapının "öyküleme" türünün dil bilgisi yapılarına uygun olduğu ve yazma etkinliğinde dil görevleri aşamasına yer verildiği belirlenmiştir.

Hyland (2004)'in Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı'nın üçüncü aşaması ortak müzakere aşamasıdır. Bu aşamada öğrencilerden gruplar hâlinde, öğretmen rehberliğinde türe yönelik metinler oluşturmaları, birbirlerine sunmaları ve öğretmenin öğrencilere, öğrencilerin birbirlerine dönüt, düzeltmeler vermeleriyle ortaya metinler çıkarmaları istenmektedir. Şekil 20'de yer alan yazma etkinliğinde ortak müzakere ile iş birliği içinde metin inşa etme aşaması gerçekleştirilmeden dördüncü aşama olan bağımsız inşa aşamasına geçildiği görülmüştür.

Yazma etkinliğinde bir değerlendirme ölçeği yer almadığı için yazma sırasında dönüt ve düzeltme verme aşamasının uygulanmadığı ve metnin son tahlilde kimin tarafından, hangi ölçütlere göre değerlendirileceği hakkında bilginin yer almadığı görülmektedir. Sonuç olarak yazma etkinliğinde özellikle dönüt, düzeltme ve değerlendirme noktasında bir rubriğin yer almaması etkinliğin en büyük zayıflıklarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

4.3.5. Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 1. Ünite B Bölümünün Tür Odaklı Yazma Yaklaşımına Göre İncelenmesi ve Yorumlanması

Şekil 21: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 2. Ünite B Bölümü Okuma Metni

OKUMA

ÜNLÜ ÂŞIKLAR VE AŞK MEKTUPLARI

Kanuni Sultan Süleyman ve Hürrem Sultan: "Ömrüm, azizim, sultanım, Allah'tan tek dileğim ve yüreğimin biricik arzusu size tekrar kavuşabilmek ve ışık saçan yüzünüze bir defa daha bakabilmektir."

Onların aşkları yüzyıllar boyunca dilden dile dolaşmıştır. Saraya bir cariye olarak getirilen Hürrem zamanla Kanuni'nin gönlünü çalmıştır. Aşklarına Kanuni'nin etrafındaki kimse razı değildir. Fakat ikisi de birbirine o kadar âşıktır ki Kanuni kimseyi umursamadan sarayın geleneklerini bir yana bırakıp sonunda Hürrem'le evlenir. Kanuni Sultan Süleyman sarayda yokken Hürrem ona aşk dolu mektuplar yazıp göndermiştir.

"Ben Allah'ın yarattığı bu kâinat içinde kaybolmuş birisiydim. Ömrümün baharını sizin mücevher kutunuzdaki bir inci olarak korumanız altında yaşadım. (...) Ben sadece sizin yanınızda huzur bulabiliyorum. Sizin yanınızda olmaktan duyduğum mutluluğu anlatmaya kalemler yetmez. Sizinle birlikte olduğumuz anların hatırası, sizin yanınızda geçirdiğim günlerin anısı, gönlümde hep yaşamaktadır. Hiç olmazsa sizinle yaşadıklarımız, sizinle ortak anılarımız sayesinde biraz olsun teselli bulabilmekteyim. Sizden ayrı kaldığımda dermanım, takatim kalmıyor. Kimse acılarımı dindiremiyor."

Dostoyevski ve Maria: "İkimiz de mutlu değildik."
Dostoyevski askerliğini yaptığı yerde Maria ile tanışır. Maria otuz yaşlarında, tüberküloz hastası, sarışın, kuru, yüz çizgileri ince bir kadındır. Maria, edebiyat dünyasından biriyle tanıştığı için mutludur. Dostoyevski de ondan etkilenir ve evlenirler. Ancak Dostoyevski'nin arkadaşına yazdığı gibi yoksullukla ve sorunlarla geçen hayatlarında mutluluk, yerini acımaya bırakmıştır.

"Ah, dostum, o beni sınırsız seviyordu ve ben onu ölçüsüz seviyordum, ama birlikte mutlu değildik... Kuşkucu, hastalık derecesinde değişken karakteri yüzünden, karı koca olarak, gerçekten mutsuz olmuşsak da hiçbir vakit birbirimizi sevmekten geri kalmadık; üstelik ne denli mutsuz olmuşsak o denli bağlanmıştık birbirimize."

Einstein ve Mileva: "Yanımda olmadığında sanki ben tam olarak kendim değilmişim gibi geliyor."

Einstein'ın ikinci aşkı, sınıf arkadaşlarından biri olan fizik öğrencisi Mileva'ydı. O, 21 yaşındaydı ve sınıftaki herkesten -Einstein'dan üç buçuk yaş- daha büyüktü. Einstein iki dönem boyunca Mileva'yla birlikte ders aldı. İlk dönemde ona karşı duygusal bir ilgisi yoktu, ne var ki ikinci dönemin sonunda âşık olmuştu ve evlenmişlerdi."Sevgili Pisiciğim, az önce, Leonard'ın muhteşem bir makalesini okudum. Bu güzel yazının etkisiyle öyle bir mutlulukla doldum ki senin de bundan mutlaka payını alman lazım."

Furuğ Ferruhzad ve Perviz: "Ey sevgilim! Ey tek sevgilim!"
Şair Furuğ, 16-17 yaşlarında kendisinden iki kat daha yaşlı bir adama âşık olmuştu. Baba sevgisine olan özlemi onu Perviz'e sürükledi. Furuğ'un aşk evliliği sona ermeden önce sanatını eşine adadığı görülüyor.
"Perviz, ben kim sanat kim! Ben ne zaman sanatçı oldum, ne zaman sanatçı olduğumu iddia ettim. (...) Beni senden ayıran sanata lanet olsun! Sen olmadan sanatı istemiyorum. (...) Ben sanatçıysam sen benden daha sanatçısın. (...)"

Nâzım ve Piraye: "Herkese selam, sana hasret."
Nâzım'ın şiirlerine konu olmuş Kerem ile Aslı, Tahir ile Zühre, Ferhat ile Şirin gibi: Nâzım ile Piraye. Onlar da bir türlü kavuşamadılar; halk masallarının âşıkları gibi. Sevdaları mutlu bitmedi. Ama sevdaları dillerde dolaştı, dolaşıyor.

"Sen benim kuvvet, iyilik, akıl, hareket, sanat, insanlık, yurtseverlik, bende bulunan ne kadar iyi şey varsa hepsinin kaynağısın. Eğer sana hayatımda hiç olmazsa dört beş sene önce rastlasaydım şimdikinden beş kat kuvvetli, iyi bir insan ve verimli bir şair olurdum. Senden önceki hayatımı bu bakımdan kaybedilmiş bir ömür parçası sayıyorum."

Kafka ve Milena: "Bazen düşünüyorum da eğer gerçekten insanlar mutluluktan ölebilselerdi benim çoktan ölmüş olmam gerekecekti... Ama ben aksine mutluluk sayesinde tekrar hayata döndüm."

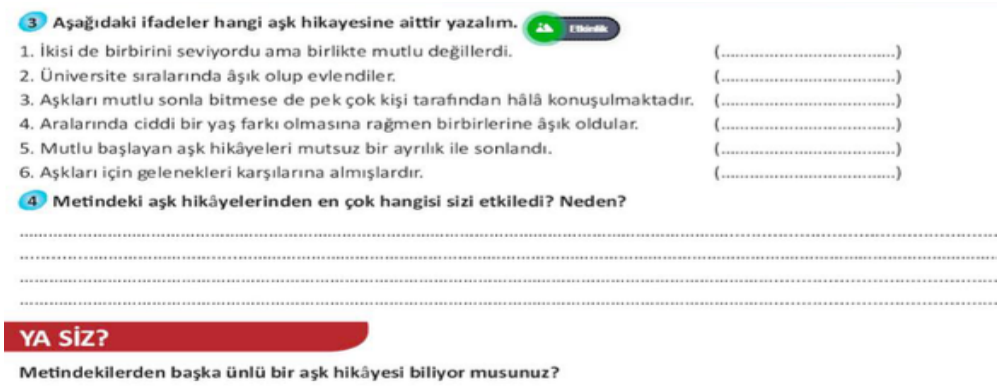
Milena, Kafka'nın yapıtlarını Almancadan Çekçeye çeviren ve Kafka'ya hayranlık duyan bir kadındır. Mektuplaşmaları ve arkadaşlıkları böyle başlar. 1920 yılında mektuplarla başlayan bu dostluk giderek tutkulu bir mektup aşkına dönüşür. Kafka başlarda Milena'yı kaybetmekten çok korktuğunu yazar mektubunda fakat bu umut dolu başlayan aşk hikâyesi zamanla acılı bir aşk hikâyesine dönüşür. Kavuşmalarının imkânsız olduğunu anlayan Kafka'nın isteğiyle bu mektuplaşmalar 1923 yılında kesilir.

"...Kötü bir şey var, hiç ummuyordum böyle olacağını, bu mektupları, bu önemli mektupları yazmayacağım artık. (...) Kötü geçen gecelerim büsbütün bölünüyor. Kesmeliyim, yazamam artık. Ah, Milena! Sizin uykusuzluğunuz benimkine benzemez. Yakarıyorum size: N'olur yazmayın artık."

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 36-37

Şekil 21'de yer alan metin 2. ünite B bölümünün okuma metnidir. Metin incelendiğinde Kanuni Sultan Süleyman ve Hürrem Sultan, Dostoyevski ve Maria, Einstein ve Mileva, Füruğ Ferruhzade ve Perviz, Nâzım ve Piraye, Kafka ve Milena gibi ünlü âşıkların aşkları hakkında bilgi verilmektedir. Bu metinde amaç ilgili ünlü âşıkların aşkları hakkında öyküleme yoluyla bilgi vermektir ve bilgi verirken âşıkların yazdıkları mektuplardan örnekler verilmektedir. Metin incelendiğinde türe yönelik kesin bir çıkarımda bulunulamamaktadır. Metnin hem öyküleme hem de tepki verme (mektup) türüne yönelik özellikler taşıdığı görülmektedir.

Şekil 22: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 2. Ünite B Bölümü Okuma Sonrası Etkinlikler

3 Aşağıdaki ifadeler hangi aşk hikayesine aittir yazalım. Etkinlik

1. İkisi de birbirini seviyordu ama birlikte mutlu değillerdi. (.....)
2. Üniversite sıralarında âşık olup evlendiler. (.....)
3. Aşkları mutlu sonla bitmese de pek çok kişi tarafından hâlâ konuşulmaktadır. (.....)
4. Aralarında ciddi bir yaş farkı olmasına rağmen birbirlerine âşık oldular. (.....)
5. Mutlu başlayan aşk hikâyeleri mutsuz bir ayrılık ile sonlandı. (.....)
6. Aşkları için gelenekleri karşılarına almışlardır. (.....)

4 Metindeki aşk hikâyelerinden en çok hangisi sizi etkiledi? Neden?

.....
.....
.....
.....

YA SİZ?

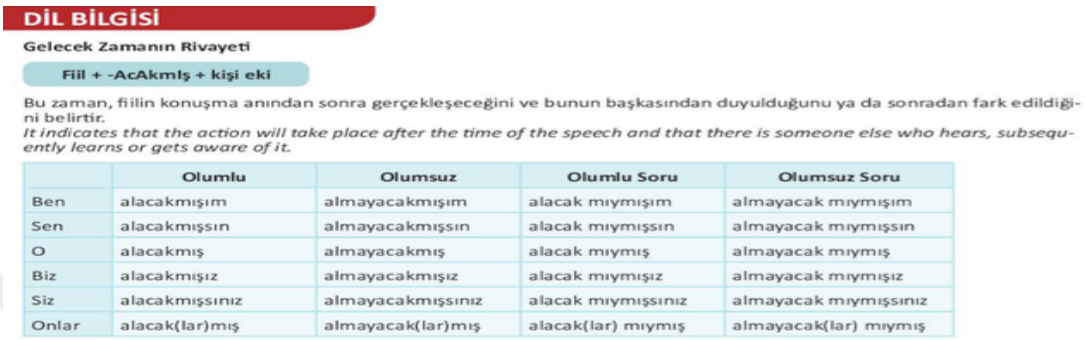
Metindekilerden başka ünlü bir aşk hikâyesi biliyor musunuz?

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 37

Şekil 22'de yer alan etkinlikler 2B bölümü okuma metninin okuma sonrası etkinlikleridir. Söz konusu etkinlikler incelendiğinde 3. etkinlikte verilen ifadelerin metinde yer alan hangi aşk hikâyesine ait olduğunun yazılması istenmektedir. 4. etkinlikte ise aşk hikâyelerinden hangisinin daha çok etkilediğine dair değerlendirme

yapılması istenmektedir. "Ya siz?" başlığı altında verilen etkinliğin ise "*Metindekilerden başka ünlü bir aşk hikâyesi biliyor musunuz?"* yönergesiyle uygulamaya yönelik olduğu belirlenmiştir. Görüldüğü üzere Şekil 22'de yer alan okuma sonrası etkinliklerde tür farkındalığı kazandırmaya yönelik etkinlik bulunmamaktadır.

Şekil 23: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 2. Ünite B Bölümü Dil Bilgisi

DİL BİLGİSİ

Gelecek Zamanın Rivayeti

Fiil + -AcAkmIş + kişi eki

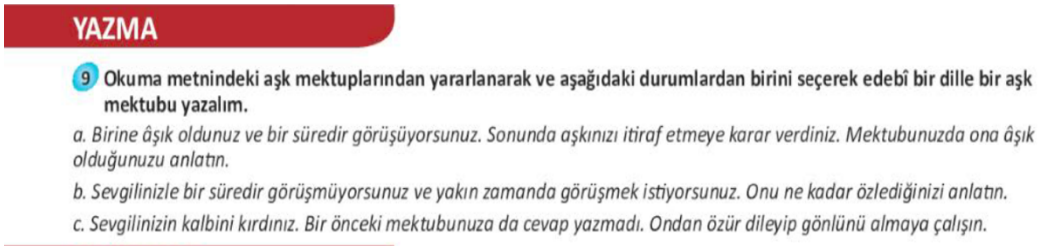
Bu zaman, fiilin konuşma anından sonra gerçekleşeceğini ve bunun başkasından duyulduğunu ya da sonradan fark edildiğini belirtir.
It indicates that the action will take place after the time of the speech and that there is someone else who hears, subsequently learns or gets aware of it.

	Olumlu	Olumsuz	Olumlu Soru	Olumsuz Soru
Ben	alacakmışım	almayacakmışım	alacak mıymışım	almayacak mıymışım
Sen	alacakmışsın	almayacakmışsın	alacak mıymışsın	almayacak mıymışsın
O	alacakmış	almayacakmış	alacak mıymış	almayacak mıymış
Biz	alacakmışız	almayacakmışız	alacak mıymışız	almayacak mıymışız
Siz	alacakmışsınız	almayacakmışsınız	alacak mıymışsınız	almayacak mıymışsınız
Onlar	alacak(lar)mış	almayacak(lar)mış	alacak(lar) mıymış	almayacak(lar) mıymış

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 38

Şekil 23'te yer alan dil bilgisi bölümü 2B bölümüne aittir. Görüldüğü üzere –(y)AcAkmIş dil yapıları öğretilmekte; -(y)AcAkmIş yapısının işlevi "*Bu zaman, fiilin konuşma anından sonra gerçekleşeceğini ve bunun başkasından duyulduğunu ya da sonradan fark edildiğini belirtir.*" şeklinde açıklanmıştır.

Şekil 24: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 2. Ünite B Bölümü Yazma Etkinliği

YAZMA

9 **Okuma metnindeki aşk mektuplarından yararlanarak ve aşağıdaki durumlardan birini seçerek edebî bir dille bir aşk mektubu yazalım.**

a. Birine âşık oldunuz ve bir süredir görüşüyorsunuz. Sonunda aşkınızı itiraf etmeye karar verdiniz. Mektubunuzda ona âşık olduğunuzu anlatın.

b. Sevgilinizle bir süredir görüşmüyorsunuz ve yakın zamanda görüşmek istiyorsunuz. Onu ne kadar özlediğinizi anlatın.

c. Sevgilinizin kalbini kırdınız. Bir önceki mektubunuza da cevap yazmadı. Ondan özür dileyip gönlünü almaya çalışın.

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 39

Şekil 24'te yer alan *"Okuma metnindeki aşk mektuplarından yararlanarak ve aşağıdaki durumlardan birini seçerek edebî bir dille aşk mektubu yazalım."* yönergesinden hareketle "tepki verme (mektup)" türünde bir metnin yazılmasının istendiği sonucuna varılmıştır. Öğrencinin mektupla duygularını açıklaması istenmektedir. Şekil 21'de yer alan okuma metni hem öyküleme hem de tepki verme (mektup) türüne yönelik örnekler barındırmaktadır. Metin iki türün de özelliklerini gösterdiği için girdi metin olmaya uygundur fakat yine de öğrenicide kafa karışıklığına neden olacağı için yeterli değildir.

Bağlamı geliştirme çalışmaları girdi metin üzerinden yapılmaktadır. Yazma etkinliğinin girdi metni olmadığı için bağlamı geliştirme aşamasına yer verilemeyeceği çıkarımında bulunulmuştur.

Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı'nın ikinci aşaması ise metin modellemedir. Bu aşamada amaç öğrencilerin, türün temel dil bilgisi ve retorik özelliklerini tartışmalarını, keşfetmelerini içeren önemli yapı iskelesi kurmak ve türün özelliklerine odaklanmalarını sağlamaktır. Bunun için metin düzeyinde ve dil düzeyinde görevlere yer verilir. Metin düzeyinde görevler aşamasında türün aşamaları adlandırılır, aşamaların adları belirlenir. Eşleştirme, farklı yapılarla metinleri karşılaştırma gibi çalışmalar yapılır. Şekil 24'te yer alan yazma etkinliği incelendiğinde herhangi bir modelin verilmediği, sadece üç tane senaryo verildiği görülmektedir. Bu nedenlerle metin düzeyindeki görevlere yer verilmediği sonucuna varılmıştır.

Modelleme aşamasının dil düzeyindeki görevlerinde ise biçimbirimler ve söz varlığına yönelik çalışmaların yapılması amaçlanmaktadır. Dil yapısı incelendiğinde –(y)AcAkmIş yapısının verildiği görülmektedir. Bu nedenlerle metin düzeyindeki görevlere yer verilmediği sonucuna varılmıştır.

Döngünün ortak müzakere aşamasında öğretmenler ve öğrenciler birlikte çalışarak gruplar hâlinde türe yönelik ortak metinler yazarlar ve gerekli dönüt, düzeltmelerle tür hakkındaki bilgi boşlukları doldurulur ve öğrenciye kademeli olarak sorumluluk verilir. Şekil 24'te yer alan yazma etkinliğinde ilgili aşamaya yer verilmeden doğrudan öğrencinin bağımsız inşa sürecine geçmesine yönelik bir sıralama izlendiği görülmektedir.

Döngünün son aşaması metinlerin karşılaştırılmasıdır. Bu aşamada değerlendirme yapılır ve öğrenciler metinlerini karşılaştırırlar. Çeşitli ölçme ve değerlendirme yöntemleriyle metinler değerlendirilir. Şekil 24'te herhangi bir değerlendirme formu olmadığı için metinlerin karşılaştırılması aşamasının yer almadığı sonucuna varılmıştır.

4.3.6. Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 3. Ünite A Bölümünün Tür Odaklı Yazma Yaklaşımına Göre İncelenmesi ve Yorumlanması

Şekil 25: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 3. Ünite A Bölümü Okuma Öncesi Hazırlık Çalışması

HAZIRLIK ÇALIŞMASI

1 Aşağıdaki dilekçe örneğini inceleyelim. Dilekçe hangi bölümlerden oluşmaktadır? Bu bölümler sayfa düzeninde nerede bulunmaktadır?

Tarih: 25.10.2020

T.C.
Sağlık Bakanlığı
İstanbul İl Sağlık Müdürlüğüne

12345678901 kimlik numaralı Türkiye Cumhuriyeti vatandaşıyım. İstanbul Beyoğlu ilçesinde yedi yıldır ikamet etmekteyim. Geçtiğimiz günlerde Müdürlüğünüze bağlı Özel Beyoğlu Önder Hastanesi ile yaşadığım bir sorundan dolayı bu dilekçeyi yazmaktayım. Şikâyetime konu olan olayın özeti şu şekildedir:

11.10.2020 Pazar günü saat 20.30 sularında oğlum Ali Sancak'ın bir anda ateşi yükseldi ve kusmaya başladı. Bunun üzerine çocuğumu alıp evime en yakın sağlık kuruluşu olan Özel Beyoğlu Önder Hastanesi acil servisine götürdüm. Hastaneye geldiğimizde çocuğumla ilgilenecek bir görevli bulamadık. Çocuğumun durumu her geçen dakika daha kötüye gitmesine rağmen kimse bizimle ilgilenmedi. Biz, acil servise geldikten yaklaşık on dakika sonra gelen hemşire Nilgün Solmaz, ilgisiz bir şekilde oğlumun ateşini kontrol ederek beklememizi, doktorun birazdan geleceğini söyledi. Benim bu duruma itiraz etmem üzerine de beklemem gerektiğini söyleyip odasına girdi. Aradan beş dakika daha geçti ancak doktor gelmedi. Bunun üzerine hemşirenin odasına girip oğlumun durumunun daha da kötüye gittiğini ve doktorun neden hâlâ gelmediğini sordum. Hemşire, kızgın bir tavırla tekrar beklemem gerektiğini, eğer sorun çıkarırsam güvenliği çağıracağını söyledi. Bu konuşma sırasında gelen Doktor Nedim İşler ise en az hemşire kadar kızgın bir tavırla "Beyefendi, iki dakika yemek yemeye gittik. Bakın geldim işte. Ne diye telaş yapıyorsunuz? Merak etmeyin oğlunuz ölmez." gibi birtakım şeyler söyleyip oğlumu muayene etmeye başladı. Muayene ettikten sonra yediği bir şeylerin dokunmuş olduğunu, bundan dolayı ateşinin yükseldiğini ama kustuğu için önemli bir sorunun kalmadığını, bir iki saat sonra ateşinin düşmüş olacağını söyledi. Benim, idrar ve kan tahlili yapılması isteğimi ise geri çevirdi. Bir tane ateş düşürücü ilaç yazdı ve bizi eve gönderdi. Hastaneden ayrılırken acil servis ücretsiz olmasına rağmen bizden 225 lira muayene ücreti de aldılar. Eve döndükten sonra oğlumun ateşi düşmedi, hatta daha da yükseldi. Başka bir hastaneye gitmek zorunda kaldık. Okmeydanı Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde yapılan muayene ve tetkikler sonucunda oğlumun dizinin bir iki santimetre üstünde bir böcek ısırığı tespit edildi. Hemen müşahede odasına alınıp tedavisine bir gün boyunca devam edildi.

Oğlum şimdi sağlığına kavuştu ama gittiğimiz ikinci hastanede oğlumu tedavi eden doktor "Eğer bir iki saat daha geç kalmış olsaydınız çocuğunuzda kalıcı bir hasar kalabilirdi." dedi. Oğluma on beş dakika sonra müdahale eden, hastalara karşı nezaketsiz ve ilgisiz davranan, hukuki olmadığı halde para talep eden Özel Beyoğlu Önder Hastanesi, Doktor Nedim İşler ile Hemşire Nilgün Solmaz'dan şikâyetçiyim. Gereğinin yapılmasını arz ederim.

Adres: Fetihtepe Mah. Zümrüt Sok. NO:112 D:5 Beyoğlu/İstanbul
Tel: 0592 352 32 35

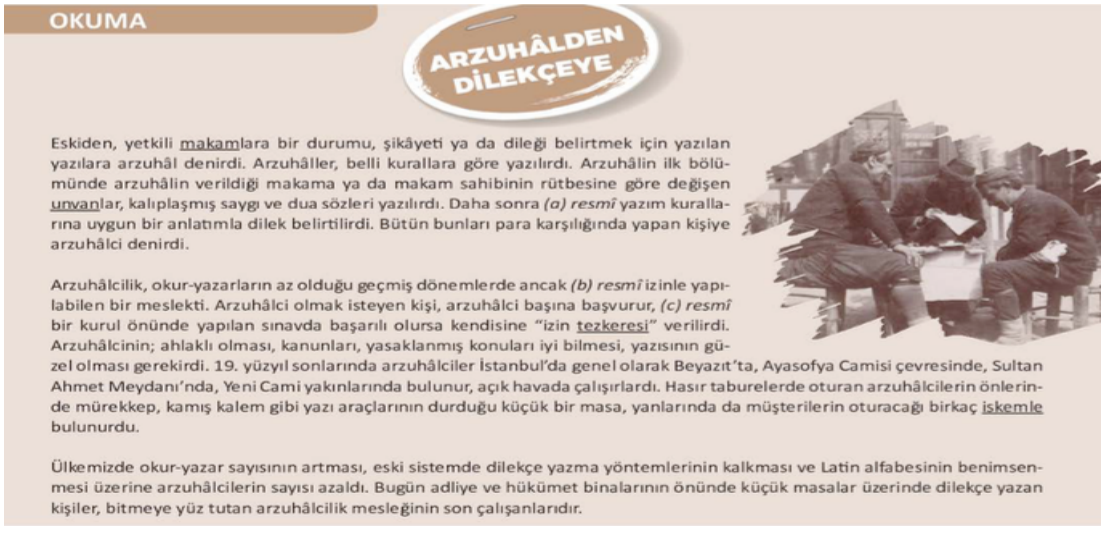
Ek1: Ali Sancak'ın kimlik fotokopisi.
Ek2: Erdem Sancak'ın kimlik fotokopisi.
Ek3: Özel Beyoğlu Önder Hastanesi Acil Servisi'ne ödenen 225 TL'lik ücret makbuzu.
Ek4: Doktor Nedim İşler'in Ali Sancak'a vermiş olduğu reçete.
Ek5: Ali Sancak'ın Okmeydanı Eğitim ve Araştırma Hastanesi tarafından düzenlenen hastalık teşhis ve tedavi raporu.

Adı Soyadı: Erdem Sancak
İmza:

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 52

Şekil 25'te yer alan metin Şekil 26'da yer alan okuma metninin öncesi etkinliğidir. Metin, tür açısından incelendiğinde "tepki verme (dilekçe)" türünde olduğu görülmektedir.

Şekil 26: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 3. Ünite A Bölümü Okuma Metni

OKUMA

ARZUHÂLDEN DİLEKÇEYE

Eskiden, yetkili makamlara bir durumu, şikâyeti ya da dileği belirtmek için yazılan yazılara arzuhâl denirdi. Arzuhâller, belli kurallara göre yazılırdı. Arzuhâlin ilk bölümünde arzuhâlin verildiği makama ya da makam sahibinin rütbesine göre değişen unvanlar, kalıplaşmış saygı ve dua sözleri yazılırdı. Daha sonra *(a) resmî* yazım kurallarına uygun bir anlatımla dilek belirtilirdi. Bütün bunları para karşılığında yapan kişiye arzuhâlci denirdi.

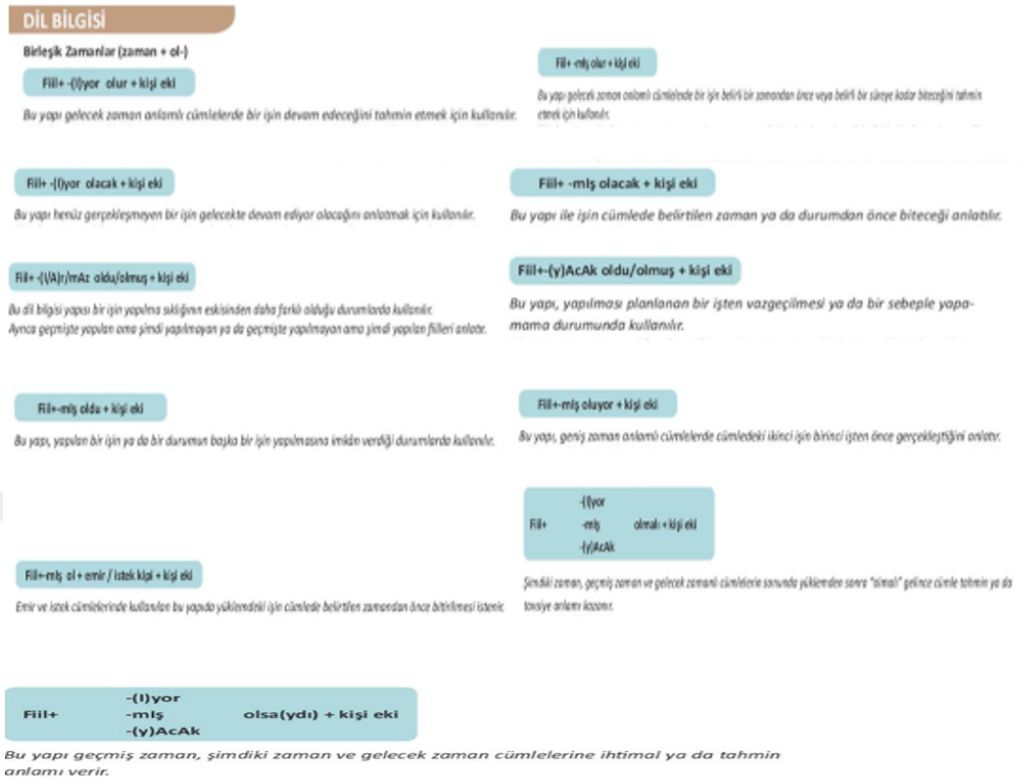
Arzuhâlcilik, okur-yazarların az olduğu geçmiş dönemlerde ancak *(b) resmî* izinle yapılabilen bir meslekti. Arzuhâlci olmak isteyen kişi, arzuhâlci başına başvurur, *(c) resmî* bir kurul önünde yapılan sınavda başarılı olursa kendisine "izin tezkeresi" verilirdi. Arzuhâlcinin; ahlaklı olması, kanunları, yasaklanmış konuları iyi bilmesi, yazısının güzel olması gerekirdi. 19. yüzyıl sonlarında arzuhâlciler İstanbul'da genel olarak Beyazıt'ta, Ayasofya Camisi çevresinde, Sultan Ahmet Meydanı'nda, Yeni Cami yakınlarında bulunur, açık havada çalışırlardı. Hasır taburelerde oturan arzuhâlcilerin önlerinde mürekkep, kamış kalem gibi yazı araçlarının durduğu küçük bir masa, yanlarında da müşterilerin oturacağı birkaç iskemle bulunurdu.

Ülkemizde okur-yazar sayısının artması, eski sistemde dilekçe yazma yöntemlerinin kalkması ve Latin alfabesinin benimsenmesi üzerine arzuhâlcilerin sayısı azaldı. Bugün adliye ve hükümet binalarının önünde küçük masalar üzerinde dilekçe yazan kişiler, bitmeye yüz tutan arzuhâlcilik mesleğinin son çalışanlarıdır.

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 53

Şekil 26'da yer alan metin 3. ünite A bölümünün okuma metnidir. Metnin amacı arzuhalcilik mesleğinin ne olduğunu anlatmaktır ve metin "öyküleme" türündedir.

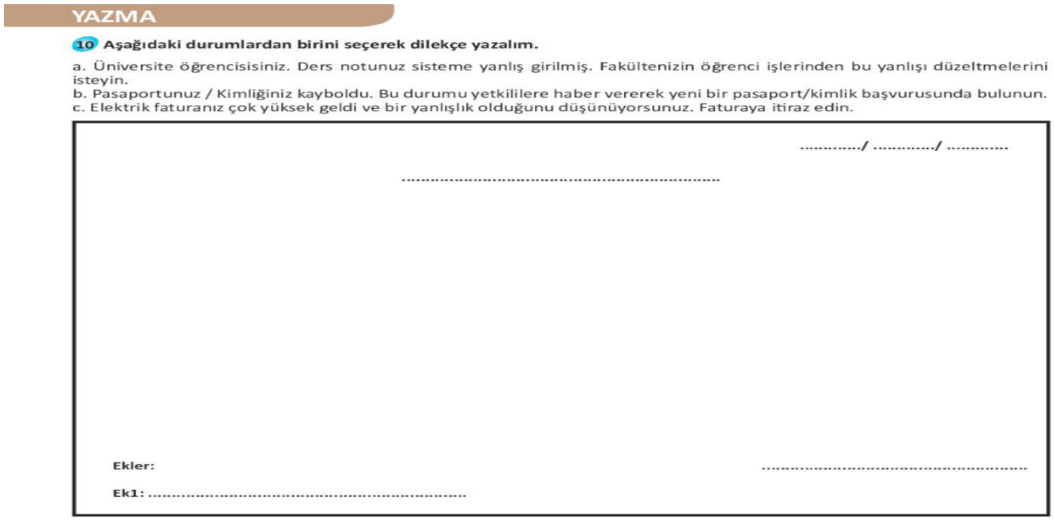
Şekil 27: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 3. Ünite A Bölümü Dil Bilgisi

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 54, 55, 56

Şekil 27'de yer alan dil bilgisi bölümü 3A bölümüne aittir. Görüldüğü üzere '-mIş olur', '-yor olur', '-yor olacak', '-mIş olacak', '-(I/Ar oldu/olmuş', '-(y)AcAk oldu/olmuş', '-mIş oldu', '-mIş oluyor', '-mIş ol +emir', '-mIş ol + istek', '-(I)yor, -mIş, -(y)AcAk olmalı', '-(I)yor, -mIş, -(y)AcAk olsa(ydı)' dil yapıları öğretilmektedir.

Şekil 28: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 3. Ünite A Bölümü Yazma Etkinliği

Kaynak: Yİ-UÖİ, 2021, s. 59

Şekil 28'de yer alan yazma etkinliğinde "*Aşağıdaki durumlardan birini seçerek dilekçe yazalım.*" yönergesiyle öğrenciden dilekçe yazması istenmektedir. Ünitede yer alan okuma metninin türü "öyküleme" ile yazma etkinliğinde yazılması istenen metnin türü "tepki verme (dilekçe)"dir. Türler açısından uyum olmadığı için okuma metni girdi metin olmaya uygun değildir.

Şekil 25'te yer alan metnin tür açısından incelendiğinde "tepki verme (dilekçe)" türünde olduğu görülmektedir. Şekil 25'te yer alan yazma etkinliğinin türüyle uyumlu olduğu için girdi metin olmaya uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı'nın ilk aşaması bağlamı geliştirmedir. Şekil 25'te verilen hazırlık çalışması etkinliği incelendiğinde bağlamı geliştirmeye yönelik (konu, amaçlar, hedef kitle, kanal, türün hangi sosyal aktivitede lazım olduğu) bir çalışmanın yapılmadığı görülmektedir. Bu açıdan düşünüldüğünde girdi metnin betimsel incelenmesi tür farkındalığı kazanılmasına katkı sağlayacaktır, dilekçenin nasıl bir dilinin olduğu ve hedef kitlesinin kimler olduğuna yönelik etkinlikler yazım aşamasına büyük kolaylık sağlayacaktır.

Hyland (2004)'in Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı'nın ikinci aşaması metni modellemedir ve türün retorik özelliklerini belirleme, dil yapılarını belirleme olmak üzere iki alt aşamadan oluşmaktadır. Şekil 28 incelendiğinde boş bir sayfanın verildiği görülmektedir. Metnin kaç paragraf olması gerektiği, hangi paragrafta neyden bahsedileceği, metne nasıl bir giriş yapılması gerektiği, metnin nasıl bitirileceği hakkında bir modelleme yapılmamıştır. Ayrıca örnek söz varlıkları, hangi bağlayıcı ve bağdaştırıcı ögeler verilmemiştir. Metni modelleme aşamasının iki yönünden biri olan "metin düzeyinde görevler" aşamasının yer almadığı sonucuna varılmıştır.

Yazma etkinliğinden önce '-mIş olur', '-yor olur', '-yor olacak', '-mIş olacak', '-(I/Ar oldu/olmuş', '-(y)AcAk oldu/olmuş', '-mIş oldu', '-mIş oluyor', '-mIş ol +emir', '-mIş ol + istek', '-(I)yor, -mIş, -(y)AcAk olmalı', '-(I)yor, -mIş, -(y)AcAk olsa(ydı)' - biçimbirimilerinin verildiği görülmektedir. İlgili yapının "tepki verme (dilekçe)" türünün dil bilgisi yapılarına uygun olduğu ve yazma etkinliğinde dil görevleri aşamasına yer verildiği belirlenmiştir.

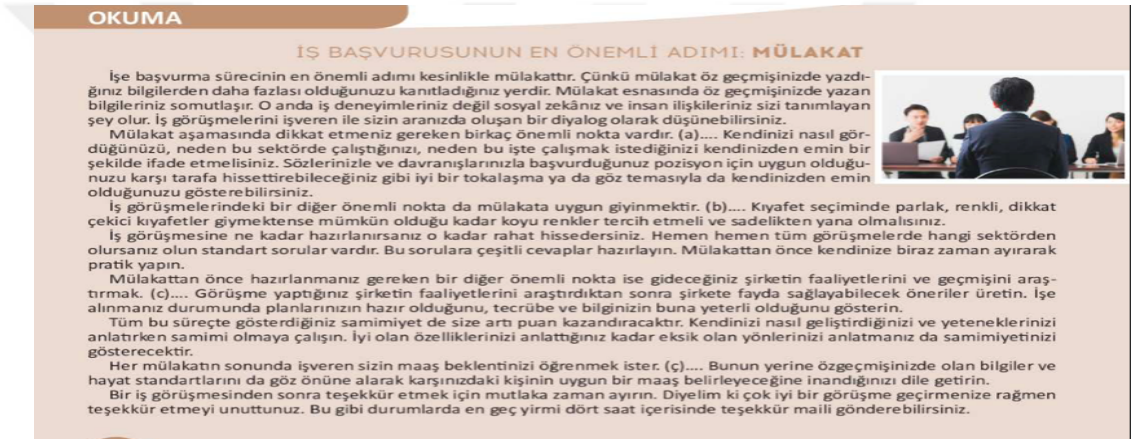
Hyland (2004)'in Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı'nın üçüncü aşaması ortak müzakere aşamasıdır. Şekil 28'de yer alan yazma etkinliğinde ortak müzakere ile iş birliği içinde

metin inşa etme aşaması gerçekleştirilmeden dördüncü aşama olan bağımsız inşa aşamasına geçildiği görülmüştür.

Yazma etkinliğinde bir değerlendirme ölçeği yer almadığı için yazma sırasında dönüt ve düzeltme verme aşamasının uygulanmadığı ve metnin son tahlilde kimin tarafından, hangi ölçütlere göre değerlendirileceği hakkında bilginin yer almadığı görülmektedir. Sonuç olarak yazma etkinliğinde özellikle dönüt, düzeltme ve değerlendirme için bir ölçme ve değerlendirme aracının yer almadığı görülmüştür.

4.3.7. Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 3. Ünite B Bölümünün Tür Odaklı Yazma Yaklaşımına Göre İncelenmesi ve Yorumlanması

Şekil 29: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 3. Ünite B Bölümü Okuma Metni

OKUMA

İŞ BAŞVURUSUNUN EN ÖNEMLİ ADIMI: **MÜLAKAT**

İşe başvurma sürecinin en önemli adımı kesinlikle mülakattır. Çünkü mülakat öz geçmişinizde yazdığınız bilgilerden daha fazlası olduğunuzu kanıtladığınız yerdir. Mülakat esnasında öz geçmişinizde yazan bilgileriniz somutlaşır. O anda iş deneyimleriniz değil sosyal zekânız ve insan ilişkileriniz sizi tanımlayan şey olur. İş görüşmelerini işveren ile sizin aranızda oluşan bir diyalog olarak düşünebilirsiniz.

Mülakat aşamasında dikkat etmeniz gereken birkaç önemli nokta vardır. (a).... Kendinizi nasıl gördüğünüzü, neden bu sektörde çalıştığınızı, neden bu işte çalışmak istediğinizi kendinizden emin bir şekilde ifade etmelisiniz. Sözlerinizle ve davranışlarınızla başvurduğunuz pozisyon için uygun olduğunuzu karşı tarafa hissettirebileceğiniz gibi iyi bir tokalaşma ya da göz temasıyla da kendinizden emin olduğunuzu gösterebilirsiniz.

İş görüşmelerindeki bir diğer önemli nokta da mülakata uygun giyinmektir. (b).... Kıyafet seçiminde parlak, renkli, dikkat çekici kıyafetler giymektense mümkün olduğu kadar koyu renkler tercih etmeli ve sadelikten yana olmalısınız.

İş görüşmesine ne kadar hazırlanırsanız o kadar rahat hissedersiniz. Hemen hemen tüm görüşmelerde hangi sektörden olursanız olun standart sorular vardır. Bu sorulara çeşitli cevaplar hazırlayın. Mülakattan önce kendinize biraz zaman ayırarak pratik yapın.

Mülakattan önce hazırlanmanız gereken bir diğer önemli nokta ise gideceğiniz şirketin faaliyetlerini ve geçmişini araştırmak. (c).... Görüşme yaptığınız şirketin faaliyetlerini araştırdıktan sonra şirkete fayda sağlayabilecek öneriler üretin. İşe alınmanız durumunda planlarınızın hazır olduğunu, tecrübe ve bilginizin buna yeterli olduğunu gösterin.

Tüm bu süreçte gösterdiğiniz samimiyet de size artı puan kazandıracaktır. Kendinizi nasıl geliştirdiğinizi ve yeteneklerinizi anlatırken samimi olmaya çalışın. İyi olan özelliklerinizi anlattığınız kadar eksik olan yönlerinizi anlatmanız da samimiyetinizi gösterecektir.

Her mülakatın sonunda işveren sizin maaş beklentinizi öğrenmek ister. (ç).... Bunun yerine özgeçmişinizde olan bilgiler ve hayat standartlarını da göz önüne alarak karşınızdaki kişinin uygun bir maaş belirleyeceğine inandığınızı dile getirin.

Bir iş görüşmesinden sonra teşekkür etmek için mutlaka zaman ayırın. Diyelim ki çok iyi bir görüşme geçirmenize rağmen teşekkür etmeyi unuttunuz. Bu gibi durumlarda en geç yirmi dört saat içerisinde teşekkür maili gönderebilirsiniz.

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 60

Şekil 29'da yer alan metin 3B bölümünün okuma metnidir. Metin iş mülakatından önce, mlakat sırasında ve sonrasındaki prosedürü anlatmayı amaçlamaktadır. Bu nedenle metnin türü "prosedür"dür.

Şekil 30: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 3. Ünite B Bölümü Yazma Etkinliği

YAZMA

9 Bir iş ilanına başvurmak için aşağıdaki formata uygun bir öz geçmiş hazırlayalım.

ÖZ GEÇMİŞ FORMU

[redacted]

KİŞİSEL BİLGİLER

İLETİŞİM BİLGİLERİ
(EV YA DA İŞ YERİ ADRESİ, TELEFON NUMARASI, MAİL ADRESİ VB.)

İŞ TECRÜBELERİ
(ÇALIŞTIĞINIZ YILLAR, ŞİRKET ADI, POZİSYONUNUZ)

ÖĞRENİM DURUMU
(BAŞLAMA TARİHİ – BİTİŞ TARİHİ, BİTİRDİĞİNİZ OKUL, BÖLÜM)

YABANCI DİL VE DÜZEYİ
(BİLDİĞİNİZ YABANCI DİLLER, BAŞLANGIÇ / ORTA / İLERİ)

BİLGİSAYAR BECERİLERİ

KURS VE SERTİFİKALAR
(KURSUN ADI, KURSA KATILIM TARİHİ VE KURSUN SÜRESİ)

REFERANSLAR
REFERANS OLAN KİŞİNİN UNVANI, ADI SOYADI VE İLETİŞİM BİLGİSİ.

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 63

Şekil 29'da yer alan okuma metni, Şekil 30'da yer alan yazma etkinliğinin girdi metni olmaya uygun değildir. Çünkü türler tasnifine göre okuma metninin amacı bir işin nasıl yapılacağı hakkında bilgi vermektir. Okuma metninin türü "işlem/prosedür", yazma etkinliğinde yazılması istenen metnin türü "açıklama (öz geçmiş)"tir. Sonuç olarak okuma metni girdi metin olmaya uygun değildir.

Girdi metin olmadığı için Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı'nın ilk aşaması olan bağlam geliştirmeye yönelik çalışmalara yer verilemeyecektir.

Hyland (2004)'in Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı'nın ikinci aşaması metni modellemenin retorik özellikleri belirlemeye yönelik etkinliklerin yer aldığı görülmektedir. Şekil 30 incelendiğinde öz geçmişte hangi bilgilerin yer alması gerektiği, bilgilerin hangi sırayla yer alacağı hakkında bir model verildiği görülmektedir.

Öz geçmiş türünün belirgin bir dil bilgisi yapısı olmadığı için dil bilgisine yönelik görevlere gerek olmadığı sonucuna varılmıştır.

Hyland (2004)'in Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı'nın üçüncü aşaması ortak müzakere aşamasıdır. Şekil 30'da yer alan yazma etkinliğinde ortak müzakere ile iş birliği içinde metin inşa etme aşaması gerçekleştirilmeden dördüncü aşama olan bağımsız inşa aşamasına geçildiği görülmüştür.

Yazma etkinliğinde bir değerlendirme ölçeği yer almadığı için yazma sırasında dönüt ve düzeltme verme aşamasının uygulanmadığı ve metnin son tahlilde kimin tarafından, hangi ölçütlere göre değerlendirileceği hakkında bilginin yer almadığı görülmektedir. İlgili etkinlikte metinlerin karşılaştırılması aşamasına yer verilmediği sonucuna varılmıştır.

4.3.8. Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 3. Ünite C Bölümünün Tür Odaklı Yazma Yaklaşımına Göre İncelenmesi ve Yorumlanması

Şekil 31: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 3. Ünite C Bölümü Okuma Metni

OKUMA

TARİHTEN GÜNÜMÜZE MAHKEMELER

1 M.Ö. 1859'da Sümer topraklarında bir cinayet işlenir. Üç kişi bir tapınak görevlisini öldürür. Cinayet, krala bildirilir ve o da davanın halk meclisinde çözülmesini ister. Bu meclis o dönemde mahkeme işlevindedir. Mecliste bulunan kişilerden dokuzu yargılanan kişilerin dışında öldürülen adamın karısının da suçlu olduğunu düşünür. Zira kadın, cinayeti yetkililere haber vermemiştir. Bu nedenle meclisteki bazı kişilere göre kadın da bu cinayette suç ortağı sayılmalıdır ve diğer üç kişiyle birlikte idam edilmelidir. Buna karşın mecliste yer alan ve kadını savunmak isteyen iki kişi kadının cinayetle bir ilgisi olmadığını, tek suçunun sessiz kalmak olduğunu ileri sürer. Kocası yaşarken eşine kötü davrandığı için, kadın, cinayeti yetkililere bildirmemekte haklı bulunur. Mahkeme sonunda halk meclisi cinayeti işleyen üç kişinin suçlu, kadının suçsuz olduğuna karar verir. Meclisin başkanı da üç suçluya verilecek cezanın idam olduğunu açıklar.

2 Bu olay, dünya üzerinde kayıtlara geçmiş ilk davadır ve günümüz hukuk sistemlerinin kaynağı olan Sümer hukuk sistemi hakkında bilgi verir. Bu davada yer alan kişilerin görevlerine günümüz mahkemelerinde de rastlamak mümkündür. Mahkemede katilleri ve kadını suçlayan kişiler, savcı; kadının suçsuz olduğunu savunan kişiler, savunma makamı (savunma avukatı); kadının suçsuz diğer üç kişinin suçlu olduğuna karar veren halk meclisi, jüri ve suçluların hangi cezaya çarptırılacağına karar veren meclis başkanı da hâkim veya yargıç olarak anılmaktadır.

3 Sümer Hukukunun günümüzde de geçerli olduğunun kanıtı olarak iki temel hukuk sisteminden bahsedilmektedir. Bunlardan ilki İngiltere, Amerika, Kanada, Avustralya, Hindistan gibi ülkelerde uygulanan Anglo-Sakson Hukuk Sistemidir. Bu hukuk sisteminde Hollywood filmlerinde gördüğümüz "Halk Jürisi" bulunmaktadır. On sekiz yaşını doldurmuş her vatandaş kendisine görev verilmesi durumunda jüri olmak zorundadır. Jüri olarak seçilme ihtimali her birey için aynıdır. Jüri sisteminde amaç kişilerin içinde bulundukları sosyal yapının gelenek, görenek ve ahlak kurallarının mahkemenin kararı üzerinde etkili olmasıdır. Bazı farklılıklar olsa da yaklaşık on beş kişiden oluşan jüri, savcının iddialarını ve tanıkları dinleyip delilleri inceler. Sonra kişinin suçlu olup olmadığına karar verir. Mahkeme başkanı olan hâkim, jüri tarafından suçlu bulunan kişinin alacağı cezaya karar verir.

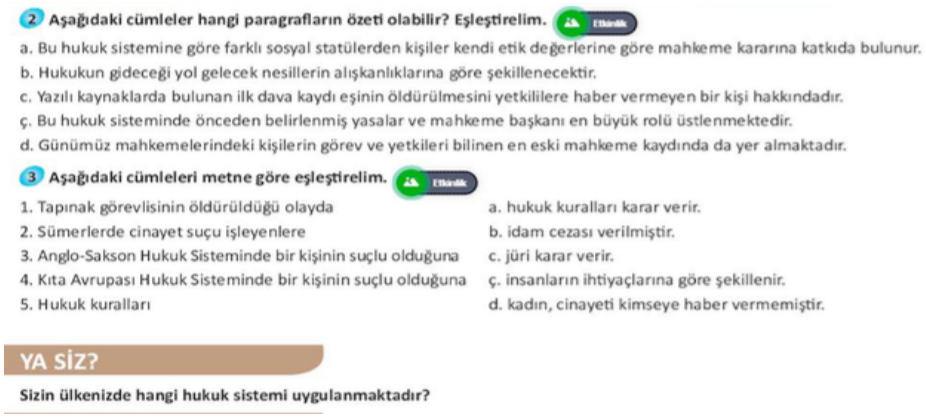
4 İkinci hukuk sistemi Kıta Avrupası Hukuk Sistemi olarak bilinir ve Hammurabi Kanunlarının uygulanışına benzer. Babil Kralı Hammurabi M.Ö. 1790 yılında Sümer Hukukundan yola çıkarak Hammurabi Kanunlarını oluşturur. Babil ülkesinde bir suç işlendiğinde halk meclisi gibi bir yapıya başvurulmadan, hukuk kuralları hâkim tarafından uygulanır. Türkiye'nin de içinde bulunduğu doksan dört ülke Kıta Avrupası Hukuk Sistemini benimsemiştir. Bu hukuk siteminde hâkimler yasa yapıcıların belirlediği hukuk kurallarına göre karar verir. Başka bir deyişle bir kişinin suçlu olup olmadığını ve alacağı cezayı halk meclisi ya da jüri değil yasaları uygulayan hâkim belirler.

5 Görüldüğü üzere hukuk kavramı Sümerlerde ortaya çıkmış olsa da insanların değişen sosyal hayatları ve ihtiyaçları sonucunda yaklaşık dört bin yıllık bir gelişim göstermiştir. Sosyal hayata giren her yeni kavrama göre hukuk kuralları güncellenmektedir. Hukuk kurallarının zaman içinde ne yönde gelişim göstereceğini 21. yüzyıl insanları birlikte tecrübe edecektir.

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 65

Şekil 31'de yer alan metin 3C bölümünün okuma metnidir. Metnin amacı mahkemelerin tarihten günümüze gelişimi hakkında bilgi vermektir. Dilidüzgün (2020)'e göre açıklama türünün amacı "açıklama alıcıyı bilmediği varsayılan bir konuda aydınlatma"dır. Bu nedenle metin açıklamadır. Metin beş paragraftan oluşmaktadır. 1 ve 2. paragraf günümüz hukuk sistemlerinin ilk kaynağı olan Sümer hukuk sistemi hakkında bilgi verir. 3. paragraf ise Sümer Hukukunun günümüzde İngiltere, Amerika, Kanada, Avustralya, Hindistan gibi ülkelerde uygulanan Anglo-Sakson Hukuk Sistemi ile hangi yönlerden benzerlikler gösterdiğini anlatır. 4. paragraf ise ikinci hukuk sistemi oalan Kıta Avrupası Hukuk Sistemi ve Hammurabi Kanunlarının uygulanışının benzerlikleri hakkında bilgi vermektedir. 5. paragraf hukuk kavramı hakkında toparlayıcı sonuçtan oluşur. Şekil 33'te "açıklama" türünün modeli verilmiştir. Modele göre metin 4 paragraftan oluşmalıdır. 1. paragrafta kanunların toplum ve bireyler için önemine yönelik bir giriş, 2 ve 3. paragrafta yeni bir kanun yazılmasını gerektiren konu ve nedeni, 4. paragrafta ise bu kanunların topluma sağlayacağı faydalar hakkında bir sonuç yazılması istenmektedir. Özetle Şekil 31'de yer alan okuma metni, Şekil 34'te verilen açıklama türünün modeline kısmen uygundur.

Şekil 32: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 3. Ünite C Bölümü Okuma Sonrası Etkinlikler

2 Aşağıdaki cümleler hangi paragrafların özeti olabilir? Eşleştirelim. Etkinlik

a. Bu hukuk sistemine göre farklı sosyal statülerden kişiler kendi etik değerlerine göre mahkeme kararına katkıda bulunur.
b. Hukukun gideceği yol gelecek nesillerin alışkanlıklarına göre şekillenecektir.
c. Yazılı kaynaklarda bulunan ilk dava kaydı eşinin öldürülmesini yetkililere haber vermeyen bir kişi hakkındadır.
ç. Bu hukuk sisteminde önceden belirlenmiş yasalar ve mahkeme başkanı en büyük rolü üstlenmektedir.
d. Günümüz mahkemelerindeki kişilerin görev ve yetkileri bilinen en eski mahkeme kaydında da yer almaktadır.

3 Aşağıdaki cümleleri metne göre eşleştirelim. Etkinlik

1. Tapınak görevlisinin öldürüldüğü olayda	a. hukuk kuralları karar verir.
2. Sümerlerde cinayet suçu işleyenlere	b. idam cezası verilmiştir.
3. Anglo-Sakson Hukuk Sisteminde bir kişinin suçlu olduğuna	c. jüri karar verir.
4. Kıta Avrupası Hukuk Sisteminde bir kişinin suçlu olduğuna	ç. insanların ihtiyaçlarına göre şekillenir.
5. Hukuk kuralları	d. kadın, cinayeti kimseye haber vermemiştir.

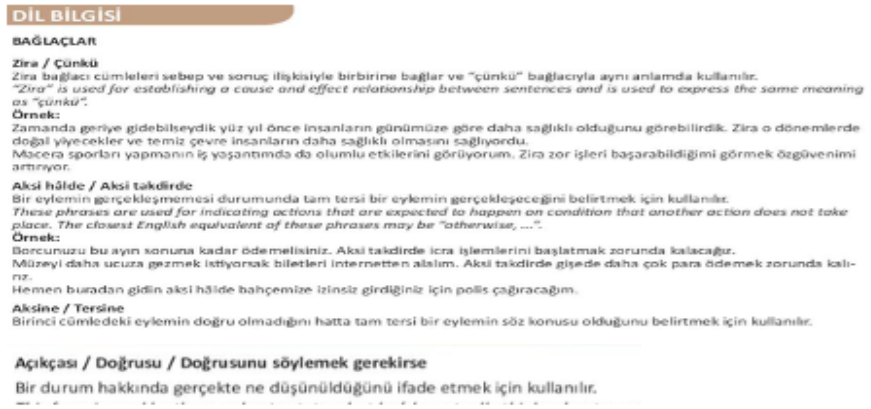
YA SİZ?

Sizin ülkenizde hangi hukuk sistemi uygulanmaktadır?

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 66

Şekil 32'de 3C bölümünün okuma sonrası etkinlikleri yer almaktadır. 2. etkinlik paragrafları özetlemeye yönelik kavrama sorusu, 3. etkinlik cümleleri eşleştirmeye yönelik hatırlama sorusudur. Ya siz?" başlığı altında verilen etkinliğin ise "*Sizin ülkenizde hangi hukuk sistemi uygulanmaktadır?"* yönergesiyle uygulamaya yönelik olduğu belirlenmiştir. Görüldüğü üzere Şekil 32'de yer alan okuma sonrası etkinliklerde tür farkındalığı kazandırmaya yönelik etkinlik bulunmamaktadır.

Şekil 33: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 3. Ünite C Bölümü Dil Bilgisi

DİL BİLGİSİ

BAĞLAÇLAR

Zira / Çünkü
Zira bağlacı cümleleri sebep ve sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar ve "çünkü" bağlacıyla aynı anlamda kullanılır.
"Zira" is used for establishing a cause and effect relationship between sentences and is used to express the same meaning as "çünkü".
Örnek:
Zamanda geriye gidebilseydik yüz yıl önce insanların günümüze göre daha sağlıklı olduğunu görebilirdik. Zira o dönemlerde doğal yiyecekler ve temiz çevre insanların daha sağlıklı olmasını sağlıyordu.
Macera sporları yapmanın iş yaşantımda da olumlu etkilerini görüyorum. Zira zor işleri başarabildiğimi görmek özgüvenimi artırıyor.

Aksi hâlde / Aksi takdirde
Bir eylemin gerçekleşmemesi durumunda tam tersi bir eylemin gerçekleşeceğini belirtmek için kullanılır.
These phrases are used for indicating actions that are expected to happen on condition that another action does not take place. The closest English equivalent of these phrases may be "otherwise, ...".
Örnek:
Borcunuzu bu ayın sonuna kadar ödemelisiniz. Aksi takdirde icra işlemlerini başlatmak zorunda kalacağız.
Müzeyi daha ucuza gezmek istiyorsak biletleri internetten alalım. Aksi takdirde gişede daha çok para ödemek zorunda kalırız.
Hemen buradan gidin aksi hâlde bahçemize izinsiz girdiğiniz için polis çağıracağım.

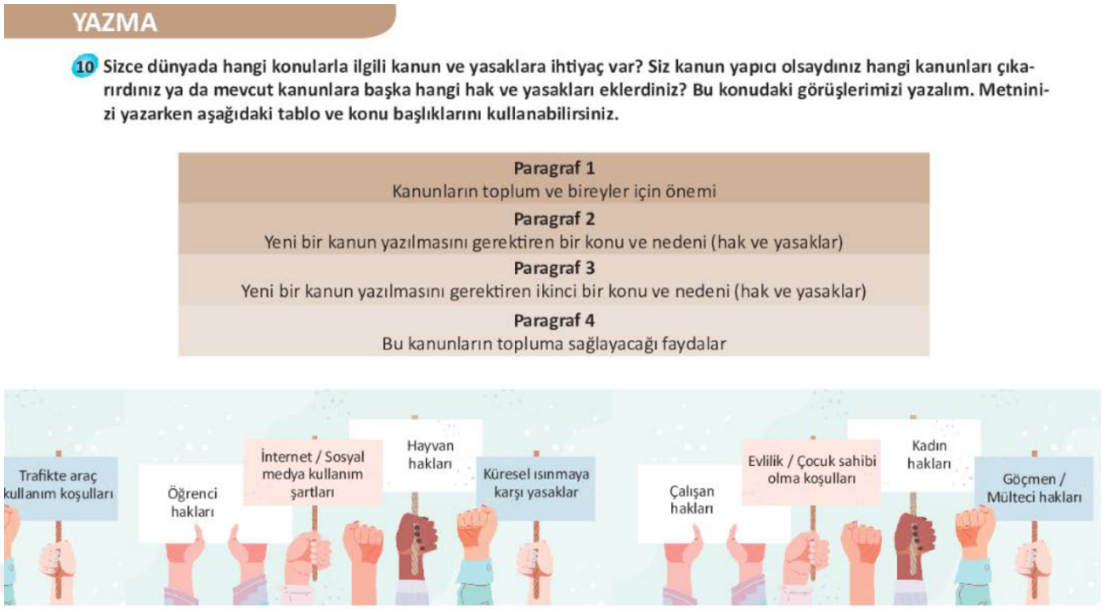
Aksine / Tersine
Birinci cümledeki eylemin doğru olmadığını hatta tam tersi bir eylemin söz konusu olduğunu belirtmek için kullanılır.

Açıkçası / Doğrusu / Doğrusunu söylemek gerekirse
Bir durum hakkında gerçekte ne düşünüldüğünü ifade etmek için kullanılır.

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 66-67

Şekil 33'te yer alan dil yapıları 3C bölümüne aittir. İlgili bölümde 'zira/çünkü', 'aksi hâlde/aksi takdirde', 'aksine/tersine', 'açıkçası/doğrusu/doğrusunu söylemek gerekirse' gibi bağlaçların öğretimi yapılmıştır.

Şekil 34: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 3. Ünite C Bölümü Yazma Etkinliği

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 69

Şekil 34'te yer alan etkinlik ise 3. ünite C bölümünün yazma etkinliğidir. "*Sizce dünyada hangi konularla ilgili kanun ve yasaklara ihtiyaç var? Siz kanun yapıcı olsaydınız hangi kanunları çıkarırdınız ya da mevcut kanunlara başka hangi hak ve yasakları eklerdiniz? Bu konudaki görüşlerimizi yazalım. Metninizi yazarken aşağıdaki tablo ve konu başlıklarını kullanabilirsiniz?*" yönergesiyle öğrenciden kanunlar ve yasalar hakkında bilgi vermesi ve görüşlerini açıklaması istenmektedir. Amaç bir konu hakkında bilgi vermek olduğu için metnin türü "açıklama"dır. Okuma metni ve yazılması istenen tür birbiriyle uyumlu olduğu için okuma metni girdi metin olmaya uygundur.

Okuma metninin etkinlikleri incelendiğinde hedef kitle, metnin yayımlandığı kanal, metnin amacı, metnin konusu, metnin ortaya çıktığı sosyal aktivite hakkında bağlam geliştirmeye yönelik soruların yer almadığı görülmektedir.

Şekil 34'teki yazma etkinliğinde Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı'nın ikinci aşaması olan metni modellemenin retorik özellikleri belirlemeye yönelik etkinliklerin yer aldığı görülmektedir. Metnin kaç paragraftan oluşması gerektiği, giriş paragrafından nelerden bahsedilmesi gerektiği, ikinci ve üçüncü paragrafta konunun nasıl genişletileceği, sonuç paragrafında nelerden bahsedileceği hakkında bilgi verilmiştir. Fakat paragraflar arası geçişi sağlayacak olan bağdaştırıcı ve bağlayıcı ögelerin neler olduğu hakkında bir bilgi verilmemiştir. Sonuç olarak eksik de olsa metin düzeyinde görevlere yer verilmiştir.

Yazma etkinliğinden önce ‘zira/çünkü’, ‘aksi hâlde/aksi takdirde’, ‘aksine/tersine’, ‘açıkçası/doğrusu/doğrusunu söylemek gerekirse’ gibi bağlaçların öğretimi yapılmıştır. İlgili yapının “açıklama” türünün dil bilgisi yapılarına uygun olduğu ve yazma etkinliğinde dil görevleri aşamasına yer verildiği belirlenmiştir.

Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı AOBM 2020 ile uyumlu olarak sınıf içinde iş birliğini önemsemektedir. Bu açıdan ortak müzakere aşamasının elzem olduğu sonucuna varılmaktadır. Şekil 34’te yer alan yazma etkinliği incelendiğinde ise ortak müzakere ile ortak metinlerin oluşturulması aşamasının atlanıp doğrudan bağımsız inşa aşamasına geçildiği görülmektedir.

Şekil 34’te yer alan yazma etkinliğinde metinlerin değerlendirilmesine yönelik bir değerlendirme formuna yer verilmediği görülmektedir. Metinlerin karşılaştırılması ile değerlendirmenin yapılmasına yönelik aşamanın yer almadığı sonucuna varılmıştır.

4.3.9. Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 4. Ünite A Bölümünün Tür Odaklı Yazma Yaklaşımına Göre İncelenmesi ve Yorumlanması

Şekil 35: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 4. Ünite A Bölümü Okuma Metni

OKUMA

3 Metni okuyalım. Aşağıdaki alt başlıkları yerleştirelim.

1. Kütüphaneler ikinci eviniz!
2. Musluları ve ışıkları lüzumsuzsa kapatın!
3. İkinci el pazarlarını kaçırmayın!
4. Mutfakta israfa hayır!
5. Son teknoloji tuzağına düşmeyin!
6. Market indirimlerini kaçırmayın!
7. Kredi kartı: Dost mu, düşman mı?
8. Toplu taşıma araçları hizmetinizde!

ÖĞRENCİLER İÇİN TASARRUF YÖNTEMLERİ

Hepimiz hayatımızın belli dönemlerini öğrenci olarak geçirip daha sonra hayata atılıyoruz. Öğrencilik dönemini geçirdiğimiz yaşlar aynı zamanda hayatta en aktif olduğumuz ve geleceğimizi etkileyen kararları verdiğimiz yaşlar oluyor. Bu dönemde edindiğimiz tüketim alışkanlıkları ilerleyen yaşlarda da harcamalarımızın temelini oluşturuyor. Rahat bir hayat sürmek için elbette iyi bir maddi gelire sahip olmak gerek. Ancak iyi harcama alışkanlıkları, maddi gelirden daha önemlidir. Harcamalarına dikkat etmeyen öğrencilerin yaşadıkları maddi zorluklar eğitimlerinin de aksamasına sebep olabiliyor. Bu tür zorluklarla karşılaşmamak için aşağıdaki tavsiyelere kulak verebilirsiniz:

a. (.....)
Gün içerisinde yapacaklarınızı planlayın ve bulunduğunuz şehirdeki toplu taşıma araçlarını kullanın. Pek çok şehrin belediye otobüsleri öğrencilere büyük indirimler sunar ama dolmuşlarda pek indirim göremezsiniz, bu yüzden zorda kalmadıkça en indirimli seçenekleri kullanmaya çalışın. Ayrıca kimi kentlerde mevcut olan aktarma yapma sistemini kullanarak bir gün içerisinde uygun fiyatlarla seyahat edebilirsiniz. Böylece ulaşımı ucuza getirebilirsiniz.

b. (.....)
Marketlerde her hafta belli ürünler indirime girer. Marketlerin duyurularını takip ederek indirimli ürünlerden haberdar olabilirsiniz. Ayrıca neredeyse bütün marketlerin kendi indirim kartları var. Her market için bu kartlardan edinin ve yanınızda taşıyın. Kimi zaman indirimler kimi zaman da kartınızda biriken paralar sayesinde bir miktar da olsa tasarruf sağlayabilirsiniz.

c. (.....)
Artık kredi kartı almak bakkaldan ekmek almak kadar kolay. Ama borçları ödemek de bir o kadar zor. Yanınızda nakit olmadığında dostunuz olan kredi kartları dikkatsizce kullandığınızda düşmanınıza dönüşebiliyor. Bu nedenle kredi kartlarına başvurken kart limitinizi düşük tutarak kendinizi kontrol edin. Ayrıca farklı bankaları ve değişik kredi kartı seçeneklerini detaylıca inceleyin. Uçak bileti, sinema ve tiyatro biletleri, yiyecek ya da kıyafet gibi en çok hangi alanda harcama yapıyorsanız bu alanda kampanyaları olan kredi kartlarını tercih edin. Böylece en azından ufak da olsa tasarruf yapmış olursunuz.

ç. (.....)
Boş bir buzdolabı çürümüş ya da küflenmiş yiyeceklerle dolu bir buzdolabından daha iyidir. Bu nedenle yiyecek alışverişinizi açken yapmaktan kaçının ve peynir, ekmek, sebze gibi yiyecekleri alırken yalnızca bir haftalık ihtiyacınız kadar alın. Böylece yiyeceklerin ve paranızın çöpe gitmesini engellemiş olursunuz.

d. (.....)
Piyasadaki çok sayıda cep telefonu, tablet, bilgisayar ve benzeri elektronik aletler insanın iştahını kabartıyor. Ama bu ürünler çoğu zaman cep yakar. En son çıkan akıllı saat sizi heveslendirse de buna gerçekten ihtiyacınız olup olmadığını uzun süre düşünün. İhtiyacınız olmayan bir ürünü sadece hoşunuza gittiği için kesinlikle almayın. Bunun yanı sıra eğitiminizde kullanmak ya da projelerinizi hazırlamak için iyi özellikleri olan bilgisayara para vermekte tereddüt etmeniz doğaldır. Ancak uzun yıllar sorunsuz bir şekilde kullanabileceğiniz bilgisayar uzun vadede daha avantajlıdır.

e. (.....)
Saatlerce açık duran bilgisayarlar, diş fırçalarken kapatılmayan musluklar ve gereğinden fazla ısıtılan odalar öğrenci evlerinde sık karşılaşılan durumlardandır. Alışkanlıklarınızı gözden geçirerek faturalarınızı hatırı sayılır oranlarda düşürebilirsiniz. Bunun yanı sıra küçük bir ev kiralamanız hem faturalarınıza hem de kiranıza iyi anlamda yansıyacaktır.

f. (.....)
Üniversiteyi bitiren öğrenciler evlerindeki pek çok eşyayı satmaya çalışırlar. Siz de evinize eşya alacağınız zaman internetteki ilanları kaçırmayın. İkinci el ilan sitelerinde uygun fiyata buzdolabı, çamaşır makinesi, koltuk, sandalye, kitaplık ve halı gibi pek çok eşyayı bulabilirsiniz.

g. (.....)
Sınavlara hazırlanıyor, tez yazıyor veya akademik bir çalışma yapıyor olabilirsiniz. Üniversite kütüphaneleri ücretsiz ve sınırsız bir şekilde kullanabileceğiniz en büyük kaynak. Yerli ya da yabancı kaynaklara para vermek yerine kütüphanelerde araştırma yaparsanız büyük masraflardan kaçınabilirsiniz. Ayrıca arkadaşlarınız ile ortak kitaplar kullanarak daha az maliyetle eğitiminizi sürdürebilirsiniz.

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 77

Şekil 35’teki metin 4A bölümünün okuma metnidir. Metin 2 bölümden oluşmaktadır. 1. bölümde verilecek önerilerin amacı hakkında bilgi veren bir paragraftan oluşmaktadır. 2. bölümde ise öğrencilerin tasarruf yapabilmesi için önerilerin aldığı

bir yönergeler dizisidir. Derewianka (2003)'ya göre birine bir şeyin nasıl yapılacağını anlatan metinler "prosedür"dür. Bu nedenle metnin türü prosedürdür.

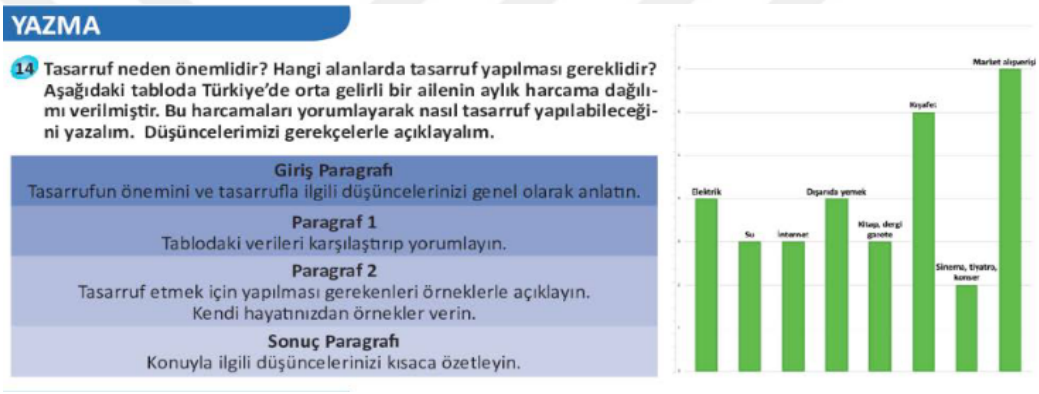
Şekil 36: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 4. Ünite A Bölümü Dil Bilgisi

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 78-79

Şekil 36'da yer alan bölüm 4A bölümünün dil bilgisine aittir. İlgili bölümde çift olumsuzluk olarak adlandırılan "Fiil + -mA + zaman eki değil + kişi eki, Fiil + mIş/-(y)AcAk/-(I)yor değil + kişi eki" dil yapılarının öğretiminin yer aldığı görülmektedir.

Şekil 37: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 4. Ünite A Bölümü Yazma Etkinliği

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 81

Şekil 37'de yer alan etkinlik 4. ünite A bölümünün yazma etkinliğidir. "*Tasarruf neden önemlidir? Hangi alanlarda tasarruf yapılması gereklidir? Aşağıdaki tabloda Türkiye'de orta gelirli bir ailenim aylık harcama dağılımı verilmiştir. Bu harcamaları yorumlayarak nasıl tasarruf yapılabileceğini yazalım. Düşüncelerimizi gerekçelerle açıklayalım*." yönergesinde sorunu tanımlama, grafiklerle sorun hakkında açıklama yapma, öneride bulunma gibi süreçleri işe koşması istenmektedir. Türler tasnifine göre "rapor" türünde metnin yazılmasının istendiği görülmektedir. Okuma metninin türü "işlem/prosedür" olduğuna göre metin girdi metin olmaya uygun değildir. Çünkü okuma metni ile yazma etkinliğinde yazılması istenen tür uyumlu değildir.

Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı'na göre girdi metin olmadan bağlam geliştirme etkinlikleri yapılamayacağı için ilgili aşamanın yer almadığı sonucuna varılmıştır.

Hyland (2004)'in Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı'nın ikinci aşaması metni modellemedir ve türün retorik özelliklerini belirleme, dil yapılarını belirleme olmak

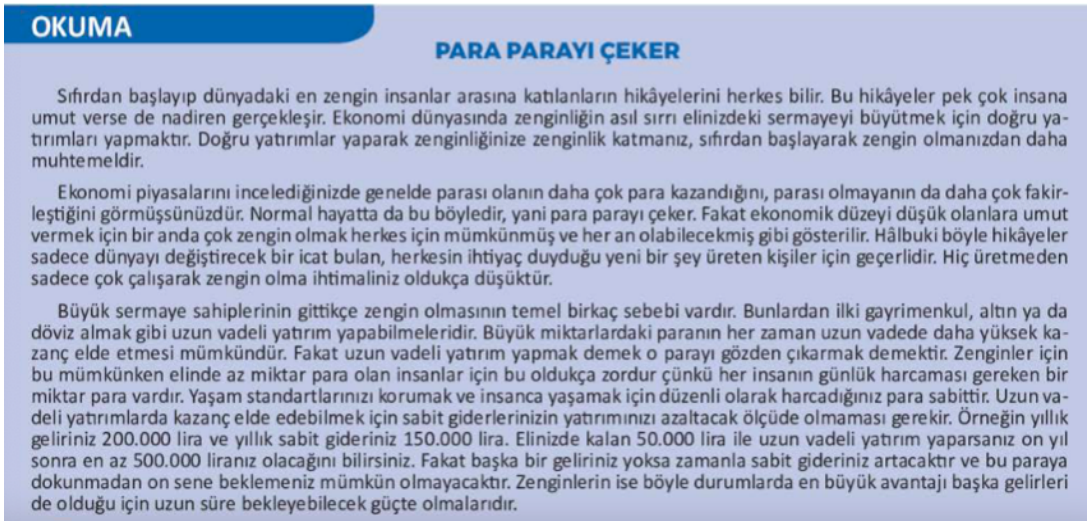
üzere iki alt aşamadan oluşmaktadır. Şekil 37 incelendiğinde dört paragraftan oluşan, rapor türünün retorik özelliklerine yönelik bir plan verildiği ve bu modelden hareketle bir öykünün yazılmasının istendiği görülmektedir. Metnin kaç paragraf olması gerektiği, hangi paragrafta neyden bahsedileceği, metne nasıl bir giriş yapılması gerektiği, metnin nasıl bitirileceği hakkında bir modelleme yapılmıştır. Fakat örnek söz varlıkları, hangi bağlayıcı ve bağdaştırıcı ögelerin kullanılacağı belirtilmemiştir. Sonuç olarak metni modelleme aşamasının iki yönünden biri olan "metin düzeyinde görevler" aşamasına kısmen yer verildiği sonucuna varılmıştır.

Yazma etkinliğinden önce 'fiil + mA + zaman eki değil + kişi eki', 'fiil + -mIş/-(y)AcAk/-(I)yor değil + kişi eki' dil yapılarının verildiği ve ilgili dil yapılarının öğretiminin yapıldığı görülmektedir. İlgili yapı daha çok konuşma dilinde kullanıldığı için "rapor" türünün dil bilgisi yapılarına uygun olmadığı ve yazma etkinliğinde dil görevleri aşamasına yer verilmediği belirlenmiştir.

Şekilde yer alan yazma etkinliğinde ortak müzakere ile iş birliği içinde metin inşa etme aşaması gerçekleştirilmeden dördüncü aşama olan bağımsız inşa aşamasına geçildiği görülmüştür. Yazma etkinliğinde herhangi bir değerlendirme formu yer almadığı için değerlendirme ve metinlerin karşılaştırılması aşamasının işe koşulmadığı sonucuna varılmıştır.

4.3.10. Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 4. Ünite B Bölümünün Tür Odaklı Yazma Yaklaşımına Göre İncelenmesi ve Yorumlanması

Şekil 38: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 4. Ünite B Bölümü Okuma Metni

OKUMA

PARA PARAYI ÇEKER

Sıfırdan başlayıp dünyadaki en zengin insanlar arasına katılanların hikâyelerini herkes bilir. Bu hikâyeler pek çok insana umut verse de nadiren gerçekleşir. Ekonomi dünyasında zenginliğin asıl sırrı elinizdeki sermayeyi büyütmek için doğru yatırımları yapmaktır. Doğru yatırımlar yaparak zenginliğinize zenginlik katmanız, sıfırdan başlayarak zengin olmanızdan daha muhtemeldir.

Ekonomi piyasalarını incelediğinizde genelde parası olanın daha çok para kazandığını, parası olmayanın da daha çok fakirleştiğini görmüşsünüzdür. Normal hayatta da bu böyledir, yani para parayı çeker. Fakat ekonomik düzeyi düşük olanlara umut vermek için bir anda çok zengin olmak herkes için mümkünmüş ve her an olabilecekmiş gibi gösterilir. Hâlbuki böyle hikâyeler sadece dünyayı değiştirecek bir icat bulan, herkesin ihtiyaç duyduğu yeni bir şey üreten kişiler için geçerlidir. Hiç üretmeden sadece çok çalışarak zengin olma ihtimaliniz oldukça düşüktür.

Büyük sermaye sahiplerinin gittikçe zengin olmasının temel birkaç sebebi vardır. Bunlardan ilki gayrimenkul, altın ya da döviz almak gibi uzun vadeli yatırım yapabilmeleridir. Büyük miktarlardaki paranın her zaman uzun vadede daha yüksek kazanç elde etmesi mümkündür. Fakat uzun vadeli yatırım yapmak demek o parayı gözden çıkarmak demektir. Zenginler için bu mümkünken elinde az miktar para olan insanlar için bu oldukça zordur çünkü her insanın günlük harcaması gereken bir miktar para vardır. Yaşam standartlarınızı korumak ve insanca yaşamak için düzenli olarak harcadığınız para sabittir. Uzun vadeli yatırımlarda kazanç elde edebilmek için sabit giderlerinizin yatırımınızı azaltacak ölçüde olmaması gerekir. Örneğin yıllık geliriniz 200.000 lira ve yıllık sabit gideriniz 150.000 lira. Elinizde kalan 50.000 lira ile uzun vadeli yatırım yaparsanız on yıl sonra en az 500.000 liranız olacağını bilirsiniz. Fakat başka bir geliriniz yoksa zamanla sabit gideriniz artacaktır ve bu paraya dokunmadan on sene beklemeniz mümkün olmayacaktır. Zenginlerin ise böyle durumlarda en büyük avantajı başka gelirleri de olduğu için uzun süre bekleyebilecek güçte olmalarıdır.

Ayrıca büyük miktardaki paranın pazarlıkta da büyük avantajı vardır. Genelde herhangi bir malın miktarı arttıkça pazarlık payı da artar. Örneğin bir malın tanesini 100 liradan alabiliyorsunuz. Elinde fazla para olan kişi aynı malı yüksek miktarlarda alarak tanesini 80-90 liradan alabilir. Daha sonra aynı malı tek tek ve uzun sürede 110 liradan satabilir. Nitekim siz uzun süre para biriktirip sadece bir gayrimenkul satın alabilirken zenginler aynı anda birden fazla gayrimenkulü yatırım amaçlı alabilir. Üstelik uzun vadeli yatırım avantajından da faydalanarak bu mülkleri daha uzun süre ellerinde tutup aldıklarından yüksek fiyata satabilirler.

Büyük sermayenin bir diğer avantajı ise bilgiye kolay erişebilmektir. Zengin insanların zengin arkadaşları olduğunu biliriz. Zenginseniz, etrafınızdaki insanlardan edineceğiniz bilgiler sayesinde piyasalardaki kazançlı yatırımları daha kolay öğrenebilirsiniz. Üstelik paranızı yönetmek için ekonomi uzmanlarından yardım alabilecek ekonomik gücünüz de olacaktır. Yani maaşlı çalışanlar istihdam ederek sizin paranızın çoğalması için çalışmalarını sağlayabilir; ekonomi uzmanlarından yöntemler öğrenebilirsiniz.

Sıfırdan başlayıp çok zengin olanların hikâyeleri çok cezbedicidir. Ne yazık ki peri masallarına inanıp her an çok zengin olacakmışız gibi beklemek sadece bu hayatları izleyip iç geçirmenize neden olacaktır. Zenginlerin paralarını nasıl çoğalttığını bilmek ise belki size fikir vererek doğru stratejiyi belirlemenize ve yavaş yavaş sermayenizi büyütmenize yardım edebilir.

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 82-83

Şekil 38'de yer alan metin 4B bölümünün okuma metnidir. Metnin amacı yüksek gelirli insanların nasıl daha kolay para kazandığı ve sıfırdan para kazanmanın ne kadar zor olduğuyla ilgili bilgi vermektir. Bu nedenle metnin türü "açıklama"dır.

Şekil 39: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 4. Ünite B Bölümü Okuma Sonrası Etkinlikler

2 Metne göre doğru seçeneği işaretleyelim. Etkinlik

1. Ekonomi piyasasında zengin olmanın asıl yöntemi aşağıdakilerden hangisidir?
   a. Yeni bir ürün icat etmek.
   b. Doğru yatırımlar yapmak.
   c. Kısa vadeli yatırımlar yapmak.

2. Sıfırdan başlayıp zengin olanların hikâyeleri neden anlatılır?
   a. İnsanlara ilham vermek için.
   b. İnsanları çalışmaya teşvik etmek için.
   c. İnsanlara umut vermek için.

3. Aşağıdakilerden hangisi parası olanın daha çok para kazanmasının sebeplerinden değildir?
   a. Yatırımlarını uzun zamanlı yapabilecek güçlerinin olması.
   b. Sabit giderlerinin yıllar içinde azalması.
   c. Sermayelerini yönetmesi için uzmanlardan destek alabilmeleri.

4. Uzun vadeli yatırımlardan para kazanabilmek için ne gerekir?
   a. Sabit giderlerinizin yatırımınızı etkilememesi.
   b. Yatırımın değerinin artması için en az iki yıl beklenmesi.
   c. Yaşam standartlarınızı korumak için sabit giderlerinizin azalması.

5. Metne göre büyük sermayenin pazarlıktaki avantajı nedir?
   a. Satın alınacak malın miktarı arttıkça fiyatın artması.
   b. Satın alınacak malın miktarı azaldıkça fiyatın değişmemesi.
   c. Satın alınacak malın miktarı arttıkça fiyatın azalması.

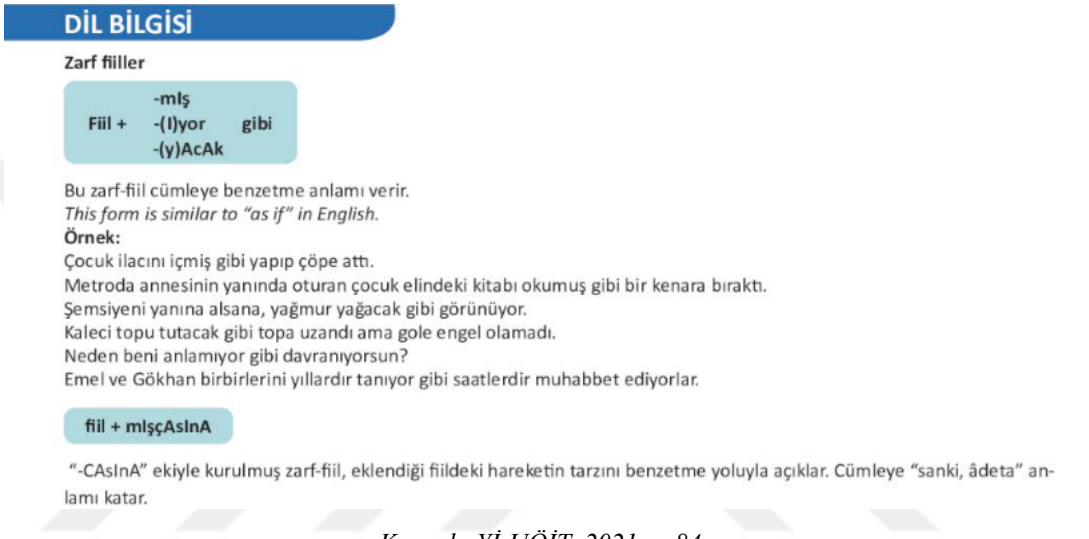
YA SİZ?

Sizce sıfırdan başlayarak zengin olmak mümkün mü? Nasıl?

Kaynak: Bölükbaş ve diğ., 2021, s. 83

Şekil 39'da 4B bölümünün okuma sonrası etkinlikleri yer almaktadır. 2. Etkinlik çoktan seçmeli sorulardan oluşmaktadır. Çoktan seçmeli soruların okuma metnindeki bilgileri hatırlamaya yönelik olduğu görülmektedir. "Ya siz?" başlığı altında verilen etkinliğin ise "*Sizce sıfırdan başlayarak zengin olmak mümkün mü? Niçin?"* yönergesiyle değerlendirmeye yönelik olduğu belirlenmiştir. Görüldüğü üzere Şekil 39'da yer alan okuma sonrası etkinliklerde tür farkındalığı kazandırmaya yönelik etkinlik bulunmamaktadır.

Şekil 40: Yİ-UÖİT C1 4. Ünite B Bölümü Okuma Sonrası Etkinlikler

DİL BİLGİSİ

Zarf fiiller

Fiil + -mIş / -(I)yor / -(y)AcAk gibi

Bu zarf-fiil cümleye benzetme anlamı verir.
This form is similar to "as if" in English.
Örnek:
Çocuk ilacını içmiş gibi yapıp çöpe attı.
Metroda annesinin yanında oturan çocuk elindeki kitabı okumuş gibi bir kenara bıraktı.
Şemsiyeni yanına alsana, yağmur yağacak gibi görünüyor.
Kaleci topu tutacak gibi topa uzandı ama gole engel olamadı.
Neden beni anlamıyor gibi davranıyorsun?
Emel ve Gökhan birbirlerini yıllardır tanıyor gibi saatlerdir muhabbet ediyorlar.

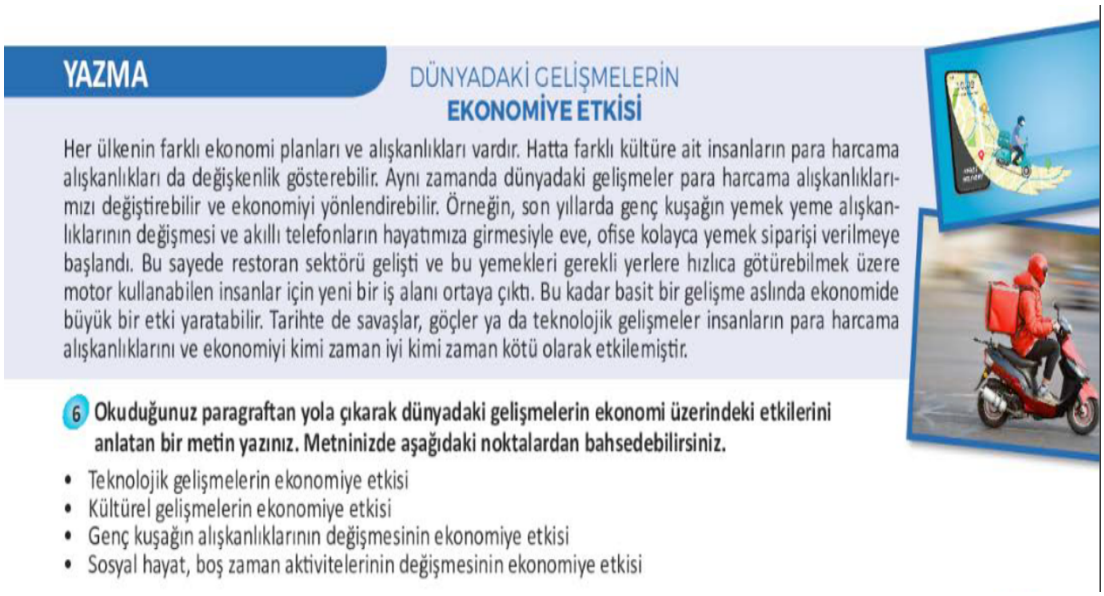
fiil + mIşçAsInA

"-CAsInA" ekiyle kurulmuş zarf-fiil, eklendiği fiildeki hareketin tarzını benzetme yoluyla açıklar. Cümleye "sanki, âdeta" anlamı katar.

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 84

Şekil 40'ta yer alan ve 4B bölümüne ait dil bilgisi öğretiminde "Fiil + -mIş/-(I)yor/-(y)AcAk gibi" ve "Fiil + mIşçAsInA" yapılarının yer aldığı görülmektedir.

Şekil 41: Yİ-UÖİT C1 4. Ünite B Bölümü Yazma Etkinliği

YAZMA

DÜNYADAKİ GELİŞMELERİN
EKONOMİYE ETKİSİ

Her ülkenin farklı ekonomi planları ve alışkanlıkları vardır. Hatta farklı kültüre ait insanların para harcama alışkanlıkları da değişkenlik gösterebilir. Aynı zamanda dünyadaki gelişmeler para harcama alışkanlıklarımızı değiştirebilir ve ekonomiyi yönlendirebilir. Örneğin, son yıllarda genç kuşağın yemek yeme alışkanlıklarının değişmesi ve akıllı telefonların hayatımıza girmesiyle eve, ofise kolayca yemek siparişi verilmeye başlandı. Bu sayede restoran sektörü gelişti ve bu yemekleri gerekli yerlere hızlıca götürebilmek üzere motor kullanabilen insanlar için yeni bir iş alanı ortaya çıktı. Bu kadar basit bir gelişme aslında ekonomide büyük bir etki yaratabilir. Tarihte de savaşlar, göçler ya da teknolojik gelişmeler insanların para harcama alışkanlıklarını ve ekonomiyi kimi zaman iyi kimi zaman kötü olarak etkilemiştir.

6 **Okuduğunuz paragraftan yola çıkarak dünyadaki gelişmelerin ekonomi üzerindeki etkilerini anlatan bir metin yazınız. Metninizde aşağıdaki noktalardan bahsedebilirsiniz.**

- Teknolojik gelişmelerin ekonomiye etkisi
- Kültürel gelişmelerin ekonomiye etkisi
- Genç kuşağın alışkanlıklarının değişmesinin ekonomiye etkisi
- Sosyal hayat, boş zaman aktivitelerinin değişmesinin ekonomiye etkisi

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 85

Şekil 41'de yer alan etkinlik ise 4. ünite B bölümünün yazma etkinliğidir. *"Okuduğunuz paragraftan yola çıkarak dünyadaki gelişmelerin ekonomi üzerindeki etkilerini anlatan bir metin yazınız. Metninizde aşağıdaki noktalardan bahsedebilirsiniz."* yönergesinden hareketle teknolojik, kültürel gelişmelerin; genç kuşağın alışkanlıklarının, sosyal hayat, boş zaman aktivitelerinin değişmesinin ekonomiye etkisi hakkında bir yazının yazılmasının istediği görülmektedir. Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı'na göre yazılması istenen metnin türü "açıklama"dır. Sonuç olarak okuma metninin türü ile yazma etkinliğinde yazılması istenen tür uyumludur ve okuma metni girdi metin olmaya uygundur.

Girdi metin incelendiğinde Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı'nın ilk aşaması olan bağlam geliştirmeye uygun etkinliklerin yer almadığı, metni anlamaya yönelik çoktan seçmeli sorulara yer verildiği görülmektedir. Şekil 41'deki etkinlik incelendiğinde öğrenciyi yazacağı konu hakkında yönlendiren kısa bir giriş paragrafının ve konu başlıklarının verildiği görülmektedir. Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı'nın ikinci aşaması metni modellemenin retorik özellikleri belirlemeye yönelik etkinliklerin yer almadığı görülmektedir.

Yazma etkinliğinden önce 'fiil + -mIş/-(I)yor/-(y)AcAk gibi', 'fiil+ mIşçAsInA' dil yapılarının verildiği ve ilgili dil yapılarının öğretiminin yapıldığı görülmektedir. İlgili yapının "açıklama" türünün dil bilgisi yapılarına uygun olduğu ve yazma etkinliğinde dil görevleri aşamasına yer verildiği belirlenmiştir.

Şekil 41'deki yer alan yazma etkinliğinde ortak müzakere ile iş birliği içinde metin inşa etme aşaması gerçekleştirilmeden dördüncü aşama olan bağımsız inşa aşamasına geçildiği görülmüştür. Değerlendirme aşaması yazma sürecinin bir sonucu değil, parçasıdır ve son aşamasıdır. Metni yazan kişinin yazdığı metinden çıktılar elde edebilmesi ve yazdığı metindeki hataları görüp sonraki yazma süreçlerinde aynı hataları tekrarlamaması için bir değerlendirme mutlaka yapılmalıdır. Şekil 40'taki yazma etkinliği incelendiğinde herhangi bir değerlendirme ölçeği yer almadığı için metinlerin karşılaştırılması ve değerlendirme yapılması aşamasının uygulanmadığı sonucuna varılmıştır.

4.3.11. Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 4. Ünite C Bölümünün Tür Odaklı Yazma Yaklaşımına Göre İncelenmesi ve Yorumlanması

Şekil 42: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 4. Ünite C Bölümü Okuma Metni

OKUMA

KOLAY KAZANIP KOLAY KAYBEDENLER

Şans oyunlarından büyük ikramiye kazananlara talihli demek ne kadar doğru bilemiyoruz. Şans oyunlarından kazandıkları paralar ile hayatı alt üst olmayan bir talihli bile yok. Büyük ikramiyeyi kazandıktan sonra hepsinin hikâyesi acı bir sonla bitiyor. Kimi eşinden ayrılıp çocuklarını terk ediyor, kimi bu kadar yüklü miktardaki parayı nasıl harcayacağını bilemiyor ve iflas ediyor, kimi kendini eğlenceye ve gece hayatına veriyor, kimi öldürülüyor. Hâl böyle olunca başladıkları yere dönmeleri kaçınılmaz oluyor. Birbirlerini tanımayan fakat aynı kaderi paylaşan bu insanların dilinde ortak bir cümle dolaşıyor: "Çok pişmanım!" İşte kazanırken kaybedenler:

Osman Kaplan, Denizli'nin Çivril ilçesinde marangozluk yaparken çeklerini ödeyemediği için önce hapse girdi ve 1999 yılında hapisten çıktıktan iki gün sonra sayısal lotodan 340 milyar kazandı. Kaplan'ın ilk işi, eşinden boşanmak oldu. Ardından 20 milyar lira harcayarak bir şarkıcıyla İzmir'de dillere destan bir nişan yaptı. Ne yazık ki 6 ay sonra ondan da ayrıldı. Şimdi ise, "Hızlı bir hayat yaşadım, param bitti." diyerek yaşadıklarını özetliyor.

Millî Piyango'nun 1990 yılbaşı çekilişinde 1 milyar 250 milyon lira kazanan Adanalı Cem Postacı'nın peşini de aksilikler bir türlü bırakmadı. 1996 yılında oğlunu trafik kazasında kaybetti. Oğlunu kaybettikten sonra emlak işine girdi ve bir süre sonra iflas etti. Postacı'nın işlerinin çok iyi gittiği dönemlerde, hiç tanımadığı kişiler akraba olarak karşısına çıktı. Şimdi ise ona kimse yardım etmiyor. Postacı, "Para mutluluk getirmiyor, yuvam dağıldı, toparlamak için varımı yoğumu harcadım. Eşim beni terk etti. Şimdi bir otomobilim, evim ve emekli maaşım var. Keşke o bileti almasaydım da o para çıkmasaydı. Kazandığım parayla bir kere bile mutlu bir hayat yaşamışlığım olmadı." diyor.

Denizli'nin Sarayköy ilçesine bağlı Tırkaz köyünde kırk yıl önce biletine büyük ikramiye çıkan Mehmet Sarıoğlu, yaşadığı barakada donarak öldü. Hiç evlenmeyen Sarıoğlu'nun hayatı kırk yıl önce aldığı piyango biletine büyük ikramiye çıkmasıyla değişti. Bir anda zengin olan Sarıoğlu, köyünde bir ev yaptı. Ancak, zamanla parası kalmayınca ona komşuları bakmaya başladı. Akrabalarının ne aradığı ne de sorduğu vardı. Sarıoğlu, devletten aldığı yaşlılık maaşıyla geçimini sürdürürken kısa bir süre önce evi yandı. Köylüler aralarında topladıkları paralarla onun için bir baraka yaptırdı. Kimsesi olmayan Sarıoğlu barakasında donarak öldü.

Ayakkabı boyacılığı yapan Mustafa Savgan'ın macerası ise bir kadının kendisine iki lira harçlık vermesiyle başladı. Bu parayla piyango bileti alan Savgan, 1978 yılında on bin lira ikramiye kazandı. Daha sonra 1982'de otuz milyon, 1984'te on beş milyon lira kazanan, bunların yanı sıra aldığı diğer biletlerine de küçük ikramiyeler çıkan 58 yaşındaki Savgan, eşinin ve ailesinin isteklerini karşılamaya çalışırken beş parasız kaldı. Bütün parası bittikten sonra İstanbul'da ayakkabı boyacılığı yapan Savgan'ın hayat hikâyesi "Kaybedebilme Kabiliyeti" isimli bir belgesele konu oldu. Belgeselde Savgan'ın kazandığı paraları nasıl tükettiği kendisi ve esnaf arkadaşları tarafından anlatılıyor.

Büyük ikramiyeyi defalarca kazanıp kaybedenlerden biri de Kudret Şendil. Dört defa büyük ikramiyeyi kazanmasına rağmen tüm parayı harcayıp mesleği olan kâğıt toplayıcılığına geri dönen Sivaslı Kudret Şendil, mahalledekilerin verdiği yardımlarla geçiniyor. Şendil, her defasında kazandığı parayı kısa sürede tüketerek lüks ve gösterişli bir yaşamdan barakaya dönüş yapmış. İlk olarak 1978 yılındaki Milli Piyango'dan on bin lira ikramiye kazanan Şendil, bu parayı gece hayatında bitirmiş. 1999 yılbaşı çekilişi için aldığı biletle yine büyük ikramiyeyi kazanan Şendil, tüm parayı gününü gün ederek kısa sürede bitirmiş. Eski hayatına hızlıca geri dönen Şendil, "İki kere çıktı, üçüncü kez neden olmasın?" diyerek şansını denemeye devam etmiş ve 2004 çekilişinde büyük ikramiye kendisine çıkınca yine eğlence hayatında paraları bitirmiş. Şimdilerde kâğıt toplayıcılığı yaparak para kazanmaya çalışıyor.

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 87

Şekil 42'de a yer alan okuma metni 4. ünite C bölümünün okuma metnidir. Metnin amacı piyangodan para kazanıp hayatı değişen insanların hikâyelerini anlatmaktır. Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı'na göre metnin türü "öyküleme/anlatı"dır.

Şekil 43: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 4. Ünite C Bölümü Dil Bilgisi

DİL BİLGİSİ

-mIş + lIk + iyelik eki var / yok /olmak

Bu kalıp, bir olayın gerçekleşip gerçekleşmediğini aktarmak için kullanılır. Cümleye geçmiş zaman anlamı katar.

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 88

Şekil 43'te yer alan ve 4C bölümüne ait dil bilgisi öğretiminde "-mIş + lIk + iyelik eki var/yok/olmak" yapılarının yer aldığı görülmektedir.

Şekil 44: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 4. Ünite C Bölümü Yazma Etkinliği

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 91

Şekil 44'te yer alan etkinlik 4. ünite C bölümünün yazma etkinliğidir. Aşağıdaki sorulara cevap vererek *"Günümüzde Lüks Yaşamın Sınırları" konulu bir metin yazalım."* yönergesiyle öğrenciden lüks yaşamın ne olduğu ve nasıl olduğu, lüks yaşamın sosyal, ekonomik ve eğitim hayatı üzerindeki etkileri, Türkiye'deki ve öğrencinin kendi ülkesindeki lüks yaşam biçimleri; lüks yaşamın avantajları ve dezavantajları, lüks yaşamın sınırlarının olup olmadığına dair "tartışma" türünde bir metin yazması istenmektedir. Okuma metninin türü ile yazma etkinliğinde yazılması istenen metnin türü uyumlu olmadığı için okuma metni girdi metin olmaya uygun değildir. Girdi olarak metin verilmediği için Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı'nın ilk aşaması olan bağlam geliştirme aşamasına yer verilmediği çıkarımında bulunulmuştur.

Şekil 44 incelendiğinde üç paragraftan oluşan, açıklama türünün retorik özelliklerine yönelik bir plan verildiği ve bu modelden hareketle bir açıklama metninin yazılmasının istendiği görülmektedir. Metnin kaç paragraf olması gerektiği, hangi paragrafta neyden bahsedileceği, metne nasıl bir giriş yapılması gerektiği, metnin nasıl bitirileceği hakkında bir modelleme yapılmıştır. Fakat örnek söz varlıkları, hangi bağlayıcı ve bağdaştırıcı ögelerin kullanılacağı belirtilmemiştir. Sonuç olarak metni modelleme aşamasının iki yönünden biri olan "metin düzeyinde görevler" aşamasına kısmen yer verildiği sonucuna varılmıştır.

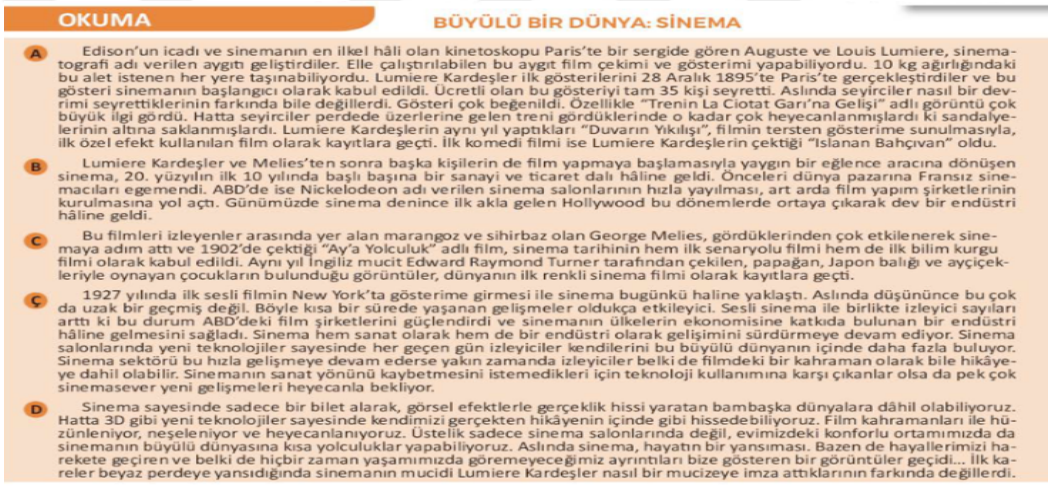
Yazma etkinliğinden önce 'fiil +mIş + lIk + iyelik eki var/yok/olmak' dil yapısının verildiği ve ilgili dil yapılarının öğretiminin yapıldığı görülmektedir. İlgili yapının

"tartışma" türünün dil bilgisi yapılarına uygun olmadığı ve yazma etkinliğinde dil görevleri aşamasına yer verilmediği belirlenmiştir. 'fiil +mIş + lIk + iyelik eki var/yok/olmak' yapısı "anı anlatma" gibi bir türe daha uygun olacaktır.

Şekil 44'te yer alan yazma etkinliğinde ortak müzakere ile iş birliği içinde metin inşa etme aşaması gerçekleştirilmeden dördüncü aşama olan bağımsız inşa aşamasına geçildiği görülmüştür. Şekil 44'te yer alan yazma etkinliğinde herhangi bir değerlendirme ölçeği ya da yönerge yer almadığı için metinlerin karşılaştırılması ve değerlendirme aşamasına yer verilmediği sonucuna varılmıştır.

4.3.12. Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 5. Ünite A Bölümünün Tür Odaklı Yazma Yaklaşımına Göre İncelenmesi ve Yorumlanması

Şekil 45: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 5. Ünite A Bölümü Okuma Metni

OKUMA

BÜYÜLÜ BİR DÜNYA: SİNEMA

A Edison'un icadı ve sinemanın en ilkel hâli olan kinetoskopu Paris'te bir sergide gören Auguste ve Louis Lumiere, sinematografi adı verilen aygıtı geliştirdiler. Elle çalıştırılabilen bu aygıt film çekimi ve gösterimi yapabiliyordu. 10 kg ağırlığındaki bu alet istenen her yere taşınabiliyordu. Lumiere Kardeşler ilk gösterilerini 28 Aralık 1895'te Paris'te gerçekleştirdiler ve bu gösteri sinemanın başlangıcı olarak kabul edildi. Ücretli olan bu gösteriyi tam 35 kişi seyretti. Aslında seyirciler nasıl bir devrimi seyrettiklerinin farkında bile değillerdi. Gösteri çok beğenildi. Özellikle "Trenin La Ciotat Garı'na Gelişi" adlı görüntü çok büyük ilgi gördü. Hatta seyirciler perdede üzerlerine gelen treni gördüklerinde o kadar çok heyecanlanmışlardı ki sandalyelerinin altına saklanmışlardı. Lumiere Kardeşlerin aynı yıl yaptıkları "Duvarın Yıkılışı", filmin tersten gösterime sunulmasıyla, ilk özel efekt kullanılan film olarak kayıtlara geçti. İlk komedi filmi ise Lumiere Kardeşlerin çektiği "Islanan Bahçıvan" oldu.

B Lumiere Kardeşler ve Melies'ten sonra başka kişilerin de film yapmaya başlamasıyla yaygın bir eğlence aracına dönüşen sinema, 20. yüzyılın ilk 10 yılında başlı başına bir sanayi ve ticaret dalı hâline geldi. Önceleri dünya pazarına Fransız sinemacıları egemendi. ABD'de ise Nickelodeon adı verilen sinema salonlarının hızla yayılması, art arda film yapım şirketlerinin kurulmasına yol açtı. Günümüzde sinema denince ilk akla gelen Hollywood bu dönemlerde ortaya çıkarak dev bir endüstri hâline geldi.

C Bu filmleri izleyenler arasında yer alan marangoz ve sihirbaz olan George Melies, gördüklerinden çok etkilenerek sinemaya adım attı ve 1902'de çektiği "Ay'a Yolculuk" adlı film, sinema tarihinin hem ilk senaryolu filmi hem de ilk bilim kurgu filmi olarak kabul edildi. Aynı yıl İngiliz mucit Edward Raymond Turner tarafından çekilen, papağan, Japon balığı ve ayçiçekleriyle oynayan çocukların bulunduğu görüntüler, dünyanın ilk renkli sinema filmi olarak kayıtlara geçti.

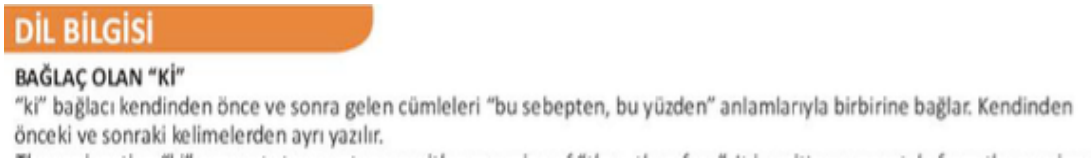
Ç 1927 yılında ilk sesli filmin New York'ta gösterime girmesi ile sinema bugünkü haline yaklaştı. Aslında düşününce bu çok da uzak bir geçmiş değil. Böyle kısa bir sürede yaşanan gelişmeler oldukça etkileyici. Sesli sinema ile birlikte izleyici sayıları arttı ki bu durum ABD'deki film şirketlerini güçlendirdi ve sinemanın ülkelerin ekonomisine katkıda bulunan bir endüstri hâline gelmesini sağladı. Sinema hem sanat olarak hem de bir endüstri olarak gelişimini sürdürmeye devam ediyor. Sinema salonlarında yeni teknolojiler sayesinde her geçen gün izleyiciler kendilerini bu büyülü dünyanın içinde daha fazla buluyor. Sinema sektörü bu hızla gelişmeye devam ederse yakın zamanda izleyiciler belki de filmdeki bir kahraman olarak bile hikâyeye dahil olabilir. Sinemanın sanat yönünü kaybetmesini istemedikleri için teknoloji kullanımına karşı çıkanlar olsa da pek çok sinemasever yeni gelişmeleri heyecanla bekliyor.

D Sinema sayesinde sadece bir bilet alarak, görsel efektlerle gerçeklik hissi yaratan bambaşka dünyalara dâhil olabiliyoruz. Hatta 3D gibi yeni teknolojiler sayesinde kendimizi gerçekten hikâyenin içinde gibi hissedebiliyoruz. Film kahramanları ile hüzünleniyor, neşeleniyor ve heyecanlanıyoruz. Üstelik sadece sinema salonlarında değil, evimizdeki konforlu ortamımızda da sinemanın büyülü dünyasına kısa yolculuklar yapabiliyoruz. Aslında sinema, hayatın bir yansıması. Bazen de hayallerimizi harekete geçiren ve belki de hiçbir zaman yaşamımızda göremeyeceğimiz ayrıntıları bize gösteren bir görüntüler geçidi... İlk kareler beyaz perdeye yansıdığında sinemanın mucidi Lumiere Kardeşler nasıl bir mucizeye imza attıklarının farkında değillerdi.

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 98

Şekil 45'te yer alan metin 5A bölümünün okuma metnidir. Metin, Edison'un icadı olan kinetoskoptan başlayıp üç boyut teknolojisine kadar sinemanın gelişim serüvenini öyküleyici bir dille anlatmaktadır. Metnin amacı sinemanın gelişim serüveni olan tarihsel bir olayı anlatmak olduğu için türler tasnifine göre metnin türü "öyküleme"dir. Metin beş paragraftan oluşmaktadır.

Şekil 46: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 5. Ünite A Bölümü Dil Bilgisi

DİL BİLGİSİ

BAĞLAÇ OLAN "Kİ"

"ki" bağlacı kendinden önce ve sonra gelen cümleleri "bu sebepten, bu yüzden" anlamlarıyla birbirine bağlar. Kendinden önceki ve sonraki kelimelerden ayrı yazılır.

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 99

Şekil 46'da yer alan bölüm 5A bölümünün dil bilgisi öğretimine aittir. İlgili bölümde "ki" bağlacının sebep-sonuç ilişkisi kurma, doğrudan anlatım cümlelerinde bir kişinin sözünü aktarma, yakınma/şikâyet etme/sitem etme anlamında cümle sonuna gelme, "sıfat +ki + ne + sıfat" kalıbı ile cümleye "çok" anlamı katma, "o kadar, öyle, öylesine" kelimeleriyle cümleye "çok" anlamı katma, soru cümlelerinde "kuşku, merak" anlamı katma, "inanmak, düşünmek, bilmek, anlamak" gibi fiillerden sonra açıklama yapma, cümleye "hemen sonra" anlamı katma, cümleye "şart" anlamı katma, yorum yapmak veya kısa bilgi vermek gibi on farklı işlevi öğretilmiştir.

Şekil 47: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 5. Ünite A Bölümü Yazma Etkinliği

YAZMA

9 Sinema bir endüstri midir, sanat mıdır? Bu konudaki fikirlerinizi aşağıdaki görüşlerden alıntılama yaparak aktarınız.

"Sinema ilk etapta teknik bir icat olarak ortaya çıkmıştır. Sinemanın sanatsal anlatım olanakları daha sonra keşfedilmiştir. Işık, renk, kompozisyon, kurgu, ses, görüntü, makyaj, kamera, dekor, oyunculuk gibi özelliklerin yaratıcı bir şekilde kullanılması ile birlikte sinema sanatsal anlamda da keşfedilmiştir. Diğer sanatlara göre gerçeğe yaklaşmadaki becerisi sinemanın ayrı bir özelliğidir. Sinemanın sanat olarak değeri, insanı ve yaşanan gerçekliği dolaysız bir şekilde aktarabilme ve bu gerçekliği değiştirebilme gücünde saklıdır."

Fatma Serdaroğlu (2016) "Sinema neden sanattır? Sinemayı sanat olarak ele alan bir araştırma ne tür bir yaklaşım benimsemelidir?", Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli Dergisi, ss. 113-125.

"Her çağda öncelikli bir sanat biçimi bulunur. Sinema ise 20. yüzyılın sanatıdır."
Andre Bazin, 1966, film eleştirmeni

Sinema bir boş zaman eğlencesidir. Sinema endüstrisi kitlelerin üzerinden para kazanır ve sanatsal bir amaç taşımaz. Sanatın en temel özelliği eleştiri yapabilmesi ve topluma ayna tutabilmesidir. Sinema endüstrisinin temel amacı ise para kazanmaktır bu sebeple insanları eğlendirecek filmler çekmeyi hedefler. Toplumu eleştirmeyi değil onları memnun etmeyi, keyifli vakit geçirtmeyi vaat eder. Bu sebeple sinema bir sanat dalı değildir.
Emre Nergis, "Sinema Üzerine Yorumlar", Sanata Dair Dergisi

Sanat herkese hitap etmelidir. Sanatı anlamak için özel açıklamalara, alt yazıya ihtiyaç olmamalıdır. Picasso'nun tablosunun altına alt yazı yazılmaz ve dünyanın her yerinde Picasso'nun eserlerini görenler bu eserlere bakıp bir şeyler hissedebilir. Sanat tarihi bilmeleri bu eserleri daha iyi anlamalarına yardım edebilir fakat eserleri algılamaları için özel bir yardıma ihtiyaçları yoktur. Sinemada ise bir filmi algılamak için o filmde konuşulan dili bilmeniz gerekmektedir. Perdedeki görüntüler size bir fikir verebilir ama altyazı ya da seslendirme olmadan filmin tamamını anlamanız mümkün olmayacaktır. Bu durumda sinema evrensel değildir. Bu sebeple de sanat değildir. Sinema içinde sanat barındırır ama tamamıyla sanat sayılamaz. Sinema edebiyattan, resimden beslenir. Ancak bu kaynakları içinde bulundurduğu vakit sanatsal özellikler taşır. Kısacası kim ne derse desin bana göre sinema sanat değildir.
(Halit Alıç, Hayata Dair, Deneme Yazıları-Kitap, sayfa:85)

Paragraf 1
Sanat nedir? Bu konu hakkındaki görüşlerinizi yazın ve sinema hakkında genel bilgi verin.

Paragraf 2
Sinemanın endüstri veya sanat olduğuna dair fikirleri yukarıdaki metinlerden alıntı yaparak karşılaştırın.
Örnek: Halit Alıç'a göre sinema sanat değildir fakat Fatma Serdaroğlu bunun aksini söyler.
Andre Bazin'in dediği gibi.....
Emre Nergis bu konuda diyor ki ....

Paragraf 3
Kendi fikrinizi ifade edin ve alıntılar, örnekler ile fikrinizi destekleyin.

Paragraf 4
Bir sonuç paragrafı yazın. Tüm fikirleri kısa cümleler ile özetleyin ve kendi fikrinizi açıkça anlatın.

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 103

Şekil 47'de yer alan etkinlik, 5. ünite A bölümünün yazma etkinliğidir. *"Sinema bir endüstri midir, sanat mıdır? Bu konudaki fikirlerinizi aşağıdaki görüşlerden alıntılama yaparak aktarınız."* yönergesiyle öğrenciden sinemanın sanat mı yoksa endüstri mi olduğuna dair bir "tartışmacı" metin yazması istenmektedir. Dilidüzgün (2021, 74)'e göre tartışmacı metinlerde bir konunun en az iki bakış açısının, görüş ayrılığının olduğu bir düşünce alışverişi vardır. Söz konusu etkinlik için verilen konu

da sinemaya iki farklı bakış açısından bakılmasını istediği için yazılması istenen etkinliğin metin türünün "tartışma" olduğu belirlenmiştir. Okuma metninin türü ile yazma etkinliğinde yazılması istenen metin türü farklı olduğu için okuma metninin girdi metin olamayacağı sonucuna varılmıştır.

Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı girdi metni betimsel çalışmalar yapabilmek için gerekli olarak görmektedir. Tür üzerine yapılacak çalışmalar türün hedef kitlesini, amaçlarını, konusunu, kanala yönelik dil özelliklerini belirlemede önemli rol oynamaktadır. Girdi metnin olmaması ilk adımın uygulanmayacağı anlamına gelmektedir. Şekil 44'te yer alan yazma etkinliğinin girdi metni olmadığı için bağlam geliştirme aşamasının uygulanmadığı görülmektedir

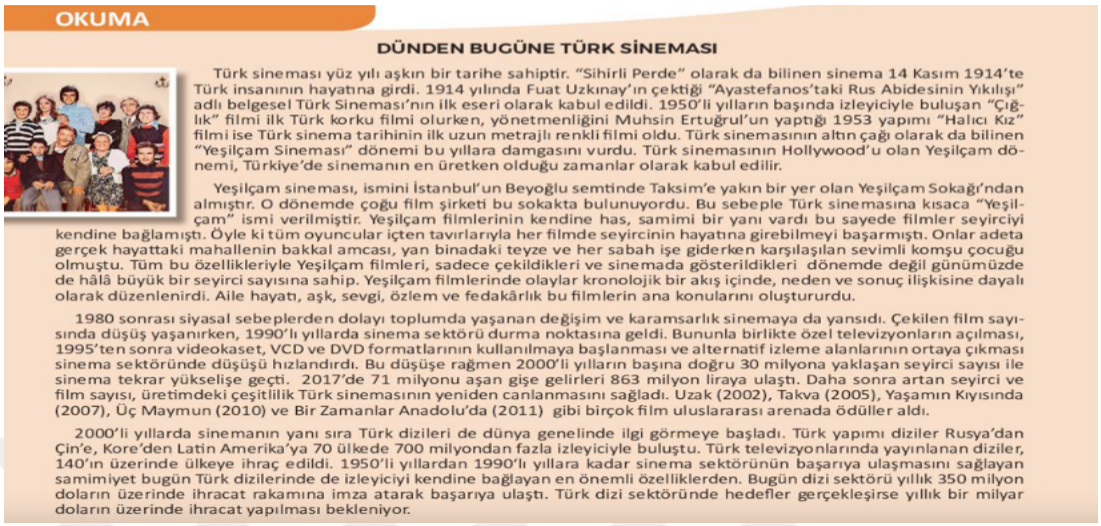
Şekil 47'de yer alan etkinlik incelendiğinde 4 paragraftan oluşan bir metnin yazılmasına, her paragrafta nelerden bahsedileceğine yönelik bir modele yer verildiği görülmektedir. Sonuç olarak metin modelleme aşamasının metin düzeyinde görevler alt aşamasının uygulandığı belirlenmiştir.

Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı'nın ikinci aşaması türe yönelik modellemenin yapılmasıdır ve dil düzeyinde görevler ile metin düzeyinde görevler olmak üzere iki alt aşamadan oluşmaktadır. 5. ünite A bölümü incelendiğinde 'bağlaç olan ki'nin bütün işlevlerinin verildiği görülmektedir. İlgili yapının paragraf 3'te verilen "Emre Nergis bu konuda diyor ki…" örnek cümlesinde kullanıldığı ve bu açıdan düşünüldüğünde dil yapısı düzeyinde çalışmaların işe koşulduğu belirlenmiştir.

Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı metin oluşturma aşamasında yavaş yavaş sorumluluğu öğrenciye verme şeklinde bir yönelim izlemektedir. Bu nedenle bağımsız yazma aşamasından önce öğretmen-öğrenci ve öğrenci-öğrenci iş birliği içerisinde ortak müzakere ile metin inşa etme aşamasını önemli bir aşama olarak görmektedir. Bu aşamada hem dönüt ve düzeltme süreci işletilmekte hem de türle ilgili bilgi boşlukları doldurulmaktadır. Şekil 47'de yer alan yazma etkinliğinde ortak müzakere aşaması uygulanmadan bağımsız inşa aşamasına geçildiği görülmektedir. Döngünün son aşaması metinlerin karşılaştırılması ile değerlendirmenin yapılmasıdır. Şekil 47'de yer alan etkinlikte değerlendirmeye yönelik herhangi bir form ya da yönerge olmadığı için ilgili aşamaya yer verilmediği sonucuna varılmıştır.

4.3.13. Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 5. Ünite B Bölümünün Tür Odaklı Yazma Yaklaşımına Göre İncelenmesi ve Yorumlanması

Şekil 48: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 5. Ünite B Bölümü Okuma Metni

OKUMA

DÜNDEN BUGÜNE TÜRK SİNEMASI

Türk sineması yüz yılı aşkın bir tarihe sahiptir. "Sihirli Perde" olarak da bilinen sinema 14 Kasım 1914'te Türk insanının hayatına girdi. 1914 yılında Fuat Uzkınay'ın çektiği "Ayastefanos'taki Rus Abidesinin Yıkılışı" adlı belgesel Türk Sineması'nın ilk eseri olarak kabul edildi. 1950'li yılların başında izleyiciyle buluşan "Çığlık" filmi ilk Türk korku filmi olurken, yönetmenliğini Muhsin Ertuğrul'un yaptığı 1953 yapımı "Halıcı Kız" filmi ise Türk sinema tarihinin ilk uzun metrajlı renkli filmi oldu. Türk sinemasının altın çağı olarak da bilinen "Yeşilçam Sineması" dönemi bu yıllara damgasını vurdu. Türk sinemasının Hollywood'u olan Yeşilçam dönemi, Türkiye'de sinemanın en üretken olduğu zamanlar olarak kabul edilir.

Yeşilçam sineması, ismini İstanbul'un Beyoğlu semtinde Taksim'e yakın bir yer olan Yeşilçam Sokağı'ndan almıştır. O dönemde çoğu film şirketi bu sokakta bulunuyordu. Bu sebeple Türk sinemasına kısaca "Yeşilçam" ismi verilmiştir. Yeşilçam filmlerinin kendine has, samimi bir yanı vardı bu sayede filmler seyirciyi kendine bağlamıştı. Öyle ki tüm oyuncular içten tavırlarıyla her filmde seyircinin hayatına girebilmeyi başarmıştı. Onlar adeta gerçek hayattaki mahallenin bakkal amcası, yan binadaki teyze ve her sabah işe giderken karşılaşılan sevimli komşu çocuğu olmuştu. Tüm bu özellikleriyle Yeşilçam filmleri, sadece çekildikleri ve sinemada gösterildikleri dönemde değil günümüzde de hâlâ büyük bir seyirci sayısına sahip. Yeşilçam filmlerinde olaylar kronolojik bir akış içinde, neden ve sonuç ilişkisine dayalı olarak düzenlenirdi. Aile hayatı, aşk, sevgi, özlem ve fedakârlık bu filmlerin ana konularını oluştururdu.

1980 sonrası siyasal sebeplerden dolayı toplumda yaşanan değişim ve karamsarlık sinemaya da yansıdı. Çekilen film sayısında düşüş yaşanırken, 1990'lı yıllarda sinema sektörü durma noktasına geldi. Bununla birlikte özel televizyonların açılması, 1995'ten sonra videokaset, VCD ve DVD formatlarının kullanılmaya başlanması ve alternatif izleme alanlarının ortaya çıkması sinema sektöründe düşüşü hızlandırdı. Bu düşüşe rağmen 2000'li yılların başına doğru 30 milyona yaklaşan seyirci sayısı ile sinema tekrar yükselişe geçti. 2017'de 71 milyonu aşan gişe gelirleri 863 milyon liraya ulaştı. Daha sonra artan seyirci ve film sayısı, üretimdeki çeşitlilik Türk sinemasının yeniden canlanmasını sağladı. Uzak (2002), Takva (2005), Yaşamın Kıyısında (2007), Üç Maymun (2010) ve Bir Zamanlar Anadolu'da (2011) gibi birçok film uluslararası arenada ödüller aldı.

2000'li yıllarda sinemanın yanı sıra Türk dizileri de dünya genelinde ilgi görmeye başladı. Türk yapımı diziler Rusya'dan Çin'e, Kore'den Latin Amerika'ya 70 ülkede 700 milyondan fazla izleyiciyle buluştu. Türk televizyonlarında yayınlanan diziler, 140'ın üzerinde ülkeye ihraç edildi. 1950'li yıllardan 1990'lı yıllara kadar sinema sektörünün başarıya ulaşmasını sağlayan samimiyet bugün Türk dizilerinde de izleyiciyi kendine bağlayan en önemli özelliklerden. Bugün dizi sektörü yıllık 350 milyon doların üzerinde ihracat rakamına imza atarak başarıya ulaştı. Türk dizi sektöründe hedefler gerçekleşirse yıllık bir milyar doların üzerinde ihracat yapılması bekleniyor.

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 104

Şekil 48'de yer alan metin 5. ünite B bölümünün okuma metnidir. Dilidüzgün (2021, 71)'e göre açıklayıcı metinlerin amacı bir konu üzerinde ayrıntılı bilgi vermektir. Metin incelendiğinde amacın Türk sinemasının gelişimi hakkında bilgi vermek olduğu görülmektedir. Bu sebeple Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı'na göre metnin türü "açıklama"dır.

Şekil 49: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 5. Ünite B Bölümü Dil Bilgisi

DİL BİLGİSİ

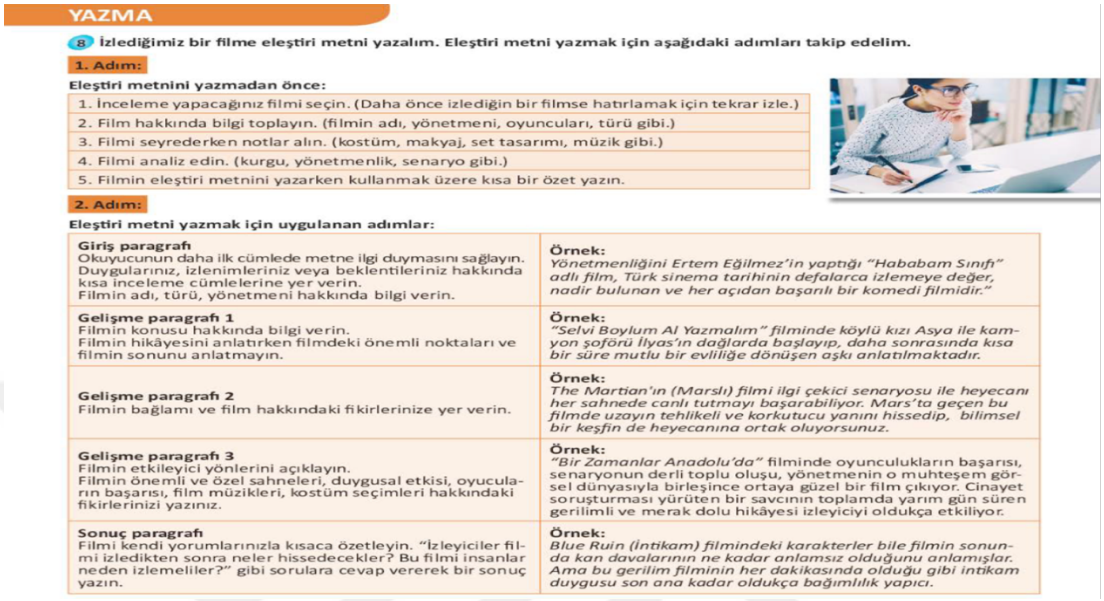
"Ki" İle Öbekleşen Kelimeler

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 105

Şekil 49'da 5B bölümünün dil bilgisi öğretimine aittir. İlgili bölümde "ki" ile öbekleşen "yeter ki, demek ki, nasıl ki, tut ki, kaldı ki, öyle ki, şöyle ki, illaki, nedir ki, ta ki" yapıları verilmiştir. 'Nasıl ki' yapısının "yan cümlenin başına gelerek ana cümledeki eylemle alakalı benzetme yapmak için" kullanıldığı, 'demek ki' yapısının "sebep-sonuç" ilgisi kurmak için kullanıldığı, 'yeter ki' yapısının "amaç-şart" ilgisi kurmak için kullanıldığı, 'tut ki' yapısının "varsayım, olasılık" anlamı kazandırdığı, 'kaldı ki' yapısının "sebep-sonuç" ilgisi kurduğu, 'öyle ki' yapısının "sonuç, benzetme ve abartma" ilgisi kurmak için kullanıldığı; 'şöyle ki' yapısının "sonuç ve açıklama" ilgisi kurduğu, 'illaki' yapısının "ne olursa, hangi şartta olursa olsun, her durumda"

ilgisi kurduğu, ‘nedir ki’ yapısının “küçümseme, önemsizlik, değersizlik” anlamı verdiği ve ‘ta ki’ yapısının “hareketin ve durumun bitme zamanını anlatmak için” kullanıldığı belirtilmiştir.

Şekil 50: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 5. Ünite B Bölümü Yazma Etkinliği

YAZMA

8 İzlediğimiz bir filme eleştiri metni yazalım. Eleştiri metni yazmak için aşağıdaki adımları takip edelim.

1. Adım:

Eleştiri metnini yazmadan önce:

1. İnceleme yapacağınız filmi seçin. (Daha önce izlediğin bir filmse hatırlamak için tekrar izle.)
2. Film hakkında bilgi toplayın. (filmin adı, yönetmeni, oyuncuları, türü gibi.)
3. Filmi seyrederken notlar alın. (kostüm, makyaj, set tasarımı, müzik gibi.)
4. Filmi analiz edin. (kurgu, yönetmenlik, senaryo gibi.)
5. Filmin eleştiri metnini yazarken kullanmak üzere kısa bir özet yazın.

2. Adım:

Eleştiri metni yazmak için uygulanan adımlar:

Giriş paragrafı Okuyucunun daha ilk cümlede metne ilgi duymasını sağlayın. Duygularınız, izlenimleriniz veya beklentileriniz hakkında kısa inceleme cümlelerine yer verin. Filmin adı, türü, yönetmeni hakkında bilgi verin.	**Örnek:** *Yönetmenliğini Ertem Eğilmez'in yaptığı "Hababam Sınıfı" adlı film, Türk sinema tarihinin defalarca izlemeye değer, nadir bulunan ve her açıdan başarılı bir komedi filmidir."*
Gelişme paragrafı 1 Filmin konusu hakkında bilgi verin. Filmin hikâyesini anlatırken filmdeki önemli noktaları ve filmin sonunu anlatmayın.	**Örnek:** *"Selvi Boylum Al Yazmalım" filminde köylü kızı Asya ile kamyon şoförü İlyas'ın dağlarda başlayıp, daha sonrasında kısa bir süre mutlu bir evliliğe dönüşen aşkı anlatılmaktadır.*
Gelişme paragrafı 2 Filmin bağlamı ve film hakkındaki fikirlerinize yer verin.	**Örnek:** *The Martian'ın (Marslı) filmi ilgi çekici senaryosu ile heyecanı her sahnede canlı tutmayı başarabiliyor. Mars'ta geçen bu filmde uzayın tehlikeli ve korkutucu yanını hissedip, bilimsel bir keşfin de heyecanına ortak oluyorsunuz.*
Gelişme paragrafı 3 Filmin etkileyici yönlerini açıklayın. Filmin önemli ve özel sahneleri, duygusal etkisi, oyuculara rın başarısı, film müzikleri, kostüm seçimleri hakkındaki fikirlerinizi yazınız.	**Örnek:** *"Bir Zamanlar Anadolu'da"* filminde oyunculukların başarısı, senaryonun derli toplu oluşu, yönetmenin o muhteşem görsel dünyasıyla birleşince ortaya güzel bir film çıkıyor. Cinayet soruşturması yürüten bir savcının toplamda yarım gün süren gerilimli ve merak dolu hikâyesi izleyiciyi oldukça etkiliyor.
Sonuç paragrafı Filmi kendi yorumlarınızla kısaca özetleyin. "İzleyiciler filmi izledikten sonra neler hissedecekler? Bu filmi insanlar neden izlemeliler?" gibi sorulara cevap vererek bir sonuç yazın.	**Örnek:** *Blue Ruin (İntikam) filmindeki karakterler bile filmin sonunda kan davalarının ne kadar anlamsız olduğunu anlamışlar. Ama bu gerilim filminin her dakikasında olduğu gibi intikam duygusu son ana kadar oldukça bağımlılık yapıcı.*

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 109

Bu sebeple Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı’na göre metnin türü “açıklama”dır. Şekil 50’de yer alan yazma etkinliğinde *“İzlediğimiz bir filme eleştiri metni yazalım. Eleştiri metni yazmak için aşağıdaki adımları takip edelim.”* yönergesiyle Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı’nın türler tasnifine göre öğrenciden “tepki/eleştiri” türünde metin yazması istenmektedir. Derewianka (2003, 137)’ya göre tepki/eleştiri türünün amacı edebî metne veya sanatsal bir yapıta tepki vermektir. Okuma metninin türü ile yazma etkinliğinde yazılması istenen metnin türü farklı olduğu için okuma metninin girdi metin olamayacağı sonucuna varılmıştır. Bu nedenle bağlamı geliştirme etkinliklerine de yer verilemeyecektir.

Şekil 50’de yer alan yazma etkinliğinde yazılması istenen türün adımları, her adımda neler yapılacağı hakkında beş adımlık bir plan verilmiştir. Yazma etkinliğinin ikinci aşamasında ise eleştiri metninin kaç paragraftan oluşması gerektiği (5 paragraf), her paragrafta nelerden bahsedileceği ve nasıl bahsedileceği hakkında örnek paragraflar verilmiştir. Bu nedenlerle metin düzeyinde görevler aşamasına yer verildiği görülmüştür.

5. ünitenin B bölümünde yer alan dil yapıları ‘nasıl ki’, ‘demek ki’, ‘yeter ki’, ‘tut ki’, ‘kaldı ki’, öyle ki’ gibi öbekleşen kelimeler verilmiştir. İlgili yapıların “tepki/eleştiri” türünün dil yapılarına uygun olduğu belirlenmiştir.

Şekil 50’de öğrencilerin iş birliği içinde eleştiri türünde metin yazmasına yönelik herhangi bir yönerge yer almadığı ve “*İzlediğimiz bir filme eleştiri metni yazalım.”* yönergesiyle doğrudan bağımsız yazma aşamasına geçildiği belirlenmiştir. Döngünün son aşaması metinlerin karşılaştırılması ile değerlendirmenin yapılmasıdır. Şekil 49’da yer alan etkinlikte değerlendirmeye yönelik herhangi bir form ya da yönerge olmadığı için ilgili aşamaya yer verilmediği sonucuna varılmıştır.

4.3.14. Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 5. Ünite C Bölümünün Tür Odaklı Yazma Yaklaşımına Göre İncelenmesi ve Yorumlanması

Şekil 51: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 5. Ünite C Bölümü Okuma Metni

OKUMA

TÜRKİYE'NİN İZLEYİCİ PROFİLİ

Günümüzde teknoloji ve medya hizmeti sağlayan çeşitli platformlar sayesinde insanların eğlence alışkanlıkları da değişti. İnsanlar artık neyi, ne zaman ve nasıl izleyeceklerine kendileri karar verebiliyor. İzlemek istedikleri dizi ya da filmi, istedikleri saatte, alt yazılı ya da dublajlı olarak izleyebiliyor. Peki, Türkiye'deki izleyici profili nasıl?

Televizyon izleyicilerini ve diğer platformları kullanan kişileri incelemek için Türkiye genelinde bir araştırma yapıldı. Araştırmaya göre erkeklerin %55'i kadınların ise %45'i her gün televizyon ya da diğer platformlardaki yayınları izliyor. Erkekler günde ortalama üç buçuk saat, kadınlar ise üç saat televizyon izliyor. Araştırmanın diğer bir sonucuna göre ise evli kişiler bekâr kişilere oranla ekran karşısında daha çok vakit geçiriyor. Evli kişilerin %63'ü, bekâr kişilerin %45'i her gün dizi, film ya da diğer programları izliyor.

Araştırma izleyicilerin hangi saatlerde ekran karşısında oldukları konusunda da bilgi veriyor. Verilere göre hafta içi 18.00-21.00 arasında televizyon izleyenlerin oranı %60 iken, bu oran 09.00-12.00 arasında %18'e düşüyor. Bunun pek çok kişinin işe gitmesi ve öğrencilerin okulda olması gibi sebeplerden kaynaklandığı belirtiliyor. Sonuçlara göre insanlar en çok pazar günü ekran karşısında vakit geçiriyor. Dijital platformları kullanan kişilerin %35'i izlediği dizinin tüm bölümlerini bir gün içinde bitirmek için pazar gününü beklediğini söylüyor. Bu platformlardan önce insanlar izledikleri dizinin yeni bölümünü izlemek için bir hafta beklemek zorundaydı.

Meslekler açısından değerlendirildiğinde ise memurların %70'i, emeklilerin %65'i, esnaf-sanatkârların %60'ı, işçilerin %50'si, ev hanımlarının %45'i, işsiz kişilerin %40'ı ve öğrencilerin %35'i günde en az üç ya da dört saat televizyon izliyor.

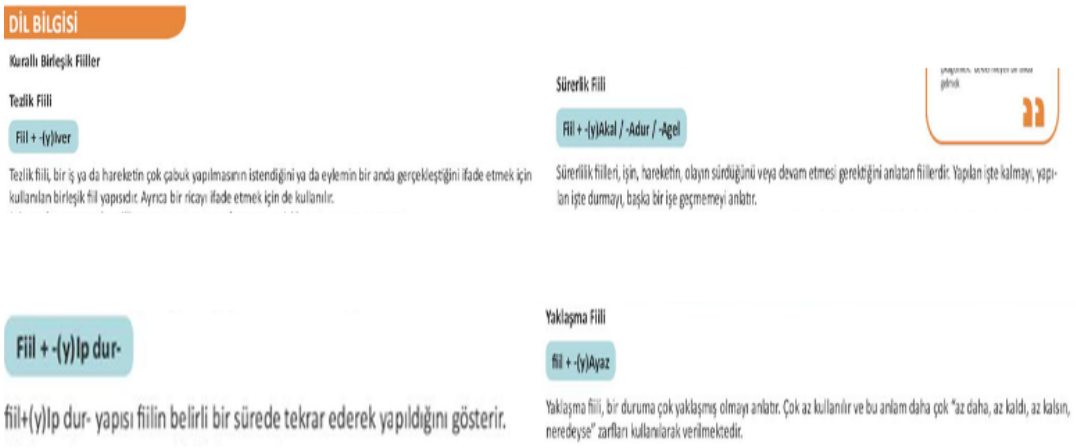
Araştırmadaki kişilere izledikleri program türlerinin neler olduğu da sorulmuş. Sonuçlara göre Türkiye'de en çok haber programları izleniyor. Kişilerin %70'i haber programlarını takip ettiklerini belirtmiş. Haberlerden sonra en çok izlenen programlar ise yerli diziler ve eğlence programları. Araştırmaya katılan kişilerin %55'i yerli dizileri, %45'i ise eğlence programları izlediğini ifade etmiş. İzleyicilerin tercih ettiği diğer programlar ise belgeseller (%40), yabancı sinemalar (%40), Türk filmleri (%35), yarışma programları (%30) ve spor programları (%25). Ekonomi programları (%15), yabancı diziler (%14) ve evlilik programları (%10) ise en az izlenen program türleri arasında yerlerini alıyor. Cinsiyetlere göre program tercihlerine bakıldığında kadınların haber programlarını (%79) ve yerli dizileri (%65), erkeklerin de haber (%75) ve spor programlarını (%51) tercih ettiği görülüyor. İletişim uzmanları dizi ve filmlerdeki izlenme oranlarının yüksek olmasını dizilerde lüks hayatın gösterilmesine bağlıyor. İzleyiciler dizilerdeki kişiler gibi yalıda yaşamıyor, pahalı arabalara binmiyor. Ancak kendilerini dizideki karakterlermiş gibi hayal ederek oradaki gösterişli ve heyecanlı hayatı yaşadıklarını düşünüyorlar.

Sonuç olarak televizyon izleme alışkanlıklarının cinsiyete, medeni duruma, mesleklere göre farklılaştığı görülüyor. Uzmanlar bu oranların gelişen teknolojilerle ve yeni alışkanlıklarımızla birlikte değişeceğini ön görüyor.

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 111

Şekil 51’de yer alan metin 5. ünite C bölümünün okuma metnidir. Okuma metninin amacı istatistiklerle Türkiye’nin izleyici profili hakkında rapor vermek, sonuçların nedenlerini açıklamak ve geleceğe yönelik çıkarımlarda bulunmaktır. Betimsel çalışma yapıldığında “rapor/bilgilendirme” türünde bir metin olduğu belirlenmiştir.

Şekil 52: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 5. Ünite C Bölümü Dil Bilgisi

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 112-113

Şekil 52'de yer alan yapılar 5C bölümünde öğretimi yapılan yapılardır. İlgili bölümde "Fiil + -(y)Iver, Fiil + -(y)AkAl / -Adur / -Agel, Fiil + -(y)Ip dur-, Fiil + (y)Ayaz-" kurallı birleşik fiillerinin öğretimi yapılmaktadır.

Şekil 53: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 5. Ünite C Bölümü Yazma Etkinliği

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 115

Şekil 53'te yer alan yazma etkinliğinin amacı öğrenciye ise bir olayı/durumu anlatan senaryo yazdırmaktır. Bu nedenle yazma etkinliğinde önerilen türün "öyküleme" olduğu belirlenmiştir. Son tahlilde Şekil 51'de yer alan metnin türü ile Şekil 53'te yer alan yazma etkinliğinde yazılması istenen tür uyumlu değildir ve bu nedenle okuma metni girdi metin olmaya uygun değildir. Girdi olarak metin verilmediği için Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı'nın ilk aşaması olan bağlam geliştirme aşamasına yer verilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Şekil 53'tekiyazma etkinliği incelendiğinde senaryoda neler olması gerektiğine dair bir bilgilendirmenin yapıldığı (karakterler, mekânlar, olaylar) görülmektedir. Fakat senaryonun oluşturulma aşamaları hakkında bir bilgilendirme yapılmadığı (metin aşamalarını sıralama, düzenleme, aşamaları adlandırma ve amaçlarını belirleme) görülmektedir. Tüm bunlara bağlı olarak modelleme aşamasının metin düzeyinde görevlere yer almadığı belirlenmiştir.

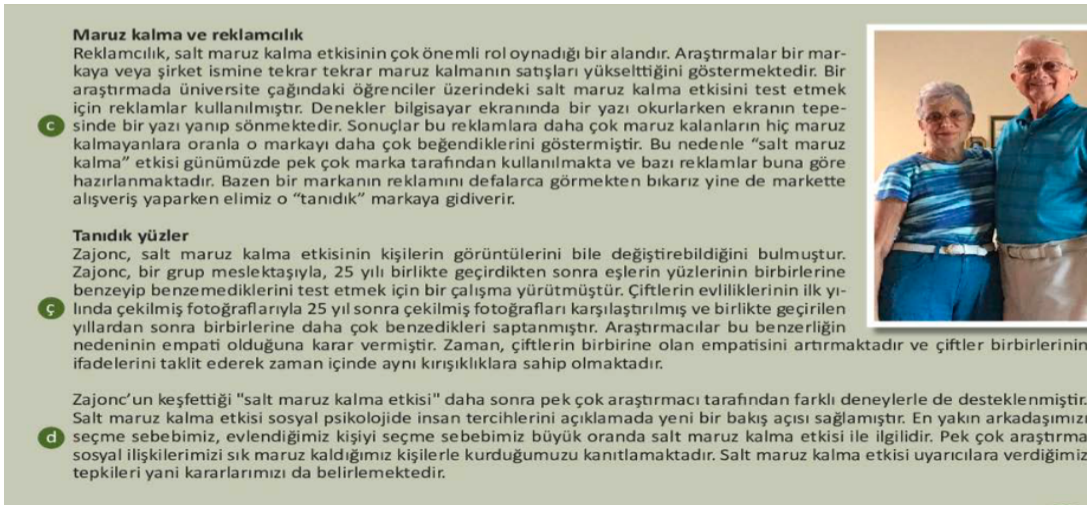
5. ünitenin C bölümünde 'Fiil+ -(y)Iver-', 'Fiil+ -(y)AkAl-/-(y)Adur/-(y)Agel', 'Fiil+ -(y)Ip dur-' 'Fiil+ -(y)Ayaz' biçimbirimlerinin öğretiminin yapıldığı görülmektedir. İlgili yapının "öyküleme" türünün dil bilgisi yapılarına uygun olduğu ve dil düzeyinde görevlere yer verildiği görülmektedir.

Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı'nın en önemli aşamalarından biri de ortak müzakeredir. Bu aşamada öğrencilerin öğretmenleriyle birlikte çalışarak ortak metin üretmeleri istenmekte; dönüt, düzeltme süreçleri işletilmektedir. Şekil 53 incelendiğinde ortak müzakere aşaması uygulanmadan bağımsız inşa aşamasına geçildiği sonucuna varılmıştır.

Şekil 53'te yer alan yazma etkinliğinde öğrencinin değerlendirilmesine yönelik bir bölümün yer almaması (kendini değerlendirme formu, kontrol listesi, öğretmen değerlendirme formu, akran değerlendirme formu) metinleri karşılaştırma aşamasına yer verilmediğini göstermektedir.

4.3.15. Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 6. Ünite A Bölümünün Tür Odaklı Yazma Yaklaşımına Göre İncelenmesi ve Yorumlanması

Şekil 54: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 6. Ünite A Bölümü Okuma Metni

Maruz kalma ve reklamcılık

Reklamcılık, salt maruz kalma etkisinin çok önemli rol oynadığı bir alandır. Araştırmalar bir markaya veya şirket ismine tekrar tekrar maruz kalmanın satışları yükselttiğini göstermektedir. Bir araştırmada üniversite çağındaki öğrenciler üzerindeki salt maruz kalma etkisini test etmek için reklamlar kullanılmıştır. Denekler bilgisayar ekranında bir yazı okurlarken ekranın tepesinde bir yazı yanıp sönmektedir. Sonuçlar bu reklamlara daha çok maruz kalanların hiç maruz kalmayanlara oranla o markayı daha çok beğendiklerini göstermiştir. Bu nedenle "salt maruz kalma" etkisi günümüzde pek çok marka tarafından kullanılmakta ve bazı reklamlar buna göre hazırlanmaktadır. Bazen bir markanın reklamını defalarca görmekten bıkarız yine de markette alışveriş yaparken elimiz o "tanıdık" markaya gidiverir.

Tanıdık yüzler

Zajonc, salt maruz kalma etkisinin kişilerin görüntülerini bile değiştirebildiğini bulmuştur. Zajonc, bir grup meslektaşıyla, 25 yılı birlikte geçirdikten sonra eşlerin yüzlerinin birbirlerine benzeyip benzemediklerini test etmek için bir çalışma yürütmüştür. Çiftlerin evliliklerinin ilk yılında çekilmiş fotoğraflarıyla 25 yıl sonra çekilmiş fotoğrafları karşılaştırılmış ve birlikte geçirilen yıllardan sonra birbirlerine daha çok benzedikleri saptanmıştır. Araştırmacılar bu benzerliğin nedeninin empati olduğuna karar vermiştir. Zaman, çiftlerin birbirine olan empatisini artırmaktadır ve çiftler birbirlerinin ifadelerini taklit ederek zaman içinde aynı kırışıklıklara sahip olmaktadır.

Zajonc'un keşfettiği "salt maruz kalma etkisi" daha sonra pek çok araştırmacı tarafından farklı deneylerle de desteklenmiştir. Salt maruz kalma etkisi sosyal psikolojide insan tercihlerini açıklamada yeni bir bakış açısı sağlamıştır. En yakın arkadaşımızı seçme sebebimiz, evlendiğimiz kişiyi seçme sebebimiz büyük oranda salt maruz kalma etkisi ile ilgilidir. Pek çok araştırma sosyal ilişkilerimizi sık maruz kaldığımız kişilerle kurduğumuzu kanıtlamaktadır. Salt maruz kalma etkisi uyarıcılara verdiğimiz tepkileri yani kararlarımızı da belirlemektedir.

OKUMA

NE KADAR GÖRÜRSENİZ O KADAR SEVERSİNİZ

a 20. yüzyılın ortalarına kadar sosyal bilimciler insan davranışlarını çevresel faktörlere dayandırıyorlardı. Fakat Polonyalı psikolog Robert Zajonc, zihnin işlevlerini de hesaba katmak gerektiğine inanmaktadır. Zajonc'un 1968'de yaptığı önemli bir deney, "salt maruz kalma etkisi"ni keşfetmesine neden oldu. Salt maruz kalma etkisi bir uyarıcının bilinçli bir şekilde ya da bilinçaltı yoluyla kişinin zihnine ulaşmasıdır.

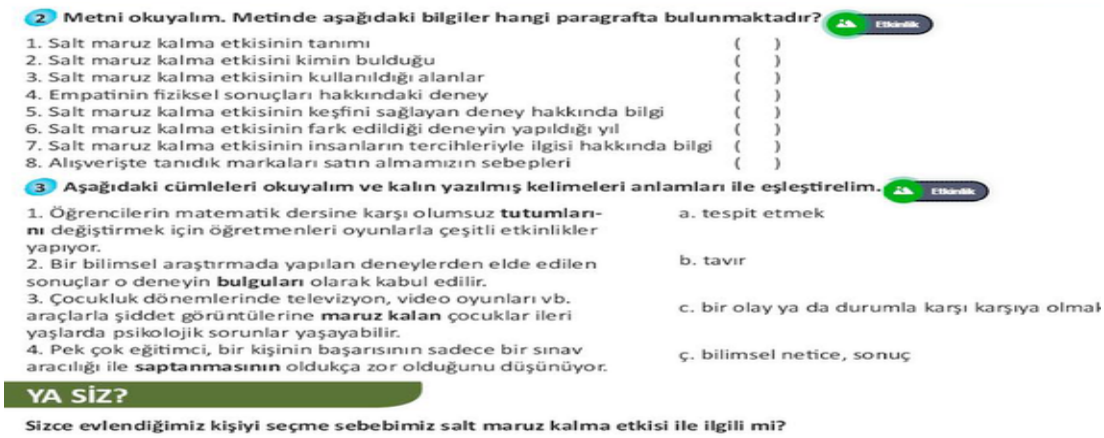
Tanıdıklık deneyleri

b Salt maruz kalmanın ve tanıdıklık deneylerinin bulgularının anlatıldığı Zajonc'un makalesi "Salt Maruz Kalmanın Davranışa Etkileri" 1968'de The Journal of Personality and Social Psychology'de yayımlanmıştır. Bu araştırmada, katılımcılara geometrik şekiller, Çin sembolleri, tablolar ve yüz resimleri gibi görüntüler hızlı ve rastgele gösterilmiştir. Deneklere daha sonra hangi görüntüleri tercih ettikleri sorulduğunda, deneklerin en sık gösterilen görüntüleri seçtikleri ortaya çıkmıştır. Zajonc'un bu araştırmada keşfettiği şey bir kişi bir görüntüye fazla maruz kaldığı zaman ona karşı tutumunun değiştiğidir. Bu araştırmanın sonuçlarına göre bir şeye ne kadar çok maruz kalırsanız ona karşı o kadar bağlılık hissedersiniz. Daha basit bir deyişle, "ne kadar görürseniz o kadar seversiniz".

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 122-123

Şekil 54'te yer alan metin 6. ünite A bölümünün okuma metnidir, metnin amacı maruz kalma etkisi hakkında bilgi vermektir. Bu nedenle metin Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı'nın tasnifine göre "açıklama" türündedir. Metin beş paragraftan oluşmaktadır. 1. paragrafta "maruz kalma etkisi"nin tanımı ve ne olduğuyla ilgili bilgiler verilmektedir. 2. Paragrafta yapılan deneyler hakkında bilgiler ve yapılan deneyin sonuçları paylaşılmaktadır. 3. Paragrafta maruz kalmanın reklamcılık üzerine etkisi hakkında yapılan araştırmalara ve sonuçlarına yer verilmiş, 4. Paragrafta "maruz kalma etkisi"nin kaşifinin yine aynı konuda yaptığı deneyler ve deneylerin sonuçları hakkında bilgi verilmiştir. Aslında 2. ve 3. paragrafta aynı konudan bahsedilmektedir, ikisi de gelişme betimleme paragrafıdır. 5. paragraf ise diğer araştırmacıların yazarın "maruz kalma etkisi" üzerine görüş ve değerlendirmelerinden bahsedilmektedir. Aslında metin 4 paragraftan oluşmakta, Şekil 57'de yer alan yazma etkinliğinin modellemesine kısmen uygun bir metin yer aldığı görülmektedir.

Şekil 55: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 6. Ünite A Bölümü Okuma Sonrası Etkinlikler

2 Metni okuyalım. Metinde aşağıdaki bilgiler hangi paragrafta bulunmaktadır? Etkinlik

1. Salt maruz kalma etkisinin tanımı ( )
2. Salt maruz kalma etkisini kimin bulduğu ( )
3. Salt maruz kalma etkisinin kullanıldığı alanlar ( )
4. Empatinin fiziksel sonuçları hakkındaki deney ( )
5. Salt maruz kalma etkisinin keşfini sağlayan deney hakkında bilgi ( )
6. Salt maruz kalma etkisinin fark edildiği deneyin yapıldığı yıl ( )
7. Salt maruz kalma etkisinin insanların tercihleriyle ilgisi hakkında bilgi ( )
8. Alışverişte tanıdık markaları satın almamızın sebepleri ( )

3 Aşağıdaki cümleleri okuyalım ve kalın yazılmış kelimeleri anlamları ile eşleştirelim. Etkinlik

1. Öğrencilerin matematik dersine karşı olumsuz **tutumları-nı** değiştirmek için öğretmenleri oyunlarla çeşitli etkinlikler yapıyor.
2. Bir bilimsel araştırmada yapılan deneylerden elde edilen sonuçlar o deneyin **bulguları** olarak kabul edilir.
3. Çocukluk dönemlerinde televizyon, video oyunları vb. araçlarla şiddet görüntülerine **maruz kalan** çocuklar ileri yaşlarda psikolojik sorunlar yaşayabilir.
4. Pek çok eğitimci, bir kişinin başarısının sadece bir sınav aracılığı ile **saptanmasının** oldukça zor olduğunu düşünüyor.

a. tespit etmek
b. tavır
c. bir olay ya da durumla karşı karşıya olmak
ç. bilimsel netice, sonuç

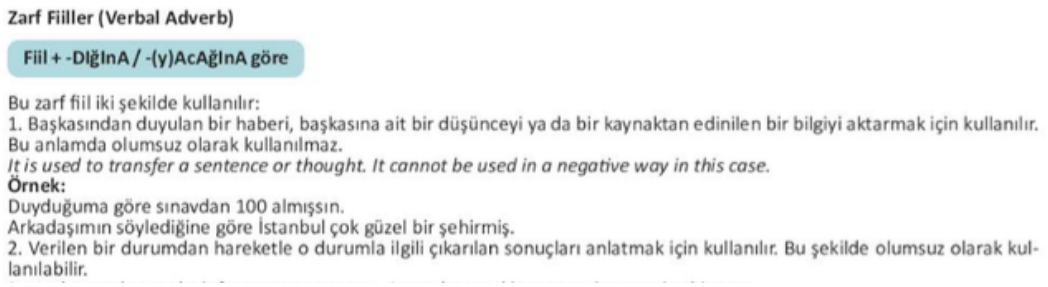
YA SİZ?

Sizce evlendiğimiz kişiyi seçme sebebimiz salt maruz kalma etkisi ile ilgili mi?

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 123

Şekil 55'te yer alan etkinlikler 6A bölümü okuma metninin okuma sonrası etkinlikleridir. Söz konusu etkinlikler incelendiğinde 2. etkinlikte bilgilerin hangi paragrafta yer aldığı sorulmaktadır. 3. etkinlik ise "tutum, bulgu, maruz kalmak, saptamak" kelimelerinin eş anlamlılarının sorulduğu bir kavrama etkinliğidir. "Ya siz?" başlığı altında verilen etkinliğin ise "*Sizce evlendiğiniz kişiyi seçme sebebimiz salt maruz kalma etkisi ile ilgili mi"* yönergesiyle değerlendirmeye yönelik olduğu belirlenmiştir. Görüldüğü üzere Şekil 55'te yer alan okuma sonrası etkinliklerde tür farkındalığı kazandırmaya yönelik etkinlik bulunmamaktadır.

Şekil 56: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 6. Ünite A Bölümü Dil Bilgisi

Zarf Fiiller (Verbal Adverb)

Fiil + -DIğInA / -(y)AcAğInA göre

Bu zarf fiil iki şekilde kullanılır:
1. Başkasından duyulan bir haberi, başkasına ait bir düşünceyi ya da bir kaynaktan edinilen bir bilgiyi aktarmak için kullanılır. Bu anlamda olumsuz olarak kullanılmaz.
It is used to transfer a sentence or thought. It cannot be used in a negative way in this case.
Örnek:
Duyduğuma göre sınavdan 100 almışsın.
Arkadaşımın söylediğine göre İstanbul çok güzel bir şehirmiş.
2. Verilen bir durumdan hareketle o durumla ilgili çıkarılan sonuçları anlatmak için kullanılır. Bu şekilde olumsuz olarak kullanılabilir.

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 124

"Fiil + -DIğInA/ -(y)AcAğInA göre" dil yapılarının öğretildiği Şekil 56'daki dil bilgisi bölümü 6A bölümüne aittir. Dil yapılarının işlevleri "*Başkasından duyulan bir haberi, başkasına ait bir düşünceyi ya da bir kaynaktan edinilen bir bilgiyi aktarmak için kullanma"* ve *"Verilen bir durumdan hareketle o durumla ilgili çıkarılan sonuçları anlatmak için kullanma"* şeklinde açıklanmıştır.

Şekil 57: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 6. Ünite A Bölümü Yazma Etkinliği

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 124

Şekil 57'de yer alan yazma etkinliği ise öğrenciden *"Bir bilim dalı hakkında bilgi veren betimleyici bir metin yazalım. Metni yazarken aşağıdaki konulardan ve açıklamalardan yararlanabilirsiniz."* yönergesiyle sosyoloji, coğrafya, fizik, dilbilim, psikoloji, biyoloji gibi bilim dallarından biri hakkında açıklayıcı metin yazmasını istemektedir. Yönerge yazılması istenen metni "betimleyici" metin olarak tanımlasa da amaç konu hakkında bilgi vermek olduğu için metnin türü "açıklama"dır. Dilidüzgün (2021,71)'a açıklayıcı metnin amacı bir konu üzerinde ayrıntılı bilgi vermek, bazı şeyleri öğretmektir. 6. ünite A bölümünün okuma metninin türü ile yazma etkinliğinde yazılması istenen metnin türü "açıklama"dır ve bu yüzden okuma metni girdi metin olmaya uygundur.

Okuma metninin öncesi, sırası ve sonrası etkinlikleri incelendiğinde metnin hedef kitlesi, hangi sosyal ortamda ortaya çıktığı, konusu, yayınlandığı kanalın özellikleri üzerine herhangi bir betimsel çalışmayı gerektirir mahiyette olmadığı belirlenmiştir. Bu nedenle bağlamı geliştirme aşaması uygulanmamıştır.

Şekil 57'de yer alan yazma etkinliği incelendiğinde açıklama metninin kaç paragraftan oluşacağı, hangi paragrafta (giriş, gelişme 1-2, sonuç) neyden bahsedileceği hakkında bir model verildiği görülmektedir.

Döngünün bir sonraki aşaması olan modelleme aşamasında öğrencilerin türün temel dil bilgisi ve retorik özelliklerini tartışmalarını, keşfetmelerini içeren önemli yapı iskelesi kurmak ve türün özelliklerine odaklanmaları amaçlanmaktadır. Dil yapıları için verilen görevler incelendiğinde 'Fiil+ -DIğInA/ -(y)AcAğInA göre' yapısının; 'tespit et-, tavır, tutum, bulgu, maruz kalma, sapta(n)-' kelimelerinin verildiği, ilgili yapı ve söz varlığının açıklama türüyle uyumlu olduğu tespit edilmiştir.

Döngünün ortak müzakere aşamasında öğretmen kendisiyle paylaşılan metinler için dönüt ve düzeltmeler veren bir rehber olarak hareket etmektedir. Şekil 57'de yer alan yazma etkinliğinde ise öğrencilerin iş birliği içinde beraber çalışmalarına yönelik bir yönergenin yer almadığı ve ortak müzakere aşamasına yer verilmeden *"Bir bilim dalı hakkında bilgi veren betimleyici bir yazalım."* yönergesiyle doğrudan bağımsız inşa aşamasına geçildiği belirlenmiştir. Döngünün son aşaması olan metinlerin karşılaştırılması ve değerlendirilmesi türle ilgili bilgilerinden yararlanmayı ve eleştirel bakabilmeyi teşvik eder. Şekil 57'de yer alan yazma etkinliğinde değerlendirmeye yönelik herhangi bir yönerge ve değerlendirme formunun yer almaması ilgili aşamanın yazma sürecinde işe koşulmadığı sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

4.3.16. Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 6. Ünite B Bölümünün Tür Odaklı Yazma Yaklaşımına Göre İncelenmesi ve Yorumlanması

Şekil 58: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 6. Ünite B Bölümü Okuma Metni

OKUMA

BİTKİLERDEN İLAÇLARA

Gıda ve Tarım Örgütünün 1970'li yıllardaki araştırmasına göre dünyada yaklaşık 21.000 kadar tıbbi bitki bulunmaktadır ve günümüzde kullanılan pek çok ilaç bu bitkilerden üretilmektedir.

Tıbbi bitkilerin kullanımı neredeyse insanlık tarihi kadar eskidir. Arkeolojik kazılara göre M.Ö 3000 yıllarında Sümer, Akad ve Asur medeniyetlerinde farklı bitkiler tedavi amaçlı kullanılmıştır. Dünyaca ünlü hekimlerimiz Lokman Hekim ve İbn-i Sina da çeşitli rahatsızlıkların tedavisinde tıbbi bitkileri kullanmışlardır.

Tıbbi bitkiler, içlerindeki çeşitli kimyasallar sayesinde hastalıkları önler ya da tedavi eder. İlaç üretilirken bitkilerin yaprak, kök, çiçek ve tohum kısımları kullanılır. Türkiye tıbbi bitkiler bakımından dünyadaki en zengin ülkelerden birisidir. Ülkemizde yetişen en önemli tıbbi bitkilerin başında adaçayı, anason, biberiye, defne, ıhlamur, kekik, kırmızı biber, kimyon ve nane gelmektedir. Bu bitkiler kullanılarak farklı ilaçlar üretilmektedir. İlaçlar etkili, güvenli ve kaliteli oldukları kanıtlandıktan sonra tedavide kullanılabilmektedir. Bugün herkesin hayatında en az bir kere kullandığı aspirin, söğüt ağacı kabuklarının ateşi düşürdüğünün fark edilmesiyle keşfedilmiştir. Zamanla bilimdeki gelişmeler sayesinde söğüt ağacından asetil salisilik asit (aspirinin etken maddesi) ayrıştırılarak ilaç haline getirilmiş, bazı hastalıkların tedavisinde denenmiş ve sonrasında insanlara sunulmuştur.

Et yemeklerine, pizzalara, çorbalara, salatalara ve soslara katılan lezzetli bir baharat olan kekik aynı zamanda güçlü bir antiseptiktir. Başka bir deyişle bakteri ve mikropları öldürür. Bu nedenle boğaz enfeksiyonları, ağız yaraları ve mide rahatsızlıklarını tedavi etmek için kullanılan ilaçlarda kekikten elde edilen maddeler kullanılır. Kekik gibi yemeklerde sıklıkla kullanılan bir diğer baharat olan nane, eczacılıkta antiseptik (mikropları öldürücü), anastezik (ağrı kesici), serinletici, ferahlatıcı, sakinleştirici ve ishal önleyici ilaçların yapımında kullanılmaktadır. Papatya çiçeklerinden hazırlanan ilaçların ise yatıştırıcı ve sindirimi kolaylaştırıcı etkileri bulunmaktadır. Papatyadan elde edilen maddelerle diş ağrısını geçiren ve cilt hastalıklarının tedavisinde kullanılan ilaç ve kremler de üretilmektedir. Yıldız şeklinde çiçekleri olan sarı kantaron bitkisi de antidepresan üretiminde kullanılmaktadır çünkü içindeki hiperforin isimli maddenin sedatif (sakinleştirici) etkisi vardır. Bunun yanı sıra uykusuzluk sorununun tedavisinde kullanılan ilaçlarda ve bazı hormon ilaçlarında sarı kantaron bitkisinden elde edilen maddeler bulunmaktadır.

Yukarıda bahsedilen örnekler, bitkilerin ilaç yapımında ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Bitkilerin hastalıkları iyileştirici gücü yüzyıllardır bilinmektedir. Şu anda tedavisi bulunmayan pek çok hastalığın da çaresinin bitkilerde gizli olduğu düşünülmektedir.

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 126

Şekil 58'de yer alan metin 6. ünite B bölümünün okuma metnidir ve metin milattan öncesinden günümüze bitkilerin ilaç olarak ve ilaç yapımında kullanılması hakkında bilgi vermeyi amaçlamaktadır. Bu nedenle metin Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı'nın tasnifine göre "açıklama" türündedir.

Şekil 59: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 6. Ünite B Bölümü Dil Bilgisi

DİL BİLGİSİ

Zarf Fiiller (Verbal Adverb)

Fiil + DIğI takdirde

Bu yapının geldiği yan cümle, temel cümledeki fiilin hangi koşula bağlı olarak gerçekleşeceğini bildirir.

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 127

"Fiil + DIğI takdirde" dil yapısının öğretildiği Şekil 59'daki dil bilgisi bölümü 6B bölümüne aittir. Dil yapısının işlevinin *"şart"* bildirme olduğu belirtilmiştir.

Şekil 60: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 6. Ünite B Bölümü Yazma Etkinliği

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 129

Şekil 60'ta yer alan etkinlik ise 6. ünite B bölümünün yazma etkinliğidir. Etkinlik "*Aşağıdaki sorulardan birini seçerek araştırma yapalım. Tablodan faydalanarak bu konudaki süreçleri anlatan bir metin yazalım."* yönergesiyle bir eşyanın üretim süreci/bir yapının inşa süreci/bir şeyin çalışma prensibi/bir doğa olayının gerçekleşme süreci/bir aracın hareket etme süreci hakkında metin yazılmasını istemektedir. Derewianka (2003, 137)'ya göre birine bir şeyin nasıl yapılacağını/yapıldığını anlatma amacıyla yazılan metinler "işlem/prosedür" türündedir. Şekil 60'ta yer alan yazma etkinliği de öğrenciden bir işlemi anlatmasını istediği için "işlem/prosedür" türündedir. Son tahlilde Şekil 58'de yer alan okuma metninin türü ile Şekil 60'ta yer alan yazma etkinliğinde yazılması istenen metnin türü uyumlu değildir ve bu nedenle okuma metni girdi metin olmaya uygun değildir. 6. Ünite B bölümünde yazma etkinliğine girdi olabilecek metin olmadığı için bağlamı geliştirme aşamasının uygulanamayacağı sonucuna ulaşılmıştır. Şekil 60'ta yer alan yazma etkinliği incelendiğinde metnin kaç paragraftan oluşacağı, hangi paragrafta (giriş, gelişme 1sonuç) neyden bahsedileceği hakkında bir model verildiği görülmektedir.

Şekil 59'daki dil yapıları için verilen görevler incelendiğinde 'Fiil+ -DIğI takdirde' yapısının verildiği, ilgili yapının "işlem/prosedür" türüne uygun olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 60'ta yer alan yazma etkinliğinde ise öğrencilerin iş birliği içinde beraber çalışmalarına yönelik bir yönergenin yer almadığı ve ortak müzakere aşamasına yer verilmeden *"Tablodan faydalanarak bu konudaki süreçleri anlatan bir metin yazalım."* yönergesiyle doğrudan bağımsız inşa aşamasına geçildiği belirlenmiştir. Şekil 60'ta yer alan yazma etkinliğinde değerlendirmeye yönelik herhangi bir yönerge ve değerlendirme formunun olmaması yazma sürecinde metinlerin karşılaştırılması ve değerlendirme aşamasına yer verilmediğini göstermektedir.

4.3.17. Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 6. Ünite C Bölümünün Tür Odaklı Yazma Yaklaşımına Göre İncelenmesi ve Yorumlanması

Şekil 61: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 6. Ünite C Bölümü Okuma Metni

OKUMA

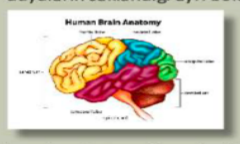
İNSAN BEYNİNİN YAPISI ÜZERİNE

Beyin; 1,200 gramdan biraz daha ağır, yapışkan, kafatası içinde yer alan, gri renkli, iki yarım küreden oluşan bir organdır. Bu iki yarım küre beynin sağ ve sol yarım küresi olarak adlandırılır. Beynin sağ yarım küresi vücudun sol tarafını, sol yarım küresi de vücudun sağ tarafını yönetir. Yetişkin bir insan beyninin %78'i sudan, %10'u yağdan ve %8'i de proteinden oluşmaktadır. Beyin, insan vücudunun merkezî sinir sistemini kontrol eder ve insan vücudundaki tüm işlevleri düzenler. Bu organ hem kalp atışı, nefes alma gibi istemsiz eylemleri hem de düşünmek, karar vermek gibi daha karmaşık olan istemli eylemleri yönetir.

Beynimizde 100 milyar kadar sinir hücresi yani nöron bulunur. Nöronlar bir gövde, bir çekirdek, dendrit ve akson denilen parçalardan oluşur. Dendritler, ağaç dallarına benzer yapıdadır ve nöronlar arasındaki elektrokimyasal uyarıların iletilmesini sağlar. Akson ise nöronlar arasında bilgi aktarımını sağlayan bir uzantıdır. Nöronlar, dendrit adı verilen dallar aracılığıyla başka bir nörondan bilgiler alır. Bu bilgiler, nöronların içinde işlemlenir ve aksonlar ile diğer bir nörona aktarılır. Bu işlem bir gün içinde milyarlarca kez, durmaksızın uykuda bile devam eder. Algılama, hatırlama, hissetme ve karar verme gibi yaşamsal faaliyetleri sürdürmemizi sağlar.

Beyinde beyin sapı, limbik sistem ve neokorteks olmak üzere üç ana bölüm vardır. Beyin sapı nefes alma, kalp atışı, refleksler ve tepkiler yani yaşamla ilgili temel işlevleri kontrol eder. Başka bir deyişle içgüdüsel davranışlarımızın merkezidir. Limbik sistem mutluluk, memnuniyet, neşe, heyecan, üzüntü, kırgınlık, kıskançlık gibi duygularımızı kontrol eder. Neokorteks ise düşüncenin merkezidir. Görme, işitme, konuşma, düşünme gibi üst düzey zihinsel işlevleri yönetir. Neokorteks bölümünde duyuların saklandığı ayrı bölümler yani loplar vardır. Beyinde beş ayrı lop bulunur ve bu lopların her birinin farklı görev ve işlevleri vardır. Bu loplar: Frontal (ön) lop, parietal (yan) lop, oksipital (arka) lop, temporal (şakak) lop ve serebellum (beyincik) olarak adlandırılır.

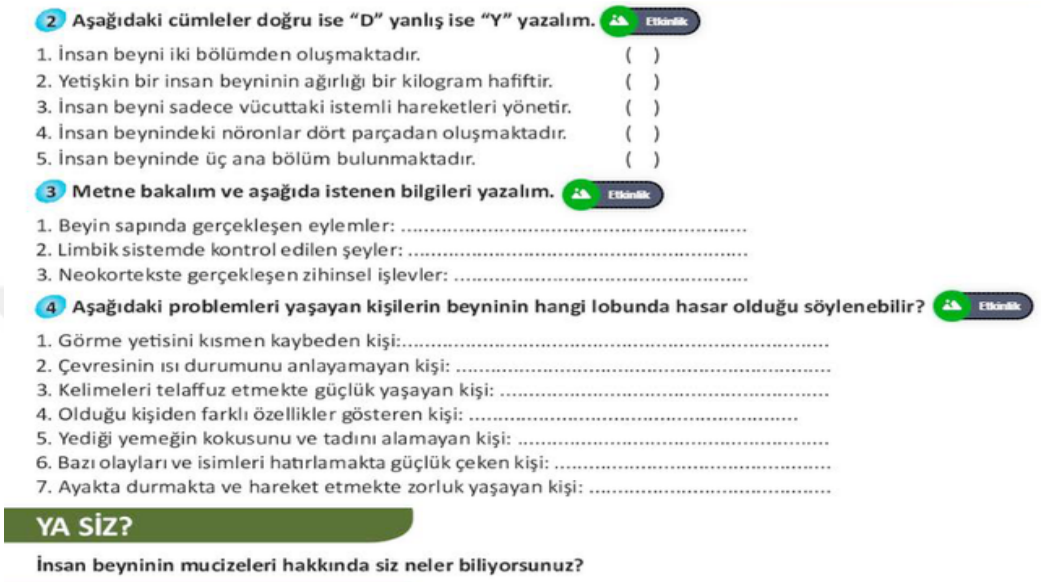
Frontal lop beynin ön bölümündedir. Frontal lop kişiliğin ve karakterin oluşmasından sorumlu bir bölgedir. Bu bölgenin zarar görmesi durumunda ruh hâli ve davranışlarda değişiklik olabilir. Parietal lop, frontal lobun arkasında bulunur. Sıcaklık, soğukluk, basınç, dokunma, tat alma gibi duyulardan sorumludur. Burada oluşan beyin hasarları kollar ve bacaklar başta olmak üzere vücudun bazı yerlerinde ağrılara hatta felce sebep olabilir. Oksipital lop ise görme duyusuyla ilgili bilgilerin işlendiği loptur. Beynin arka tarafında bulunan bu lobun zarar görmesi durumunda kısmi ya da tam görme kaybı yaşanabilir. Temporal lop, sağ ve sol kulağın üst kısmında yer alır. Bu lop duyma, koku alma ve konuşmadan sorumludur. Bu bölgedeki hasarlar genellikle konuşma ve hafıza problemlerine sebep olur. Son olarak serebellum lobu duyu organlarından gelen bilgilerle hareketi ilişkilendirir. Bu lop özellikle dengenin sağlanmasında önemli rol oynar.

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 130

Şekil 61'de yer alan metin 6. ünite C bölümünün okuma metnidir ve metinde beyin, beynin bölümleri ve bölümlerinin işlevleri hakkında bilgi vermek amaçlanmaktadır. Metin bir konu hakkında bilgi verme amacı taşıdığı için Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı'nın türler tasnifine göre "açıklama" türündedir. Okuma metni üzerine detaylı inceleme yapıldığında ise 4 paragraftan oluştuğu, 1. paragrafta beynin tanımı, hangi bölümlerden oluştuğu ve hangi işlevleri yerine getirdiğine yönelik bir giriş yapılmıştır. 2. paragrafta nöronlar ve nöronların nasıl çalıştığına dair bilgiler verilmiş,

3. paragrafta beynin üç ana bölümü ve görevleri hakkında bilgi verilmiş, 4. Paragrafta beynin lopları hakkında bilgi verilmiştir. Sonuç olarak metin 1 giriş, 3 gelişme paragrafından oluşmuş fakat sonuca bağlanmamıştır. Metnin yapısının Şekil 64'te verilen açıklama türünün modeline uygun olmadığı görülmüştür.

Şekil 62: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 6. Ünite C Bölümü Okuma Sonrası Etkinlikler

2 Aşağıdaki cümleler doğru ise "D" yanlış ise "Y" yazalım. Etkinlik

1. İnsan beyni iki bölümden oluşmaktadır. ( )
2. Yetişkin bir insan beyninin ağırlığı bir kilogram hafiftir. ( )
3. İnsan beyni sadece vücuttaki istemli hareketleri yönetir. ( )
4. İnsan beynindeki nöronlar dört parçadan oluşmaktadır. ( )
5. İnsan beyninde üç ana bölüm bulunmaktadır. ( )

3 Metne bakalım ve aşağıda istenen bilgileri yazalım. Etkinlik

1. Beyin sapında gerçekleşen eylemler: .....
2. Limbik sistemde kontrol edilen şeyler: .....
3. Neokortekste gerçekleşen zihinsel işlevler: .....

4 Aşağıdaki problemleri yaşayan kişilerin beyninin hangi lobunda hasar olduğu söylenebilir? Etkinlik

1. Görme yetisini kısmen kaybeden kişi:.....
2. Çevresinin ısı durumunu anlayamayan kişi: .....
3. Kelimeleri telaffuz etmekte güçlük yaşayan kişi: .....
4. Olduğu kişiden farklı özellikler gösteren kişi: .....
5. Yediği yemeğin kokusunu ve tadını alamayan kişi: .....
6. Bazı olayları ve isimleri hatırlamakta güçlük çeken kişi: .....
7. Ayakta durmakta ve hareket etmekte zorluk yaşayan kişi: .....

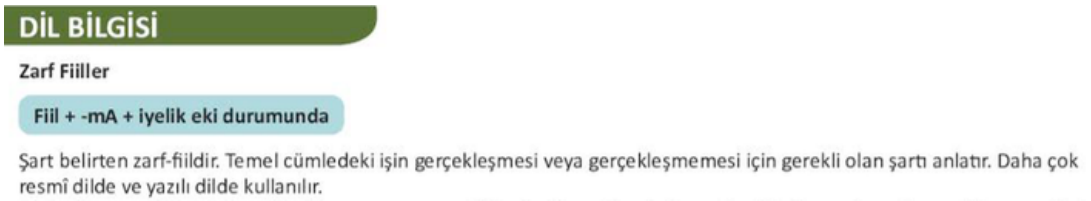
YA SİZ?

İnsan beyninin mucizeleri hakkında siz neler biliyorsunuz?

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 131

Şekil 62'de yer alan etkinlikler 6C bölümü okuma sonrası etkinlikleridir. Söz konusu etkinlikler incelendiğinde 2. etkinliğin istenilen bilgilerin yazılmasına yönelik bir hatırlama basamağı etkinliği olduğu görülmektedir. 3. etkinlik hangi bitkinin hangi hastalığa iyi geldiğini belirlemeye yönelik hatırlama ve 4. Etkinlik de metinde hangi konulardan bahsedildiğini belirlemeye yönelik hatırlama etkinliğidir. "Ya siz?" başlığı altında verilen etkinliğin ise "*Farklı rahatsızlıkları tedavi ettiğini bildiğiniz bitkiler var mı?"* yönergesiyle uygulamaya yönelik olduğu belirlenmiştir. Görüldüğü üzere Şekil 62'de yer alan okuma sonrası etkinliklerde tür farkındalığı kazandırmaya yönelik etkinlik bulunmamaktadır.

Şekil 63: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 6. Ünite C Bölümü Dil Bilgisi

DİL BİLGİSİ

Zarf Fiiller

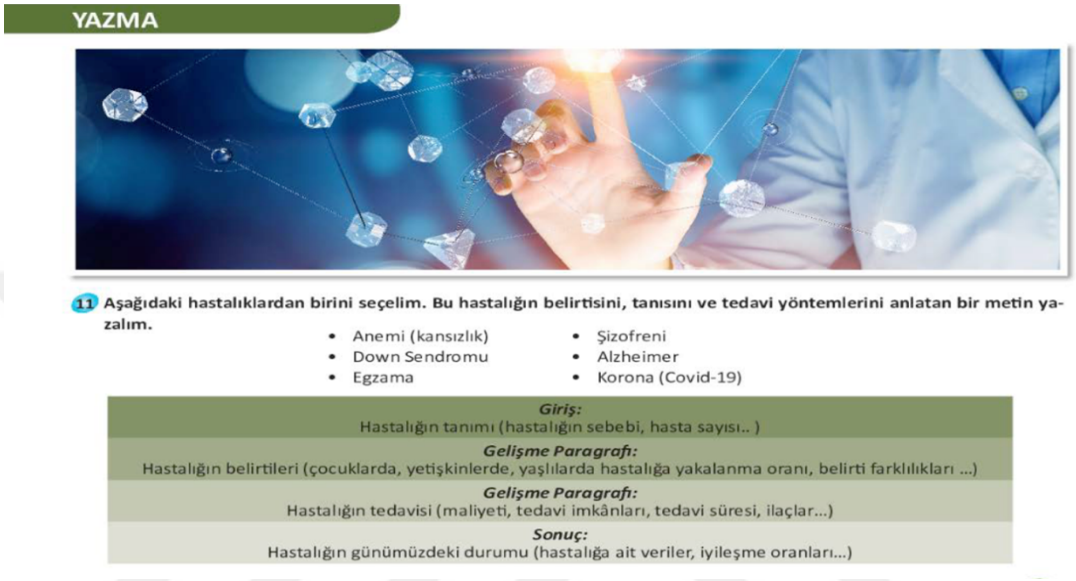
Fiil + -mA + iyelik eki durumunda

Şart belirten zarf-fiildir. Temel cümledeki işin gerçekleşmesi veya gerçekleşmemesi için gerekli olan şartı anlatır. Daha çok resmî dilde ve yazılı dilde kullanılır.

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 131

"Fiil + -mA + iyelik eki durumunda" dil yapısının öğretildiği Şekil 63'teki dil bilgisi bölümü 6C bölümüne aittir. *"Şart bildiren zarf-fiildir. Temel cümledeki işin gerçekleşmesi veya gerçekleşmemesi için gerekli olan şart anlatır."* şeklinde işlevi verilen dil yapısının resmî ve yazılı dilde kullanıldığı belirtilerek kullanım boyutu hakkında bilgi verilmiştir.

Şekil 64: Yİ-UÖİT Ders Kitabı C1 6. Ünite C Bölümü Yazma Etkinliği

Kaynak: Yİ-UÖİT, 2021, s. 133

Şekil 64'te yer alan etkinlik 6. ünite C bölümünün yazma etkinliğidir ve *"Aşağıdaki hastalıklardan birini seçelim. Bu hastalığın belirtisini, tanısını ve tedavi yöntemlerini anlatan bir metin yazalım."* yönergesiyle anemi, down sendromu, egzama, şizofreni, alzheimer, korona gibi hastalıkların herhangi biri hakkında bilgi veren bir metin yazılması istenmektedir. Dilidüzgün (2021,71)'a açıklayıcı metnin amacı bir konu üzerinde ayrıntılı bilgi vermek, bazı şeyleri öğretmektir. Şekil 61'de yer alan metnin türü "açıklama"dır. 6. ünite C bölümünün okuma metninin türü ile yazma etkinliğinde yazılması istenen metnin türü "açıklama"dır ve bu yüzden okuma metni girdi metin olmaya uygundur.

Okuma metninin öncesi, sırası ve sonrası etkinlikleri incelendiğinde metnin hedef kitlesi, hangi sosyal ortamda ortaya çıktığı, konusu, yayınlandığı kanalın özellikleri üzerine bağlamı geliştirmeye yönelik betimsel çalışmanın yapılmadığı; okuma metninin anlamaya yönelik Doğru/Yanlış, açık uçlu soruların yer aldığı görülmektedir.

Şekil 64'te yer alan yazma etkinliği incelendiğinde yazılacak metnin kaç paragraf olacağı, hangi paragrafta nelerden bahsedileceği hakkında modele yer verildiği

görülmektedir. Dil yapıları için verilen görevler incelendiğinde 'Fiil+ -mA + iyelik eki durumunda" yapısının verildiği ve ilgili yapının açıklama türüyle uyumlu olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 64'te yer alan yazma etkinliğinde ise öğrencilerin iş birliği içinde beraber çalışmalarına yönelik bir yönergenin yer almadığı ve ortak müzakere aşamasına yer verilmeden *"Aşağıdaki hastalıklardan birini seçelim. Bu hastalığın belirtisini, tanısını ve tedavi yöntemlerini anlatan metin bir metin yazalım."* yönergesiyle doğrudan bağımsız inşa aşamasına geçildiği belirlenmiştir.

Şekil 64'te yer alan yazma etkinliğinde değerlendirmeye yönelik herhangi bir yönerge ve değerlendirme formunun olmaması yazma sürecinde metinlerin karşılaştırılması ve değerlendirme aşamasına yer verilmediğini göstermektedir.

4.4. Yİ-UÖİT Türkçe Ders Kitabı C1 Yazma Etkinliklerinde Tür Odaklı Yazma Yaklaşımının Aşamalarının Varlığı

Etkinliklerde Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı'nın aşamalarının hangilerine yer verildiği Tablo 11'de verilmiştir. Bu tabloda ilgili aşama yer alıyorsa "+" işaretiyle, yer almıyorsa "-" işaretiyle gösterilmiştir.

Tablo 11: Yazma Etkinliklerinin Tür Odaklı Yazma Yaklaşımının Aşamalarına Uygunluğu

Etkinlik Adı	Girdi Metin	Bağlamı Geliştirme	Modelleme		Müzakere	Bağımsız İnşa	Karşılaştırma ve Değerlendirme
			Metin düzeyinde görevler	Dil yapıları			
1A. Yazma Etkinliği: Zamanı Ölçmek	+	−	+	+	−	+	−
1B. Yazma Etkinliği: Zaman Yönetimi	+	−	+	−	−	+	−

1C. Yazma Etkinliği: Geçmişten Bir Sayfa: Anılar	+	−	+	+	−	+	−
2A. Yazma Etkinliği: Hikâye Yazma	−	−	+	+	−	+	−
2B. Yazma Etkinliği: Aşk Mektubu Yazma	+	−	−	−	−	+	−
2C. Yazma Etkinliği: Şiir Yazma	Tür odaklı yazma yaklaşımının türler tasnifinde şiir yer almadığı için araştırmaya dahil edilmemiştir.						
3A. Yazma Etkinliği: Dilekçe Yazma	+	−	−	+	−	+	−
3B. Yazma Etkinliği: Özgeçmiş formu doldurma	−	−	+	− (Belirgin bir yapı yok.)	−	+	−
3C. Yazma Etkinliği: Hak ve yasaklar	+	−	+	+	−	+	−

hakkında yazma							
4A. Yazma Etkinliği: Tasarruf Etme Yöntemleri	−	−	+	−	−	+	−
4B. Yazma Etkinliği: Dünyadaki Gelişmelerin Ekonomiye Etkisi	+	−	−	+	−	+	−
4C. Yazma Etkinliği: Günümüzde Lüks Yaşamın Sınırları	−	−	+	−	−	+	−
5A. Yazma Etkinliği: Sinema endüstrimidir? Sanatmıdır?	−	−	+	+	−	+	−
5B Yazma Etkinliği: Film Eleştirisi Yazma	−	−	+	+	−	+	−

5C. Yazma Etkinliği: Senaryo Yazma	−	−	−	+	−	+	−
6A. Yazma Etkinliği: Betimleyici Metin Yazma	+	−	+	+	−	+	−
6B. Yazma Etkinliği: Süreç Anlatan Metin Yazma	−	−	+	+	−	+	−
6C. Yazma Etkinliği: Hastalıklar	+	−	+	+	−	+	−

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç, Tartışma

Çalışma kapsamında incelenen Yİ-UÖİT C1 Ders Kitabı 6 ana bölüm ve üçer alt bölümden oluşmaktadır. Her alt üniteye okuma becerisiyle başlandığı; sıralamanın genel olarak okuma, dil bilgisi, dinleme, yazma ve konuşma şeklinde yapıldığı görülmüştür. Diğer ünitelerden farklı olarak 1B, 4B, 5A, 6B ve 6C alt bölümlerinde ise dinleme becerisinden sonra konuşma ve en son olarak yazma becerisine yer verildiği görülmüştür. Bütün ünitelerden farklı olarak 6A bölümünde sıralamanın okuma, dil bilgisi, yazma, dinleme ve konuşma olduğu belirlenmiştir.

17 okuma metninden 2B bölümünde yer alan metnin hem öyküleme/anlatı hem de tepki verme (mektup) türüne örnek verildiği görülmüştür. Okuma metinlerinden 6 tanesi öyküleme/anlatı, 2 tanesi rapor, 7 tanesi açıklama, 1 tanesi tepki verme, 2 tanesi prosedür/işlem türüne yöneliktir. 2C bölümündeki okuma metni Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı'nın türler tasnifinde şiir yer almadığı için araştırmanın kapsamı dışında bırakılmıştır. Bulgulardan hareketle okuma metinlerinde en çok açıklama türüne yer verildiği, tartışma türüne yer verilmediği ve son tahlilde türlerin dağılımında dengesizliğin olduğu sonucuna varılmıştır. Tiryaki ve Bilgili (2020) TOYY'a göre Yedi İklim ve Yeni İstanbul C1 (2013) kitabında yer alan okuma metinlerinin türleri üzerine yaptıkları çalışmada açıklama (makale) türüne daha fazla yer verildiği sonucuna varmışlardır. Sonuçta yapılan çalışma araştırmayı desteklemektedir.

17 yazma etkinliğinden 4 tanesinin öyküleme/anlatı, 2 tanesinin rapor, 5 tanesinin açıklama, 3 tanesinin tepki verme, 1 tanesinin prosedür/işlem, 2 tanesinin tartışma türünü yazmaya yönelik öneride bulunulmuştur. 2C bölümündeki yazma etkinliği ise (şiir yazma) ise Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı'nın tür tasnifinde yer almadığı için incelemeye dahil edilmemiştir. Bulgulardan hareketle yazma etkinliklerinde en çok açıklama türünün yazımına yönelik etkinliklerine yer verildiği ve son tahlilde türlerin dağılımında bir eşitsizliğin olduğu sonucuna varılmıştır. Tiryaki ve Bilgili (2020) TOYY'a göre Yedi İklim ve Yeni İstanbul C1 (2013) kitabında yer alan yazma

etkinliklerinde yazılması beklenen türün açıklama (deneme) olduğu sonucuna varmışlardır ve buldukları bu sonuç araştırmayı desteklemektedir.

Yazma etkinlikleri Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı'nın aşamalarına göre incelendiğinde ise araştırma kapsamına alınan 17 etkinlikten 9 tanesinde girdi olarak örnek metnin verildiği, hiçbir etkinlikte bağlam geliştirme, ortak müzakere, metinleri karşılaştırma ve değerlendirme aşamasına yer verilmediği; 12 etkinlikte metin düzeyinde, 13 etkinlikte dil düzeyinde çalışmalara, etkinliklerin tümünde bağımsız inşa aşamasına yer verildiği görülmüştür.

Bulgular değerlendirildiğinde okuma metninin türü ile yazma etkinliklerinde yazılması istenen türler arasında bir uyumun bulunmasına dikkat edildiği ve 9 etkinlikte girdi metne yer verildiği sonucuna varılmıştır. Tiryaki ve Bilgili (2020) yaptıkları çalışmada Yedi İklim kitabında uyumluluğun %37,5, Yeni İstanbul'da ise %22,22 olduğunu belirtmişlerdir. Söz konusu çalışma ulaşılan sonuçları desteklemektedir. 2B bölümünde yer alan okuma metni hem öyküleme/anlatı türünün özelliklerine sahipken mektuplardan alıntılar içermektedir. İlgili bölümde yer alan yazma etkinliği ise "*Okuma metnindeki aşk mektuplarından yararlanarak ve aşağıdaki durumlardan birini seçerek edebî bir dille aşk mektubu yazalım."* şeklinde bir yönerge ile öğreniciyi okuma metnine yönlendirmektedir. Metin iki türün de özelliklerini barındırması nedeniyle zihin karışıklığına neden olacak ve girdi metnin verilmesi anlamsız hâle gelecektir.

Bulgulara göre 12 etkinlikte metnin nasıl yazılacağına, hangi paragrafta hangi konudan bahsedileceğine dair modeller verilmiştir. Fakat girdi metinler incelendiğinde metinlerin bazılarının verilen modele uygun olmadığı görülmüştür. Girdi olarak verilen metin modele uygun olmadığı takdirde metin işlevini kaybedecektir.

Çalışma kapsamında okuma sonrası etkinliklerinin bağlamı geliştirmeye yönelik olup olmadığı incelenmiştir. Buna göre hiçbir okuma sonrası etkinliğin tür farkındalığını kazandırmaya uygun olmadığı ve okuma sonrası etkinliklerin sadece metni anlama odaklı olduğu belirlenmiştir. Türün hangi amaca hizmet ettiği, metnin hedef kitlesinin kim/kimler olduğu, metni yazmak için yazarın hangi niteliklere sahip olması gerektiği, metni kullanan kişilerin rolleri, statüleri, metnin hangi kanalda yayımlandığı, türün hangi sosyal aktivitede ortaya çıktığına dair çalışmalara yer verilmemiştir. Girdi metin üzerinde ilgili soruları cevaplamaya yönelik betimsel çalışmaların yapılmaması girdi

metnin varlığının etkisini ortadan kaldırmaktadır. Çünkü Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı'na göre girdi metin, tür farkındalığı kazandırmaya yönelik yapılan betimsel çalışmalarla anlam kazanacak ve öğrenicinin zihninde bir iskelet kurulacaktır. Yaylı ve Yaylı (2014, 150) tür odaklı yazma yaklaşımının bağlama duyarlı, hedef kitlenin beklentilerini ve sosyal ortamın ihtiyaçlarını göz önünde bulundurması yönleriyle öne çıktığına işaret etmektedir. Yapılan çalışmada ilgili etkinliklerin hiçbirinde bu noktaların altını çizecek çalışmalara yer verilmediği sonucuna varılmıştır.

AOBM (2021, 34) "eylem odaklı yaklaşım"ı dil öğrenicilerini birer sosyal aktör olarak görmekte ve öğrenme sürecinde tanımlayıcıları iletişim aracı olarak kullanmak olarak tanımlamaktadır. İlgili kitapta incelenen yazma etkinliklerinin hepsinde ortak müzakere yoluyla dönüt ve düzeltme aşamasına yer verilmediği, doğrudan bağımsız inşa aşamasına geçildiği sonucuna varılmıştır.

Ayrıca incelenen etkinliklerde metinlerin karşılaştırılması yoluyla değerlendirme yapılmadığı sonucunda varılmıştır. Çünkü etkinliklerde metinlerin değerlendirme ölçütleri ve yollarına dair bilgi verilmemiş; kendini değerlendirme formu, akran değerlendirme formu, dereceli puanlama anahtarı gibi değerlendirmeye yönelik hiçbir form bulunmamaktadır. Öğrenicilerin sürecin sonunda hatalarına ve doğrularına dair dönüt almaları yazma becerisinde gelişme göstermelerini sağlayacaktır (Bitchener, Ferris, 2012, 23).

Araştırma sorularına alınan cevaplar neticesinde Yİ-UÖİT C1 Ders Kitabı'nın TOYY'a uygun olmadığı sonucuna varılmıştır. Tiryaki ve Bilgili (2020, 99) ise yaptıkları çalışma sonucunda Yeni İstanbul ve Yedi İklim ders kitaplarında TOYY'a göre yazma öğretimi yapılabilecek bazı etkinliklerin yer alması sebebiyle ilgili yaklaşıma göre öğretimin yapılabileceği sonucuna varmışlardır. Fakat yaklaşımın sadece türlerine göre yapılan incelemeyle böyle bir sonuca varmak doğru olmayacaktır. Kitapların yaklaşıma uygun olup olmadığını belirlemek için sadece türlerin incelenmesi yeterli değildir, aşamalara yönelik bir inceleme yapılması gerekmektedir.

5.2. Öneriler

Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı bağlama, hedef kitleye ve öğrenicinin sosyal hayattaki ihtiyaçlarına duyarlı olmasıyla ve pek çok bileşene sahip olmayı gerektiren yazma

becerisine gerekli girdileri sağlamasıyla önemli bir yaklaşımdır. AOBM (2020) hedef dilin sosyal boyutunu öne çıkarmakta ve öğrenicilerin birer sosyal aktör olarak hedef dili kullanmayı önermektedir. TOYY da türün özelliklerini süreç içinde iş birliğiyle öğrenme üzerine kurulu olduğu için dikkate değerdir. Hyland (2004, 86-87) yazmayı sosyal bir aktivite olarak tanımlarken yazmayı öğretmenin ihtiyaç odaklı olduğunu, yazmayı öğrenmenin ise açık sonuçları ve beklentileri gerektirdiğinin, yazmayı öğrenmenin sosyal bir etkinlik olduğunu; AOBM (2020) ile paralel olarak yazmayı öğrenmenin dili kullanmayı gerektirdiğinin altını çizmektedir. Sonuç olarak yazma becerisinin öğretimi için TOYY alanın bütün paydaşlarına yol çizecektir.

TOYY öyküleme/anlatı, rapor, açıklama, tartışma, işlem/prosedür, tepki verme olmak üzere altı ana türün sosyal hayatta yaygın olarak kullanıldığını ve bu türlerin belli prototipler oluşturduğunu belirtmektedir. AOBM (2020) de C1 seviyesinde yazma becerisi için yer verdiği ölçeklerde oyunlar, filmler, konserler veya edebî eserler hakkında eleştirel değerlendirme, karmaşık bir akademik veya meslekî konu hakkında uzun bir rapor, makale veya tez için uygun bir giriş ve sonuç, karmaşık konuların açık, iyi yapılandırılmış açıklamaları, açıklama, başvuru, tavsiye, referans, şikâyet, taziye ve başsağlığı mektupları gibi resmî yazışmalar, kişisel yazışmalar gibi metinlerin yazılabilmesi gerektiğine işaret etmiştir. TOYY türler açısından da AOBM ile uyumludur ve bu nedenlerle TOYY'un türler tasnifine göre izlenceler planlanabilir.

TOYY'a uygulamaya dönük bakıldığında ise hem ders kitaplarının hem izlencelerin hem de ders planlarının oluşturulmasında mutlaka ihtiyaç analizi yapılabilir, hedef kitlenin kim olduğu, hangi öğrenme geleneğinden geldiği, dili öğrenme amaçları, dersten beklentilerinin ne olduğuna yönelik bir çözümleme yapılabilir ve böylelikle hedef duruma yönelik analize geçilebilir. Hedef duruma yönelik analizde ise öğrenicinin ders alma amacı (akademik, meslekî vb.), dersin içeriğinin ne olacağı, süreç boyunca hangi türlerin öğretilmesi gerektiği, türlerin yapısı, öğrenicinin dili hangi sosyal bağlamda kullanacağına yönelik sorulara cevap aranabilir.

TOYY yazma sürecini örnek metnin/metinlerin verilmesiyle başlatır. Bu nedenle yazılması istenen türe örnek olabilecek ve üzerinde betimsel çalışmalar yapılabilecek bir girdi metnin yer alması gerekir. Metin üretme süreci amaç, içerik, sözcükler, söz dizimi, dil bilgisi, süreç, teknik, düzenleme, hedef kitle gibi pek çok bileşeni dikkate almayı gerektirir. Yazma sürecinin ilk aşamasında türün belirgin özelliklerini veren bir girdi metin yer alabilir.

TOYY'a göre girdi metinlere yer verilmesi yeterli değildir. Girdi metinlere yer verilmesinin anlamlı olması için öğrenicilerle metin/metinler üzerinde türün inceliklerini belirlemeye yönelik betimsel çalışmaları gerektiren bağlamı geliştirme etkinlikleri yer alabilir. Bu aşamada metnin konusu, hangi amaçlara hizmet ettiği, metnin hedef kitlesinin kim/kimler olduğu, metni yazmak için yazarın sahip olması gereken nitelikler, dil yapıları, söz varlığı, konu seçenekleri, metni kullanan kişilerin rolleri ve ilişkileri, statüleri, güçlerinin ne olduğu, kanalın metnin yazımı üzerindeki etkisi ve türün hangi sosyal aktivitede ortaya çıktığı üzerine betimsel çalışmalar yapılabilir. Örnek metnin verilmesinin amacı türün inceliklerini gözler önüne sermektir.

TOYY'un bir diğer aşaması olan modelleme aşamasında ise model, buluş yoluyla öğrenciler tarafından keşfedilir. Türün yazımında kullanılan ve kullanılabilecek dil yapıları hakkında bilgilendirme yapılabilir. Ayrıca girdi olarak verilen metnin de türün modeline uygun olması önemlidir.

AOBM (2020) anlamın ortaklaşa yapılandırılmasını öğrenme ve öğretme sürecinde önemsemekte, öğrenicileri "sosyal aktörler" olarak görmektedir. Bu nedenle TOYY'un aşamalarından biri olan ortak müzakere mutlaka işe koşulması, doğrudan bağımsız inşa aşamasına geçilmemesi gerekir. Çünkü TOYY'da dönüt ve düzeltmelerin verildiği, öğrenicilerin türler hakkında bilgi boşluklarını tamamladıkları aşama ortak müzakere aşamasıdır.

Herhangi bir tür için öğrenicinin yazdığı metnin türün gerekliliklerini karşılayıp karşılamadığını belirlemek için en somut veri değerlendirme aşamasıyla alınır. Bu nedenle çeşitli yollarla (kendini değerlendirme formu, dereceli puanlama anahtarı, kontrol listesi, akran değerlendirme formu vb.) öğrenicinin metninin değerlendirilmesi önemlidir.

TOYY'a göre her türün analizi yapılmalıdır, tür analizi dilin belirli kullanımlarını içeren bir söylem analizi dalıdır. Tür analizi; metinlerin işlevsel aşamalar açısından nasıl yapılandırıldığını tanımlamayı, metinleri karakterize eden ve iletişim amaçlarını gerçekleştirmeye yardımcı olan özellikleri tanımlamayı, türün yazarlarının ve okuyanların anlayışlarını incelemeyi, türün kullanıcıların etkinlikleriyle nasıl ilişkili olduğunu keşfetmeyi, dil seçimlerini sosyal, kültürel ve psikolojik bağlamları açıklamayı ve dil öğretimi için iç görüler sağlamayı amaçlamaktadır. Bu nedenle her

türün analizi yapılabilir. Çalışma kapsamında tepki verme türünün analizi yapılmış, önerilen çerçeveye Tablo 12'de yer verilmiştir:

Tablo 12: Tepki Verme Tür Analizi

Amaç ve Bağlam (Tür, Yazar, Hedef Kitle, Konu)	**Tepki Verme:** Bu tür metinlerde amaç bir metin/mektup/mesaj/durum, sanat eseri, tarihî mekân hakkındaki yorumları, eleştirileri ve duyguları anlatmaktır.
İletişimsel İşlevler (TYDOÖP, 2020)	Kişiler/Yerler /Etkinlikler/Sanatsal Faaliyetler Hakkında Bilgi Verme Gerekçelendirme Karşılaştırma Kişisel Görüş Bildirme İzlenim ve Deneyimleri Anlatma Tavsiye Etme Şikâyet/Yakınma Bildirme Betimleme Beğenilerini İfade Etme Pişmanlık Bildirme Eleştiride Bulunma Duyguları İfade Etme Çoklu Ortamlarda İletişim Kurma Değerlendirme Etkinlikler Hakkında Bilgi İsteme, Bilgi Verme Tanıtma Yorumlama Özetleme Olayları Sıralama

Kazanımlar	Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programı'ndan hedef kitlenin seviyesine göre seçilen kazanımlar
Metnin Genel Organizasyonu (Nathan, 2016)	**Yönlendirme:** Kitap, film, dizi, oyun, mekân, vaka, yazının amacı hakkında arka plan bilgisi verilir. **Durumu Özetleme ve Analiz Etme:** Olay/Durum kısaca özetlenir ve analiz edilir. **Değerlendirmeler ve Eleştiriler:** Olay/Durum hakkında değerlendirmeler yapılır. **Sonuç:** Çıkarılan derslere, önerilere yer verilir.
Tutarlılık (Bağdaşıklık Unsurları, Edatlar ve Cümle Bağlayıcıları)	Bağdaşıklık Unsurları (Bağlaçlar, Değiştirim, Gönderim) Bağlaçlar açıkçası, âdeta, asıl önemli olan, aslında, aynı şekilde, aynı nedenle, başka bir deyişle, böylece, derken, meğerse, halbuki, öncelikle, sonunda, nihayetinde, şahsen, şu kadarını söyleyeyim ki, şurası bir gerçek ki, hâliyle, tam o sırada, toparlarsak, velhâsıl, sözün kısası, özetle, kısaca, kısacası, görüldüğü gibi vb.
Cümle Türleri	Kurallı Cümleler, Seviyeye Göre Birleşik, Sıralı, Bağlı Cümleler
Düşünceyi Geliştirme Yolları	Alıntı Yapma, Örnekleme, Benzetme
Biçimbirimler (Zaman, Kip, Etken/Edilgen Çatı, Zarf Fiil, Sıfat Fiil vb.)	-(I)yor, -A/Ir, -mIş(tIr), -mAktA(dIr) -(y)Abil, -mAlI, -mA(mA)k lazım/gerekiyor Etken Çatı Edilgen Çatı Sıfat Fiiller: -mIş, -(y)AcAk, -(y)An, -DIk, -(y)AsI Zarf Fiiller: -(y)ArAk, -(y)Ip

	Edatlar: gibi, kadar, için, göre, yanı sıra vb.
Fiil Seçimi	Hareket Bildiren ve Mental Fiiller
Söz Varlığı	Tepki verilen konuya/duruma göre söz varlığı

Çalışma kapsamında tartışma türünün analizi yapılmış, önerilen çerçeveye Tablo 13'te yer verilmiştir:

Tablo 13: Tartışma Tür Analizi

Amaç ve Bağlam (Tür, Yazar, Hedef Kitle, Konu)	Tartışmacı Metin: Bu tür metinlerde amaç yazarın iddiasını destekleyerek alıcıyı harekete geçirmesidir.
İletişimsel İşlevler (TYDOÖP, 2020)	Tartışma İkna Etme Gerekçelendirme Görüş Bildirme Yorumlama Değerlendirme Çıkarımda Bulunma Doğrudan/Dolaylı Anlatma Delillendirme
Kazanımlar	Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programı'ndan hedef kitlenin seviyesine göre seçilen kazanımlar
Metnin Genel Organizasyonu (Toulmin, 2003)	**Veri:** Problem durumunun açıklanması **İddia:** Tartışılan konu ile ilgili olarak yazarın savunduğu temel düşüncedir. **Destek Gerekçesi:** Yazarın iddiasını güçlendirmek için ortaya koyduğu açıklamalar veya kanıtlardır.

	Karşı İddia: Tartışmacı metinde yazarın iddiasıyla ters düşen veya iddiasına karşı çıkan görüşlerdir. **Destek Gerekçesi:** Yazarın iddiasını güçlendirmek için ortaya koyduğu açıklamalar veya kanıtlardır. **Çürütme Gerekçesi:** Yazarın karşı iddiayı çürütmek için ortaya koyduğu açıklamalar veya kanıtlardır. **Sonuç:** Tartışmada yazarın okuyucuya vermek istediği temel mesajdır. Sonucun iddia ile uyumlu olması önemlidir.
Tutarlılık (Bağdaşıklık Unsurları, Edatlar ve Cümle Bağlayıcıları)	**Bağdaşıklık Unsurları** (Gönderim, Değiştirim, Bağlama Ögeleri) **Bağlaçlar:** **Açıklama Bildiren Bağlaçlar:** ancak, anlaşıldığı kadarıyla, aslına bakılırsa, aslında, başka bir deyişle, başka bir söyleyişle, bir de şu var ki, böyle olsa bile, daha açık bir ifadeyle, demek, demek ki, demek oluyor ki, dikkat edilirse, doğrusunu söylemek gerekirse, kimi (araştırmacılar) (kimi araştırmacılar), açıkçası, bilindiği gibi, bilindiği üzere, böylece, öyle, daha açık bir ifadeyle, yani **Sonuç Bildiren Bağlaçlar:** böylece, böylelikle, bu bakımdan, bu demektir ki, bu durumda, bunun sonucu olarak (da), görüldüğü üzere, sonuçta, şimdilik, şu hâlde, sonuç olarak, bu bağlamda, kısacası, özetle, böylece, bu demektir ki, buna göre, görülüyor ki, dolayısıyla, bu açıdan **Sebep Bildiren Bağlaçlar:** bir nedeni, bir nedeni de, çünkü, değil mi ki, demek, hele, keza, ki, şundan dolayı ki, bu yüzden, bu sebeple, bu nedenle, bunun için, bundan dolayı

	Zıtlık Bildiren Bağlaçlar: aksine, aksine olarak, ama, ancak, buna karşı, buna karşılık, buna rağmen, bununla birlikte, evet ama, fakat, gelgelelim, halbuki, ne var ki, şu var ki, oysa, sonra, tam aksine, tam tersine, yine de, yoksa, ise, halbuki, öte yandan/diğer yandan **Örnek Bildiren Bağlaçlar:** örneğin, örnek verecek olursak, örneğin **Edatlar:**-(A) göre, -cA, -(y)A rağmen vb.
Cümle Türleri	Kurallı Cümleler, Seviyeye Göre Basit, Birleşik, Sıralı, Bağlı Cümleler
Düşünceyi Geliştirme Yolları	Tanımlama, Örneklendirme, Sayısal Verilerden Yararlanma, Karşılaştırma, Tanık Gösterme
Biçimbirimler (Zaman, Kip, Etken/Edilgen Çatı, Zarf Fiil, Sıfat Fiil vb.)	Fiil + -mIş +- DIr, Fiil + -mAktA + -DIr, Fiil + -(y)AcAk + -DIr **Edilgen Çatı** (-l/-n) **Dolaylı Anlatım:** -DIk + iyelik eki + -I/ -(y)AcAk + iyelik eki + -I / -(y)Ip (y)IpmADIk + iyelik eki + -I söyle-/belirt-/ifade et-/sor-/öngör-/savun- /tahmin et-/açıkla- -cA/-(y)A göre **Zarf Fiil:** -(y)ken, -DIk + iyelik eki + -I için, -DIk + iyelik eki + -ndAn, DIk + iyelik eki + I + -ndAn dolayı, -(y) AcAğI için, -(y)AcAk + iyelik eki + -ndAn vb.
Fiiller	Mental Fiiller (tahmin et-, ifade et-, düşün- vb.)
Söz Varlığı	Metnin yazılacağı alana (eğitim, sağlık, teknoloji, mühendislik, iletişim vb.) yönelik kelimeler

Çalışma kapsamında öyküleme/anlatı türünün analizi yapılmış, önerilen çerçeveye Tablo 14'te yer verilmiştir:

Tablo 14: Öyküleme/Anlatı Türü Analizi

Amaç ve Bağlam (Tür, Yazar, Hedef Kitle, Konu)	Öyküleyici Metin: Bu tür metinlerde amaç bir olayı alıcıya anlatmaktır.
İletişimsel İşlevler (TYDOÖP, 2020)	Kişi Hakkında Bilgi İsteme, Bilgi Verme Nesne/Varlıklar Hakkında İsteme, Bilgi Verme Zaman Hakkında Bilgi İsteme, Bilgi Verme Geçmiş Olaylar/Durumlar Hakkında Bilgi İsteme, Bilgi Verme Çıkarımda Bulunma Doğrudan/Dolaylı Anlatma Betimleme Duyguları İfade Etme Sıralama- Olayları Sıralama
Kazanımlar	Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programı'ndan hedef kitlenin seviyesine göre seçilen kazanımlar
Metnin Genel Organizasyonu (Martin ve Rose, 2008)	**Serim ve Betimleme (Oryantasyon):** Bağlamı sunma (karakterler, etkinlikler, mekânlar **Problem/Gerilimin İnşası ve Tepki (Karmaşa):** Ana sorunun/Ana olayın adım adım oluşturulması ve davranışsal sonuç **Çözüm:** Sorunun çözülmesi veya ana olayın sonuçlanması **Sonuç/Kıssadan Hisse ve Tepki:** Olanların yorumlanması, olanlardan ders çıkarılması ve anlatıcının yorumları
Tutarlılık (Bağdaşıklık	**Bağdaşıklık Unsurları** (Gönderim, Değiştirim, Bağlama Ögeleri)

Unsurları, Edatlar, Zaman Zarfları Cümle Bağlayıcıları)	**Zaman Zarfları** Birdenbire, ansızın **Zaman belli olduğunda:** Günlerden bir cuma günü, öğle üzeri, birkaç gün/saat içinde, ertesi gün, evvelsi gün, iki saat/gün/hafta/ay/yıl sonra/önce, günlerce/aylarca/yıllarca, sabahleyin/akşamleyin, **Zamanı belirsiz olduğunda:** Bir gün, bir zamanlar, günlerden bir gün, evvel zaman içinde, eskiden, önceleri, bir varmış bir yokmuş, günün birinde, zamanın birinde, vaktinde, gel zaman git zaman **Olayları sıralamak için:** Bir zaman sonra, ilk olarak, önce, ardından, sonra, daha sonra, başlangıçta, kısa bir süre sonra, ilk zamanlar, devamında, onsan sonra, önceleri, günden güne, her geçen gün, bu sırada, artık, bundan sonra, birazdan **Olayın sonuna gelindiğini belirtmek için:** Sonunda, nihayetinde vb.
Cümle Türleri	Kurallı Cümleler, Seviyeye Göre Basit, Birleşik, Sıralı, Bağlı Cümleler
Düşünceyi Geliştirme Yolları	Kullanılmamaktadır.
Biçimbirimler (Zaman, Kip, Etken/Edilgen Çatı, Zarf Fiil, Sıfat Fiil vb.)	-DI, (I)yordu-(I/A)rDI, -mAlIydI, (y)Abilirdi -mIş, -(I)yormuş, -A/IrmIş, -(y)AcAkmIş, -mIştI, -mIştIr -A/Ir **Etken Çatı** -(y)An, -DIk, -(y)AsI -(y)AlI, -(y)Ip, -mAdAn (önce), -A/Ir -mAz, -mAsIylA, -(y)IncA, (y)IncAyA kadar, -(y)ken, -DIktAn sonra, -DIk +

	iyelik eki + -ndAn beri, -DIk + iyelik eki + ndA, -DIk + iyelik eki zaman, -DIk + iyelik eki vakit, -(y)AcAk + iyelik eki + zaman, -DIK+ iyelik eki sırada, -DAn bu yana, -DAn –(y)A kadar, -DAn –(y)A değin, -DAn beri, İsim + DIr, -DAn önce/-DAn sonra, -(y)A dek, …. diye sor-, …. diye cevap ver- (Doğrudan Anlatım) -mAk, mA+ yelik eki+(n)I söyle-/iste-/rica et- (Dolaylı Anlatım) -DIk + iyelik eki + -I/ -(y)AcAk + iyelik eki + -I / -(y)Ip (y)IpmADIk + iyelik eki + -I söyle-/sor- (Dolaylı Anlatım) vb.
Eylemler	Hareket Bildiren Eylemler (koş-, yürü-, zıpla- vb.)
Söz Varlığı	Metnin olay örgüsüne göre seçilen kelime ve kalıp ifadeler, betimleyici ifadeler (sıfatlar)

Çalışma kapsamında rapor türünün analizi yapılmış, önerilen çerçeveye Tablo 15'te yer verilmiştir:

Tablo 15: Rapor Türü Analizi

Amaç ve Bağlam (Tür, Yazar, Hedef Kitle, Konu)	Rapor türünün amacı sorunu tanımlamak, sorunun olası nedenlerini veya sonuçlarını vermek ve son olarak problemin çözümü için önerilerde bulunmaktır.
İletişimsel İşlevler (TYDOÖP, 2020)	Açıklama yapma Gerekçelendirme Karşılaştırma

	Kişisel Görüş Bildirme Öneride Bulunma Betimleme Vurgulama/Önemine Dikkat Çekme Örneklendirme Çıkarımda Bulunma Tahmin etme/Öngörüde bulunma Doğrudan/Dolaylı Anlatma Koşul/şart bildirme Özetleme Değerlendirme Varsayımda bulunma Yorumlama Sınıflama İhtimal/olasılık bildirme Delillendirme Grafik Okuma ve Yorumlama
Kazanımlar	Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programı'ndan hedef kitlenin seviyesine göre seçilen kazanımlar
Metnin Genel Organizasyonu (Bailey, 2020)	**Giriş:** Konunun arka planını, çalışmayı yürütme nedenlerine yer verilir. **Yöntem:** Araştırmanın nasıl yapıldığına, kullanılan araçların tanımına yer verilir. **Bulgular:** Ne bulunduğuna, sonuçların kesin doğruluğu hakkında yorumlara yer verilir.

	Tartışma, Sonuç, Öneriler: Ana bulguların tartışılmasına, çalışmanın özetine, ileri çalışmalar için önerilere yer verilir.
Tutarlılık (Bağdaşıklık Unsurları, Edatlar ve Cümle Bağlayıcıları)	**Bağdaşıklık Unsurları** (Gönderim, Değiştirim, Bağlama Ögeleri) **Bağlaçlar:** Açıkçası, aksi hâlde, aksine, aksi takdirde, ancak, anlaşıldığı kadarıyla, ardından, asıl, aslında, aynı sebeple, aynı şekilde, ayrıca, aynı zamanda, anlaşılan, asıl önemli olan, başka bir ifadeyle, bilindiği gibi/üzere, bilhassa, bir nedeni de, bir taraftan…. bir taraftan……, böylece, böylelikle, bu bakımdan, bu demektir ki, bu durumda, buna göre, buna karşılık, bundan dolayı, bununla beraber, bunun üzerine, bunun yanı sıra, bu sebepten, çünkü, demek oluyor ki, doğrusu, dolayısıyla, daha açık bir ifadeyle, esâsen, fakat, gerçekte, görüldüğü gibi, hâlbuki, hem ….. hem …., kısacası, kısaca, ne ……, ne de …., neticede, nitekim, oysa, öbür yandan, öte yandan, öncelikle, sonuçta, sonuç olarak, özetle, şüphesiz, tam aksine, ya… ya…., yani vb.
Cümle Türleri	Kurallı Cümleler, Seviyeye Göre Basit, Birleşik, Sıralı, Bağlı Cümleler
Düşünceyi Geliştirme Yolları	Tanımlama, Örneklendirme, Sayısal Verilerden Yararlanma, Karşılaştırma
Biçimbirimler (Zaman, Kip, Etken/Edilgen Çatı, Zarf Fiil, Sıfat Fiil vb.)	-Iyor, -mAktA(dIr), -mIş(tIr) -(y)AcAk(tIr), -mAlI İsim + -sA, Fiil + -sA - **Edilgen Çatı** (-l/-n) -mAk, -mA -DIk, -AcAk -(y)AcAk/-DIğI kadar, -(y)AcAk/-DIğI gibi, -DIğInA göre, -(y)AcAğInA göre, -DIğI takdirde, -mAsI durumunda, -

	DIk/-(y)AcAk + iyelik eki için, DIk/-(y)AcAk + -ndAn, -DIk/-(y)AcAk +iyelik halde, -mA + iyelik rağmen/karşın **Dolaylı Anlatım:** -DIk + iyelik eki + -I/ -(y)AcAk + iyelik eki + -I / -(y)Ip (y)IpmADIk + iyelik eki + -I söyle-/belirt-/ifade et-/sor-/öngör-/savun- /tahmin et-/açıkla- -mAk, mA+ yelik eki+(n)I söyle-/iste-/rica et- (Dolaylı Anlatım) vb.
Söz Varlığı	Metnin yazılacağı alana (eğitim, sağlık, teknoloji, mühendislik, iletişim vb.) yönelik kelimeler

Çalışma kapsamında açıklama türünün analizi yapılmış, önerilen çerçeveye Tablo 16'da yer verilmiştir:

Tablo 16: Açıklama Türü Analizi

Amaç ve Bağlam (Tür, Yazar, Hedef Kitle, Konu)	Açıklama türünün amacı okuyucuya bildiği veya bilmediği bir konuda bilgi vermektir.
İletişimsel İşlevler (TYDOÖP, 2020)	Bilgi Verme Açıklama Yapma Gerekçelendirme Karşılaştırma Betimleme Öneride Bulunma Çıkarımda Bulunma Örneklendirme Ekleme Dolaylı Anlatma

	Vurgulama/Önemine Dikkat Çekme Koşul/Şart Bildirme Değerlendirme Özetleme Yorumlama Sınıflama Çözüm Önerisi Sunma
Kazanımlar	Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programı'ndan hedef kitlenin seviyesine göre seçilen kazanımlar
Metnin Genel Organizasyonu (Demirkan ve Heppınar, 2017)	**Veri:** Yazar metnin problem durumu üzerinde durur ve konunun çerçevesini çizer. **İddia:** Yazar konu hakkında savunduğu iddia ortaya atar ve açıklar. **Destek Gerekçesi:** Yazar ortaya koyduğu iddiayı çeşitli yollarla destekler. Bu bölümde düşünceyi geliştirme yollarına sıkça başvurulur. **Sonuç:** Yazar okuyucuya vermek istediği mesajı ortaya koyar.
Tutarlılık (Bağdaşıklık Unsurları, Edatlar ve Cümle Bağlayıcıları)	**Bağdaşıklık Unsurları** (Gönderim, Değiştirim, Bağlama Ögeleri) **Bağlaçlar:** Açıkçası, aksi hâlde, aksine, aksi takdirde, ama, ancak, asıl, aynı şekilde, ayrıca, aslında, başka bir deyişle, bilindiği gibi, bilindiği kadarıyla, örneğin, örnek verecek olursak, bir anlamda, bir taraftan…. bir taraftan da …., böylece, böylelikle, bu açıdan bakılınca, bu bakımdan, bu durumda, buna göre, buna karşılık/karşı/rağmen, bundan dolayı,

	bundan ötürü, bunun içindir ki, bununla beraber, bunun üzerine, bunun yanında, bu sayede, bu sebeple, bu yüzden, çünkü, daha açık bir ifadeyle, demek ki, diğer taraftan, öte yandan, doğrusu, dolayısıyla, en başta, esâsen, hâlbuki, fakat, gerçekte, hâsılı, hem… hem de…, her şeyden önce, görüldüğü gibi, meğer, meselâ, işin aslına bakılırsa, kısaca, kısacası, kuşkusuz, nitekim, o hâlde, nedenle, oysa, önce…., sonra…., özellikle, özetle, sonuç olarak, sözün kısası, tersine, toparlarsak, yoksa, üstüne üstlük, yani, benzer biçimde, ilk olarak, ne… ne de…, tıpkı, bunun sonucunda vb.
Cümle Türleri	Kurallı Cümleler, Seviyeye Göre Birleşik, Sıralı, Bağlı Cümleler
Düşünceyi Geliştirme Yolları	Tanımlama, Örneklendirme, Sayısal Verilerden Yararlanma, Karşılaştırma, Tanık Gösterme, Benzetme, Somutlama
Biçimbirimler (Zaman, Kip, Etken/Edilgen Çatı, Zarf Fiil, Sıfat Fiil vb.)	-A/Ir, -mAktA(dIr), -mIştIr, -(y)AcAk(tIr), -mAlI(dIr) İsim + -sA, Fiil + -sA - **Edilgen Çatı** (-l/-n) -mAk, -mA -mIş, -DIk, -AcAk, -(y)Ip -(y)AcAk/-DIk + iyelik kadar, -(y)AcAk/-DIk +iyelik gibi, -DIğInA göre, -(y)AcAğInA göre, -DIğI takdirde, -mAsI durumunda, -DIk/-(y)AcAk + iyelik eki için, DIk/-(y)AcAk + -ndAn, -DIk/-(y)AcAk +iyelik halde, -mA + iyelik rağmen/karşın, -DIk/-(y)AcAk + iyelik hâlde, -mAktAnsA, -mAk varken, -mAk yerine, -mAklA birlikte, …-nIn yanı sıra

	Dolaylı Anlatım: -DIk + iyelik eki + -I/ -(y)AcAk + iyelik eki + -I / -(y)Ip (y)IpmADIk + iyelik eki + -I söyle-/belirt-/ifade et-/sor-/öngör-/savun- /tahmin et-/açıkla- -mAk, mA+ iyelik eki+(n)I söyle-/iste-/rica et- (Dolaylı Anlatım) vb.
Söz Varlığı	Metnin yazılacağı alana (eğitim, sağlık, teknoloji, mühendislik, iletişim vb.) yönelik kelimeler

Çalışma kapsamında işlem/prosedür türünün analizi yapılmış, önerilen çerçeveye Tablo 17'de yer verilmiştir:

Tablo 17: Prosedür/İşlem Tür Analizi

Amaç ve Bağlam (Tür, Yazar, Hedef Kitle, Konu)	**Prosedür:** Bu tür metinlerde okuyucuya belirli neşeneler ve durumlarla ilgili olarak bir dizi faaliyetin nasıl gerçekleştirildiğini öğretmek amaçlanmaktadır.
İletişimsel İşlevler (TYDOÖP, 2020)	Nesneler/Varlıklar Hakkında Bilgi Verme Olayları Sıralama Sıralama Fiyat/Miktar/ Ölçü Hakkında Bilgi Verme Uyarıda Bulunma Süreçleri Anlatma Yönerge Verme/ Yönergeyi Takip Etme Bir Durumun/Olayın Başlangıcı Hakkında Bilgi Verme Yer-Yön/Adres Hakkında Bilgi Verme Zorunluluk Bildirme Gereklilik Bildirme

	Görüş Bildirme Öneride Bulunma Koşul/Şart Bildirme Eğitim Süreçleri Hakkında Bilgi Verme Planlarını/ Tasarılarını/Hayallerini Anlatma Kişisel Bakım/ Sağlık Hakkında Bilgi Verme
Kazanımlar	Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programı'ndan hedef kitlenin seviyesine göre seçilen kazanımlar
Metnin Genel Organizasyonu (Hyland, 2004)	**Hedef:** Yazar, görevin amacı hakkında bilgi verir. **Adımlar:** Hedefe ulaşmak için gereken faaliyetleri doğru sırayla listeler. **Sonuçlar:** Faaliyetin son hâlini veya görünümünü sunar.
Tutarlılık (Bağdaşıklık Unsurları, Edatlar ve Cümle Bağlayıcıları)	Bağdaşıklık Unsurları (Bağlaçlar, Değiştirim, Gönderim) Bağlaçlar aynı zamanda, aynı şekilde, asıl önemli olan, bilhassa, bir de, bir taraftan…. bir taraftan da, bir taraftan …… diğer taraftan …….., böylece, bu durumda, bundan dolayı/ötürü, bundan başka, bunun için, bu nedenle/sebeple, bununla birlikte/beraber, bunun üzerine, bunun sonucu olarak da, bunun yanında, bu sırada, eğer, görüldüğü gibi, hem …… hem (de)……, her şeyden önce, ister ……. ister ……., işte, kesinlikle, mutlaka, kısaca, kısacası, mesela, örneğin, ne ……., ne …….., neticede, o hâlde, önce, sonra, öyle ise, ise, özellikle, özetle, sadece ve sadece, sanki, sonra, sonuçta, sonunda, sözün kısası, tekrar, toparlarsak, ya…… ya (da) ……. vb.
Cümle Türleri	Kurallı Cümleler, Birleşik, Sıralı, Bağlı Cümleler

Düşünceyi Geliştirme Yolları	-
Biçimbirimler (Zaman, Kip, Etken/Edilgen Çatı, Zarf Fiil, Sıfat Fiil vb.)	Edilgen Fiiller+ -mIş / -DI / -(I)yor / -A/Ir / -(y)AcAk / -mAlI / -(y)Abil- Fiil + -DI (y) -sA, Fiil + -mIş + -sA, Fiil + -(I)yor + -sA, Fiil + -A/Ir + -sA, - Fiil + -Abil + -sA, Fiil + Abil +zaman eki + -sA, Fiil + mAlI (y) + -sA, Fiil + mAlI + zaman eki + -sA Fiil + -mAk, mA, (y)Iş Edilgen Yapı + Emir Edilgen Yapı + mAk zorunda, -mAk gerek, -mAk lazım İşteş Yapı + Ettirgen Yapı + Edilgen Yapı -DAn ... A kadar, -DAn önce/ -DAn sonra, mAdAn önce /-DIkTAn sonra Zarf fiiller (-(y)Ip, -(y)ArAk, -mAdAn, -(y) A ... –(y) A, -(y) IncA, -(y)IncAyA kadar, -(y)ken, -A/Ir... -mAz), DIğI + iyelik eki +dA, -DıkçA, -DIğI + iyelik eki için, -DIğI + iyelik eki zaman, -DIğI + iyelik eki -dAn, -DIğI + iyelik eki + dan beri -DIğI + iyelik eki +dAn dolayı, -AcAğI +iyelik eki için vb.
Fiil Seçimi	Hareket Bildiren Fiiller
Söz Varlığı	İşleme göre söz varlığı

Yazma becerisi öğretmene ünite /ders boyunca öğretilen söz varlığı, dil yapılarının somut bir çıktısını verebilecek bir beceridir. Bu nedenle yazma becerisine yönelik etkinlikler tasarlanırken diğer beceriler, söz varlığı, dil yapıları da göz önünde bulundurulabilir ve öğretilenlerin öğreniciler tarafından edinilip edinilmediği ölçülebilir.

Araştırma sadece Yİ-UÖİT C1 Ders Kitabı üzerine yapılmıştır. Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı'nın kitaplara dönük nasıl uygulandığı konusunda yapılacak çalışmalarda yabancılara Türkçe öğretimi ders kitapları ile farklı dillerin yabancı dil olarak öğretimi kitaplarının karşılaştırılması faydalı olacaktır.

Yapılacak araştırmalarda hangi seviyede hangi türlerin öğretilmesi gerektiğinin ihtiyaç analizi ve analizden hareketle tür analizlerinin yapılması önemlidir.

KAYNAKÇA

Adalı, O. (2016). *Anlamak ve Anlatmak*. İstanbul: Pan Yayıncılık.

Aksan, D. (1979). *Her Yönüyle Dil, Ana Çizgileriyle Dilbilim.* Türk Dil Kurumu Yayınları.

Arıcı, A. F. (2018). *Okuma Eğitimi.* (4. Baskı) Pegem Akademi Yayıncılık.

Atabey, İbrahim, 2007, Cümle bağlayıcıları ve Türkiye Türkçesindeki Kullanımı, Studia Uralo-Altaica, c. 47, s. 39–54.

Aytan, T. (2011). *Aktif Öğrenme Tekniklerinin Dinleme Becerisi Üzerindeki Etkileri.* (Yayın No: 280654). [Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Avrupa Konseyi. (2021). *Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi*. MEB Çeviri Komisyonu. (çev.). T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları.

Badger, R. & White, G. (2000). A process genre approach to teaching writing. *ELT Journal*, 54(2), 153-160.

Bailey, S. (2020). *Akademik Yazma: Uluslararası Öğrenciler İçin El kitabı.* Mehmet Karataş (çev.). Nobel Akademik Yayıncılık.

Bakhtin, M. M. (2010). *Speech Genres and Other Late Essays*. Vern W. McGee (çev.). University of Texas Press, Texas, USA.

Banguoğlu, T. (2007). *Türkçenin Grameri* (7. Baskı). Türk Dil Kurumu Yayınları.

Barton, D. (2007). *Literacy: An Introduction to the Ecology of Written Language*. (2. Baskı). Blackwell Publishing.

Bayat, N. (2019). *Yazma ve Modelleri, Yazma ve Eğitimi.* Anı Yayıncılık.

Belet, Ş. D. (2008). *Yazma Öğrenme Alanı.* H. Pilancı (Ed.). *Türkçe Öğretimi.* Ankara: Anadolu Üniversitesi.

Berchini, C. (2015). Speaking My Mind: To Teach Writing, You Too Get Your Ass Kicked. *The English Journal*, 105(2), 133-135.

Bruce, I. (2008). *Academic Writing and Genre.* Continuum, London.

Carter, C., Bishop, J. & Kravits, S. L. (2002). *Keys to Effective Learning*, (3nd. Ed.). Printice Hall, New Jersey.

Council of Europe. (2018). *Commun European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment Companion Volume with New Descriptors*. Strausborg, France.

Demir, S. (2020). *İzmir ve İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitaplarının Yazma Yaklaşımları Bakımından Değerlendirilmesi.* (Yayın No: 646255). [Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Demirkan, M., & Heppınar, G. (2017). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde "Metin Türü Odaklı Açıklayıcı Metin Yazma Modeli. *Türkçe Konuşurları Akademik Dergisi*. 4 (2), 73-86.

Derewianka, B. (2003). Trends and Issues in Genre-Based Approaches. *RELC Journal,* (34), 133-154.

Dilidüzgün, Ş. (2011a). İlköğretim Türkçe Derslerinde Süreç Odaklı Yazma Çalışmalarının Yeri ve Önemi. İçinde: *Türkçe Öğretimi Üzerine Çalışmalar* (……). V.D. Günay, Ö. Fidan, B. Çetin, F. Yıldız (Ed.). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Dil Eğitimi Araştırma ve Uygulama Merkezi.

Dilidüzgün, Ş. (2020). *Süreç ve Tür Odaklı Okuma ve Yazma Eğitimi.* Anı Yayıncılık.

Ersen-Rasch, M. I. & Onası, E. (2015*). Yabancı Dil Olarak Türkçe Dilbilgisi.* Papatya Yayıncılık.

Eskey, D. E. (2005). Reading in a Second Language. Eli H. (Ed.) in: *Handbook of Research in Second Language* (p. 563-579). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

Feez, S. (1998). Text-based Syllabus Design (Sydney: AMES; Macquarie University: NCELTR).

Feez, S. & Joyce, H. (1998). Writing Skills: Narrative and Non-Fiction Text-Types (Melbourne: Phoenix Education)

Faerch, C., & Kasper, G. (1986). The role of comprehension in second-language learning. *Applied Linguistics*, 7, 3, 155–27.

Gilman, R., A., & Moody, L. M. (1984). What practitioners say about listening: *Research implications for the classroom. Foreign Language Annuals*, 17 (4), 331–3.

Grabe, W. (2009). *Reading in a Second Language: Moving from Theory to Practice.* Cambridge University Press, New York.

Günay, D. (2004). *Dil ve İletişim.* Multilingual Yayınları

Güneş, F. (2007). *Türkçe Öğretimi ve Zihinsel Yapılandırma.* Nobel Yayıncılık.

Güneş, F. (2020). Yazmanın Temel Bileşenleri. Kuram ve Uygulamada Yazma Eğitimi (Ed. B. Bağcı Ayrancı, A. Başkan. Ankara: Pegem Akademi.

Gökçe, B., 2015, Metin ve Metin Türlerinin Eğitimde Kullanılması, *Yazılı Anlatım* (Editörler: Adem İşcan ve S. Baskın), Nobel Akademik Yayıncılık: Ankara.

Hamzadayı E. (2019). *Yazılı Anlatım Biçimleri, Yazma ve Eğitimi.* Nihat Bayat (ed.). Anı Yayıncılık.

Haerazi, H. (2017). Genre-Based Language Learnıng Model In Teachıng Wrıtıng Skılls For Englısh Department Students. *Advances in Social Science. Education and Humanities Research (ASSEHR).* 109 (4), 108-111.

Hairstone, M. (1982). The Winds of Change: Thomas Kuhn and the Revolution in the Teaching of Writing. *College Composition and Communication*, 33 (1), pp. 76-88.

Hood, S., Solomon, N., & Burns, A. (1996). *Focus on reading.* NCELTR, Sydney, Avustralia.

Hyland, K. (2003). *Second Language Writing.* Cambridge University Press, London.

Hyland, K. (2004). *Genre and second language writing. Ann Arbor.* The University of Michigan Press.

İşeri, K., & Ünal, E. (2010). Yazma eğilimi ölçeğinin Türkçeye uyarlanması. *Eğitim ve Bilim*, 155, 104-117.

Johns, A. M. (1997). *Text, Role and Context: Developing Academic Literacies*. Cambridge: Cambridge University Press.

Johnson, A. P. (2018). *Okuma ve Yazma Öğretimi*. (Çev. Ed. A. Benzer). Pegem Akademi.

Kern, R. (2000). Literacy and Language Teaching. Oxford: Oxford University Press. (akt: Yaylı, Derya, Demet Yaylı. 2014. Tür Odaklı Yabancı Dil Öğretimi ve Yabancı Dil Olarak Türkçe. *Hacettepe Üniversitesi Yabancı Dil Olarak Türkçe Araştırmaları Dergisi,* (1), 143-152.

Kırkkılıç, A., & Girgin, Y. (2018). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Temel İlke ve Kavramlar. A. Şahin (Ed.). içinde *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Kuramlar, Yaklaşımlar, Etkinlikler* (s. 93-107). Pegem Akademi.

Koda, K. (2005). *Insights into second language reading.* Cambridge University Press.

Korkmaz, Z. (2009). *Türkiye Türkçesi Grameri.* Türk Dil Kurumu Yayınları.

Korkut, E. (2016). *Metin Dil Bilimi ve Dil Öğretimi, Dil Bilimler ve Dil Öğretimi.* Ece Korkut, İrem Onursal Ayırır (ed.). Seçkin Yayıncılık: Ankara.

Köksal, K. (2001). *Okuma Yazmanın Öğretimi*. Pegem Yayıncılık.

Krashen, S., D. (1984). *Writing: Research, theory and applications*. Pergamon Institute of English, Oxford.

Kurudayıoğlu, M. (2011). *Konuşma Eğitimi.* Kriter Yayınları.

Larson M., Britt A. & Larson A. A. (2004). Disfluencies in Comprehending Argumentative Texts. *Reading Pshcology*, 25 (3), pp. 205-224.

Lynch, T., & Mendelsohn, D. (2010). Language Skills and Assessment-Listening. Norbert Schmitt (ed.). in: *Applied Linguistik.* (s. 180-196). Hodder Education.

Marshall, S. (1991). A Genre-Based Approach to Teaching of Report-Writing. *English for Purposes*, (10), pp. 3-13.

Martin, J. R., & Rose, D. (2008). *Genre Relations*. Equinox Publishing: London.

Martin, J. (2009). Genre and language learning: A social semiotic perspective. *Linguistics and Education.* 10(21), pp. 10-21.

Muncie, J. (2002). Finding a place for grammar in EFL composition classes. *ELT Journal*, (56), pp. 180-186.

Türkiye Maarif Vakfı. (2020). *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretim Programı.* Türkiye Maarif Vakfı, İstanbul.

Nathan, P., B. (2016). A Genre–based Study of Case Response Writing on an MBA Programme. *Journal of Academic Writing,* 6 (1), pp. 122-133

Oral, G. (2012). *Yine yazı yazıyoruz.* Pegem Akademi.

Özbay, M. (2002). Kültür Aktarımı Açısından Türkçe Öğretimi. *Türk Dili,* (1), 112-120.

Özbay, M. (2006). *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri*. Öncü Kitap.

Özbay, M. & Barutçu, T. (2013). Dil Psikolojisi ve Türkçe Öğretimi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı.* 6 (11), 933-973.

Özdemir, E. (1991a). Yazma Öğretimi. B. Özer (Ed.) *Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi* (114-149). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Açık Öğretim Fakültesi.

Özdemir, O. (2019). Yazma Eğitiminde Süreç, Tür ve Süreç-Tür Temelli Yaklaşımların Kullanımları. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 39 (1), 545-573.

Paltridge, B. (1997). *Genre, Frames and Writing in Research Settings.* John Benjamins Publishing, Philadelphia.

Paltridge, B. (2001*). Genre and the Language Learning Classroom.* Ann Arbor: The University of Michigan Press.

Raimes, A. (2002). Ten Steps in Planning a Writing Course and Training Teachers of Writing. In J. C. Richards&Williy A. Renandya. (Eds.). in: *Methodology in Language Teaching.* (pp. 306-314). Cambridge University Press.

Rıjlaarsdam & Bergh, V., D. (2005). Effective Learning and Teaching of Writing. Student Involvement in The Teaching of Writing. Rijlaarstam, H. Van Ders Bergh, M. Couzijn (Eds.). in: *Effective Learning and Teaching of Writing*. A

Handbook of Writing in Education, (1-17). Kluwer Academic Publicans Using, Amsterdam. (aktaran: Dilidüzgün)

Rose, D. (2007). Reading genre: A new wave of analysis. *Linguistics and the Human Sciences,* 2(1).

Sallabaş, M. E. (2012.) Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenenlerin Konuşma Kaygılarının Değerlendirilmesi. *Turkish Studies*. 7 (3), 2199-2218.

Saussure, F., D. (1998). *Genel Dilbilim Dersleri.* Multilingual Yayınları.

Seow, A. (2002). The Writing Process and Process Writing. J. C. Richards & W. A. Renandya (Eds). in: *Methodology in Language Teaching.* (315-327). Cambridge University Press, USA.

Sever, S. (2004). *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme.* Anı Yayıncılık.

Swales, J., M. (1990). *Genre Analysis: English in Academic and Research Settings.* Cambridge: Cambridge University Press.

Tayşi, E., K. (2017). Dil Becerileri-Anlama (Dinleme ve Okuma Becerileri). H. Develi, C. Yıldız, M. Balcı vd. (Ed.). içinde: *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi El Kitabı* (s. 289-358). Kesit Yayınları.

Tiryaki, E., N., & Bilgili, S. (2020). Yabancılara Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarının Tür Odaklı Yazma Yaklaşımı Bağlamında Karşılaştırılması. *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Yeni Yönelimler* (2), 79-100.

Toulmin, Stephen, 2003, The Uses Argument, Cambidge University: New York.

Ülper, H. (2011). Türkçe Ders Kitaplarındaki Etkinlikler. H. Ülper (Ed.) içinde: *Türkçe Ders Kitabı Çözümlemeleri* (55-80). Pegem Akademi.

Ünalan, Ş. (2006). *Türkçe Öğretimi*. Nobel Yayınları.

Yaylı, D., & Yaylı, D. (2014). Tür Odaklı Yabancı Dil Öğretimi ve Yabancı Dil Olarak Türkçe. *Hacettepe Üniversitesi Yabancı Dil Olarak Türkçe Araştırmaları Dergisi*. (1), 143-152.

Yaylı, D., & Yaylı., D. (2018). Yabancılara Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarında Yazma Etkinliklerinin Değerlendirilmesi. (Yedi İklim Türkçe Örneği), *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (PAU Journal of Education).* 44, 132-145.

Yazıcı, N. (2004). *Anlatı Metinlerinde Ön ve Arka Planı Belirginleştiren Dilsel Görünümler: Türkçe Üzerine Gözlemler*. (Yayın No: 141253). [Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri.* (8. Baskı). Seçkin Yayıncılık.

Yıldız, D. (2019). *Yazmayla İlişkili Psikolojik Nitelikler, Yazma ve Eğitimi.* Nihat Bayat (ed.). Anı Yayıncılık.

Yılmaz, M. Y. (2021). *Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı* (C1). Kültür Sanat Basımevi.

Wingate, U. (2012). Using Academic Literacies and Genre-Based Models for Academic Writing Instruction: A 'Literacy' Journey. *Journal of English for Academic Purposes*. 11 (1), pp. 26-37.

Vardar, B. (1982). *Dilbilimin Temel Kavram ve İlkeleri*. Türk Dil Kurumu Yayınları

Vardar, B. (1998). *Dilbilimin Temel Kavram ve İlkeleri.* Multilingual Yayınları.

Wolf, M. (2007). P*roust and the squid: The story and science of the reading brain.* Harper.

EKLER

Ek 1. Tepki Verme Etkinlik Örneği

Amaç ve Bağlam (Tür, Yazar, Hedef Kitle, Konu)	Bu, bir sinema izleyicisinin izlediği bir film hakkındaki yorum, değerlendirme ve eleştirilerini içeren bir yazıdır. Amaç, izlenen film hakkında okuyucuya bilgi vermek, değerlendirmeleri iletmektir.
İletişimsel İşlevler	Kişiler/Yerler /Etkinlikler/Sanatsal Faaliyetler Hakkında Bilgi Verme Gerekçelendirme Kişisel Görüş Bildirme İzlenim ve Deneyimleri Anlatma Tavsiye Etme Beğenilerini İfade Etme Eleştiride Bulunma Duyguları İfade Etme Değerlendirme Etkinlikler Hakkında Bilgi İsteme, Bilgi Verme Tanıtma Yorumlama Özetleme Olayları Sıralama
Kazanımlar	C1.Y.4. Bilgilendirme veya değerlendirme içeren tanıtım metinleri yazar.

	C1.Y.5. Taslak oluşturarak metinler yazar. C1.Y.6. Sosyal medya, günlük/ ağ günlüğü (blog) metinleri yazar. C1.Y.11. Yazılarında öneri ifadelerini kullanır. C1.Y.12. Bir konuya ilişkin görüş ve önerilerini gerekçeleriyle anlatan metinler yazar. C1.Y.13. Yorum ve değerlendirmeler içeren metinler yazar. C1.Y.33. Tanıtım içeren metinler yazar. C1.Y.34. Eleştiri/yorum veya değerlendirme içeren metinler yazar. C1.Y.35. Okuduklarını/dinlediklerini/izlediklerini özetler. C1.Y.50. Yazıları/yazdıklarını biçim, içerik ve anlatım yönünden değerlendirir.
Metnin Genel Organizasyonu	**Yönlendirme:** Kitap, film hakkında arka plan bilgisi verilir. **Durumu Özetleme ve Analiz Etme:** Olay/Durum kısaca özetlenir ve analiz edilir. **Değerlendirmeler ve Eleştiriler:** Olay/Durum hakkında değerlendirmeler yapılır. **Sonuç:** Çıkarılan derslere, önerilere yer verilir.
Cümle Türleri	Kurallı Cümleler, Seviyeye Göre Birleşik, Sıralı, Bağlı Cümleler
Biçimbirimler (Zaman, Kip, Etken/Edilgen Çatı, Zarf Fiil, Sıfat Fiil vb.)	Sıfat Fiiller:-(y)An
Fiil Seçimi	Hareket Bildiren ve Mental Fiiller

Söz Varlığı	Tepki verilen konuya/duruma göre söz varlığı

1. Sanat Eserine Tepki Verme

1. Metni okuyun ve sınıf arkadaşlarınızla sorulara cevap verin.

- Metin ne anlatıyor?
- Metnin amacı nedir (bilgi verme, araştırmanın sonuçlarını ve çözüm önerilerini aktarma, bir olayı anlatma vb.)?
- Metin kimin için yazılmıştır (hedef kitle)?
- Metin nerede yayımlanmıştır (gazete, dergi, sosyal medya vb.)?
- Tür hangi sosyal aktivitede ortaya çıkıyor (işe başvurma akademi, sanatsal faaliyetler vb.)?

1. Ahlat Ağacı Nuri Bilge Ceylan tarafından 2018'de çekilen dram filmidir. İlk gösterimi 71. Cannes Film Festivali'nde gerçekleştirilen film bir Anadolu kasabasında geçiyor.

2. Film, doğduğu kasabaya dönüp yazdığı kitabı bastıracak parayı toplamaya çalışan fakat babasının borçlarıyla karşılaşan bir Sinan'ın hikâyesini konu ediniyor. Sinan üniversiteyi yeni bitirmiş, gelecek vadeden bir yazardır. Memleketi Çan'a döndüğünde kitabını yayınlamak için yerel bir fon bulmaya çalışır, fakat yerlilerin ilgilenmediğini fark eder. Ayrıca eksantrik babası İdris'in kumar bağımlılığının, ailesinin itibar ve refahını düşürdüğünü de fark eder. Mesleki istikbali hakkında endişe duyar ve kendini bu kırsal yere sıkışmış bulur. Filmin ilerleyen sahnelerinde Sinan kitabını yayımlatmak için babasının çok sevdiği köpeğini satar. Sonra zorunlu askerlik için kasabadan ayrılır. Döndüğünde ise her şeyin değiştiğini görür. Film, izleyiciyi şaşırtacak ve kafasını karıştıracak bir sonla bitiyor.

3. Filmin en büyük başarısı taşra hayatını ve Sinan ile babası İdris arasındaki ilişkiyi, gerilimi çok iyi anlatması. Sinan'ın 'biri' olma, hayatta bir şey etme çabasını, varoluşsal buhranını anlatıyor. Filmin bir diğer gücü ise beklenmedik anlarda ortaya çıkan mizah. Film hakkında tek olumsuz eleştirim ise uzun ve

gerçekçi olmayan diyaloglar. Uzun diyaloglar filmi gerçeklikten koparıp takibi zorlaştırıyor.

4. Film sadece baba-oğul arasındaki ilişkiyi anlatmıyor, taşra insanının ve taşra hayatının en derinine iniyor. Yönetmenin diğer filmlerinde olduğu gibi kent-köy ve kentli-köylü arasındaki çatışma, yine ana karakterin yaşadığı varoluşsal sorunlarla beraber izleyici karşısına çıkıyor. Anadolu gerçekçiliğini sevenler için Ahlat Ağacı izlenesi filmlerden biri.

Sinefil Öğrenci Dergisi

2. Metindeki hangi paragrafında (1-4) hangi konuda bilgi verildiğini işaretleyin. Bilgi verilmediyse BY yazın.

	Filmin güçlü yönleri
	Filmin olay örgüsü
	Olayın nasıl sonlandığı
	Hikâyenin nerede ve ne zaman geçtiği
	Filmin zayıf yanları
	Eleştiri yazarının kitabı tavsiye edip etmediği
	Yazarının kim olduğu
	Ana karakterlerin kim olduğu
	Filmin hangi izleyici kitlesine hitap ettiği

3. a. Aşağıda yer alan örnek cümleleri ve açıklamayı okuyun.

Dil Yapıları Sıfat-Fiiller "-(y)An"

- Ahlat Ağacı Nuri Bilge Ceylan tarafından 2018'de çekil**en** dram filmidir.
- İlk gösterimi 71. Cannes Film Festivali'nde gerçekleştiril**en** film bir Anadolu kasabasında geçiyor.
- Film, doğduğu kasabaya dönüp yazdığı kitabı bastıracak parayı toplamaya çalış**an** fakat babasının borçlarıyla karşılaş**an** bir Sinan'ın hikâyesini konu ediniyor.
- Filmin bir diğer gücü ise beklenmedik anlarda ortaya çık**an** mizah.
- Film hakkında tek olumsuz eleştirim ise uzun ve gerçekçi olmay**an** diyaloglar.

b. Aşağıda yer alan cümleleri "-(y)An" biçimbirimini kullanarak yeniden yazın.

Yan daireye yeni komşu taşındı.	**1.** Yan daireye yeni taşınan komşuyla çok iyi anlaştık.
Onunla çok iyi anlaştık.	
Otobüs, durakta durmadı.	**2.**
Yolcular otobüsü belediyeye şikâyet ettiler.	
Susuz Yaz 1963'te çekildi.	**3.**
Susuz Yaz Altın Ayı Ödülü'nü aldı.	
Kitabı birçok dile çevrildi.	**4.**
Bu yazar Nobel Ödülü aldı.	
Öğrenciler projeyi zamanında bitirdiler.	**5.**
Bu öğrencilere ödül verildi.	

4. Aşağıdaki paragrafları okuyun ve soruları cevaplayın.

A	**B**
Filmin en büyük başarısı taşra hayatını ve Sinan ile babası İdris arasındaki ilişkiyi, gerilimi çok iyi anlatması. Sinan'ın 'biri' olma, hayatta bir şey etme	Eserin dış mekân betimlemeleri kısa tutulurken iç mekân betimlemeleri oldukça renklidir. Anar, yaşanan tuhaf, komik, şiddet içeren olayların

çabasını, varoluşsal buhranını anlatıyor. Filmin bir diğer gücü ise beklenmedik anlarda ortaya çıkan mizah. Film hakkında tek olumsuz eleştirim ise uzun ve gerçekçi olmayan diyaloglar. Uzun diyaloglar filmi gerçeklikten koparıp takibi zorlaştırıyor. Film sadece baba-oğul arasındaki ilişkiyi anlatmıyor, taşra insanının ve taşra hayatının en derinine iniyor. Yönetmenin diğer filmlerinde olduğu gibi kent-köy ve kentli-köylü arasındaki çatışma, yine ana karakterin yaşadığı varoluşsal sorunlarla beraber izleyici karşısına çıkıyor. Anadolu gerçekçiliğini sevenler için Ahlat Ağacı izlenesi filmlerden biri. Sinefil Öğrenci Dergisi	çelişkilerini ironik olarak işlemiştir. Bu yönüyle sosyal roman türlerinden yergi romanı, özelliklerini taşıyan eserde Anar, mizah ve eleştiriyi bir arada değerlendirerek 20. yüzyılın toplumsal eleştirisini yapmıştır. Bu özelliği ile özellikle eleştirel düşünme, okuma, yazma ve diğer temel becerilerin geliştirilmesi amacıyla başta Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı öğretmen adaylarına okutulabilir. Eserin içeriği ve ironik üslubu romana çoklu bir okuma biçimi ile yaklaşmayı zorunlu kılmaktadır. Bu özellikler Galîz Kahraman'ı diğer romanlardan; İhsan Oktay Anar'ı da son dönemin yazarlarından farklı kılmaktadır. Salih Gülerer, Kadir Kaplan-Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi

1. İki metni karşılaştırın.

	A	**B**
Nerede yayımlanmıştır?		

Altı çizili biçimbirimler nelerdir?		
Dili nasıldır (resmî, günlük, samimi vb.)?		

2. Metinlerin yayımlandığı dergiler yazının dilini etkilemiş midir? Niçin?

YAZMA GÖREVİ 1

4. İkişerli gruplara ayrılın. Aşağıdaki adımları A-D takip ederek verilen metni bireysel olarak "Sinefil Öğrenci Dergisi"nde yayımlanacak şekilde revize edin ve tamamlayın.

Eserin dış mekân betimlemeleri kısa tutulurken iç mekân betimlemeleri oldukça renklidir. Anar, yaşanan tuhaf, komik, şiddet içeren olayların çelişkilerini ironik olarak işlemiştir. Bu yönüyle sosyal roman türlerinden yergi romanı, özelliklerini taşıyan eserde Anar, mizah ve eleştiriyi bir arada değerlendirerek 20. yüzyılın toplumsal eleştirisini yapmıştır. Bu özelliği ile özellikle eleştirel düşünme, okuma, yazma ve diğer temel becerilerin geliştirilmesi amacıyla başta Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı öğretmen adaylarına okutulabilir.

Eserin içeriği ve ironik üslubu romana çoklu bir okuma biçimi ile yaklaşmayı zorunlu kılmaktadır. Bu özellikler Galîz Kahraman'ı diğer romanlardan; İhsan Oktay Anar'ı da son dönemin yazarlarından farklı kılmaktadır.

Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi

A | Planlama

Yönlendirme: Kitap hakkında arka plan bilgisi verilir.

Durumu Özetleme ve Analiz Etme: Olay/Durum kısaca özetlenir ve analiz edilir.

Değerlendirmeler ve Eleştiriler: Olay/Durum hakkında değerlendirmeler yapılır.

Sonuç: Çıkarılan derslere, önerilere yer verilir.

B | Yazma

Plana ve kanala uygun olarak 200-250 kelimeden oluşan bir değerlendirme yazısı yazın.

C | Akran Revizesi

Yazınızı arkadaşınızla paylaşın. Aşağıda yer alan sorulardan hareketle birbirinizin yazısına revize verin.

1. Kanal için seçilen biçimbirim uygun mu?

2. Metin plana uygun oluşturulmuş mu?

3. Yazının dili (samimi, günlük, resmî vb.) uygun mu?

4. Öykünün temel unsurları (yer, zaman, olay, karakterler) var mı ve yeterince betimlenmiş mi?

D | Revize Etme

Adımları takip ederek metninizi düzenleyin.

1. Arkadaşınızın geri bildirimlerini kullanarak metninizi yeniden yazın.

2. Metninizi son kez dil bilgisi ve mantık açısından kontrol edin. Gerekli son düzeltmeleri yapın.

5. Bireysel olarak oluşturduğunuz modeli ve aşağıda verilen kontrol listesindeki maddeleri dikkate alarak değerlendirme metni yazın (250-300 kelime).

Konu: Bu, akademik dergiye gönderilecek bir metindir. Amaç, son okunan kitap hakkındaki görüşleri, değerlendirmeleri ve eleştirileri içeren bir metin yazmaktır.

	Evet	**Hayır**
1. Oluşturulan modele uygun bir metin yazdım.		

2. Kelime sayısını kontrol ettim.		
3. Dil yapılarında hata yapmadım.		
4. Kitap hakkında yeterli bilgi verdim.		
5. Yazımda yorum ve değerlendirmelerime yer verdim.		

6. Metinlerinizi sınıfınız ve öğretmeninizle paylaşın. Öğretmeninizin değerlendirmesine göre metninizi gözden geçirin.

Tepki	**4**	**3**	**2**	**1**
DÜZENLEME (Baştan Sona Bağlantıları Planlama ve Kullanma)	Arka plan bilgisi eksiksizdir. Olay/Durum özeti yeterlidir ve yazar özgün analizlere yer vermiştir. Değerlendirme ve eleştiriler kusursuzdur. Sonuç bölümü toparlayıcı ve okuyucuyu yönlendiricidir.	Arka plan bilgisi kitap/film vb. hakkında fikir oluşturacak kadar bilgi vermektedir fakat bazı noktalar eksik kalmıştır. Olay/Durum yeteri kadar özetlenmiştir fakat analizler yeterli değildir. Değerlendirme ve eleştiriler yeterlidir fakat özgün değildir. Sonuç bölümü yeterlidir fakat yönlendirici değildir.	Arka plan bilgisi yetersizdir. Olayın/Durumun özeti yetersizdir. Değerlendirme ve eleştiriler yetersiz ve yüzeyseldir. Sonuç bölümü yetersizdir.	Arka plan bilgisi verilmemiştir. Olay/Durum özetlenmemiştir. Değerlendirme ve eleştirilere yer verilmemiştir. Yazar, sonuç bölümüne yer vermemiştir.

GEÇİŞLER PLANLAMA	Yazı, etkili bir planlamaya sahiptir. Paragraflar arasındaki konu bütünlüğü tamdır. Fikirler, paragraflar ve cümleler akıcıdır ve etkili şekilde birbirine bağlanmıştır. Güçlü geçişler sayesinde yazı son derece tutarlı.	Yazı, planlanmıştır. Paragrafların kendi içinde konu bütünlüğü vardır. Fikirler, paragraflar ve cümleler birbirine bağlanmıştır. Yazıda geçişler var ancak her aşama için geçiş söz konusu değil.	Yazının net bir yapısı yoktur, bu da takip etmeyi zorlaştırmaktadır. Paragrafların kendi içerisinde konu bütünlüğü tam değildir. Paragraflar arası geçişlerde ve bağlantılarda eksiklikler vardır.	Metin tek paragraftan oluşmaktadır.
İÇERİK	[redacted]	İçerik kapsamlı ve tam. Ana noktalar açık şekilde ifade edilmektedir ve iyi ayrıntılılarla desteklenmektedir. Yazının içeriği ve amacı açıktır.	İçerik kapsamlı ve/veya ikna edici değil.	İçerik tutarsız ve belirsizdir.

KELİME SEÇİMİ		Kelimeler doğru, güçlü, spesifiktir; okuyucunun zihninde net resimler oluşturmaktadır. Hem orijinal ifadeler hem de günlük kelimeler başarıyla ve alışılmadık şekillerde kullanılmıştır.	Kelimeler ana fikri iletmektedir ancak sıradan kelimelerle yetinilmiştir. Yazar, sık sık aynı kelimeleri kullanmıştır.	Kelimeler uygun değildir veya okuyucunun kafasını karıştırmaktadır. Yeni kelimeler denenmemektedir.
TON (Akademik, Günlük, Resmî vb)	Yazarın karakteri tutarlı bir şekilde aktarılır. Ton anlatıma, bağlama ve hedef kitleye tam olarak uymaktadır.	Yazarın bağlama, hedef kitleye uygun bir karakteri vardır fakat bazen sapmalar olmaktadır.	Yazarın karakteri değişmektedir, istikrarsızdır.	Yazarın karakteri yoktur.
CÜMLE AKICILIĞI			Cümleler özenle hazırlanmıştır; doğal bir ritimle sorunsuz ve etkili bir şekilde akmaktadır.	Eksik, başıboş veya garip olan cümleler, yazının okunmasını ve anlaşılmasını zorlaştırır.
KURALLAR **(Doğru Yazım, Büyük Harf, Noktalama, Paragraflama ve Türk Dili Kurallarını Kullanma)**	Yazım, zor kelimelerde bile doğrudur. Noktalama kurallarına bütünüyle uyulmuştur.	Yazım neredeyse tüm kelimelerde doğrudur. Noktalama kurallarının bazılarında hata vardır fakat hatalar kâğıdın okunmasını ve anlaşılmasını zorlaştırmazlar.	Yazım hataları, okuyucunun ne anlama geldiğini anlamak için durup tekrar okumasına neden olmaktadır.	Birçok yazım hatası vardır ve kelimelerin ne anlama geldiğini tahmin etmek zordur.

	Büyük harf kullanımı metnin tümünde doğrudur. Metnin kurallar açısından revize edilmeye ihtiyacı yoktur.	Tüm cümlelerin başında ve hemen hemen tüm özel adlar ve unvanlar için büyük harfler kullanılır. Yazar, çeşitli kuralları doğru bir şekilde kullanıyor, ancak biraz düzenleme gerekiyor.	Noktalama hataları sık görülür ve kâğıdın okunmasını zorlaştırır. Büyük harf kullanımı genellikle yanlış. Yazının revizyon ve düzenlemeye ihtiyacı vardır.	Çok fazla noktalama hatası vardır. Yazar, büyük harflerin veya noktalama işaretlerinin nasıl ve ne zaman kullanılacağı konusunda çok az bilgi sahibidir. Yazının kapsamlı revizyon ve düzenlemeye ihtiyacı vardır.

Ek 2. Tartışmacı Metin Etkinlik Örneği

Amaç ve Bağlam (Tür, Yazar, Hedef Kitle, Konu)	Bu, bir araştırmacıdan popüler bilim dergisine gönderilen bir metindir. Amaç, karanlık fabrikaların toplum için faydalı olduğu konusunda alıcıyı ikna etmek ve alıcının düşüncelerini değiştirmektir.
İletişimsel İşlevler	Tartışma İkna Etme Gerekçelendirme Görüş Bildirme Yorumlama Değerlendirme Çıkarımda Bulunma Doğrudan/Dolaylı Anlatma Delillendirme
Kazanımlar	C1.Y.5. Taslak oluşturarak metinler yazar. C1.Y.7. Karşılaştırmaya dayalı metinler yazar. C1.Y.12. Bir konuya ilişkin görüş ve önerilerini gerekçeleriyle anlatan metinler yazar. C1.Y.13. Yorum ve değerlendirmeler içeren metinler yazar. C1.Y.19. Geleceğe yönelik tahminler/çıkarımlar içeren metinler yazar. C1.Y.24. Belli bir alana yönelik temel terimleri kullanarak bilimsel metinler yazar. C1.Y.29. Yazılarını bir konu ve ana fikir etrafında planlar. C1.Y.30. Bağlayıcı ögeleri kullanarak paragraf yazar. C1.Y.32. Bilimsel ifade ve kalıpları kullanarak tartışmacı metinler yazar.

	C1.Y.38. Giriş, gelişme ve sonuç paragrafları yazar. C1.Y.45. Farklı kaynaklardan elde ettiği bilgileri sentezleyen metinler yazar. C1.Y.51. Yazma amacını belirler. C1.Y.55. Bağdaşıklık unsurlarına dikkat ederek metinler yazar. C1.Y.58. Bir uzmanlık alanıyla ilgili temel terim ve kalıp ifadeleri kullanır. C1.Y.50. Yazıları/yazdıklarını biçim, içerik ve anlatım yönünden değerlendirir.
Metnin Genel Organizasyonu	**Veri:** Problem durumunun açıklanmasını içerir. **İddia:** Tartışılan konu ile ilgili olarak yazarın savunduğu temel düşüncedir. **Destek Gerekçesi:** Yazarın iddiasını güçlendirmek için ortaya koyduğu açıklamalar veya kanıtlardır. **Karşı İddia:** Tartışmacı metinde yazarın iddiasıyla ters düşen veya iddiasına karşı çıkan görüşlerdir. **Destek Gerekçesi:** Yazarın iddiasını güçlendirmek için ortaya koyduğu açıklamalar veya kanıtlardır. **Çürütme Gerekçesi:** Yazarın karşı iddiayı çürütmek için ortaya koyduğu açıklamalar veya kanıtlardır. **Sonuç:** Tartışmada yazarın okuyucuya vermek istediği temel mesajdır. Sonucun iddia ile uyumlu olması önemlidir.
Tutarlılık (Bağdaşıklık Unsurları, Edatlar ve Cümle Bağlayıcıları)	**Bağdaşıklık Unsurları** (Bağlama Ögeleri) **Cümle Bağlayıcıları:** **Zıtlık Bildiren Bağlayıcılar:** ise, yoksa, diğer yandan **Örnek Bildiren Bağlayıcılar:** örnek vermek gerekirse

	Sonuç Bildiren Bağlayıcılar: sonuç olarak **Sebep Bildiren Bağlayıcılar:** çünkü **Edatlar:**-(A) göre
Cümle Türleri	Kurallı Cümleler, Birleşik Cümleler, Sıralı Cümleler, Bağlı Cümleler
Düşünceyi Geliştirme Yolları	Tanımlama, Örneklendirme, Sayısal Verilerden Yararlanma, Karşılaştırma
Biçimbirimler (Zaman, Kip, Etken/Edilgen Çatı, Zarf Fiil, Sıfat Fiil vb.)	**Etken Çatı** -(y)A göre
Söz Varlığı	Teknoloji alanına yönelik kelimeler: karanlık fabrika, gelişme, robot, insan gücü, verimlilik, sağla-, üretim, maliyet, olumlu yan, avantaj, dezavantaj, art-, azal-, yapay zekâ, kodla-, iş alanı, art, eksi, değişim, gelişim

Tartışmacı Metin Yazma

1. Metni okuyun ve sınıf arkadaşlarınızla sorulara cevap verin.

- Metin ne anlatıyor?
- Metnin amacı nedir (bilgi verme, araştırmanın sonuçlarını ve çözüm önerilerini aktarma, bir olayı anlatma vb.)?
- Metin kimin için yazılmıştır (hedef kitle)?
- Metin nerede yayımlanmıştır (gazete, dergi, sosyal medya vb.)?
- Tür hangi sosyal aktivitede ortaya çıkıyor (işe başvurma, akademi, sanatsal faaliyetler vb.)?

Karanlık Fabrikalar Geleceği Aydınlatacak mı?

A Aydınlatmanız, ısıtmanız, soğutmanızın gerekmediği bir fabrika düşünün. Çalıştırdığınız işçiler yemiyor, içmiyor, yorulmuyor, mola vermiyor, işe geç kalmıyor, maaş istemeden 7/24 çalışıyor. İşte içinde insanın çalışmadığı bu fabrikalara karanlık fabrikalar deniyor. Karanlık fabrikalar insan gücüne dayalı olmayan, komut verildiği zaman insan gücünün yaptığı hatta yapamayacağı şeyleri gerçekleştirebilen robotlardan oluşuyor.

B Bana **göre** insanların ihtiyaç duyduğu şeylere (ısıtma, soğutma, aydınlatma, mola ihtiyacı, yemek ihtiyacı vs.) gerek duymayan robotlar büyük bir verimlilik sağlayacak. Üretimde maliyetlerin düşmesi, kusurlu ürün miktarının azalması, enerjide tüketimin azalması yoluyla çevre kirliliğinin de azalması karanlık fabrikaların olumlu yanları arasında sayılabilir. Örnek vermek gerekirse Çin'de telefon parçaları üreten bir şirkette bu sistem sayesinde verimlilik %250 artar**ken,** hatalı ürün miktarı da %80 oranında azaldı.

C Bazı araştırmacılar**a göre ise** karanlık fabrikaların ilk öne çıkan dezavantajlarından biri işsizlik veya bir başka deyişle eğitimli insan gücüne olan ihtiyacın artması. Çünkü gelecekte üretim robotlar tarafından gerçekleştirileceği için insan gücüne duyulan ihtiyaç azalacak. Böylece üretimde niteliksiz işçiye olan ihtiyaç da ortadan kalkacak. Bu durum üretimin gerçekleştirildiği karanlık

fabrikalarda çalışanları zor durumda bırakacak gibi görünüyor **çünkü** yapay zekânın gelişimi ile kendi kendilerini kodlayabilen ve tasarlayabilen robotlar üretimi tamamen devralabilir.

Ç **Diğer yandan** gelişme, ilerleme her zaman olacak. İnsanların meslekleri, eğitimler sonucunda evrilmeye başlayacak, farklı meslek grupları önceki meslek gruplarının yerini dolduracak. Eğitime daha çok gerek olan bir iş alanı ortaya çıkmış olacak.

D **Sonuç olarak** artıları ve eksileriyle karanlık fabrikaların hayatımızda büyük bir değişim yaratacağı kesin. Peki avantajları yararımıza kullanıp bu fabrikaları benimsemeye, meslek alanlarının değişmesine ve gelişmesine izin mi vereceğiz; **yoksa** işsizlik sorunlarıyla karşı karşıya gelmekten korkup bu teknolojiyi bir kenara mı iteceğiz?

Bilim ve Teknik Dergisi

2. a. Aşağıdaki açıklamaları okuyun ve hangi paragrafın (A-D) hangi elemente cevap verdiğine göre eşleştirin.

İddia	Tartışılan konu ile ilgili olarak yazarın savunduğu temel düşüncedir. Yazarın amacı ortaya attığı iddiasını kanıtlamaktır.	
Sonuç	Kısaca argümanların özetlendiği ve yazarın temel mesajı verdiği bölümdür.	
Çürütme Gerekçesi	Yazarın karşı iddiayı çürütmek için ortaya koyduğu açıklamalar veya kanıtlardır. Karşı iddianın reddedilmesi için yazar karşı iddiaya ait zayıf noktaları ortaya koyar.	

Veri	Tartışmacı metni başlatır, tartışmanın zeminini oluşturur. Tartışmanın okuyucu tarafından daha iyi anlaşılabilmesi için gerekli bilgiler verilir. Daha çok tanımlamaya yer verilir.	
Karşı İddia	Tartışmacı metinde yazarın iddiasıyla ters düşen veya iddiasına karşı çıkan görüşlerdir.	

b. Aşağıdaki cümlelerden hangisi iddiayı (İ), hangisi karşı iddiayı (Kİ) desteklemektedir? Yazın.

Gelecekte üretim, robotlar tarafından gerçekleştirileceği için insan gücüne duyulan ihtiyaç azalacak. Böylece üretimde niteliksiz işçiye olan ihtiyaç da ortadan kalkacak.	
Karanlık fabrikaların yaygınlaşması dünyanın bozulan ekosisteminin onarılması için de önemli bir adım. Bu sayede dünya kaynakları daha az kullanılırken, çevreye verilen zarar da minimuma indirilebilecek.	
Yerini makinelere kaptıran mesleklerde çalışan insanların gerekli eğitimlerden geçerek daha vasıflı işlere transfer olması gerekecek. Makineler üretimle uğraşırken insanların kendilerini geliştirmeye ve eğitime ayıracak daha fazla vakti olacak.	

3. a. Aşağıdaki bağlayıcıları inceleyin.

Bağlayıcılar
Zıtlık Bildiren Bağlayıcılar: ise, yoksa • *Bazı araştırmacılara göre **ise** karanlık fabrikaların ilk öne çıkan dezavantajlarından biri işsizlik veya bir başka deyişle eğitimli insan gücüne olan ihtiyacın artması.* • *Peki avantajları yararımıza kullanıp bu fabrikaları benimsemeye, meslek alanlarının değişmesine ve gelişmesine izin mi vereceğiz; **yoksa** işsizlik sorunlarıyla karşı karşıya gelmekten korkup bu teknolojiyi bir kenara mı iteceğiz?*

Örnek Bildiren Bağlayıcılar: örnek vermek gerekirse

- ***Örnek vermek gerekirse*** *Çin'de telefon parçaları üreten bir şirkette bu sistem sayesinde verimlilik %250 artarken, hatalı ürün miktarı da %80 oranında azaldı.*

Sonuç Bildiren Bağlayıcılar: sonuç olarak

- ***Sonuç olarak*** *artıları ve eksileriyle karanlık fabrikaların hayatımızda büyük bir değişim yaratacağı kesin.*

Sebep Bildiren Bağlayıcılar: çünkü

- *Bu durum üretimin gerçekleştirildiği karanlık fabrikalarda çalışanları zor durumda bırakacak gibi görünüyor* ***çünkü*** *yapay zekânın gelişimi ile kendi kendilerini kodlayabilen ve tasarlayabilen robotlar üretimi tamamen devralabilir.*

Edatlar

-(y)A göre edatı görüş bildirmek için kullanılır.

- *Ban****a göre*** *insanların ihtiyaç duyduğu şeylere (ısıtma, soğutma, aydınlatma, mola ihtiyacı, yemek ihtiyacı vs.) gerek duymayan robotlar büyük bir verimlilik sağlayacak.*
- *Bazı araştırmacılar****a göre ise*** *karanlık fabrikaların ilk öne çıkan dezavantajlarından biri işsizlik veya bir başka deyişle eğitimli insan gücüne olan ihtiyacın artması.*

b. Gruplara ayrılın ve arkadaşlarınızla tartışma metninin modelini oluşturun (Metne nasıl giriş yapılacağı, hangi paragrafta nelerden bahsedileceği, metnin nasıl bitirileceği, hangi paragrafta hangi bağlayıcı kullanılacak vb.).

1. Paragraf	
2. Paragraf	
3. Paragraf	

4. Paragraf	
5. Paragraf	

YAZMA GÖREVİ 1

4. İkişerli gruplara ayrılın, oluşturduğunuz modeli ve aşağıda verilen kontrol listesindeki maddeleri dikkate alarak iskelet metni tamamlayın.

A | İskelet Metnin Modelini Çıkarma ve Planlama

A. İçinde bulunduğumuz yüzyılda sürekli yenilenen ve değişen bilgiyi izliyor, hızla gelişen teknolojiyi yakalamaya çalışıyoruz. Bu arada da eğitimin nasıl olması gerektiğini sorguluyoruz. Teknoloji hızla gelişirken bu arada doğan ve büyüyen çocuklarımızın hayatında bu araçları ne kadar kullanmalıyız, eğitimde nasıl yararlanmalıyız diye tartışıyoruz.

B. Bilgisayarlar ve internet; herhangi bir konunun uzmanına hızla ulaşabilmemizi sağladığı kadar öğretmen-öğrenci, öğrenci-öğrenci ve öğretmen-öğretmen arasındaki iletişimi ve dolayısıyla etkileşimi de çok büyük oranda kolaylaştırıyor.
……
……...
……
……...
……
……...
……
……...

C.

……
…...

……
……...
……
……...
……
……...

Ç. Dijital yerliler olarak anılan ve teknolojinin içine doğan günümüz öğrencilerinin basit teknolojik araçları kullanma işine daha kolay uyum sağladığını söyleyebiliriz.
……
……...
……
……...

D. Özetlemek gerekirse insanlık her alanda ürettiği her şeyi iyi ya da kötü bir amaçla kullanabilme potansiyeline sahip.
……
……
……...
……
……...
……
……...

B | Yazma

Plana uygun olarak 250-300 kelimeden oluşan, eğitimde teknoloji kullanımının avantajlı olduğuna okuyucuya ikna eden bir tartışmacı metin yazın.

C | Akran Revizesi

Yazınızı arkadaşınızla paylaşın. Aşağıda yer alan sorulardan hareketle birbirinizin yazısına revize verin.

1. Hedef kitle için seçilen ton (akademik, günlük vb.) uygun mu?

2. Metin, plana uygun oluşturulmuş mu?

3. İddia ve karşı iddia düşünceyi geliştirme yollarıyla desteklenmiş mi?

4. Çürütme gerekçesi güçlü mü?

D | Revize Etme

Adımları takip ederek metninizi düzenleyin.

1. Arkadaşınızın geri bildirimlerini kullanarak metninizi yeniden yazın.

2. Metninizi son kez dil bilgisi ve mantık açısından kontrol edin. Gerekli son düzeltmeleri yapın.

YAZMA GÖREVİ 2

5. Bireysel olarak oluşturduğunuz modele ve aşağıda verilen kontrol listesindeki maddeleri dikkate alarak tartışmacı metin yazın.

Konu: Bu, bir araştırmacıdan popüler bir bilim dergisine yazılan bir metindir. Amaç, cerrahî robotların kullanımının avantajları ve dezavantajları hakkında bilgilendirmek, sağlıkta robotların kullanımının faydalı olmadığı hakkında alıcıyı ikna etmektir.

Kelime Sayısı: 250-300 kelime

	Evet	**Hayır**
1. Oluşturduğumuz modele uygun bir metin yazdım.		
2. Kelime sayısını kontrol ettim.		
3. Dil yapılarında hata yapmadım.		

4. Görüşlerimi gerekçelendirdim.		
5. Hedef kitleye ve amaca uygun bir dil kullandım.		
6. Bağlayıcıları (ise, yoksa, diğer yandan, örnek vermek gerekirse, sonuç olarak, çünkü) ve edatları (-(y)A göre) yerinde kullandım.		

6. Metinlerinizi sınıfınız ve öğretmeninizle paylaşın. Öğretmeninizin değerlendirmesine göre metninizi gözden geçirin.

Tartışma	**4**	**3**	**2**	**1**
DÜZENLEME **(Baştan Sona Bağlantıları**	Tartışmanın zemini hakkındaki açıklamalar tanımlarla desteklenmiştir, detaylandırılmıştır. Yazının tezi eksiksizdir ve düşünceyi geliştirme yolları kullanılarak etkili şekilde desteklenmiştir. Destekleyici cümleler tezi açıklamakta ve detaylandırmaktadır.	Tartışmanın zemini hakkındaki açıklamalar tanımlarla desteklenmiştir fakat yeterince detay verilmemiştir. Tez belirgindir ve düşünceyi geliştirme yollarıyla desteklenmiştir. Destekleyici cümleler tezi açıklar.	Tartışmanın zemini hakkında açıklamalar vardır fakat tanımlamalara yer verilmemiştir. Tez vardır fakat tamamen belirsizdir. İddia kısmı büyük oranda doldurma ve tekrarlı cümlelerden oluşmaktadır.	Konu hakkında tanıtım yoktur. Yazarın tezi yoktur. Karşı tez yoktur. Çürütme ifadesi yoktur. Sonuç yoktur.

Planlama ve Kullanma)	Karşı iddia düşünceyi geliştirme yollarıyla etkili şekilde açıklanmıştır. Karşı iddia etkili ve okuyucuyu ikna edici şekilde çürütülmüştür. Argümanlar eksiksiz özetlenmiştir ve temel mesaj eksiksiz açıklanmıştır.	Karşı iddia düşünceyi geliştirme yollarıyla kısmen açıklanmıştır. Çürütme etkilidir ve noktalar yeterince gelişmiştir. Sonuçta argümanlar özetlenmiştir ve temel mesaja yer verilmiştir.	Karşı iddialar yeterince açık ve net değildir. Argümana veya destekleyici iddiaya karşı nedenler olduğu öne sürülmüştür, ancak özel olarak tartışılmamaktadır. Bazı çürütme girişimleri vardır ancak noktalar yeterince geliştirilmemiştir. Sonuç vardır fakat yazarın iddiasının tekrarıdır.	
GEÇİŞLER PLANLAMA	Yazı, etkili bir planlamaya sahiptir. Paragraflar arasındaki konu bütünlüğü tamdır. Fikirler, paragraflar ve cümleler akıcıdır ve etkili şekilde birbirine bağlanmıştır.	Yazı, planlanmıştır. Paragrafların kendi içinde konu bütünlüğü vardır. Fikirler, paragraflar ve cümleler birbirine bağlanmıştır. Yazıda geçişler var ancak her	Yazının net bir yapısı yoktur, bu da takip etmeyi zorlaştırmaktadır. Paragrafların kendi içerisinde konu bütünlüğü tam değildir. Paragraflar arası geçişlerde ve bağlantılarda eksiklikler vardır.	Metin tek paragraftan oluşmaktadır.

	Güçlü geçişler sayesinde yazı son derece tutarlı.	aşama için geçiş söz konusu değil.		
İÇERİK		İçerik kapsamlı ve tam. Ana noktalar açık şekilde ifade edilmektedir ve iyi ayrıntılılarla desteklenmektedir. Yazının içeriği ve amacı açıktır.	İçerik kapsamlı ve/veya ikna edici değil.	İçerik tutarsız ve belirsizdir.
KELİME SEÇİMİ		Kelimeler doğru, güçlü, spesifiktir; okuyucunun zihninde net resimler oluşturmaktadır. Hem orijinal ifadeler hem de günlük kelimeler başarıyla ve alışılmadık şekillerde kullanılmıştır.	Kelimeler ana fikri iletmektedir ancak sıradan kelimelerle yetinilmiştir. Yazar, sık sık aynı kelimeleri kullanmıştır.	Kelimeler uygun değildir veya okuyucunun kafasını karıştırmaktadır. Yeni kelimeler denenmemektedir.
TON (Akademik, Günlük, Resmî vb)	Yazarın karakteri tutarlı bir şekilde aktarılır. Ton anlatıma, bağlama ve hedef kitleye tam olarak uymaktadır.	Yazarın bağlama, hedef kitleye uygun bir karakteri vardır fakat bazen sapmalar olmaktadır.	Yazarın karakteri değişmektedir, istikrarsızdır.	Yazarın karakteri yoktur.

CÜMLE AKICILIĞI	[redacted]		Cümleler özenle hazırlanmıştır; doğal bir ritimle sorunsuz ve etkili bir şekilde akmaktadır.	Eksik, başıboş veya garip olan cümleler, yazının okunmasını ve anlaşılmasını zorlaştırır.
KURALLAR (Doğru Yazım, Büyük Harf, Noktalama, Paragraflama ve Türk Dili Kurallarını Kullanma)	Yazım, zor kelimelerde bile doğrudur. Noktalama kurallarına bütünüyle uyulmuştur. Büyük harf kullanımı metnin tümünde doğrudur. Metnin kurallar açısından revize edilmeye ihtiyacı yoktur.	Yazım neredeyse tüm kelimelerde doğrudur. Noktalama kurallarının bazılarında hata vardır fakat hatalar kâğıdın okunmasını ve anlaşılmasını zorlaştırmazlar. Tüm cümlelerin başında ve hemen hemen tüm özel adlar ve unvanlar için büyük harfler kullanılır. Yazar, çeşitli kuralları doğru bir şekilde kullanıyor, ancak biraz düzenleme gerekiyor.	Yazım hataları, okuyucunun ne anlama geldiğini anlamak için durup tekrar okumasına neden olmaktadır. Noktalama hataları sık görülür ve kâğıdın okunmasını zorlaştırır. Büyük harf kullanımı genellikle yanlış. Yazının revizyon ve düzenlemeye ihtiyacı vardır.	Birçok yazım hatası vardır ve kelimelerin ne anlama geldiğini tahmin etmek zordur. Çok fazla noktalama hatası vardır. Yazar, büyük harflerin veya noktalama işaretlerinin nasıl ve ne zaman kullanılacağı konusunda çok az bilgi sahibidir. Yazının kapsamlı revizyon ve düzenlemeye ihtiyacı vardır.

Ek 3. Öyküleyici Metin Yazma Etkinlik Örneği

Amaç ve Bağlam (Tür, Yazar, Hedef Kitle, Konu)	Bu, bir öğrenciden arkadaşlarla paylaşılmak üzere yazılmış bir metindir. Amaç, alıcıya "Deniz Yıldızı" adlı öyküde geçen olayları anlatmaktır.
İletişimsel İşlevler	Kişi Hakkında Bilgi İsteme, Bilgi Verme Nesne/Varlıklar Hakkında İsteme, Bilgi Verme Zaman Hakkında Bilgi İsteme, Bilgi Verme Geçmiş Olaylar/Durumlar Hakkında Bilgi İsteme, Bilgi Verme Çıkarımda Bulunma Doğrudan/Dolaylı Anlatma Betimleme Duyguları İfade Etme Sıralama- Olayları Sıralama
Kazanımlar	C1.Y.3. Ayrıntılı betimleyici metinler yazar. C1.Y.5. Taslak oluşturarak metinler yazar. C1.Y.10. Kurmaca metinler yazar. C1.Y.38. Giriş, gelişme ve sonuç paragrafları yazar. C1.Y.43. Dolaylı anlatım içeren metinler yazar. C1.Y.50. Yazıları/yazdıklarını biçim, içerik ve anlatım yönünden değerlendirir. C1.Y.56. Öyküleyici metinler yazar.
Metnin Genel Organizasyonu	**Serim ve Betimleme (Oryantasyon):** Bağlamı sunma (karakterler, etkinlikler, mekânlar **Problem/Gerilimin İnşası ve Tepki (Karmaşa):** Ana sorunun/Ana olayın adım adım oluşturulması ve davranışsal sonuç

	Çözüm: Sorunun çözülmesi veya ana olayın sonuçlanması **Sonuç/Kıssadan Hisse ve Tepki:** Olanların yorumlanması, olanlardan ders çıkarılması ve anlatıcının yorumları
Tutarlılık (Bağdaşıklık Unsurları, Edatlar ve Cümle Bağlayıcıları)	**Zaman Zarfları:** bir zaman sonra, bir gün, sonunda, sonra, bir zamanlar, daha sonra, ilk olarak, günlerden bir gün, ardından, nihayetinde, evvel zaman içinde
Cümle Türleri	Kurallı Cümleler, Birleşik, Sıralı, Bağlı Cümleler
Düşünceyi Geliştirme Yolları	Kullanılmamaktadır.
Biçimbirimler (Zaman, Kip, Etken/Edilgen Çatı, Zarf Fiil, Sıfat Fiil vb.)	'-mIş,' '-(I)yormuş,' '–A/IrmIş', '-(y)AcAkmIş', '–mIştI', '-mIştIr', '-DI', '-(I)yordu', '-(I/A)rDI', -A/Ir -mAdAn önce, -DIktAn sonra
Söz Varlığı	bilge, delikanlı, sıkıntılı, yarı uyanık, silüet, gözünün önünden gitmemek

Öykü Yazma

1. Metni okuyun ve sınıf arkadaşlarınızla sorulara cevap verin.

- Metin ne anlatıyor?
- Metnin amacı nedir (bilgi verme, araştırmanın sonuçlarını ve çözüm önerilerini aktarma, bir olayı anlatma vb.)?
- Metin nerede yayımlanmıştır (gazete, dergi, sosyal medya vb.)?
- Tür hangi sosyal aktivitede ortaya çıkıyor (iş arama, akademi, sanatsal faaliyetler vb.)?

DENİZYILDIZI

1. Bir zamanlar yazılarını yazmak üzere okyanus sahiline giden bir bilge kişi varmış. Çalışmaya başlamadan önce sabahları kumsalda yürüyüş yaparmış. Bir gün, ileride, uzaklarda dans eder gibi hareketler yaparak kendisine doğru gelen bir insan silueti fark etmiş.

2. Başlayan günü dans ederek karşılayan biri olabileceğini düşünmüş. Ancak yaklaştıkça siluetin genç bir adam olduğunu görmüş. Genç adam birkaç adımda bir, yerden bir şeyler alıyor ve okyanusa fırlatıyormuş. Sormuş ona bilge kişi: "Günaydın delikanlı. Hayrola, ne yapıyorsun böyle?" Genç adam cevap vermiş: "Okyanusa denizyıldızı atıyorum." "Sanırım şöyle sormalıydım." demiş bilge kişi. "Neden okyanusa denizyıldızı atıyorsun? Görmüyor musunuz, güneş yükseliyor ve sular çekiliyor."

3. "Onları suya atmazsam ölecekler." demiş delikanlı. "Ama delikanlı, baksan kilometrelerce kumsal var ve baştan aşağı denizyıldızıyla dolu. Sen birkaç tane atmışsın ne fark eder ki?" demiş bilge kişi. Genç adam kibarca dinledikten sonra eğilerek bir denizyıldızı daha almış, dalgalanan okyanusa doğru fırlatmış ve "Bakın!" demiş bilge kişiye "Bunun için çok şey fark etti." Bilge kişi genç adamın cevabından pek bir şey anlamamış. Yazısının başına geçmek üzere kulübesine dönmüş.

4. Gün boyunca bir şeyler yazmaya çalışırken genç adamın yaptığı bir türlü gözünün önünden gitmemiş. Koca bilim adamı, o yazar, o büyük şair, o bilge kişi, gencin davranışının özünü kavrayamamış. Geceyi de sıkıntılı, yarı uyanık, aynı şeyleri düşünerek geçirmiş. Gözüne uyku girmeyeceğini anlayıp sabaha karşı daha gün ağarmadan kalktığında gencin yaptığını bir anda kavrayıvermiş... Güneş görünmeye başlar başlamaz sahile inmiş ve genci bularak bütün sabahı onunla okyanusa denizyıldızı atarak geçirmiş.

Hasan YILMAZ *Düzenlenmiştir.*

2. Paragraflarda neler anlatılmıştır? Cümlelerle eşleştirin.

çıkarılan ders ve sonuç, ana olay, karakterlerin ve mekânın tanıtımı, olayın başlangıcı	
1. Paragraf	
2. Paragraf	
3. Paragraf	
4. Paragraf	

3. a. Aşağıdaki tabloyu inceleyin ve metinde yer alan zaman eklerinin altını çizin.

Yazma Stratejisi
1. Öyküleyici türlerde '-mIş,' '-(I)yormuş,' '–A/IrmIş', '-(y)AcAkmIş', '–mIştI', '-mIştIr', '-DI', '-(I)yordu', '-(I/A)rDI', -A/Ir dil yapıları kullanılır.

b. Altını çizdiğiniz ekler yerine yazma stratejisinde yer alan dil yapılarından hangilerinin kullanılabileceğine karar verin.

c. Zaman ifadelerini doğru açıklamalarla eşleştirip gruplayın.

bir zaman sonra, bir gün, sonunda, sonra, bir zamanlar, daha sonra, ilk olarak, günlerden bir gün, -mAdAn önce, ardından, nihayetinde, evvel zaman içinde, -DIktAn sonra

Hikâyenin başlangıç zamanı belli olmadığında:

Olayları sıralamak için:

Olayın sonuna gelindiğini belirtmek için:

4. a. Paragrafları okuyun ve soruları cevaplayın.

1. Hangi metnin temel amacı hikâye anlatmaktır?

2. Hangi metnin temel amacı bir konu hakkında bilgi vermektir?

A	**B**
Bir varmış, bir yokmuş, bir zamanlar dünyamızda sürekli düş kuran bir kaplumbağa varmış. Yaşadığı inden bıkmış, neredeyse tiksinmeye başlamış. Ülkeyi gezip görmek, dünyayı ve içindekileri daha iyi tanımak istiyormuş. Günün birinde bu güzel düşünü iki yaban ördeğine de anlatmış. Bu yaban ördekleri güzel oldukları kadar da iyiliksever yaratıklarmış, büyük düşünü gerçekleştirmesine yardım edebileceklerini söylemişler bizim kaplumbağaya. Ona gökyüzünü göstermişler.	Okuma, yaşamımızın belirli bir aşamasında ya da çağında başlayıp biten bir etkinlik değildir. Çocukluk, gençlik, orta yaşlılık ya da yaşlılık döneminde de yaşamımızda yer alır. Daha doğrusu yeme, içme, soluma gibi yaşamsal bir edim niteliğini kazanır. Onu öğrenme de sürüp gider. Öyle ki çocukluk çağında okuduğumuz bir kitabı yetişkinlik döneminde okuduğumuzda ondan alacağımız tat, ilk okuduğumuzdan farklı olur. Çünkü yaşamın akışı içinde hem okuma yöntemimiz değişmiştir hem kişiliğimiz. Tartışma götürmez bir gerçektir bu. Okumanın yaşamımızda yeri yaşla sınırlı değildir.

"Şu uçsuz bucaksız yolu görüyor musun?" demişler. "Biz seni bu yoldan ta Amerika'ya kadar taşırız. Nice cumhuriyetler, nice krallıklar, nice halklar görürsün; çok değişik törelere tanık olursun, çok yerler görürsün. Homeros'un (Homeros) destanının kahramanı Odisseus (Odiseus) da ancak bu kadarını görmüştür." *(Kısaltılmıştır.)* La Fonten	Her yaşın kendine özgü ilgileri, merakları, soruları vardır. Bunları karşılamak için insanoğlu her yaşta değişik kaynaklara yönelir, okumaya başvurur. (*Kısaltılmıştır.*) Emin Özdemir

3. Yazar, hangi metinde -mIş biçimbirimini seçmiştir? Sizce yazar niçin ilgili biçimbirimi seçmiştir?

4. Yazar, hangi metinde -A/IR biçimbirimini seçmiştir? Sizce yazar niçin ilgili biçimbirimi seçmiştir?

5. 1. Etkinlikte incelediğiniz metin hangi metinle aynı türde (A-B)? Niçin?

b. İkişerli gruplara ayrılın ve öyküler bulun, aşağıda verilen sorulara göre metni inceleyin.

• Metnin amacı ne?	
• Metinde hangi biçimbirim kullanılıyor?	
• Metinde hangi zaman ifadeleri kullanılıyor?	

YAZMA GÖREVİ 1

5. Aşağıdaki adımları A-D takip edip 1. etkinlikte okuduğunuz hikâyeye hayvan karakter ekleyerek hikâyeyi devam ettirin.

A | Planlama

Serim ve Betimleme (Oryantasyon): Bağlamı sunma (karakterler, etkinlikler, mekânlar)

Problem/Gerilimin İnşası ve Tepki (Karmaşa): Ana sorunun/Ana olayın adım adım oluşturulması ve davranışsal sonuç

Çözüm: Sorunun çözülmesi veya ana olayın sonuçlanması

Sonuç/Kıssadan Hisse ve Tepki: Olanların yorumlanması, olanlardan ders çıkarılması ve anlatıcının yorumları

B | Yazma

Plana uygun olarak 150 kelimeden oluşan bir hikâye yazın.

C | Akran Revizesi

Yazınızı arkadaşınızla paylaşın. Aşağıda yer alan sorulardan hareketle birbirinizin yazısına revize verin.

1. Zaman için seçilen biçimbirim uygun mu?

2. Metin plana uygun oluşturulmuş mu?

3. Olayların sırası anlaşılıyor mu? Doğru zaman zarfları kullanılmış mı?

4. Öykünün temel unsurları (yer, zaman, olay, karakterler) var mı ve yeterince betimlenmiş mi?

D | Revize Etme

Adımları takip ederek metninizi düzenleyin.

1. Arkadaşınızın geri bildirimlerini kullanarak metninizi yeniden yazın.

2. Metninizi son kez dil bilgisi ve mantık açısından kontrol edin. Gerekli son düzeltmeleri yapın.

YAZMA GÖREVİ 2

7. Bireysel olarak oluşturduğunuz modeli ve aşağıda verilen kontrol listesindeki maddeleri dikkate alarak bir metin yazın (250-300 kelime).
Konu: Bu, amatör bir öykü dergisine gönderilecek bir metindir. Amaç, gençlerin okuduğu dergide yayınlatmak üzere bir öykü yazmaktır.

	Evet	**Hayır**
1. Oluşturulan modele uygun bir metin yazdım.		
2. Kelime sayısını kontrol ettim.		
3. Dil yapılarında hata yapmadım.		
4. Hedef kitleye ve amaca uygun bir dil kullandım.		

7. Metinlerinizi sınıfınız ve öğretmeninizle paylaşın. Öğretmeninizin değerlendirmesine göre metninizi gözden geçirip revize edin.

Öyküleme	**4**	**3**	**2**	**1**

DÜZENLEME (Baştan Sona Bağlantıları Planlama ve Kullanma)	Olayı/Olayları tanımlayan betimleyici ifadeler eksiksiz verilmiştir. Kişi/Kişileri tanımlayan betimleyici ifadeler eksiksiz verilmiştir. Olayın geçtiği yer/yerleri tanımlayan betimleyici ifadeler eksiksiz verilmiştir. Olayın geçtiği zamanı tanımlayan betimleyici ifadeler eksiksiz verilmiştir. Olaylar ilgi çekici ve tutarlı biçimde zaman ve mantık sırasına göre sunulmuştur. Ayrıntılar, mesajı güçlendirmek için sağlam bir	Olayı/Olayları tanıtmaya yarayan ifadelere yer verilmiştir. Kişi/Kişileri tanıtmaya yarayan ifadelere yer verilmiştir. Olayın geçtiği yer/yerleri tanıtmaya yarayan ifadelere yer verilmiştir. Olayın geçtiği zamanı tanıtmaya yarayan ifadelere yer verilmiştir. Olaylar yerinde ve tutarlı biçimde zaman ve mantık sırasına göre sunulmuştur. Ayrıntılar yerleştirildikleri yere uygundur. Olay bitirilmiştir. Olayın çözümüne uygun uygun	Olayı/Olayları tanıtmaya yarayan ipuçlarına yer verilmiştir. Kişi/Kişileri tanıtmaya yarayan ipuçlarına yer verilmiştir. Olayın geçtiği yer hakkında yeterince bilgi verilmemiştir. Olayın geçtiği yer hakkında tahmin yapılacak kadar bilgi verilmiştir. Zaman, kişi, yer unsurlarından en az biri belirtilmemiştir. Olaylar, zaman ve mantık sırasına göre sunulmaya çalışılmıştır fakat bazı kopukluklar vardır. Okuyucunun kafası, yerleştirildiği yere uymayan ayrıntılarla karışmaktadır. Olay tam anlamıyla bitirilememiştir, hikâyede	Olayı/Olayları tanıtmaya yarayan ipuçlarına yer verilmemiştir. Kişi/Kişileri tanıtmaya yarayan ipuçlarına yer verilmemiştir. Olayın geçtiği yer belirsizdir. Olayın zamanı belirsizdir. Zaman, kişi, yer unsurlarından ikisi belirtilmemiştir. Olaylar, birbirinden ve yazının diğer unsurlarından bağımsızdır. Ayrıntıya yer verilmemiştir. Olay bitirilememiştir. Duygu, düşünce ve yorumlara yer verilmemiştir.

	şekilde yerleştirilmiştir. Olay etkileyici ve tutarlı biçimde bitirilmiştir. Olayın çözümüne uygun duygu, düşünce ve yorumlara etkileyici ve tutarlı biçimde yer verilmiştir.	duygu, düşünce ve yorumlara yer verilmiştir.	boşluklar bulunmaktadır. Olayın sonunda duygu, düşünce ve yorumlara yer verilmiştir fakat yazarın metin boyunca geliştirdiği tavra uygun değildir.	

GEÇİŞLER PLANLAMA	Yazı, etkili bir planlamaya sahiptir. Paragraflar arasındaki konu bütünlüğü tamdır. Fikirler, paragraflar ve cümleler akıcıdır ve etkili şekilde birbirine bağlanmıştır. Güçlü geçişler sayesinde yazı son derece tutarlı.	Yazı, planlanmıştır. Paragrafların kendi içinde konu bütünlüğü vardır. Fikirler, paragraflar ve cümleler birbirine bağlanmıştır. Yazıda geçişler var ancak her aşama için geçiş söz konusu değil.	Yazının net bir yapısı yoktur, bu da takip etmeyi zorlaştırmaktadır. Paragrafların kendi içerisinde konu bütünlüğü tam değildir. Paragraflar arası geçişlerde ve bağlantılarda eksiklikler vardır.	Metin tek paragraftan oluşmaktadır.
İÇERİK	[redacted]	İçerik kapsamlı ve tam. Ana noktalar açık şekilde ifade edilmektedir ve iyi ayrıntılılarla desteklenmektedir. Yazının içeriği ve amacı açıktır.	İçerik kapsamlı ve/veya ikna edici değil.	İçerik tutarsız ve belirsizdir.
KELİME SEÇİMİ		Kelimeler doğru, güçlü, spesifiktir; okuyucunun zihninde net resimler oluşturmaktadır.	Kelimeler ana fikri iletmektedir ancak sıradan kelimelerle yetinilmiştir.	Kelimeler uygun değildir veya okuyucunun kafasını karıştırmaktadır. Yeni kelimeler denenmemektedir.

	[redacted]	Hem orijinal ifadeler hem de günlük kelimeler başarıyla ve alışılmadık şekillerde kullanılmıştır.	Yazar, sık sık aynı kelimeleri kullanmıştır.	
TON (Akademik, Günlük, Resmî vb)	Yazarın karakteri tutarlı bir şekilde aktarılır. Ton anlatıma, bağlama ve hedef kitleye tam olarak uymaktadır.	Yazarın bağlama, hedef kitleye uygun bir karakteri vardır fakat bazen sapmalar olmaktadır.	Yazarın karakteri değişmektedir, istikrarsızdır.	Yazarın karakteri yoktur.
CÜMLE AKICILIĞI	[redacted]		Cümleler özenle hazırlanmıştır; doğal bir ritimle sorunsuz ve etkili bir şekilde akmaktadır.	Eksik, başıboş veya garip olan cümleler, yazının okunmasını ve anlaşılmasını zorlaştırır.
KURALLAR (Doğru Yazım, Büyük Harf, Noktalama, Paragraflama ve Türk Dili Kurallarını Kullanma)	Yazım, zor kelimelerde bile doğrudur. Noktalama kurallarına bütünüyle uyulmuştur. Büyük harf kullanımı metnin tümünde doğrudur. Metnin kurallar açısından	Yazım neredeyse tüm kelimelerde doğrudur. Noktalama kurallarının bazılarında hata vardır fakat hatalar kâğıdın okunmasını ve anlaşılmasını zorlaştırmazlar. Tüm cümlelerin başında ve hemen hemen tüm özel adlar ve unvanlar için büyük harfler kullanılır. Yazar, çeşitli kuralları doğru bir şekilde kullanıyor,	Yazım hataları, okuyucunun ne anlama geldiğini anlamak için durup tekrar okumasına neden olmaktadır. Noktalama hataları sık görülür ve kâğıdın okunmasını zorlaştırır. Büyük harf kullanımı genellikle yanlış.	Birçok yazım hatası vardır ve kelimelerin ne anlama geldiğini tahmin etmek zordur. Çok fazla noktalama hatası vardır. Yazar, büyük harflerin veya noktalama işaretlerinin nasıl ve ne zaman kullanılacağı

	revize edilmeye ihtiyacı yoktur.	ancak biraz düzenleme gerekiyor.	Yazının revizyon ve düzenlemeye ihtiyacı vardır.	konusunda çok az bilgi sahibidir. Yazının kapsamlı revizyon ve düzenlemeye ihtiyacı vardır.

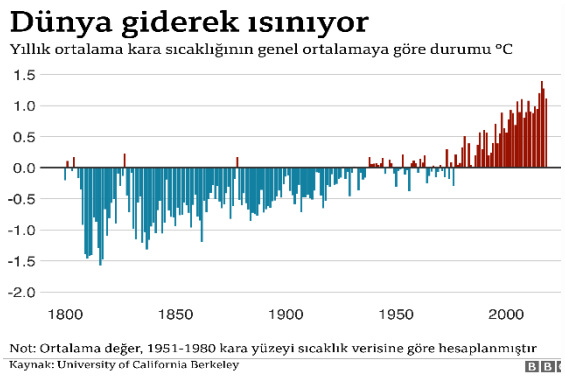
Ek 4. Rapor Yazma Etkinlik Örneği

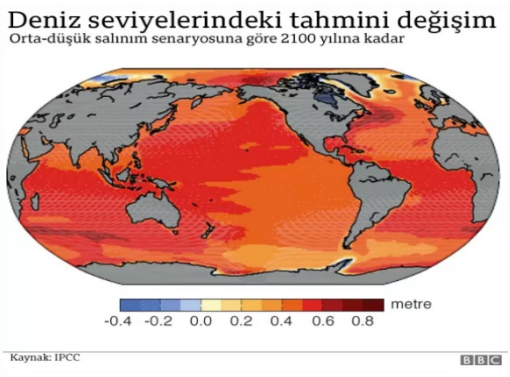
Amaç ve Bağlam (Tür, Yazar, Hedef Kitle, Konu)	Bu, bir akademisyenin iklim krizi hakkında yazdığı bir rapordur. Amaç alıcıyı iklim krizi, iklim krizinin nedenleri ve iklim krizine karşı alınabilecek önlemler hakkında bilgilendirmektir.
İletişimsel İşlevler	Açıklama yapma Gerekçelendirme Karşılaştırma Öneride Bulunma Vurgulama/Önemine Dikkat Çekme Örneklendirme Çıkarımda Bulunma Doğrudan/Dolaylı Anlatma Değerlendirme Yorumlama Delillendirme Grafik Okuma ve Yorumlama
Kazanımlar	C1.Y.5. Taslak oluşturarak metinler yazar. C1.Y.12. Bir konuya ilişkin görüş ve önerilerini gerekçeleriyle anlatan metinler yazar. C1.Y.14. Bir sorunun çözümüne ilişkin öneriler içeren metinler yazar. C1.Y.37. Bir konuya ilişkin rapor yazar. C1.Y.41. Grafik, tablo vb. şekilde ifade edilmiş bilgileri yorumlayarak yazar. C1.Y.48. Noktalama işaretlerini işlevlerine uygun olarak kullanır. C1.Y.49. Yazım kurallarına dikkat ederek yazar.

	C1.Y.50. Yazıları/yazdıklarını biçim, içerik ve anlatım yönünden değerlendirir. C1.Y.55. Bağdaşıklık unsurlarına dikkat ederek metinler yazar.
Metnin Genel Organizasyonu	**Giriş:** Konunun arka planını, çalışmayı yürütme nedenlerine yer verilir. **Yöntem:** Araştırmanın nasıl yapıldığına, kullanılan araçların tanımına yer verilir. **Bulgular:** Ne bulunduğuna, sonuçların kesin doğruluğu hakkında yorumlara yer verilir. **Tartışma, Sonuç, Öneriler:** Ana bulguların tartışılmasına, çalışmanın özetine, ileri çalışmalar için önerilere yer verilir.
Tutarlılık (Bağdaşıklık Unsurları, Edatlar ve Cümle Bağlayıcıları)	**Bağdaşıklık Unsurları-Gönderim**
Cümle Türleri	Kurallı Cümleler, Seviyeye Göre Basit, Birleşik, Sıralı, Bağlı Cümleler

1. Metni okuyun ve sınıf arkadaşlarınızla sorulara cevap verin.

- Metin ne anlatıyor?
- Metnin amacı nedir (bilgi verme, araştırmanın sonuçlarını ve çözüm önerilerini aktarma, bir olayı anlatma vb.)?
- Metin nerede yayımlanmıştır (gazete, dergi, sosyal medya, e-posta vb.)?
- Tür hangi sosyal aktivitede ortaya çıkıyor (iş, akademi, sanatsal faaliyetler vb.)?

İklim Krizi

Giriş

Raporun amacı son dönemde bütün dünyada yankı uyandıran ve gitgide etkisini arttıran iklim krizinin geldiği ve geleceği nokta hakkında bilgi vermek ve alınması gereken önlemler hakkında önerilerde bulunmaktır.

Yöntem

Araştırma, 1800'lü yıllardan 2000'li yıllara kadarki dünyanın kara yüzeyinin sıcaklıklılarının derlenmesiyle yapılmıştır. Toplanan sıcaklık verileri grafiğe aktarılmıştır.

Bulgular

İnsan faaliyetleri sonucunda karbondioksit emisyonları artmakta, bu da sıcaklıkların yükselmesine neden olmaktadır. Küresel ısınmanın en önemli sonuçlarının biri sıra dışı hava olaylarının artması ve kutuplardaki buzulların erimeye başlamasıdır. Dünyada ortalama sıcaklık yaklaşık 15 derecedir. Ancak geçmişte ortalama sıcaklığın bunun çok üzerine çıktığı ya da çok altında kaldığı dönemler de olmuştur. İklimde bu tarz iniş çıkışların olması çok doğal olmasına karşın bilim insanları, sıcaklıkların artık önceki dönemlere kıyasla çok daha hızlı bir şekilde arttığını söylemektedir. 1. grafikte kara yüzeyi sıcaklıklarının 2000'li yıllardan sonra hızlı

bir şekilde arttığı görülmektedir. Dünya Meteoroloji Örgütü, 2019 yılında ortalama sıcaklığına sanayi öncesi döneme göre 1,1 derece daha yüksek olduğunu açıkladı.

Yapılan birçok hesaplama, 1850 ile 21'inci yüzyılın sonu arasındaki dönemde dünya yüzey sıcaklığındaki değişimin 1,5 dereceyi aşma olasılığının yüksek olduğuna göstermektedir. Dünya Meteoroloji Örgütü, mevcut ısınma eğiliminin sürmesi hâlinde, bu yüzyılın sonunda sıcaklıkların 3 ile 5 derece artacağını belirtmektedir. Uzun bir süredir, sıcaklıkların 2 derece daha artmasının, ısınmanın tehlikeli boyutlara ulaştığının bir işareti olacağı uyarıları yapılıyor. Bilim insanları ve politika yapıcılar, sıcaklıklardaki artışın 1,5 derece düzeyinde tutulmasının tehlikeyi azaltacağını savunmaktadır. 2. Haritada görüldüğü üzere artan sıcaklıklar deniz seviyesini daha yükseltecek ve yaşanacak kara parçaları gitgide azalacaktır.

Sonuç, Öneriler

Tüm bunlardan hareketle iklim değişikliğiyle mücadele, bu yüzyılda insanlığın önündeki en büyük zorluklardan birisini oluşturmaktadır. İklim değişikliği tatlı su kaynaklarının azalmasına, yiyecek maddelerinin yetiştirilmesinde sıkıntılar yaşanmasına ve sel, fırtına ve sıcak hava dalgaları nedeniyle görülen can kayıplarının artmasına neden olabilir. Küresel ısınmanın tehlikeli etkilerinden sakınmak için fosil yakıtlardan uzaklaşılmalı.

2. a. Okudunuz metnin bölümlerinde nelerden bahsedilmiştir? Yazın.

Giriş	
Yöntem	
Bulgular	
Sonuç, Öneriler	

b. Aşağıdaki açıklamaları okuyun ve örnek cümleleri inceleyin.

Bağdaşıklık Unsurları-Gönderim

Metinde kullanılmış bir sözü tekrarlamak yerine, sonraki cümle veya paragraflarda onu temsil eden kelime, kelime grubu ya da ekin kullanılmasıdır.

Örnek: İnsan faaliyetleri sonucunda karbondioksit emisyonları artmakta, bu da sıcaklıkların yükselmesine neden olmaktadır.

İnsan faaliyetleri sonucunda karbondioksit emisyonları artmakta, karbondioksit emisyonlarının artması sıcaklıkların yükselmesine neden olmaktadır.

c. Siz de yukarıdaki açıklama ve örneklerden hareketle altı çizili gönderim unsurunun yerine gelebilecek ifadeyi yazın.

1. Ancak geçmişte ortalama sıcaklığın bunun çok üzerine çıktığı ya da çok altında kaldığı dönemler de olmuştur.

2. Tüm bunlardan hareketle iklim değişikliğiyle mücadele, bu yüzyılda insanlığın önündeki en büyük zorluklardan birisini oluşturmaktadır.

YAZMA GÖREVİ 1

3. Aşağıdaki adımları A-D takip edip verilen grafikleri yorumlayarak rapor yazın.

A | Planlama

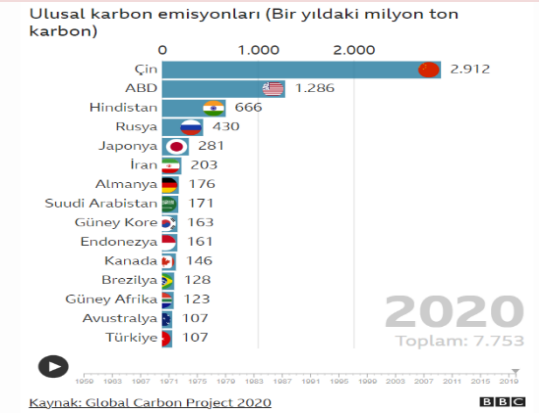
Giriş: Konunun arka planını, çalışmayı yürütme nedenlerine yer verilir.

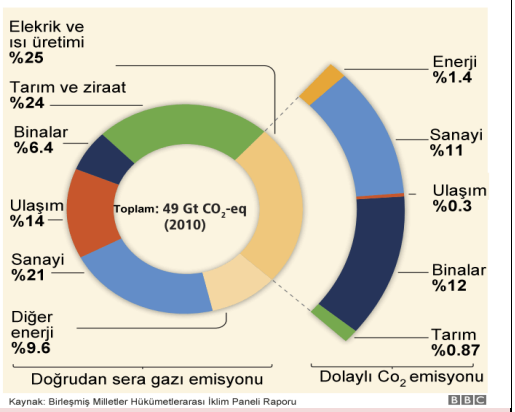
Yöntem: Araştırmanın nasıl yapıldığına, kullanılan araçların tanımına yer verilir.

Bulgular: Ne bulunduğuna, sonuçların kesin doğruluğu hakkında yorumlara yer verilir.

Tartışma, Sonuç, Öneriler: Ana bulguların tartışılmasına, çalışmanın özetine, ileri çalışmalar için önerilere yer verilir.

B | Yazma

Plana uygun olarak 250-300 kelimeden oluşan bir rapor yazın.

C | Akran Revizesi

Yazınızı arkadaşınızla paylaşın. Aşağıda yer alan sorulardan hareketle birbirinizin yazısına revize verin.

1. Tür için seçilen biçimbirim uygun mu?

2. Metin plana uygun oluşturulmuş mu?

3. Gönderim unsurlarına yer verilmiş mi?

D | Revize Etme

Adımları takip ederek metninizi düzenleyin.

1. Arkadaşınızın geri bildirimlerini kullanarak metninizi yeniden yazın.

2. Metninizi son kez dil bilgisi ve mantık açısından kontrol edin. Gerekli son düzeltmeleri yapın.

YAZMA GÖREVİ 2

4. Siz de ülkenizdeki iklim değişikliği hakkında araştırma yapın, grafikler bulun ve grafiklerden hareketle bir rapor yazın (250-300 kelime).

	Evet	**Hayır**
1. Oluşturulan modele uygun bir metin yazdım.		

2. Kelime sayısını kontrol ettim.		
3. Dil yapılarında hata yapmadım.		
4. Grafikleri yorumladım.		
5. Yazımda yorum ve değerlendirmelerime yer verdim.		

5. Metinlerinizi sınıfınız ve öğretmeninizle paylaşın. Öğretmeninizin değerlendirmesine göre metninizi gözden geçirip revize edin.

Rapor	**4**	**3**	**2**	**1**
DÜZENLEME **(Baştan Sona Bağlantıları Planlama ve Kullanma)**	Amaç eksiksiz ve tamdır. Raporun içeriğini açıklamıştır. Yöntem eksiksiz ve tamdır. Bulgular ve yorumlar yer eksiksiz ve tamdır. Sonuç bölümü tam ve eksiksizdir.	Amaç bölümü yeterlidir fakat açık değildir. Yöntem bölümü yeterlidir. Bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir fakat düşünceyi geliştirme yollarıyla yeterince desteklenmemiştir. Sonuç bölümünde önerilere yer verilmemiştir.	Amaç yeterince açıklanmamıştır. Yöntem hakkında yeterince bilgi verilmemiştir. Bulgulara yer verilmiştir fakat yorumlar yer almamaktadır. Sonuç bölümü yetersizdir.	Amaca yer verilmemiştir. Yönteme yer verilmemiştir. Bulgulara yer verilmemiştir. Yazar, sonuç bölümüne yer vermemiştir.
GEÇİŞLER PLANLAMA	Yazı, etkili bir planlamaya sahiptir.	Yazı, planlanmıştır. Paragrafların kendi içinde konu bütünlüğü vardır.	Yazının net bir yapısı yoktur, bu da takip etmeyi zorlaştırmaktadır.	Metin tek paragraftan oluşmaktadır.

	Paragraflar arasındaki konu bütünlüğü tamdır. Fikirler, paragraflar ve cümleler akıcıdır ve etkili şekilde birbirine bağlanmıştır. Güçlü geçişler sayesinde yazı son derece tutarlı.	Fikirler, paragraflar ve cümleler birbirine bağlanmıştır. Yazıda geçişler var ancak her aşama için geçiş söz konusu değil.	Paragrafların kendi içerisinde konu bütünlüğü tam değildir. Paragraflar arası geçişlerde ve bağlantılarda eksiklikler vardır.	
İÇERİK	[redacted]	İçerik kapsamlı ve tam. Ana noktalar açık şekilde ifade edilmektedir ve iyi ayrıntılılarla desteklenmektedir. Yazının içeriği ve amacı açıktır.	İçerik kapsamlı ve/veya ikna edici değil.	İçerik tutarsız ve belirsizdir.
KELİME SEÇİMİ		Kelimeler doğru, güçlü, spesifiktir; okuyucunun zihninde net	Kelimeler ana fikri iletmektedir ancak sıradan	Kelimeler uygun değildir veya okuyucunun kafasını karıştırmaktadır.

	[redacted]	resimler oluşturmaktadır. Hem orijinal ifadeler hem de günlük kelimeler başarıyla ve alışılmadık şekillerde kullanılmıştır.	kelimelerle yetinilmiştir. Yazar, sık sık aynı kelimeleri kullanmıştır.	Yeni kelimeler denenmemektedir.
TON (Akademik, Günlük, Resmî vb)	Yazarın karakteri tutarlı bir şekilde aktarılır. Ton anlatıma, bağlama ve hedef kitleye tam olarak uymaktadır.	Yazarın bağlama, hedef kitleye uygun bir karakteri vardır fakat bazen sapmalar olmaktadır.	Yazarın karakteri değişmektedir, istikrarsızdır.	Yazarın karakteri yoktur.
CÜMLE AKICILIĞI	[redacted]		Cümleler özenle hazırlanmıştır; doğal bir ritimle sorunsuz ve etkili bir şekilde akmaktadır.	Eksik, başıboş veya garip olan cümleler, yazının okunmasını ve anlaşılmasını zorlaştırır.
KURALLAR **(Doğru Yazım, Büyük Harf, Noktalama, Paragraflama ve Türk Dili Kurallarını Kullanma)**	Yazım, zor kelimelerde bile doğrudur. Noktalama kurallarına bütünüyle uyulmuştur.	Yazım neredeyse tüm kelimelerde doğrudur. Noktalama kurallarının bazılarında hata vardır fakat hatalar kâğıdın okunmasını ve anlaşılmasını zorlaştırmazlar. Tüm cümlelerin başında ve hemen	Yazım hataları, okuyucunun ne anlama geldiğini anlamak için durup tekrar okumasına neden olmaktadır. Noktalama hataları sık	Birçok yazım hatası vardır ve kelimelerin ne anlama geldiğini tahmin etmek zordur. Çok fazla noktalama hatası vardır.

	Büyük harf kullanımı metnin tümünde doğrudur. Metnin kurallar açısından revize edilmeye ihtiyacı yoktur.	hemen tüm özel adlar ve unvanlar için büyük harfler kullanılır. Yazar, çeşitli kuralları doğru bir şekilde kullanıyor, ancak biraz düzenleme gerekiyor.	görülür ve kâğıdın okunmasını zorlaştırır. Büyük harf kullanımı genellikle yanlış. Yazının revizyon ve düzenlemeye ihtiyacı vardır.	Yazar, büyük harflerin veya noktalama işaretlerinin nasıl ve ne zaman kullanılacağı konusunda çok az bilgi sahibidir. Yazının kapsamlı revizyon ve düzenlemeye ihtiyacı vardır.

Ek 5. Açıklama Türü Etkinlik Örneği

Amaç ve Bağlam (Tür, Yazar, Hedef Kitle, Konu)	Açıklama türünün amacı okuyucuya bildiği veya bilmediği bir konuda bilgi vermektir.
İletişimsel İşlevler	Bilgi Verme Açıklama Yapma Gerekçelendirme Karşılaştırma Betimleme Öneride Bulunma Çıkarımda Bulunma Örneklendirme Ekleme Dolaylı Anlatma Vurgulama/Önemine Dikkat Çekme Değerlendirme Özetleme Yorumlama Sınıflama Çözüm Önerisi Sunma
Kazanımlar	C1.Y.38. Giriş, gelişme ve sonuç paragrafları yazar. C1.Y.43. Dolaylı anlatım içeren metinler yazar. C1.Y.45. Farklı kaynaklardan elde ettiği bilgileri sentezleyen metinler yazar. C1.Y.46. Yazılarında düşünceyi geliştirme yollarını kullanır.

	C1.Y.50. Yazıları/yazdıklarını biçim, içerik ve anlatım yönünden değerlendirir. C1.Y.58. Bir uzmanlık alanıyla ilgili temel terim ve kalıp ifadeleri kullanır.
Metnin Genel Organizasyonu	**Veri:** Yazar metnin problem durumu üzerinde durur ve konunun çerçevesini çizer. **İddia:** Yazar konu hakkında savunduğu iddia ortaya atar ve açıklar. **Destek Gerekçesi:** Yazar ortaya koyduğu iddiayı çeşitli yollarla destekler. Bu bölümde düşünceyi geliştirme yollarına sıkça başvurulur. **Sonuç:** Yazar okuyucuya vermek istediği mesajı ortaya koyar.
Cümle Türleri	Kurallı Cümleler, Seviyeye Göre Birleşik, Sıralı, Bağlı Cümleler
Düşünceyi Geliştirme Yolları	Tanımlama, Örneklendirme, Tanık Gösterme
Biçimbirimler (Zaman, Kip, Etken/Edilgen Çatı, Zarf Fiil, Sıfat Fiil vb.)	**Dolaylı Anlatım:** -DIk + iyelik eki + -I/ -(y)AcAk + iyelik eki + -I söyle-/belirt-/ifade et-/sor-/öngör-/savun- /tahmin et-/açıkla-

1. Metni okuyun ve sınıf arkadaşlarınızla sorulara cevap verin.

- Metin ne anlatıyor?
- Metnin amacı nedir (bir konuda bilgi verme, araştırmanın sonuçlarını ve çözüm önerilerini aktarma, bir olayı anlatma vb.)?
- Metnin hedef kitlesi kimdir?
- Metin nerede yayımlanmıştır (gazete, dergi, sosyal medya, e-posta vb.)?
- Tür hangi sosyal aktivitede ortaya çıkıyor (iş, akademi, sosyal hayat vb.)?

MEDENİYETLER BEŞİĞİ ANADOLU

Arkeoloji Bilimi

Arkeolojiyi maddi kalıntılardan yola çıkarak insan geçmişinin incelenmesi olarak tanımlayabiliriz. Bu kalıntılar, insanların ürettiği, değiştirdiği veya kullandığı herhangi bir şey olabilir. Arkeoloji; toplumların kültürel gelişimini incelemek ve anlamak adına önemli bir araçtır. Arkeoloji sayesinde sosyal ilişkileri, inanç, sistemlerini ya da ekonomik yapıyı daha iyi tanır, toplumsal kodların kökenini anlamlandırırız. Yaşadığımız Anadolu coğrafyasının sahip olduğu arkeolojik zenginlik ise insanlık tarihinin başlangıç noktası kabul edilecek kadar değerlidir.

Medeniyetler Beşiği Anadolu

Anadolu'daki antik mirasın insanlık tarihine yaptığı katkı hakkında yakın zamana kadar bazı kalıplaşmış düşünceler vardı. Bunlardan en önemlisi Anadolu'da özgün bir Neolitik kültürün gelişmediği ve ağırlıklı olarak Güneybatı Asya'nın yarı kurak bölgelerinde gelişen kültürün bölgeye aktarıldığı yönündeydi. Fakat yakın zamanda ardı ardına yapılan araştırmalar Anadolu'nun dünyanın farklı bölgelerini de etkileyen engin bir antik mirasa sahip olduğunu ortaya koydu.

Sıfır Noktası

Şanlıurfa'da yer alan Göbeklitepe dünya tarihini yeniden yazdırdı. Dünyanın en eski tapınağı olduğu düşünülen Göbeklitepe'nin en karakteristik özelliği onlarca ton ağırlığa sahip ve boyları beş metreyi bulan "T" biçimli kireç taşı sütunlardır. Üzerinde çeşitli hayvan ve insan figürleri olan bu sü- tunlar, 10-12'li gruplar hâlinde dairesel biçimde yerleştirilmiş, ve çapları 30 metreyi bulan yuvarlak hücreler oluşturmuştur. Bilim insanları Göbeklitepe'de bulunanların bugüne kadar bilinenleri temelinden sarstığını ve sarsmaya devam edeceğini söylüyor. Göbeklitepe'deki kazı çalışmalarının başkanlığını yapan arkeolog Klaus Schmidt bu yapıyı inşa eden insanların binlerce yıl öncesinin avcı-toplayıcıları olduğunu ve buraya yerleştiklerinde çiftçiliğe geçiş aşamasında olduklarını söylüyor. Schmidt Göbeklitepe'nin insanların çiftçiliğe geçişte çevresel faktörlerin etkili olduğu görüşünü çürüttüğünü, çiftçiliğe geçişte insanların kendi isteklerinin ve dinin etkisinin olduğunu ifade ediyor.

Metnin Özü

Özetle karmaşık sosyal örgütlenmeden ve inanç sistemlerinden yoksun oldukları varsayılan avcı–toplayıcı grupların, bir araya gelerek bu görkemli tapınağı inşa etmeleri, insanlığın kültürel gelişimine dair kabul gören birçok düşünceyi de yerle bir etmiştir. Bu görkemli tapınağı yapanlar insanlığa, sanata, inanç sistemlerine, sosyal yaşama dair birçok şey anlatmış, ve anlatmaya devam etmektedir. Göbeklitepe'de kazılan her karış toprak, yepyeni bilgiler vermeye gebedir.

Düzenlenmiştir-PTT Hayat Dergisi

2.a. Paragrafları açıklayıcı metnin aşamalarıyla eşleştirin.

Sonuç, Veri, İddia, Gerekçeler	
Arkeoloji Bilimi	
Medeniyetler Beşiği Anadolu	
Sıfır Noktası	
Metnin Özü	

b. Aşağıdaki açıklamayı ve örnek cümleleri okuyun, inceleyin.

Dolaylı Anlatım "-DIk + iyelik eki + -I/ -(y)AcAk + iyelik eki + -I söyle-/belirt-/ifade et-/sor-/öngör-/savun- /tahmin et-/açıkla-"

Başkasına ait bir sözü, diğer kişilere aktarırken sözü kendi cümlelerimizle aktarmak, rapor etmek için kullanırız.

	Doğrudan Anlatım	Dolaylı Anlatım
-mIş, -DI, -(I)yor, -A/Ir, **-(I)yordu, A/IrdI**	Ghavami, "Sadece kumu kazıyarak devasa duvarı ilk defa gördük." diyor. University College, London'dan Paul N. Pearson, "Bu son derece nadir sikkelerin bilimsel analizi, imparator Sponsianus'u bilinmezlikten kurtarıyor." dedi.	Ghavami, sadece kumu kazıyarak devasa duvarı ilk defa gördüklerini ifade ediyor. University College, London'dan Paul N. Pearson, bu son derece nadir sikkelerin bilimsel analizinin, imparator Sponsianus'u bilinmezlikten kurtardığını belirtti.
-(I)yor, -A/Ir (Gelecek Zaman Anlamında), **-(y)AcAk,**	Arkeolog "Bu kazı çalışmaları sonucunda ortaya çıkanlar geçmişe ışık tutacak." dedi.	Arkeolog bu kazı çalışmaları sonucunda ortaya çıkanların geçmişe ışık tutacağını ifade etti.
İsim Cümleleri	Connecticut Üniversitesi'nden antropolog Natalie Munro "Bu, özünde insan olan bir şey ve bunun ilk kanıtını görmek heyecan verici." dedi.	Connecticut Üniversitesi'nden antropolog Natalie Munro bunun özünde insan olan bir şey olduğunu ve bunun ilk kanıtını görmenin heyecan verici olduğunu söyledi.

c. Aşağıda yer alan doğrudan anlatım cümlelerini dolaylı anlatıma çevirin.

Doğrudan Anlatım	Dolaylı Anlatım
1. Araştırmacılar "Paleolitik dönemdeki atalarımız vejetaryen yemeklerden hoşlanıyor ve bazlama benzeri ürünler de dahil olmak üzere sofistike, lezzetli tarifler pişiriyordu." dedi.	
2. Meteorolog "Yarın sıcaklıklar düşüyor ve mevsim normallerinin altına iniyor." dedi.	
3. Ola Olsson, "Ancak asıl sonucumuzun, Roma yollarının, her ne kadar ortadan kalkmış ve yeni yollarla kaplanmış olsa da şehirlerin yoğunlaşmasına ve buralarda ekonomik hareketliliğe katkı sağlamış olması dikkat çekici." diyor.	
4. Arkadaşım "Bu gece seni arar, yarınki program hakkında bilgilendiririm." dedi.	
5. Arkeolog "Parçalar Bask Dili için çok önemli. Bulunan kalıntılar tarih kitaplarını yeniden yazacak." diyor.	
6. Tabolli, "Kutsal alanın dışında sosyal ve iç savaşlar sürerken, tapınağın içinde büyük seçkin Etrüsk ve Roma aileleri, çatışmayla çevrili bir barış bağlamında birlikte dua ettiler." diyor.	

d. Metinde yer alan dolaylı anlatım cümlelerinin altını çizin.

3.a. Aşağıdaki açıklamaları okuyun.

Tanımlama	Yazar genellikle çok bilinmeyen ve terimsel anlamda kullanılan bir kavramı açıklarken tanımlama yöntemini kullanır.
Örneklendirme	Soyut kavramları, düşünceleri belirgin kılmak için uygulanan bir anlatım yoludur.
Tanık Gösterme/Alıntı Yapma	Bir yazar, filozof ya da bilim insanının sözlerinden alıntı yapılmasına, tanık gösterme denir.

b. Aşağıdakilerden hangisi yazarın tanımlama, örneklendirme ve tanık gösterme yoluna başvurmasının sebebi <u>değildir</u>?

A) Okuyucuyu inandırmak

B) Okuyucuyu etkilemek

C) Olayı detaylarıyla anlatmak

D) İddiaları güçlendirmek

c. Metinden alınan cümleler düşünceyi geliştirme yollarından hangisine örnektir? Yazın.

Tanımlama, Örneklendirme, Tanık Gösterme	
Arkeolojiyi maddi kalıntılardan yola çıkarak insan geçmişinin incelenmesi olarak tanımlayabiliriz.	
Arkeoloji sayesinde sosyal ilişkileri, inanç sistemlerini ya da ekonomik yapıyı daha iyi tanır, toplumsal kodların kökenini anlamlandırırız.	

Bilim insanları Göbeklitepe'de bulunanların bugüne kadar bilinenleri temelinden sarstığını ve sarsmaya devam edeceğini söylüyor.	
Göbeklitepe'deki kazı çalışmalarının başkanlığını yapan arkeolog Klaus Schmidt bu yapıyı inşa eden insanların binlerce yıl öncesinin avcı-toplayıcıları olduğunu ve buraya yerleştiklerinde çiftçiliğe geçiş aşamasında olduklarını söylüyor.	
Schmidt Göbeklitepe'nin insanların çiftçiliğe geçişte çevresel faktörlerin etkili olduğu görüşünü çürüttüğünü, çiftçiliğe geçişte insanların kendi isteklerinin ve dinin etkisinin olduğunu ifade ediyor.	

YAZMA GÖREVİ 1

4. Aşağıdaki adımları takip ederek A-D Türkiye'de keşfedilen ve dünya tarihi için önemli olan başka bir arkeolojik çalışma hakkında bir açıklama yazısı yazın.

A | Planlama

Hangi paragrafta hangi konudan bahsetmelisiniz? Sınıf arkadaşlarınızla beraber çalışarak bulun.

Veri:

İddia:

Destek Gerekçesi:

Sonuç:

B | Yazma

Plana ve kanala uygun olarak 200-250 kelimeden oluşan bir tepki açıklama yazısı yazın.

C | Akran Revizesi

İkili gruplar hâlinde, aşağıda verilen sorulardan hareketle arkadaşınızla birbirinizin yazısına revize verin.

1. Kanal için seçilen biçimbirim uygun mu?

2. Metin plana uygun oluşturulmuş mu?

3. Yazının dili (samimi, günlük, resmî vb.) uygun mu?

4. Yazıda iddiayı desteklemek için tanımlama, tanık gösterme veya örneklendirme kullanılmış mı?

D | Revize Etme

Adımları takip ederek metninizi düzenleyin.

1. Arkadaşınızın geri bildirimlerini kullanarak metninizi yeniden yazın.

2. Metninizi son kez dil bilgisi ve mantık açısından kontrol edin. Gerekli son düzeltmeleri yapın.

5. Bireysel olarak oluşturduğunuz modeli ve aşağıda verilen kontrol listesindeki maddeleri dikkate alarak açıklama metni yazın (250-300 kelime).

Konu: Bu, popüler bir arkeoloji dergisine gönderilecek bir metindir. Amaç antropoloji ile arkeoloji bilimi arasındaki ilişkiyi açıklamak yazarın ülkesi için önemli olan tarihî bir buluntu hakkında bilgi vermektir.

	Evet	**Hayır**
1. Oluşturulan modele uygun bir metin yazdım.		
2. Kelime sayısını kontrol ettim.		
3. Dil yapılarında hata yapmadım.		

4. İddiamı tanımlama, örneklendirme veya tanık gösterme gibi yollarla gerekçelendirdim.		
5. Hedef kitleye ve amaca uygun bir dil kullandım.		
6. İddiamı güçlü gerekçelerle destekledim.		

6. Metinlerinizi sınıfınız ve öğretmeninizle paylaşın. Öğretmeninizin değerlendirmesine göre metninizi gözden geçirin.

Tepki	**4**	**3**	**2**	**1**
DÜZENLEME (Baştan Sona Bağlantıları Planlama ve Kullanma)	Konu hakkında bilgi verilmiştir ve bütün detaylara yer verilmiştir. Yazının tezi eksiksizdir ve yeterince açıklanmıştır. Destekleyici cümleler tezi açıklamakta ve detaylandırmaktadır. Sonuç bölümü toparlayıcıdır ve ana fikri özetler.	Konu hakkında bilgi verilmiştir ve iddiaya zemin hazırlanmıştır. Tez vardır ve belirgindir. Tez düşünceyi geliştirme yollarıyla desteklenmiştir. Sonuç bölümü yeterlidir fakat kapsamlı değildir.	Konu hakkında temel bilgilere yer verilmiştir fakat yetersizdir. Tez vardır fakat tamamen belirsizdir. Tezi desteklemek için argümanlar vardır fakat doldurma ve tekrarlı cümlelerden oluşmaktadır. Sonuç bölümü yetersizdir.	Konu hakkında temel bilgilere yer verilmemiştir. Yazarın tezi yoktur. Yazar tezi desteklememiştir. Yazar, sonuç bölümüne yer vermemiştir.
GEÇİŞLER PLANLAMA	Yazı, etkili bir planlamaya sahiptir. Paragraflar arasındaki konu bütünlüğü tamdır.	Yazı, planlanmıştır. Paragrafların kendi içinde konu bütünlüğü vardır.	Yazının net bir yapısı yoktur, bu da takip etmeyi zorlaştırmaktadır. Paragrafların kendi içerisinde	Metin tek paragraftan oluşmaktadır.

	Fikirler, paragraflar ve cümleler akıcıdır ve etkili şekilde birbirine bağlanmıştır. Güçlü geçişler sayesinde yazı son derece tutarlı.	Fikirler, paragraflar ve cümleler birbirine bağlanmıştır. Yazıda geçişler var ancak her aşama için geçiş söz konusu değil.	konu bütünlüğü tam değildir. Paragraflar arası geçişlerde ve bağlantılarda eksiklikler vardır.	
İÇERİK	[redacted]	İçerik kapsamlı ve tam. Ana noktalar açık şekilde ifade edilmektedir ve iyi ayrıntılılarla desteklenmektedir. Yazının içeriği ve amacı açıktır.	İçerik kapsamlı ve/veya ikna edici değil.	İçerik tutarsız ve belirsizdir.
KELİME SEÇİMİ		Kelimeler doğru, güçlü, spesifiktir; okuyucunun zihninde net resimler oluşturmaktadır. Hem orijinal ifadeler hem de günlük kelimeler başarıyla ve alışılmadık şekillerde kullanılmıştır.	Kelimeler ana fikri iletmektedir ancak sıradan kelimelerle yetinilmiştir. Yazar, sık sık aynı kelimeleri kullanmıştır.	Kelimeler uygun değildir veya okuyucunun kafasını karıştırmaktadır. Yeni kelimeler denenmemektedir.

TON (Akademik, Günlük, Resmî vb)	Yazarın karakteri tutarlı bir şekilde aktarılır. Ton anlatıma, bağlama ve hedef kitleye tam olarak uymaktadır.	Yazarın bağlama, hedef kitleye uygun bir karakteri vardır fakat bazen sapmalar olmaktadır.	Yazarın karakteri değişmektedir, istikrarsızdır.	Yazarın karakteri yoktur.
CÜMLE AKICILIĞI			Cümleler özenle hazırlanmıştır; doğal bir ritimle sorunsuz ve etkili bir şekilde akmaktadır.	Eksik, başıboş veya garip olan cümleler, yazının okunmasını ve anlaşılmasını zorlaştırır.
KURALLAR (Doğru Yazım, Büyük Harf, Noktalama, Paragraflama ve Türk Dili Kurallarını Kullanma)	Yazım, zor kelimelerde bile doğrudur. Noktalama kurallarına bütünüyle uyulmuştur. Büyük harf kullanımı metnin tümünde doğrudur. Metnin kurallar açısından revize edilmeye ihtiyacı yoktur.	Yazım neredeyse tüm kelimelerde doğrudur. Noktalama kurallarının bazılarında hata vardır fakat hatalar kâğıdın okunmasını ve anlaşılmasını zorlaştırmazlar. Tüm cümlelerin başında ve hemen hemen tüm özel adlar ve unvanlar için büyük harfler kullanılır. Yazar, çeşitli kuralları doğru bir şekilde kullanıyor, ancak biraz düzenleme gerekiyor.	Yazım hataları, okuyucunun ne anlama geldiğini anlamak için durup tekrar okumasına neden olmaktadır. Noktalama hataları sık görülür ve kâğıdın okunmasını zorlaştırır. Büyük harf kullanımı genellikle yanlış.	Birçok yazım hatası vardır ve kelimelerin ne anlama geldiğini tahmin etmek zordur. Çok fazla noktalama hatası vardır. Yazar, büyük harflerin veya noktalama işaretlerinin nasıl ve ne zaman kullanılacağı konusunda çok az bilgi sahibidir. Yazının kapsamlı revizyon ve

			Yazının revizyon ve düzenlemeye ihtiyacı vardır.	düzenlemeye ihtiyacı vardır.

Ek 6. Prosedür/İşlem Etkinlik Örneği

Amaç ve Bağlam (Tür, Yazar, Hedef Kitle, Konu)	**Prosedür:**
İletişimsel İşlevler	Nesneler/Varlıklar Hakkında Bilgi Verme Olayları Sıralama Sıralama Fiyat/Miktar/ Ölçü Hakkında Bilgi Verme Uyarıda Bulunma Süreçleri Anlatma Yönerge Verme/ Yönergeyi Takip Etme Bir Durumun/Olayın Başlangıcı Hakkında Bilgi Verme Yer-Yön/Adres Hakkında Bilgi Verme Zorunluluk Bildirme Gereklilik Bildirme Görüş Bildirme Öneride Bulunma Koşul/Şart Bildirme Eğitim Süreçleri Hakkında Bilgi Verme Planlarını/ Tasarılarını/Hayallerini Anlatma Kişisel Bakım/ Sağlık Hakkında Bilgi Verme
Kazanımlar	C1.Y.20. Günlük hayata ilişkin karmaşık bir süreci (oturma izni alma, iş/burs başvurusunda bulunma vb.) basamaklarıyla açıklayan metinler yazar.
Metnin Genel Organizasyonu	**Hedef:** Yazar, görevin amacı hakkında bilgi verir.

	Adımlar: Hedefe ulaşmak için gereken faaliyetleri doğru sırayla listeler. **Sonuçlar:** Faaliyetin son hâlini veya görünümünü sunar.
Tutarlılık (Bağdaşıklık Unsurları, Edatlar ve Cümle Bağlayıcıları)	Bağdaşıklık Unsurları (Bağlaçlar, Değiştirim, Gönderim) Bağlaçlar aynı zamanda, aynı şekilde, asıl önemli olan, bilhassa, bir de, bir taraftan…. bir taraftan da, bir taraftan …… diğer taraftan …….., böylece, bu durumda, bundan dolayı/ötürü, bundan başka, bunun için, bu nedenle/sebeple, bununla birlikte/beraber, bunun üzerine, bunun sonucu olarak da, bunun yanında, bu sırada, eğer, görüldüğü gibi, hem …… hem (de)……, her şeyden önce, ister ……. ister ……., işte, kesinlikle, mutlaka, kısaca, kısacası, mesela, örneğin, ne ……., ne …….., neticede, o hâlde, önce, sonra, öyle ise, ise, özellikle, özetle, sadece ve sadece, sanki, sonra, sonuçta, sonunda, sözün kısası, tekrar, toparlarsak, ya…… ya (da) ……., ek olarak, ayrıc
Cümle Türleri	Kurallı Cümleler, Birleşik, Sıralı, Bağlı Cümleler
Düşünceyi Geliştirme Yolları	-
Biçimbirimler (Zaman, Kip, Etken/Edilgen Çatı, Zarf Fiil, Sıfat Fiil vb.)	-mAlI -sA
Fiil Seçimi	Hareket Bildiren Fiiller
Söz Varlığı	İşleme göre söz varlığı

6. Prosedür/İşlem Etkinlik Örneği

1. Metni okuyun ve sınıf arkadaşlarınızla sorulara cevap verin.

- Metin ne anlatıyor?
- Metnin amacı nedir (bir konuda bilgi verme, araştırmanın sonuçlarını ve çözüm önerilerini aktarma, bir olayı anlatma vb.)?
- Metnin hedef kitlesi kimdir?
- Metin nerede yayımlanmıştır (gazete, dergi, sosyal medya, e-posta vb.)?
- Tür hangi sosyal aktivitede ortaya çıkıyor (iş, akademi, sosyal hayat vb.)?

Türkiye Bursları

Amaç

Türkiye Bursları her öğrenim düzeyi için farklı ve özellikli burs programları tasarlamıştır. Uzun dönemli lisans, yüksek lisans, doktora burslarından araştırma ve başarı bursuna; sanat bursundan uluslararası saygın kurumlarla yürütülen ortak burs programlarına kadar birçok nitelikli burs imkânı sunar. Eğer lisans öğrencisiyseniz akademik başarınız en az %70 olmalı ve 21 yaşından küçük olmalısınız, yüksek lisans veya doktora öğrencisiyseniz asgari akademik başarınız %75 olmalı, yüksek lisans için 30 yaşın; doktora için 35 yaşın altında olmalısınız. Sağlık bilimleri alanında okumak istiyorsanız akademik başarınız en az %90 olmalı. Eğer kriterleri sağlıyorsanız başvuru adımlarına geçelim.

Adımlar

- Türkiye Bursları Başvuru Sistemi üzerinden hesap açın.
- Gerekli tüm belgeleri eksiksiz yükleyin (Ders dışı faaliyetlerini ve farklı alanlardaki faaliyetlerinizi ve farklı alanlardaki başarılarınızı eklemeniz sizin için yararlı olacaktır.).
- Hayalinizdeki üniversite ve program tercihlerinizi sıralayın.
- Tercihlerinizi, gelecekten beklentilerinizi ve hedeflerinizi anlatan özgün niyet mektubu yazın.
- Tüm aşamaları ve belgelerinizi gözden geçirdikten sonra başvurunuzu onaylayın.

Sonuçlar

Aşamaları tamamladıktan sonra başvurunuz tamamlanmış olur. Başvuru tamamlandıktan sonra uygun görülen adayların başvuruları; akademik durum, önceki yeterlilikler, akademik ilgi alanları, kariyer hedefleri, tercihlerinin tutarlığı,

niyet mektubunun içeriği/anlaşılırlığı ve sosyal faaliyetlere katılım gibi bir dizi kriterler üzerinden Uzman Komitesi tarafından dikkatlice incelenir. https://turkiyeburslari.gov.tr

2. a. Metindeki bölümlerde nelerden bahsedilmiştir? Yazın.

Amaç	
Adımlar	
Sonuçlar	

b. Metinden hareketle aşağıdaki sorulara cevap verin.

Metinde hangi dil yapıları sık kullanılmıştır?	
Metinde kullanılan dil yapıları yerine başka hangi yapılar kullanılabilir?	
Metnin türü günlük hayatta mı daha çok kullanılıyor, yoksa özel (teknik, akademik, tıp vb.) bir alanda mı?	

YAZMA GÖREVİ 1 **3.** Aşağıdaki adımları takip ederek Türkiye Bursları'na başvuru sürecinde takip edilmesi gereken aşamalar hakkında öğrencilere bilgi veren bir blog yazısı yazın.
A | Planlama **Amaç** **Aşamalar**

Sonuçlar
B | Yazma Plana, hedef kitleye, türe, kanala uygun olacak şekilde 200-250 kelimeden oluşan bir metin yazın.
C | Akran Revizesi Yazınızı arkadaşınızla paylaşın. Aşağıda yer alan sorulardan hareketle birbirinizin yazısına revize verin. **1.** Hedef kitle ve kanal için seçilen ton (akademik, günlük vb.) uygun mu? **2.** Metin, plana uygun oluşturulmuş mu? **3.** Dil yapılarında hata var mı?
D | Revize Etme **Adımları takip ederek metninizi düzenleyin.** **1.** Arkadaşınızın geri bildirimlerini kullanarak metninizi yeniden yazın. 2. Metninizi son kez dil bilgisi ve mantık açısından kontrol edin. Gerekli son düzeltmeleri yapın.

YAZMA GÖREVİ 2

4. Bireysel olarak oluşturduğunuz modeli ve aşağıda verilen kontrol listesindeki maddeleri dikkate alarak bir metin yazın (200-250 kelime).

Konu: Bu, popüler yakın arkadaşa gönderilecek bir e-postadır. Amaç bir iş mülakatındaki süreçleri ve mülakat öncesinde, sırasında ve sonrasında neler yapılması gerektiği hakkında bilgi vermektir.

	Evet	**Hayır**
1. Oluşturulan modele uygun bir metin yazdım.		
2. Kelime sayısını kontrol ettim.		
3. Dil yapılarında hata yapmadım.		
4. Hedef kitleye ve amaca uygun bir dil kullandım.		

5. Metinlerinizi sınıfınız ve öğretmeninizle paylaşın. Öğretmeninizin değerlendirmesine göre metninizi gözden geçirin.

Tepki	**4**	**3**	**2**	**1**

DÜZENLEME **(Baştan Sona Bağlantıları Planlama ve Kullanma)**	Amaç eksiksiz ve detaylıdır. Aşamalar çok iyi açıklanmıştır ve eksiksizdir. Sonuç eksiksizdir.	Amaç yeterlidir. Aşamalar işe yarayacak kadar iyi açıklanmıştır. Sonuç yeterlidir.	Amaç yeterince açıklanmamıştır. Aşamalar arasında bir sıralama yoktur. Sonuçtaki görünüm belirsizdir.	Metnin amacı hakkında bilgi verilmemiştir. Sürecin aşamalarına yer verilmemiştir. Sürecin sonuçtaki görünümüne yer verilmemiştir.
GEÇİŞLER PLANLAMA	Yazı, etkili bir planlamaya sahiptir. Paragraflar arasındaki konu bütünlüğü tamdır. Fikirler, paragraflar ve cümleler akıcıdır ve etkili şekilde birbirine bağlanmıştır. Güçlü geçişler sayesinde yazı son derece tutarlı.	Yazı, planlanmıştır. Paragrafların kendi içinde konu bütünlüğü vardır. Fikirler, paragraflar ve cümleler birbirine bağlanmıştır. Yazıda geçişler var ancak her aşama için geçiş söz konusu değil.	Yazının net bir yapısı yoktur, bu da takip etmeyi zorlaştırmaktadır. Paragrafların kendi içerisinde konu bütünlüğü tam değildir. Paragraflar arası geçişlerde ve bağlantılarda eksiklikler vardır.	Metin tek paragraftan oluşmaktadır.
İÇERİK		İçerik kapsamlı ve tam. Ana noktalar açık şekilde ifade edilmektedir ve iyi ayrıntılılarla desteklenmektedir. Yazının içeriği ve amacı açıktır.	İçerik kapsamlı ve/veya ikna edici değil.	İçerik tutarsız ve belirsizdir.

KELİME SEÇİMİ		Kelimeler doğru, güçlü, spesifiktir; okuyucunun zihninde net resimler oluşturmaktadır. Hem orijinal ifadeler hem de günlük kelimeler başarıyla ve alışılmadık şekillerde kullanılmıştır.	Kelimeler ana fikri iletmektedir ancak sıradan kelimelerle yetinilmiştir. Yazar, sık sık aynı kelimeleri kullanmıştır.	Kelimeler uygun değildir veya okuyucunun kafasını karıştırmaktadır. Yeni kelimeler denenmemektedir.
TON (Akademik, Günlük, Resmî vb)	Yazarın karakteri tutarlı bir şekilde aktarılır. Ton anlatıma, bağlama ve hedef kitleye tam olarak uymaktadır.	Yazarın bağlama, hedef kitleye uygun bir karakteri vardır fakat bazen sapmalar olmaktadır.	Yazarın karakteri değişmektedir, istikrarsızdır.	Yazarın karakteri yoktur.
CÜMLE AKICILIĞI			Cümleler özenle hazırlanmıştır; doğal bir ritimle sorunsuz ve etkili bir şekilde akmaktadır.	Eksik, başıboş veya garip olan cümleler, yazının okunmasını ve anlaşılmasını zorlaştırır.
KURALLAR (Doğru Yazım, Büyük Harf, Noktalama, Paragraflama ve Türk Dili Kurallarını Kullanma)	Yazım, zor kelimelerde bile doğrudur. Noktalama kurallarına bütünüyle uyulmuştur. Büyük harf kullanımı metnin tümünde doğrudur. Metnin kurallar açısından revize edilmeye ihtiyacı yoktur.	Yazım neredeyse tüm kelimelerde doğrudur. Noktalama kurallarının bazılarında hata vardır fakat hatalar kâğıdın okunmasını ve anlaşılmasını zorlaştırmazlar. Tüm cümlelerin başında ve hemen hemen tüm özel adlar ve unvanlar için büyük harfler kullanılır. Yazar, çeşitli kuralları doğru bir şekilde kullanıyor, ancak biraz düzenleme gerekiyor.	Yazım hataları, okuyucunun ne anlama geldiğini anlamak için durup tekrar okumasına neden olmaktadır. Noktalama hataları sık görülür ve kâğıdın okunmasını zorlaştırır. Büyük harf kullanımı genellikle yanlış. Yazının revizyon ve düzenlemeye ihtiyacı vardır.	Birçok yazım hatası vardır ve kelimelerin ne anlama geldiğini tahmin etmek zordur. Çok fazla noktalama hatası vardır. Yazar, büyük harflerin veya noktalama işaretlerinin nasıl ve ne zaman kullanılacağı konusunda çok az bilgi sahibidir. Yazının kapsamlı revizyon ve düzenlemeye ihtiyacı vardır.